

วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2568)

E-ISSN:

Vol.8 No.2 (February 2025)

๑ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมลเศ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**นายศักดิ์ดา หารเทศ**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ฝ่ายกฎหมาย**นางสาวจรรวยพร เหมรังษี**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจारी (ชูราศรี)

วัดสนธิ์(นาสน)

🌀 โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1	1
DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING EARLY CHILDHOOD TEACHERS ACTIVE LEARNING MANAGEMENT UNDER RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1	
วิชุดา ทองไพรวรรณ, สมหญิง จันทุไทย, ประพจน์ แยมทิม	
แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	14
GUIDELINES TO DEVELOP BATIK PATTERNS FOR PROMOTE CAREERS OF ELDERLY IN CHAWANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY NAKHON SI THAMMARAT	
วโรชา ยศบุญ, สุดาวรรณ มีบัว, พัชรีย์ สุขเมธกุล	
วัดธาตุน้อย: แนวทางการจัดการวัดเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	28
WAT THAT NOI: MANAGEMENT GUIDELINES FOR PROMOTING TOURISM POTENTIAL IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
สิริชัย ศรีปลอด, สุดาวรรณ มีบัว, พัชรีย์ สุขเมธกุล	
แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เขต 2	40
GUIDELINES DEVELOPMENT PROMOTING MORALITY ETHICS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ณัฐกมล โพธิ์พฤษ, ประจวบ ขวัญมั่น	
การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล	53
THE STUDY OF MENTOR TEACHERS' SATISFACTION WITH THE QUALITY OF PROFESSIONAL PRACTICE STUDENTS IN THE EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM AT SATUN COMMUNITY COLLEGE	
กิตติยา ฤทธิภักดี, อุไร หมดหมุด, สุนิสา สะแหละ	
การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์	66
THE DEVELOPMENT OF MOOC LEARNING PLATFORM FOR BUDDHIST UNIVERSITY	
อภิชาติ รอดนิยม, พระมหาชำนาญ พุดเพระ	

สารบัญ (ต่อ)

การนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2	79
DESIRED TEACHING SUPERVISION OF TEACHERS AT RAJAVINITBANGKHEN SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF BANGKOK SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ทศพร เกตุถนอม	
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	91
THE CREATIVE LEADERSHIP OF FACULTY MEMBERS AFFECTING ACADEMIC EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN THE FIELD OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION BANGKOK THONBURI UNIVERSITY	
ประพจน์ แยมทิม, สมหญิง จันทุไทย, ยุภาวรัตน์ ชันติกรม, ฐิตาภา เปัญจาธิกุล, รัชชัยย์ ศรสวรรณ	
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร	105
THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS OFFICE AFFILIATION BANG KHUN THIAN DISTRICT NETWORK 71 BANGKOK	
บุษราพร บุรีชัย, ทศพร เกตุถนอม	
คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน	117
QUALITY OF LIFE AFFECTING WORK EFFICIENCY OF LEGAL DEPARTMENT EMPLOYEES IN PRIVATE COMPANIES	
วรรณวิภา ฟ้าภิญโญ, สุธรรม พงศ์สำราญ	
กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) : วิธีการพึ่งตนเองด้านอาหาร ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่	129
THE PROCESS OF ESTABLISHING A LEARNING NETWORK FOR SHRIMP PASTE PROCESSING: A WAY OF SELF-SUFFICIENCY IN FOOD IN THE TUNG SAI AREA BEACH COMMUNITY	
จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ประนอม การชะนันท์	
ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภค	144
FACTORS IN CONSUMER DECISION TO PURCHASE ELECTRONIC NOVELS (E-BOOK)	
ลลิตา จันทริมา, อีรเดช สอนองทวีพร, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, สมยศ อวเกียรติ	

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร	154
TECHNOLOGY-BASED LEARNING MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA AMONG GROUND COURSE STUDENTS AT THE CIVIL AVIATION TRAINING CENTER, CHOM PHON, CHATUCHAK, BANGKOK	
พริกานต์ พวงมาลัย, ธัญญรัตน์ คำเพระ, วรันตริ ปลั่งวัฒนะ	
การวิเคราะห์คุณภาพบริการสายการบินต้นทุนต่ำด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน	165
SERVICE QUALITY ANALYSIS OF LOW COST AIRLINES USING KANO MODEL ATTRIBUTES	
ศุภฤกษ์ ประวรรณะ, ธัญญรัตน์ คำเพระ, วรันตริ ปลั่งวัฒนะ	
แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของห้วคะแนนเพื่อการทำเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น	176
GUIDELINES OF COMMUNICATION SKILLS DEVELOPING FOR CANVASSER IN LOCAL ELECTION CAMPAIGN	
วิทยาสร ท่อแก้ว	
ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา	189
MULTICULTURAL BUDDHIST LEADERSHIP: LESSONS FOR DISSEMINATING BUDDHISM AND PROMOTING THAI IDENTITY BY THE THAI SANGHA IN THE UNITED STATES OF AMERICA	
ณัฐพัชร สายเสนา, เริงวิชญ์ นิลโคตร, จิตติวัสล์ สุขป้อม, ณัฐกรณ ปะพาน, ลิทธิชัย ธารพล	
ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน: กลไกขับเคลื่อนองค์กรตามแนวทาง ESG สู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน	201
SUSTAINABILITY BONDS: A MECHANISM DRIVING ORGANIZATIONS BASED ON ESG IN PURSUIT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS	
วิภาวี วลีพิทักษ์เดช, สวรรยา พิณเนียม, สุริษา ประสิทธิ์แสงอารีย์, สนธยา เรืองทริญ	
ผู้นำเชิงศรัทธาบาารมียุคบาารนี้กับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรม ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน	213
CHARISMATIC LEADERSHIP IN THE BANI ERA AND THE APPLICATION OF KALANAMITTA-DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY QUALITY OF LIFE	
จิตติวัสล์ สุขป้อม, เริงวิชญ์ นิลโคตร, ณัฐกรณ ปะพาน, ณัฐพัชร สายเสนา, รุจิรัตน์ ธนดลขยากร	

สารบัญ (ต่อ)

บูรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข	227
INTEGRATE COMMUNICATION METHODS WITH BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE PEACE	
นิคม ปักซี่, โสภณ บัวจันทร์, ชูดาพร จรจรัส	
การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา	237
THE CREATIVE AREA DEVELOPMENT IN THE OLD TOWN IN SONGKHLA PROVINCE	
ปัญญาธิ แพรกปาน, ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วนิตา เหมือนจันทร์, ณิชารีย์ ปรีชา, พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงศ์)	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	250

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1^{*}
DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING EARLY
CHILDHOOD TEACHERS ACTIVE LEARNING MANAGEMENT UNDER
RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วิชุดา ทองไพวรรณ*, สมหญิง จันทรุไทย, ประพจน์ แยมทิม

Wichuda Tongpaiwan*, Somying Chantaruthai, Prapot Yamtim

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wichuda.tongpaiwan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 2) ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือ ครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 7 กลุ่มโรงเรียน จำนวน 372 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 208 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เกรงซีและมอร์แกน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.33) 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.31) และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย ที่สามารถพยากรณ์การส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการรู้ดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย, ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the digital leadership of school administrators under the jurisdiction of the Rayong Primary Educational Service Area Office 1, 2) To examine the active learning management practices of Early Childhood teachers under the Rayong Primary Educational Service Area Office 1, and 3) To investigate the influence of school administrators' digital leadership on the active learning management practices of early childhood teachers under the Rayong Primary Educational Service Area Office 1. This research is a survey research. The population is 372 Early Childhood teachers under Rayong Primary Educational Service Area Office 1 across seven school groups. The sample group is 208 early childhood teachers under Rayong Primary Educational Service Area Office 1. The sample size is determined by using the ready-made table of Krejci and Morgan and stratified random sampling was carried out. The research instrument used in this study was a 5-point Likert scale questionnaire. The statistics used for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and regression coefficients of predictors. The results of the research found that 1) The digital leadership of school administrators management under Rayong Primary Educational Service Area Office 1, both overall and in specific aspects, was at the highest level ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.33). 2) The active learning management practices of Early Childhood teachers under the Rayong Primary Educational Service Area Office 1, both overall and in specific aspects, were at the highest level ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.31) and 3) The digital leadership of school administrators significantly influenced the active learning management practices of Early Childhood teachers at the .01 significance level, particularly in the aspects of digital communication and digital literacy.

Keywords: Digital Leadership of School Administrators, Active Learning Management of Early Childhood Teachers, Digital Leadership of School Administrators Affecting Active Learning Management of Early Childhood Teachers

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการ ปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะ

ในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับ แรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศ เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งทางด้านการศึกษามีที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 - 2579) เกี่ยวกับปัญหาการศึกษาที่ยังมี ปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ในทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560)ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อตอบสนองความต้องการของเยาวชน สังคมและตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต การปรับปรุงระบบการศึกษา และการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ไทยบรรลุ เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเพิ่ม ศักยภาพ โอกาสและความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังนั้นคุณภาพของระบบการศึกษา ตลอดจน สมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะตอบโจทย์ ดังกล่าว (อิวัจ เดลานี, 2562)

เมื่อพิจารณาบริบทของการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จะพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาดิจิทัลจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย ซึ่งนอกจากจะต้อง พัฒนาครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพแล้ว ขณะเดียวกันผู้บริหารศึกษาจะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองในอีกทางหนึ่งด้วย โดยเฉพาะการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2567) ซึ่งภาวะผู้นำเป็น ปัจจัยที่สำคัญของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในองค์กร ซึ่งทุกองค์กรจะสามารถดำเนินงานได้อย่างประสบ ความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำโดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดการดำเนินงานบรรลุ เป้าหมายมีความก้าวหน้า เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน ทักษะของความเป็นผู้นำเป็นสิ่งหนึ่ง ที่ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อจูงใจและชักนำ ให้ผู้อื่น ทำงานร่วมกัน (เจริญ สุระประเสริฐ, 2559)สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล ที่อธิบายไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นศาสตร์ และศิลป์เป็นส่วนที่ดึงดูด ความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของบุคลากรออกมาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ พร้อมรับฟังความ คิดเห็นของบุคคลภายในองค์กร โน้มน้าวชักจูงบุคลากรให้มีทัศนคติในทิศทางเดียวกัน มอบหมายงานตรงตามความ ถนัดและความสามารถช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรค์ และเทคโนโลยีและ นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในยุคสมัยนี้คือเทคโนโลยีดิจิทัล (นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล, 2560) เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัฒนธรรมและ การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ด้านสังคมเองก็ตามล้วนมีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้องสำหรับการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ดังนั้นนโยบายไทยแลนด์ 4.0 จึงได้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการศึกษา เพื่อให้การศึกษาได้นำไปพัฒนา สังคมให้มีความก้าวหน้าในลำดับต่อไป (นิกร จันภิรม และศตพล กัลยา, 2562) ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการเปลี่ยน รูปแบบและกระบวนการทำงานที่จำเป็นจะต้องรู้จักทักษะดิจิทัล ถือเป็นเครื่องมือและวิธีการสำคัญในการทำงานในยุค ดิจิทัล โดยนัยหนึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคดิจิทัลกระตุ้นความ ต้องการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ตลอดจนเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการ สอนในยุคดิจิทัล สื่อใหม่ในรูปแบบสามมิติ แอนิเมชัน ปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ ที่เกิดจาก การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการ การจัดการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยน ไปตามบริบทของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ที่ไม่เคยมีมา ก่อนบนพื้นฐานของการหลวมรวมเทคโนโลยี (ทินกร บัวชู, 2562) ซึ่งการศึกษาที่ปรากฏในปัจจุบันยังผูกพันกับเนื้อหา

สูง การจดและการท่องจำยังมีอยู่สูง การทดสอบความจำยังปรากฏอยู่ทั่วไป ในขณะที่กระบวนการคิด กระบวนการทำความเข้าใจก็ยังมีอยู่บ้าง การสอน การทวน การทบทวนวิชาในลักษณะการสรุปเนื้อหาสาระยังมีอยู่อย่างกว้างขวาง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ให้เหตุผลสำคัญที่ผู้เรียนยังไม่สามารถเรียนรู้ในยุคใหม่ว่าการสอนส่วนใหญ่ยังเป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งครูสอนเฉพาะความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงด้วยการบรรยาย และตำรา อีกทั้งผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้น (ทิตินา แชนมณี, 2560) ระบุว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับครูและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จนั้นมีหลายประการ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นงานหลักของครู คือ การเขียนแผนการสอน ซึ่งมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ครูออกแบบการสอนไม่เป็นเนื่องจากความรู้ของครูในหลักการสอน วิธีการสอน รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ มีค่อนข้างจำกัด ด้านการปฏิบัติการสอน ครูส่วนใหญ่มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของตน โดยลดบทบาทของตนเองในการถ่ายทอดความรู้ แต่ก็ยังเป็นการปฏิบัติที่ทำโดยขาดความเข้าใจที่แท้จริง ขาดความเข้าใจในโมทัศน์สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่สอนและกระบวนการในการออกแบบการสอนทำให้การสอนยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร และด้านความช่วยเหลือทางวิชาการ นอกจากนั้นพบว่า ครูร้อยละ 66 ไม่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ยังระบุเพิ่มเติมว่า การจัดการศึกษาในทุกระดับเกิดจากข้อจำกัดเรื่องหลักสูตร และระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะสมรรถนะ

อย่างไรก็ดีครูผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง แปลตามตัวคือเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ หรือ การลงมือทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว จัดกิจกรรมให้เด็กได้การเรียนรู้โดยการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์, การสังเคราะห์ และการประเมินค่า (Fedler, R. & Brent, R., 1996) การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดโนโปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ได้แก่ การเลือกและตัดสินใจ สื่อ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ภาษาจากเด็ก และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ครูจะต้องมีการปรับตัวเองเป็นแหล่งสร้างนวัตกรรมมีการทำงานเป็นทีม กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจ อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน และมีการวิจัยพัฒนาต่อยอดความรู้ในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนรู้ (กอบสุข คงมนัส, 2561)

ดังนั้นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้มแข็งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปทุมวัย กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ ISTE ที่ได้กล่าวว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปทุมวัย ประกอบด้วย 1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านการพัฒนาองค์กรด้วยดิจิทัล 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล 4) ด้านการรู้ดิจิทัล และ 5) ด้านการสื่อสารดิจิทัล (ISTE, 2009) ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปทุมวัย

ซึ่งพิจารณาจาก 1) ด้านสื่อ วัสดุที่หลากหลาย 2) ด้านการเลือก 3) ด้านการลงมือกระทำกับวัตถุ 4) ด้านภาษา และความคิดจากเด็ก และ 5) ด้านการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) สำหรับในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีของ ISTE และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัยใช้แนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 ได้แก่ ครูปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 จำนวน 372 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 ได้แก่ ครูปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 208 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากร (Proportional Stratified Random Sampling)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า ทฤษฎี หลักการ แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

3. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 แล้วนำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้มากกว่า .50 ทุกข้อ

5. ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คนแล้วนำมาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ทั้งฉบับและรายด้าน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, L. J., 1990) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ต้องมีค่า .70 ขึ้นไป ผลการหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .97

6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วปรับปรุงและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 จำนวน 8 กลุ่มโรงเรียน เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง กำหนดวันและเวลาที่จะส่งแบบสอบถามคืน

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ นำมาจัดเรียงลำดับแบบสอบถามและลงรหัส แล้วประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ปรุ้มวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้แปลความหมายของระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ปรุ้มวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ปรุ้มวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยการสร้างสมการถดถอย เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ปรุ้มวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (n = 208)

ด้าน	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.70	0.37	มากที่สุด
2	ด้านการพัฒนาองค์กรด้วยดิจิทัล	4.65	0.39	มากที่สุด
3	ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.72	0.35	มากที่สุด
4	ด้านความรู้ดิจิทัล	4.69	0.39	มากที่สุด
5	ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.69	0.38	มากที่สุด
รวม		4.69	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.69$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ($\bar{X} = 4.72$) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.70$) ด้านความรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.69$) ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X} = 4.69$) และด้านการพัฒนาองค์กรด้วยดิจิทัล ($\bar{X} = 4.65$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ปรุ้มวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย โดยรวม (n = 208)

ด้าน	การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านสื่อ วัสดุที่หลากหลาย	4.66	0.33	มากที่สุด
2	ด้านการเลือก	4.62	0.37	มากที่สุด
3	ด้านการลงมือกระทำกับวัตถุ	4.65	0.38	มากที่สุด
4	ด้านภาษาและความคิดจากเด็ก	4.60	0.38	มากที่สุด
5	ด้านการสนับสนุนจากผู้ใหญ่	4.70	0.36	มากที่สุด
รวม		4.64	0.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.64$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 4.70$) ด้านสื่อ วัสดุที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.66$) ด้านการลงมือกระทำกับวัตถุ ($\bar{X} = 4.65$) ด้านการเลือก ($\bar{X} = 4.62$) และด้านภาษาและความคิดจากเด็ก ($\bar{X} = 4.60$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีผลการวิจัยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล (X) กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา (X)	การจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสภวิทยเขตเมืองพัทลุง (Y)					
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y _{tot}
X1	0.459**	0.413**	0.366**	0.367**	0.339**	0.449**
X2	0.465**	0.483**	0.433**	0.378**	0.378**	0.495**
X3	0.574**	0.572**	0.571**	0.527**	0.495**	0.635**
X4	0.592**	0.623**	0.568**	0.535**	0.487**	0.650**
X5	0.610**	0.608**	0.617**	0.586**	0.531**	0.685**
X _{tot}	0.609**	0.610**	0.577**	0.540**	0.503**	0.658**

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าประสิทธิ์สัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.658$)

4. การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้น ตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) มีผลการวิจัยดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (b) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p-values
	b	S.E.	β		
X5	0.379	0.073	0.469	5.182	0.000
X4	0.207	0.073	0.257	2.842	0.000
Constant	1.895	0.198	-	9.574	0.000

R = 0.699^b, R² = 0.488, Adjusted R² = 0.483, S.E.est = 0.22313, R² change = 0.020, F change = 8.078, F = 97.250

*p < .01

จากตารางที่ 4 พบว่า พิจารณาจากเกณฑ์ความเหมาะสมของข้อมูลค่า tolerance ต้องมีค่า > 0.1 และค่า VIF ต้องมีค่า < 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่า tolerance = 0.306 และค่า VIF = 0.327 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ไม่มีความสัมพันธ์กันสูงเกินไป มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอนต่อไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X5) และด้านการรู้ดิจิทัล (X4) มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 (y) ได้ร้อยละ 48.8 (R² = .488) โดยตัวแปร X5 มีอิทธิพลสูงสุด (β = .469) รองลงมาคือตัวแปร X4 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R = 0.699) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted R² = 0.483) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.est = 0.223) ค่าสัมประสิทธิ์ ค่าพยากรณ์ปรับเปลี่ยน (R² change = 0.020)

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นรายข้อ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผลการศึกษาวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา วรณศรี ที่อธิบายไว้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการเรียนรู้ให้เท่าทันตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคนี้และส่งเสริมบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มที่หลากหลายเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น (จิตติมา วรณศรี, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขญา โกมลวานิช ที่อธิบายไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเรียงลำดับ พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัลมีการปฏิบัติที่สูงที่สุด

รองลงมาเป็นด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลและด้านการรู้ดิจิทัล (สุขญา โกมลวานิช, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ศรีพรหม และพิมพ์อร สดเอี่ยม ที่อธิบายไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (สุภาพร ศรีพรหม และพิมพ์อร สดเอี่ยม, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพงษ์ กิคอม และประมุข ชูสอน ที่อธิบายไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล รองลงมา คือ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การบริหารจัดการองค์กรดิจิทัล (อนุพงษ์ กิคอม และประมุข ชูสอน, 2567)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากครูปฐมวัย มีความชัดเจนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวรรณ นภาศรี ที่อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้เรียน “วิธีการเรียนรู้” อย่างเป็นขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด ลงมือปฏิบัติการต่าง ๆ ผู้สอนเป็นผู้ควบคุมให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติฝึกฝนจนเกิดทักษะสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมด จนสามารถนำไปใช้อย่างอัตโนมัติและนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ (ธนวรรณ นภาศรี, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพวรรณ มาสร้อย และปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์ ที่อธิบายไว้ว่า ครูอนุบาลมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการจัดเตรียมสื่อสภาพแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ (นพวรรณ มาสร้อย และปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีลาวดี ชนะมาร ที่อธิบายไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ลีลาวดี ชนะมาร, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติกา เหมืองอุ่น ที่อธิบายไว้ว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนสบเปิงวิทยา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดประสบการณ์ (โชติกา เหมืองอุ่น, 2563)

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการรู้ดิจิทัล สามารถพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัยในสถานศึกษาได้ร้อยละ 48.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 2 ด้าน มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yusof, M. R. พบว่า เทคโนโลยีโซเชียลมีเดีย นั้น จะเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อใช้ในแพลตฟอร์มสำหรับการจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในวิทยาลัยอาชีวศึกษา (Yusof, M. R., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jafarzadeh, S. พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหาร 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษย์ และทักษะเชิงมนทัศน์ ของผู้บริหารโรงเรียนกับ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาทักษะใด ๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนมีเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพ ของ

โรงเรียนก็จะเพิ่มขึ้นตามความสัมพันธ์กันทางบวก (Jafarzadeh, S., 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhong, L. พบว่า การศึกษาเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการวัดภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรฐาน ISTE-A ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ถูกระบุว่าเป็นวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีแบบบูรณาการและการสนับสนุนแผนเทคโนโลยีโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดของวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลนั้นรวมถึงอุปกรณ์ที่เพียงพอ การสร้างแบบจำลองเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โอกาสการเรียนรู้ดิจิทัลและชุมชน การเรียนรู้ดิจิทัลเป็นการวัดในการพัฒนาวิชาชีพ ส่วนการวัดของการปรับปรุงระบบรวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง บุคลากรที่มีการแข่งขันและความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ การเป็นพลเมืองดิจิทัลจะถูกระบุว่าเป็นตัวกรองข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล (Zhong, L., 2017)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการรู้ดิจิทัล ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัยในสถานศึกษาได้ร้อยละ 48.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเห็นความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความตระหนักในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาสถานศึกษา เพื่อจะทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ครูปฐมวัยควรตระหนักในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย อีกทั้งควรสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการใช้ภาษา กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการสื่อสารดิจิทัล และด้านการรู้ดิจิทัล โดยการส่งเสริม และสนับสนุนจัดอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารดิจิทัล และการรู้ดิจิทัลให้แก่คนในองค์กร เพื่อส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้บริหารดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิถีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 20(4), 279-290.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

- เจริญ สุระประเสริฐ. (2559). ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิจิตร. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐแนวใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- โชติกา เหมืองอ่อน. (2563). การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนสบ. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทินกร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์สาร, 13(2), 285-294.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ นภาศรี. (2559). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ระดับอนุบาล-ประถมต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นพวรรณ มาสร้อย และปณัฐธรรณ จารุชัยนิวัฒน์. (2564). บทบาทของครูอนุบาลในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มลีลาวดี. วารสาร อิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 16(2), 252-263.
- นิกร จันภิลม และศตพล กัลยา. (2562). เทคโนโลยีการศึกษาในยุค Thailand 4.0. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 11(1), 304-314.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลีลาวดี ชนะมาร. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2567). บริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2567 จาก <http://www.rayong1.go.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุชญา โกมลวานิช. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์, 9(2), 159-167.

- สุภาพร ศรีพรหม และพิมพ์อร สดเอี่ยม. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วารสารมณีเชษฐาราม, 7(5), 816-832.
- อนุพงษ์ กิคอม และประมุข ชูสอน. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อครูนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 7(22), 91-102.
- อิวัจ์ เดลาณี. (2562). การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะคือหัวใจสำคัญของการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/การศึกษาสำหรับศตวรรษที่-21>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Fedler, R. & Brent, R. (1996). Navigating the bumpy road to student-centered instruction. *College teaching*, 44(2), 43-47.
- ISTE. (2009). *National educational technology standards for administrators*. Washington, DC: Eugene OR.
- Jafarzadeh, S. (2014). Administrative skills and effectiveness of primary schools in Province, Iran. *Journal of Educational and Management Studies*, 4(1), 113-117.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.
- Yusof, M. R. (2019). Digital Leadership Among School Leaders in Malaysia. *Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(9), 1481-1485.
- Zhong, L. (2017). Indicators of digital leadership in the context of K-12 education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 10(1), 27-40.

แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GUIDELINES TO DEVELOP BATIK PATTERNS FOR PROMOTE CAREERS OF ELDERLY IN CHAWANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY NAKHON SI THAMMARAT

วโรชา ยศบุญ*, สูดาวรณ์ มีบัว, พัชรี สุมะโธกุล

Warocha Yosboon*, Sudawan Meebua, Patcharee Sumethokul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6355713011@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และหาแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกเพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีประชากรผู้ให้ข้อมูลคือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป และนักท่องเที่ยว จำนวน 37 คน โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนากลุ่ม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ได้มีการจัดกลุ่มการเรียนรู้ และอบรมฝึกอาชีพในการทำผ้าบาติกให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉวาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มในกลุ่มจำนวน 10 คน มีการทำผ้าบาติกเป็นอาชีพเสริม โดยใช้สัณฐานจากพืชในท้องถิ่น และได้มีการต่อยอดแนวทางในการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง พบว่า มีความต้องการทั้งหมด 9 ลวดลาย คือ ลวดลายดอกม้งเร ลวดลายดอกพุดตาน ลวดลายผลไม้ประจำถิ่นตำบลฉวาง ลวดลายพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ ลวดลายนก (แผนที่อำเภอฉวาง) ลวดลายรถไฟ 100 ปี ลวดลายวัดธาตุน้อย ลวดลายสวนยางพารา และลวดลาย เข้า ป่า ลวดลายผ้าบาติกที่ออกแบบสามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย อีกทั้งยังอยากให้ชุมชนมีการรณรงค์ร่วมมือและส่งเสริมให้คนในชุมชนใส่ผ้าบาติกลวดลายของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและวัยเตรียมพร้อมก่อนสูงอายุมาเป็นสมาชิกกลุ่มและมีส่วนร่วมในการทำผ้าบาติกให้โดดเด่นและมีชื่อเสียง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ลวดลายผ้าบาติก, ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ, นครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to study the general batik group in Chawang Subdistrict Municipality, Nakhon Si Thammarat Province, and find ways to develop batik patterns to promote the careers of the elderly in Chawang Subdistrict Municipality, Nakhon Si Thammarat Province. The research used a qualitative research process, with the primary informants being knowledgeable people and practitioners and the secondary informants being the general public and tourists, totaling 37 people. The data collection tools were interviews, observation forms, and group discussions. The data were analyzed by analyzing the content of the interviews, observations, and group discussions. The research results found that the Chawang Subdistrict Batik Group had organized a learning group and provided batik training for the elderly living in Chawang Subdistrict Municipality from 2020 until now. There are 10 members in the group who batik for a secondary occupation by using natural colors from local plants, and the batik group was further developed; it was found that there were 9 patterns in total, the Mang Rae pattern, the Put Tarn pattern, the local fruit of Chawang Subdistrict pattern, the Phor Than Klai Wachasit pattern, the bird pattern (Map of Chawang District), the 100-year-old train pattern, the That Noi temple pattern, The rubber plantation pattern, and forest pattern. The designed batik patterns can be used by everyone, all genders and all ages. Also, I would like the community to campaign for cooperation and encourage people in the community to wear batik patterns of their own. I would also encourage the elderly and pre-elderly to become group members and take part in making batik outstanding and famous.

Keywords: Development Guidelines, Batik Pattern, Promote Careers For The Elderly, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยปัจจุบันมีอัตราผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลายเป็นกลุ่มประชากรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศ และอีก 9 ปีข้างหน้า ในปี 2574 จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินกว่า 28% ของประชากรทั้งประเทศ จากสถานการณ์ดังกล่าวจะทำให้มีผู้สูงอายุ “กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง” ประมาณ 3% หรือ 4 แสนคน จากผู้สูงอายุที่มีอยู่ประมาณ 13 ล้านคน การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุพบความหลากหลายในชีวิตประจำวัน ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ รายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีหลักประกันสุขภาพ สภาพแวดล้อมในบ้านและสังคมไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากพื้นฐานชีวิต เช่น ได้รับการศึกษาที่ไม่สูง ไม่รู้วิธีการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ การดำรงชีวิตในปัจจุบัน และในอีก 20 ปี ข้างหน้าพบผู้สูงอายุมีแนวโน้มครองโสด ไม่มีครอบครัว ไม่มีลูก หรือมีลูกน้อยลง การ

จัดทำนโยบายดูแลคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมทุกกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะในอนาคตจะมีผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางทางเศรษฐกิจและสุขภาพ คือ ผู้พิการ - ทูพพลภาพ ภาวะสมองเสื่อม ถูกทอดทิ้งไร้บ้าน ยากจน ปัญหาสถานะบุคคล ย้ายถิ่นกลับบ้าน และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (TNN ONLINE, 2565) ด้วยสถานการณ์ของการเป็นสังคม ผู้สูงอายุดังกล่าว รัฐบาลจึงกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ และเป้าหมายทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในประเด็นการพัฒนาศักยภาพคน ให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้าง สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนตลอดจนการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งตนเองได้จำเป็นต้องมีการรวมตัวผนึกกำลังกันในชุมชนผู้สูงอายุ การพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุเริ่มจากการตระหนักว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าของชุมชน หากผู้สูงอายุสามารถมีรายได้เป็นของตนเองที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพไม่ต้องพึ่งพารายได้จากลูกหลานและเบี้ยยังชีพจากภาครัฐแล้วทำให้มีศักดิ์ศรี เกิดความภูมิใจในตนเอง (พายุ นาวาคุระ, 2564) การพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ตามยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ในมาตรการที่ 2.3 มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและหารายได้ของผู้สูงอายุ ดังนั้น ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 จะสำเร็จได้จะต้องอาศัยทรัพยากรซึ่งเป็นคนที่ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้เกิดการพัฒนากิจกรรมในการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ (พิมพ์ภา เพ็ชรนาเรนทร์, 2560) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำเป็นต้องพัฒนาให้ผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาพรวมของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร ทั้งด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2564 มีผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 13,358,751 คน หรือ 19.6% ของประชากรทั้งหมด ซึ่งมีผู้สูงอายุหญิงมากกว่าชาย สำหรับแนวโน้มของผู้สูงอายุ ในประเทศไทยมีจำนวนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 550,475 คน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 375,753 คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 359,752 คน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 354,191 คน และจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 335,402 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ขนาดและสัดส่วนของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง ส่งผลให้ประเทศต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการดูแลและการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุตามมา และเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลสำคัญที่มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตครอบครัวของชาวไทย เพราะเป็นผู้ที่ได้ผ่านชีวิตมายาวนานสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาและคุณค่าต่อชนรุ่นหลัง การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อาจเป็นผลมาจากการ

เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย หน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลง และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรส หรือเพื่อฝูงที่ใกล้ชิดจะทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหู่ รุ้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รุ้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย และต้องการการพึ่งพามากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม ครอบครัว อยู่ตามลำพัง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดลง ส่งผลกระทบด้านจิตใจของผู้สูงอายุได้ (พรปวีณ์ ทรัพย์แก้ว, 2559)

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการผลิตผ้าหลายรูปแบบ อย่างเช่น ผ้าทอเมืองนครศรีธรรมราช ผ้ามัดย้อม ผ้าขาวม้า ผ้าปาเต๊ะ และผ้าบาติก ชาวนครศรีธรรมราชเริ่มรู้จักการทำผ้าบาติกในปี พ.ศ. 2518 โดยกองส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นผู้นำมาเผยแพร่ เพื่อเป็นการสร้างอาชีพในลักษณะอุตสาหกรรมครัวเรือน ได้ดำเนินการฝึกอบรมให้กับผู้สนใจ โดยร่วมกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช การทำผ้าบาติกที่รู้จักในขณะนั้นเป็นผ้าบาติกกระบาย หรือ ผ้าบาติกเขียนด้วยมือซึ่งรู้จักกันเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ยังไม่แพร่หลายมีแหล่งผลิตผ้าบาติกขนาดเล็กที่ทำเฉพาะครอบครัวเกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งแหล่งผลิตเหล่านี้ก็ยังทำบาติกกันอยู่ และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวผู้สนใจอย่างมาก การผลิตให้ทันตามความต้องการของตลาด เพราะทุกชั้นตอนใช้คนผลิตทั้งหมด ร้านจำหน่ายผ้าบาติกในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงจำเป็นต้องหาผ้าบาติกจากแหล่งผลิตอื่นมาเสริม เพื่อให้ความเพียงพอต่อความต้องการของตลาด (ดวงรัก รัตนพันธ์ และสุธี ไล่ปะหลาง, 2562) ในปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เห็นถึงความสำคัญของผ้าพื้นเมืองในจังหวัด จึงได้ขอความร่วมมือในหน่วยงานต่าง ๆ ในการสวมใส่เสื้อผ้าบาติกโดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2561 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช นายจำเริญ ทิพญพงศ์ธาดา และเนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก และผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมชนิดหนึ่งที่นิยมใส่กันมากในพื้นที่ภาคใต้ได้มีการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งตามโครงการเมืองหลวงแห่งบาติกในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ้าบาติก ถือได้ว่าเป็นราชินีแห่งศิลปะบนผืนผ้า เพราะความประณีต ความงดงามของลวดลาย สีสันทัน และความวิจิตรอลังการของศิลปะที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า ซึ่งมีความมหัศจรรย์ที่ซ่อนอยู่ในความงามของผ้าบาติก ที่เรามองเห็นความเป็นเนื้อแท้ที่เกิดจากฝีมือ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์อันสะท้อนถึงเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมความเป็นชาติ (พรปวีณ์ ขุฑุทะกะพันธ์, 2562) นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และมีแหล่งผลิตผ้าบาติกหลากหลายกลุ่มส่งเสริมให้มีการผลิต ได้แก่ กลุ่มลายเขียนบาติกสีธรรมชาติสีม่วง กลุ่มสตรี - เยวชน บ้านวัดจันทร์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกเกาะเพชร วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสวนขันเกษตรยั่งยืน กลุ่มโพธิ์เสด็จบาติก และกลุ่มบาติกสำเภาทอง (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564) เป็นกลุ่มที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้นำเอาศิลปหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ และความมีตัวตนของคนเมืองนครศรีธรรมราชมาร้อยเรียงเป็นศิลปะบนผืนผ้า โดยลวดลายที่เขียนจะนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นเด่น ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมาเขียนเป็นลวดลายบาติกที่บอกเล่าเรื่องราวให้ผู้บริโภคได้ตระหนักถึงคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นไม่ให้อุตสาหกรรมไปจากชุมชน เช่น ลวดลายการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงหนังตะลุง มโนราห์ ลวดลายเครื่องถมเมืองนคร พืชพรรณต่าง ๆ โดยถูกออกแบบสร้างสรรค์ลงไว้บนผืนผ้าบาติกอย่างลงตัว (สุพัตรา คงขำ และคณะ, 2564) โดยแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็งของกลุ่ม และมีลวดลายของผ้าบาติกที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม มีความเหมือนและความแตกต่าง ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละกลุ่ม

อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกลุ่มผ้าบาติกในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางได้ก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2563 โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงานของเทศบาลตำบลฉวางสืบเนื่องจากเทศบาลตำบลฉวาง ได้มีการจัดอบรม เรียนรู้ ฝึกอาชีพให้กับประชาชนที่สนใจ แต่ทุก ๆ ครั้งที่เสร็จสิ้นการอบรมก็ไม่สามารถนำไปต่อยอดได้ แต่มีอยู่โครงการหนึ่ง คือ การอบรมทำผ้าบาติกที่กลุ่มให้ความสนใจ และคิดว่ามีแนวทางที่จะนำไปต่อยอดได้ และสามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมได้ จากนั้นเทศบาลตำบลฉวางได้จัดตั้งกลุ่มบาติกขึ้น ได้ผลิตผ้าบาติกเป็นผืนผ้า โดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลฉวาง ได้จัดให้มีกลุ่มทำผ้าบาติกโดยวิธีการพิมพ์ลาย ที่ทำการกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉวาง มีสมาชิก 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มเป็นกลุ่มผู้สูงอายุโดยรวมกันทำผ้าบาติกเป็นผืนผ้า ลวดลายผ้าบาติกที่มีอยู่ในขณะนี้จำนวน 3 ลาย คือ ลายหัวนะโม ลายดอกลำดวน และลายดอกรวงผึ้ง ผ้าบาติกของกลุ่มเทศบาลตำบลฉวางยังไม่มีลวดลายที่หลากหลาย และยังไม่มีอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม เพราะทางกลุ่มทำลวดลายผ้าบาติกจากการเรียนรู้ การอบรมได้เฉพาะที่ได้ฝึกและหัดทำ ทางกลุ่มจึงมีความคิดที่จะหาแนวทางการพัฒนาลวดลายของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ผู้วิจัยเห็นถึงความเข้มแข็งของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากการทำผ้าบาติก สามารถเป็นได้ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การศึกษาสภาพบริบททั่วไปของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง และศึกษาแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไป ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินการกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้เลือกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรอง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มบุคคลที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าบาติก เช่น ปราชญ์ผู้รู้ พัฒนาการอำเภอ นายกเทศบาล หรือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการทางด้านการทำผ้าบาติก วัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 7 คน

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มบาติกเทศบาล ตำบลฉวาง และเป็นบุคคลที่ทำผ้าบาติก จำนวน 10 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวคัดเลือกรับตามความเหมาะสม จำนวน 20 คน

เครื่องมือวิจัย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับบริบททั่วไปของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง

ฉบับที่ 2 แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตเมื่อผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในพื้นที่ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง

ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยจัดสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไปเกี่ยวกับการต้องการหาข้อสรุปยืนยัน จุดเด่นจุดด้อย แนวทางการพัฒนา ลวดลายผ้าบาติกของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ สัมภาษณ์ สังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ และสังเกต ได้แก่ ก่อนลงสนามในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมเตรียมศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ และสังเกต ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สนทนารวบรวมความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และสังเกต อธิบายเหตุผลและอนุญาตให้ใช้เครื่องมือบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้ง แจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา จากนั้นมีการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปประเด็นให้ตรงกับแบบสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย ที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพบริบทกลุ่มบาติกในเขตเทศบาลตำบลฉวาง ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ด้านการออกแบบลวดลายผ้าบาติก ด้านงบประมาณสนับสนุน ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ตลอดจน

ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมแนวคิด และทฤษฎีด้านสังคมวิทยา มนุษยวิทยา อีกทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวกับพื้นที่เกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาศึกษาโดยค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ หรือ ทฤษฎี จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเภท หนังสือตำรา งานวิจัย ปรินต์งานพิมพ์ การค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวิธีทัศน์โดยรวบรวม แยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

2. การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยโดยวิธีสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ และสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ การสังเกต แบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และมีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบแล้วมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้รู้พัฒนาการอำเภอ นายกเทศบาล หรือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการทางด้านการทำผ้าบาติก วัฒนธรรมอำเภอ สมาชิกกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 37 คน ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ออกมาอย่างหลากหลาย โดยละเอียดเพื่อให้เกิดความแน่ชัดว่าข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ และเที่ยงตรง และได้จำแนกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์จากคำถาม
2. จัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละส่วนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ข้อมูลสภาพบริบททั่วไป ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล

ตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพบริบททั่วไปของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง

การก่อตั้งกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง สืบเนื่องจากทางเทศบาลตำบลฉวาง ได้มีการจัดอบรมเรียนรู้ฝึกอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาลที่สนใจเป็นประจำทุกปี แต่ทุกครั้งที่มีการอบรมสมาชิกที่เข้าอบรมไม่สามารถนำไปใช้ได้ และในปี พ.ศ. 2563 เทศบาลตำบลฉวางเห็นสมควรให้จัดตั้งกลุ่มผ้าบาติกขึ้นมาชื่อว่า กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เนื่องด้วยเป็นโครงการความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลฉวาง ทั้งนี้มีสมาชิกซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จำนวน 10 คน จัดตั้งกลุ่มและเริ่มการทำงานในวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่ทำการกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ตั้งอยู่ที่อาคารศาลาพ่อบ้านคล้ายวาจาสิทธิ์ หมู่ 1 ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด และจัดทำผ้าบาติกเป็นอาชีพเสริม เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2564 ได้เกิดสถานการณ์โควิด 19 จึงได้หยุดการทำงานของกลุ่ม ในวันที่ 20

พฤษภาคม 2566 ได้มีการรวมตัวตั้งกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางขึ้นมาอีกครั้ง โดยมีการเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกในเขตเทศบาลตำบลวาง มีทั้งผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป เพื่อให้กลุ่มมีการขับเคลื่อนทั้งในด้านผลิต และด้านการขายสินค้า ประชาสัมพันธ์ ทางกลุ่มย้ายมาทำการที่ศาลาชุมชนบ้านทุ่งลาด หมู่ 2 ตำบลวาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มได้มีการพัฒนาทักษะการทำผ้าบาติกอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สีจากธรรมชาติจากพืชในท้องถิ่น เช่น ใบยี่หระ ใบหูกวาง ใบเพกา ใบมังเร เป็นต้น และมีการพัฒนาลวดลายมากขึ้น เช่น ลายพระราชทาน ลายขอ ลายดอกกรักราชกัญญา ลายดอกไม้พื้นถิ่น ลายไทยประยุกต์ อีกทั้งในปัจจุบันทางกลุ่มได้มีการต่อยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ้าบาติก เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษา และปฏิบัติทำได้ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือให้สมาชิกมีรายได้เสริม และสามารถนำไปใช้ได้หลังจากการอบรม มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สมาชิกมีความเพียรพยายามในการทำงานร่วมกัน สร้างความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน และสามารถส่งต่อและถ่ายทอดองค์ความรู้จากที่เรียนมาให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ เป้าหมายของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวาง กลุ่มอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางมีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มต้องมีอัตลักษณ์เป็นของตัวเองเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับที่สูงขึ้น กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางสามารถจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ลูกค้าที่ได้ใช้สินค้าทางกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางต้องรู้สึกประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และยังบอกต่อไปยังกลุ่มลูกค้าอื่นอีกด้วย

2. แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวาง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางต้องการลวดลายที่เป็นดอกไม้ประจำท้องถิ่นที่สามารถสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่ม ลวดลายดอกไม้ที่สวยงาม สามารถนำมาประยุกต์ให้เป็นดอกไม้ตามจินตนาการ อีกทั้งต้องการให้มีลวดลายของผ้าที่มีความโดดเด่น และสามารถเข้าถึงได้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และอยากให้มีการรณรงค์ ร่วมมือของคนในท้องถิ่นให้ใส่ผ้าบาติกในท้องถิ่น อย่างเช่น ตามหน่วยงานของรัฐและเอกชน เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลวาง อีกทั้งอยากให้กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวางมีสมาชิกผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางด้านอาชีพ ทางกลุ่มมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ให้กับทุกคนที่มีความสนใจในการทำผ้าบาติก และสามารถนำไปต่อยอดโดยทำเป็นอาชีพเสริมได้ สรุปได้ว่าแนวทางในการพัฒนาลวดลายของผ้าบาติก โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ทางกลุ่มได้ออกแบบลวดลายทั้ง 9 ลาย คือ ลวดลายดอกมังเร ลวดลายดอกพุทตาน ลวดลายผลไม้ประจำถิ่นตำบลวาง ลวดลายผ้าทอคล้าย วาจาสิทธิ์ ลวดลายนก (แผนที่อำเภอลำทะเมนชัย) ลวดลายรถไฟ 100 ปี ลวดลายวัดธาตุน้อย ลวดลายสวนยางพารา และลวดลาย เขา ป่า ในการหาแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลวาง เป็นลวดลายผ้าบาติกจากการเขียนเขียนทั้งหมด จากการพัฒนาลวดลายเรานำลวดลายมาเป็นแม่พิมพ์ได้ อย่างเช่น ลวดลายดอกมังเร ลวดลายดอกพุทตาน ลวดลายพ่อบ้านคล้าย วาจาสิทธิ์ ดังนี้

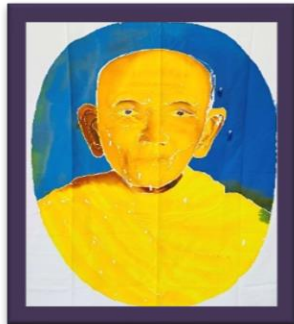
ภาพที่ 1 ลวดลายดอกม้งเร

ภาพที่ 2 ลวดลายดอกพุดตาน

ภาพที่ 3 ลวดลายผลไม้ประจำถิ่นตำบลฉวาง

ภาพที่ 4 ลวดลายพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์

ภาพที่ 5 ลวดลายนก (แผนที่อำเภอฉวาง)

ภาพที่ 6 ลวดลายรถไฟ 100 ปี

ภาพที่ 7 ลวดลายวัดธาตุน้อย

ภาพที่ 8 ลวดลายสวนยางพารา

ภาพที่ 9 ลวดลาย ป่า เขา

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เพื่อส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เป็นโครงการพัฒนาอาชีพการทำผ้าบาติกจากความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลฉวาง ทั้งนี้มีสมาชิกซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จำนวน 10 คน กลุ่มได้มีการพัฒนาทักษะการทำผ้าบาติก อย่างต่อเนื่อง มีการใช้สีจากธรรมชาติจากพืชในท้องถิ่น เช่น ใบยี่หระ ใบหูกวาง ใบเพกา ใบมังเระ เป็นต้น และมีการพัฒนาลวดลายมากขึ้น เช่น ลายพระราชทาน ลายขอ ลายดอกกรักรากัญญา ลายดอกไม้พื้นถิ่น ลายไทยประยุกต์ อีกทั้งในปัจจุบันทางกลุ่มได้มีการต่อยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้ ผ้าบาติก เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษา และปฏิบัติได้ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ ให้สมาชิกมีรายได้เสริม และสามารถนำไปใช้ได้หลังจากการอบรม มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สมาชิกมีความเพลิดเพลินมีการทำงานร่วมกัน สร้างความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน และสามารถส่งต่อและถ่ายทอดองค์ความรู้จากที่เรียนมาให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ เป้าหมายของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง กลุ่มอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางมีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มต้องมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในระดับที่สูงขึ้น กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางสามารถจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ลวดลายบาติกกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางมีทั้งหมด 14 ลาย ได้แก่ ลายขอ ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ลายขอ 1 ตัว และ ลายขอ 9 ตัว ลายหัวใจ ลายดอกกรักรากัญญาประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ลายดอกกรักรากัญญา (4 ดอก) และลายดอกกรักรากัญญา (6 ดอก) ลายหยดน้ำ ลายดอกดาหลา ลายใบดาหลา ลายดอกมังเระ ลายดอกพุทตาน ลายดอกทานตะวัน ลายดอกคูณ ลายดอกพิกุล ลายดอกพุทป่า ลายดอกขบา และลายดอกกุหลาบ ซึ่งมีความสอดคล้องวิจัยของ รังสิมา รุ่งเรือง ที่ได้ศึกษาเรื่อง “วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซียที่ปรากฏในลวดลายของผ้าบาติก กรณีศึกษาผ้าบาติกเมืองยอกยาคาร์ตา ประเทศอินโดนีเซีย” ศึกษาพัฒนาการและความหมายของผ้าบาติกเมืองยอกยาคาร์ตาจากอดีตจนถึงปัจจุบันและเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซียที่ปรากฏในลวดลายของผ้าบาติกเมืองยอกยาคาร์ตา ซึ่งงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง มีความสอดคล้องกับวิจัยข้างต้นคือ การศึกษาสภาพบริบทพื้นที่เพื่อหาอัตลักษณ์เฉพาะ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเนื่องด้วย ผ้าบาติกมี

ต้นกำเนิดจากประเทศอินโดนีเซีย และแพร่เข้าสู่ทางตอนล่างของประเทศไทย หรือภาคใต้ จากนั้นได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้เป็นที่ยอมรับกันในภาคใต้ที่เป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของผ้าบาติก (รังสิมา รุ่งเรือง, 2556)

2. จากการสัมภาษณ์ และร่วมสนทนากลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ได้ข้อสรุปในการออกแบบลวดลายจากการเขียนเขียนทั้งหมด 9 ลาย ดังนี้ คือ ลวดลายดอกม้งเร ลวดลายดอกพุทตาน ลวดลายผลไม้ประจำถิ่นตำบลฉวาง ลวดลายผ้าทอคล้าย วาจาสิทธิ์ ลวดลายนก (แผนที่อำเภอฉวาง) ลวดลายรถไฟ 100 ปี ลวดลายวัดธาตุน้อย ลวดลายสวนยางพารา และลวดลาย เขา ป่า ทางกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางได้ออกแบบลวดลายดอกม้งเรเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางมีการใช้สีเคมีและสีธรรมชาติในการทำผ้าบาติก กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางอยากให้มีการพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการทำผ้าบาติกเพื่อเป็นอาชีพเสริม สอดคล้องกับวิจัยของ สุพัตรา คงขำ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผ้าบาติกเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าบาติกสำเภาทอง ตำบลท้ายสำเภา อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น โบราณสถานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และลักษณะตามธรรมชาติ อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เช่น นกนางแอ่น เครื่องปั้นดินเผา ลวดลายผ้าบาติกกลุ่มสำเภาทอง มี 3 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบลวดลาย ได้แก่ 1.1) แนวดัดแปลงมาจากธรรมชาติ 1.2) ลายเรขาคณิต 1.3) ลายไทย ลายเครือเถา 1.4) ลายประเพณีภาพสัตว์ 1.5) สัญลักษณ์ของจังหวัด และ 1.6) เอกลักษณ์ของหน่วยงานตามที่ถูกคำต้องการ 2) สีเส้นของรูปแบบลวดลาย จะคำนึงถึงความเหมาะสมของลวดลายความต้องการของตลาด และความคุ้นเคยในการระบายสี 3) เทคนิครูปแบบการเขียนลวดลาย ได้แก่ 3.1) เทคนิคบาติกเส้นขาว 3.2) เทคนิคลวดลายเส้นสี และแนวทางพัฒนาลวดลายผ้าบาติกเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยภาครัฐควรส่งเสริมให้นำอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นมาเป็นแนวทางในการออกแบบ ควรผสมผสานลวดลายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ประยุกต์ลวดลายภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคนิคสมัยใหม่ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย อบรมให้ความรู้เพิ่มเติม (สุพัตรา คงขำ และคณะ, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องวิจัยของ สุไรพร ลำเลา ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์โครงการฝึกอบรมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวชุมชน ตำบลฝายแก้ว พบว่า ตำบลฝายแก้วเป็นชุมชนที่ประสบกับปัญหาหลายประการ ซึ่งได้จัดหมวดหมู่ และได้สรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมอาชีพได้ดังนี้ 1) ปัญหาเศรษฐกิจ พบว่า มีหนี้สินกับกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงควรมีการฝึกอบรมตามความต้องการของผู้สูงอายุ ในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างผลผลิต และผลิตภัณฑ์ตลอดจนส่งเสริมอาชีพ และสร้างโอกาสให้เกิดการทำงาน สร้างรายได้ 2) ปัญหาการร่วมพัฒนาชุมชน ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ขาดการวางแผน ขาดความร่วมมือ ยังเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวมชุมชนเอง ดังนั้น จึงควรมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ โดยมีวิทยากรมาให้ความรู้ สร้างกิจกรรมสานความสัมพันธ์ในชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริม สนับสนุน การรวมกลุ่มอาชีพส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพต่อไป และ 3) มีการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ ขาดเงินทุน ไม่มีตลาดถาวร ขายผลิตภัณฑ์ไม่ได้ ทำให้สมาชิกบางคนต้องถอยออกไป (สุไรพร ลำเลา, 2554) ดังนั้น จึงควรมีการจัดตั้งเงินทุน ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ และจัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน จัดวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ด้านการบัญชีการจัดการการเงินและงบประมาณ การจัดการ

ผลิต การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนและการจัดการตลาด และมีการติดตามประเมินผล โครงการการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น และปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ในงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวางมีความสอดคล้องกับวิจัยข้างต้น คือ ต้องการตลาดที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนา แนวคิดการออกแบบตลาดผ้าบาติก และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ที่ต้องใช้ในเรื่องของการพัฒนาตลาดผ้าบาติก โดยใช้ความงาม ความเหมาะสมในการออกแบบตลาดผ้าบาติก หากผู้ผลิตมีการออกแบบได้สวยงามจะทำให้ขายสินค้า และเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งยังคงส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุให้เกิดเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมหลังจากการว่างเว้นภารกิจส่วนตัวอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เพื่อส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ จากการศึกษาสภาพบริบททั่วไป ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง สืบเนื่องจากทางเทศบาลตำบลฉวาง ได้มีการจัดอบรมเรียนรู้ฝึกอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาลที่สนใจเป็นประจำทุกปี แต่ทุกครั้งที่มีการอบรมสมาชิกที่เข้าอบรมไม่สามารถนำไปใช้ได้ และในปี พ.ศ. 2563 เทศบาลตำบลฉวางเห็นสมควรให้จัดตั้งกลุ่มผ้าบาติกขึ้นมาชื่อว่า กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง เนื่องด้วยเป็นโครงการความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลฉวาง ทั้งนี้มีสมาชิกซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จำนวน 10 คน กลุ่มได้มีการพัฒนาทักษะการทำผ้าบาติก อย่างต่อเนื่อง มีการใช้สีจากธรรมชาติจากพืชในท้องถิ่น เช่น ใบยี่หระ ใบหูกวาง ใบเพกา ใบมังเระ เป็นต้น และมีการพัฒนาตลาดมากขึ้น เช่น ลายพระราชทาน ลายขอ ลายดอกกรักราชกัญญา ลายดอกไม้พื้นถิ่น ลายไทยประยุกต์ อีกทั้งในปัจจุบันทางกลุ่มได้มีการต่อยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้ ผ้าบาติก เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษา และปฏิบัติทำได้ ตลาดผ้าบาติกของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 14 ลาย คือ ลายขอ ลายดอกกรักราชกัญญา และลายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม คือ ลายดอกม้งเระ และผู้ที่สนใจสั่งพิมพ์ลาย คือ ลายดอกไม้ เช่น ลายดอกทานตะวัน ลายดอกกุหลาบ ลายดอกชบา และลายดอกดาหลา ทั้งนี้ตลาดผ้าบาติกกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง มีตลาดทั้งแบบวาดลงเทียน และแบบพิมพ์เทียน สีที่ใช้ในการทำผ้าบาติกจะมีการใช้สีเคมี และสีธรรมชาติ เนื่องจากสีเคมีจะเป็นที่มีความติดทนนานกว่าสีสกัดได้ ได้ตามความต้องการของผลิต สีธรรมชาติจะขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ อากาศในขณะที่ลงสี วัสดุที่ใช้ในการผลิตสีมีน้อยในท้องถิ่น และมีการผลิตสีได้น้อยเช่นกัน บางครั้งก็จะได้สีไม่ตรงกับที่ต้องการ ทางกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางจึงต้องใช้ทั้งสีเคมี และสีธรรมชาติควบคู่กันไป และแนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฉวาง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง ได้ออกแบบตลาดจากการเขียนเทียนทั้งหมด 9 ลาย ดังนี้ คือ ตลาดลายดอกม้งเระ ตลาดลายดอกพุดตาน ตลาดลายผลไม้ประจำถิ่นตำบลฉวาง ตลาดลายพ้อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ ตลาดลายนก (แผนที่อำเภอฉวาง) ตลาดลายรถไฟ 100 ปี ตลาดลายวัดธาตุน้อย ตลาดลายสวนยางพารา และตลาดลาย เขา ป่า ทางกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางได้ออกแบบตลาดลายดอกม้งเระเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง กลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางมีการใช้สีเคมีและสี

ธรรมชาติในการทำผ้าบาติก ทางกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางยังคงต้องการองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้นในเรื่องการของใช้ สีสรรชาติมีการพัฒนาสีให้มากขึ้น และต้องการใช้สีจากธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นเป็นสีที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ของกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวาง และกลุ่มบาติกเทศบาลตำบลฉวางอยากให้มีการพัฒนาอาชีพให้กับ ผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการทำผ้าบาติกเพื่อเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ อีกทั้งทางกลุ่มยังมีการพัฒนาจาก การออกแบบลวดลายในครั้งนี้ จากการเขียนเขียน จะทำเป็นแม่พิมพ์เพื่อให้ง่ายต่อผู้สูงอายุอีกด้วย ข้อเสนอแนะ ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ อยากให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตลวดลายผ้าบาติกอย่างต่อเนื่อง และให้ สมาชิกในกลุ่มทุกคนทำเป็น สมาชิกในกลุ่มควรมีอายุที่หลากหลายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และ ออกแบบลวดลายผ้าบาติกที่ทันสมัย ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาลายผ้าให้มีลวดลายที่หลากหลาย โดดเด่น และมีการอบรมจัดทำประชาสัมพันธ์ และจัดทำบัญชี รายรับรายจ่ายให้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- ดวงรัก รัตนพันธุ์ และสุธี โส้ปะกลาง. (2562). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ผ้า ปาเต๊ะพื้นถิ่นภาคใต้เพื่อการประยุกต์ลวดลายและออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคเพ้นส์บาติก โดยใช้ กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พรปวีณ์ ขุฑทะกะพันธ์. (2562). ระเบียบผ้าบาติก. ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ สานสัมพันธ์ วัฒนธรรมอาเซียน ครั้งที่ 5. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- พรปวีณ์ ทรัพย์แก้ว. (2559). การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พายุ นาวาคุระ. (2564). แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยสังคมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 19(3), 21-42.
- พิมพ์กา เพ็งนาเรนทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 15(1), 42-58.
- รังสิมา รุ่งเรือง. (2556). “วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวนิโชนีเซียที่ปรากฏในลวดลายของผ้าบาติก กรณีศึกษา ผ้าบาติกเมืองยอกยาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย”. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิตเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2564). รายชื่อผู้ที่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัด นครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2564 จาก <http://tcps.tisi.go.th/public/StandardList.aspx>

- สุพัตรา คงขำ และคณะ. (2564). การศึกษาผ้าบาติก เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช
กรณีศึกษา: กลุ่มบาติกสำเภาทอง ตำบลท้ายสำเภา อำเภอยะนิง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร
นาครบุตริปริทรรศน์, 13(2), 33-41.
- สุไรพร ลำเลา. (2554). แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ในตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน.
ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- TNN ONLINE. (2565). ปี 2565 ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มตัว สสส.เสวนาถกปัญหารับมือชีวิตบั้นปลาย ห่วงผู้ป่วยติด
เตียงเพิ่มขึ้น. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.tnnthailand.com/health/103902/>

วัดธาตุน้อย: แนวทางการจัดการวัดเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

WAT THAT NOI: MANAGEMENT GUIDELINES FOR PROMOTING TOURISM POTENTIAL IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สิริชัย ศรีปลอด*, สูดาวรรณ มีบัว, พัทธี สุเมธกุล

Sirichai Sriplod*, Sudawan Meebua, Phacharee Sumethokul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6355713008@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปของวัดธาตุน้อยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 31 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า สภาพบริบททั่วไปของวัดธาตุน้อย เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของชุมชนและนักท่องเที่ยว ด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนาน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2483 การพัฒนาของวัดธาตุน้อยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยมีการบูรณะและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางทางศาสนา ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง การพัฒนาและปรับปรุงระบบคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างวัดธาตุน้อยและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีและเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ผู้มาเยือน และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นภายในวัด และแนวทางการจัดการเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของวัด ประกอบด้วย การวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของวัดธาตุน้อยในฐานะศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช

คำสำคัญ: วัดธาตุน้อย, แนวทางการจัดการวัด, ศักยภาพการท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to study the general context of Wat That Noi from its past to the present, to study the tourism potential of Wat That Noi, and to propose management strategies to enhance its tourism capabilities. This is qualitative research with 31 key informants. The research tools used include in-depth interviews, document collection, and structured in-depth interviews. Descriptive data analysis was employed. The research findings revealed that Wat That Noi is a central hub of faith for the community and tourists, with a long history dating back to its establishment in 1940. The development of Wat That Noi is divided into three phases, with continuous restoration and infrastructure development to support its role as a religious center. The tourism potential of Wat That Noi is categorized into four aspects: 1) The value of the attraction: Wat That Noi is a tourist attraction with unique and distinctive cultural and artistic value. 2) Accessibility: The development and improvement of the transportation system connecting Wat That Noi and nearby areas is a key factor in facilitating tourist access. 3) Facilities: Providing appropriate facilities will help create a good experience and increase satisfaction for visitors. And 4) Environment: Preserving the shady environment within the temple. Management strategies to promote the tourism potential of the temple include planning, resource management, cultural promotion activities, and the application of sustainable management principles. This research demonstrates the importance of Wat That Noi as a religious center, a cultural hub, and a prominent tourist attraction in Nakhon Si Thammarat province.

Keywords: Wat That Noi, Temple Management Guidelines, Tourism Potential

บทนำ

วัดธาตุน้อย ตั้งอยู่ในตำบลหลักช้าง อำเภอลำปลายงู จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ก่อตั้งโดยพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์ พระเกจิอาจารย์ผู้เลื่องชื่อและศรัทธาของชาวใต้ วัดมีพระเจดีย์ที่จำลองแบบจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช สูง 35 วาฐานสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 75 เมตร ยอดพระธาตุทำด้วยทองคำหนัก 450 บาท โดยได้รับการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์เป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน สร้างขึ้นจากแรงศรัทธาของประชาชนและการสนับสนุนจากทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส วัดธาตุน้อยเป็นอนุสรณ์สถานสำคัญของพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์ มีคุณค่าเชิงศาสนา ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ได้รับการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว และเป็นที่ยินยอมของนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกจังหวัดตลอดทั้งปี (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2565)

ในปี 2564 วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำคัญ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2565) เนื่องจากมีความสำคัญในหลายด้าน

ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุน้อยเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสในพ่อท่านคล้าย เกจิอาจารย์ผู้เลื่องชื่อ มีเจดีย์พระธาตุน้อยที่งดงามซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและสรีระสังขารของพ่อท่านคล้าย ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การขาดข้อมูลและคำอธิบายที่ครบถ้วนเกี่ยวกับวัตถุโบราณ อาจลดความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยวได้ 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงวัดตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางสะดวกด้วยเส้นทางหลักของจังหวัด แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการคมนาคม เช่น การขนส่งสาธารณะไม่เพียงพอและปัญหาถนนในช่วงฤดูฝน 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำ และร้านค้าชุมชน แต่ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกอาจไม่เพียงพอหรือมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อม วัดตั้งอยู่ในพื้นที่รกร้าง เงียบสงบ เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมและการพักผ่อน อย่างไรก็ตาม การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบจัดการขยะ ยังต้องมีการปรับปรุง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากและรักษาคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมของวัด

กระบวนการจัดการของวัดธาตุน้อย ที่ยังไม่มีรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายมิติ โดยสามารถระบุประเด็นปัญหาสำคัญได้ ดังนี้ 1) การวางแผนที่ไม่ชัดเจน การขาดความชัดเจนในกระบวนการวางแผนทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ส่งผลให้การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ 2) การจัดองค์กรที่ไม่เหมาะสม การขาดการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้า ความไม่มีประสิทธิภาพ และความขัดแย้งภายในองค์กร 3) การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน การมอบหมายงานและการสื่อสารที่ขาดความชัดเจนส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และทำให้เกิดความสับสนในผู้ปฏิบัติงาน 4) การประสานงานที่ไม่ชัดเจน การขาดการสื่อสารและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่ปัญหาในการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ข้อผิดพลาด หรือความขัดแย้ง โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย และ 5) การขาดการควบคุม และการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินงาน ขาดความสม่ำเสมอ และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการได้ ผลกระทบจากปัญหาการจัดการดังกล่าวส่งผลให้วัดธาตุน้อยไม่สามารถพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ และขาดความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ยังส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของวัดในด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การขาดความสะอาด การปล่อยทิ้งสิ่งปฏิกูลสร้างเสื่อมโทรม และการมีขยะสะสม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อภาพลักษณ์ในสายตาของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน รวมถึงอาจกระทบต่อความเชื่อถือและศรัทธาของผู้ศรัทธาในระยะยาว (พระครูถาวรพิสุทธิ์ (เริงศักดิ์ ถาวโร), 2567) จากการลงพื้นที่ และสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เห็นได้ว่าศักยภาพ ทั้ง 4 ด้าน ยังมีข้อที่จะต้องได้รับการพัฒนา หรือศึกษาในด้านของศักยภาพด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ ด้านสภาพแวดล้อม นอกจากด้านศักยภาพแล้ว ยังมีด้านกระบวนการจัดการของวัดธาตุน้อย ที่ยังไม่มีแผนที่เป็นระบบ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการวัดเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปจากอดีตสู่ปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาศักยภาพการจัดการวัด และนำเสนอแนวทางการจัดการวัดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดธาตุน้อย ให้มีการพัฒนาที่เข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไป จากอดีตสู่ปัจจุบันของวัดธาตุน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการของวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary study) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (field study)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลหลักช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับบริบทสภาพบริบททั่วไป จากอดีตสู่ปัจจุบัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการ และการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัดธาตุน้อย ประเพณี/วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดธาตุน้อย ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลหลักช้าง นักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 16 ราย และชาวบ้าน/แม่ค้า ที่อยู่อาศัยบริเวณวัดธาตุน้อย ที่มีความผูกพันกับวัดธาตุน้อย และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 15 ราย จำนวนทั้งสิ้น 31 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการวัดเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพบริบททั่วไปตั้งแต่อดีต - ปัจจุบันของวัดธาตุน้อย ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อม และตอนที่ 4 ปัญหา หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง เตรียมสมุด จดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ หลังจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) โดยอาศัยหลักการแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคำแนะนำจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ จากนั้นได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (field study) ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้สนทนาร่วมกันความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ โดยจะเก็บไว้เป็นความลับ ทั้งนี้ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ก็จะไม่บันทึกเสียงในการสัมภาษณ์นั้น ได้แบ่งการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (focus

group) โดยการสนทนากลุ่มซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อ ๆ ตามลำดับพร้อมทั้งพูดคุยเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามชุดคำถามที่กำหนด และ 2) จัดกลุ่มและจำแนกประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละส่วนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นหลัก ได้แก่ 2.1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทของวัดธาตุน้อย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย และ 2.3) แนวทางการบริหารและการจัดการวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพบริบททั่วไป จากอดีตสู่ปัจจุบันของวัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2483 โดยพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์) ตั้งบนที่ดินบริจาค โดยผู้ใหญ่กลับ งามพร้อม จำนวน 46 ไร่ ได้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะแรก (พ.ศ. 2483 - 2513) เริ่มต้นจากแรงศรัทธาของชุมชน สร้างพระเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และพัฒนาเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวพุทธในท้องถิ่น ระยะที่สอง (พ.ศ. 2513 - 2557) บริหารโดยพระราชพุทธิรังษี (บุญเพ็ง กตปุญโญ (บุญยัง) มีการปรับปรุงพระพุทธรูปไสยาสน์และสิ่งก่อสร้างสำคัญ เช่น อุโบสถและศาลาการเปรียญ พร้อมจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา และระยะที่สาม (พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน) ภายใต้การบริหารของ พระครูถาวรพิสุทธิ์ (เรงศักดิ์ ถาวโร) มีการบูรณะและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ และภูมิทัศน์ โดยรอบ ปัจจุบัน วัดธาตุน้อยเป็นศูนย์กลางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีสถานที่โดดเด่น เช่น พระเจดีย์พระพุทธรูปไสยาสน์ และพิพิธภัณฑ์พระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์) พร้อมบรรยากาศสงบ ร่มรื่น เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

วัดธาตุน้อยตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ของพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์) บนที่ดินของผู้ใหญ่กลับ งามพร้อม ได้ถวายที่ดินผืนนี้ ให้พระครูพิศิษฐ์อรรถการ (คล้าย จันทสุวณโณ) เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2483 มีเนื้อที่ทั้งหมดจำนวน 46 ไร่เศษ ซึ่งในปัจจุบันวัดธาตุน้อย ตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นทั้งสถานที่สำหรับการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์รวมถึงอุบาสก อุบาสิกา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสวยงามทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประวัติความเป็นมา และรวมความเชื่อความศรัทธาของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมากราบสักการะสร้างพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์ (พระครูถาวรพิสุทธิ์ (เรงศักดิ์ ถาวโร), 2567)

ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุน้อยถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนา ที่มีศักยภาพสูงในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา และสถาปัตยกรรม รวมถึง

ความศรัทธาในพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“วัดธาตุน้อยเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง คือ พ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ ซึ่งได้รับการเคารพนับถืออย่างมากจากชาวพุทธในภาคใต้และทั่วประเทศ พระเกจิอาจารย์ท่านนี้เป็นที่เลื่อมใสในด้านการเผยแผ่ธรรมะและการช่วยเหลือชุมชน” (กาญจนา พรหมราช, 2567)

2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง วัดธาตุน้อยตั้งอยู่ใน อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใกล้เส้นทางหลวงที่เชื่อมโยงกับตัวเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งสามารถเดินทางได้สะดวกทั้งโดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารสาธารณะ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ในอดีตการเดินทางไปยังวัดธาตุน้อยยากลำบาก เนื่องจากถนนหนทางเป็นลูกรังหรือดินแดงที่ขรุขระ โดยเฉพาะในฤดูฝน ผู้คนต้องเดินเท้าหรือใช้เกวียนลากจูงโดยสัตว์ การเดินทางในยุคนั้นต้องใช้ความอดทนและศรัทธา แต่ในปัจจุบัน ระบบคมนาคมได้รับการพัฒนา ทำให้การเดินทางไปยังวัดสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยใช้ยานพาหนะ เช่น รถยนต์หรือจักรยานยนต์ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงวัดและประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้ง่ายขึ้น” (อำพร ชัยวิจิต, 2567)

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัดธาตุน้อยมีศักยภาพด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถรองรับทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดธาตุน้อยในอดีตนั้นแตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าในปัจจุบัน วัดในสมัยนั้นจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำกัด และเรียบง่ายกว่ามาก” (กิตติมา สนธิเมือง, 2567)

และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม วัดธาตุน้อยมีศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างสมดุล ซึ่งสร้างบรรยากาศสงบ ร่มรื่น และเป็นมิตรกับผู้มาเยือน ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“สภาพแวดล้อมภายในวัดธาตุน้อยในอดีตนั้นแตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง โดยส่วนใหญ่แล้ว วัดในสมัยก่อนมักตั้งอยู่ในพื้นที่ที่รายล้อมไปด้วยธรรมชาติ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติธรรมอย่างสงบและเป็นส่วนตัว” (พระปลัดอภิวชิญ ปันโน, 2567)

แนวทางการจัดการของวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ของวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ได้แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1.1) การรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อทางศาสนา วัดธาตุน้อยเน้นการรักษาคุณค่าด้านศรัทธาและความเชื่อของพุทธศาสนิกชน โดยเน้นการอนุรักษ์และบูรณะพระเจดีย์ที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญ รวมถึงการจัดกิจกรรมทางศาสนาและการสักการะเพื่อดึงดูดผู้มาเยือนให้เข้ามาเยี่ยมชมและสักการะขอพรจากพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณฺโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์ ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และ 1.2) การประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม วัดธาตุน้อยยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศาสนา นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น งานเทศน์มหาชาติ และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้นตลอดทั้งปี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ 2.1) การพัฒนาถนนและการเชื่อมต่อเส้นทาง วัดธาตุน้อยได้รับการพัฒนาด้านการคมนาคม เพื่อให้การเข้าถึงวัดเป็นไปได้สะดวกทั้งจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชและพื้นที่ใกล้เคียง มีเส้นทางถนนที่ดี และมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ทำให้การเดินทางสะดวกทั้งสำหรับรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารประจำทาง และ 2.2) การเชื่อมต่อด้วยรถไฟ การเชื่อมต่อด้วยระบบขนส่งมวลชน เช่น รถไฟฟ้าที่หยุดที่สถานีใกล้วัด ช่วยเพิ่มทางเลือกในการเดินทางและสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางจากพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดหรือจากภูมิภาคใกล้เคียง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ 3.1) การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว วัดธาตุน้อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน เช่น พื้นที่จอดรถขนาดใหญ่ ห้องน้ำที่สะอาด ศาลาพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว และร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึก นอกจากนี้ ยังมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าและน้ำประปาทั่วพื้นที่ เพื่อให้การใช้งานสะดวกสบายและตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือน และ 3.2) การจัดป้ายข้อมูลและแผนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชม วัดธาตุน้อยควรมีการติดตั้งป้ายข้อมูลและแผนที่แสดงเส้นทางภายในวัด และสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวควรรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมวัดได้อย่างง่ายดายและปลอดภัย และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 4.1) การรักษาความร่มรื่นของธรรมชาติ วัดธาตุน้อยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบให้สงบร่มรื่น โดยการปลูกต้นไม้ใหญ่และการจัดภูมิทัศน์ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ช่วยสร้างบรรยากาศที่สงบและเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการพักผ่อน และ 4.2) ระบบการจัดการขยะและความร่วมมือจากชุมชน วัดธาตุน้อยมีระบบการจัดการขยะที่ดี โดยมีการแยกขยะรีไซเคิลและขยะทั่วไปเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม มีความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นในการดูแลและรักษาความสะอาดของวัด รวมถึงการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพบริบททั่วไป จากอดีตสู่ปัจจุบันของวัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2483 โดยพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณฺโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์) ตั้งบนที่ดินบริจาค โดยผู้ใหญ่กลับ งามพร้อม จำนวน 46 ไร่ แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะแรก (พ.ศ. 2483 - 2513) เริ่มต้นจากแรงศรัทธาของชุมชน สร้างพระเจดีย์ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และพัฒนาเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวพุทธในท้องถิ่น ระยะที่สอง (พ.ศ. 2513 - 2557) บริหารโดยพระราชพุทธิรังษี (บุญเพ็ง กตปุญโญ (บุญยัง) มีการปรับปรุง

พระพุทธไสยาสน์และสิ่งก่อสร้างสำคัญ และระยะที่สาม (พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน) บริหารโดยพระครูถาวรพิสุทธิ์ (เรงศักดิ์ ถาวโร) มีการบูรณะและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจุบันวัดธาตุน้อยเป็นศูนย์กลางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบรรยากาศสงบร่มรื่น เหมาะสำหรับปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยวเชิงศาสนา พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยวรรณ ภูเทศ ที่อธิบายไว้ว่าแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการบูรณาการระหว่างการอนุรักษ์คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าว ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกับการรักษาคุณค่าดั้งเดิมของวัดในฐานะศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน (อุทัยวรรณ ภูเทศ, 2562) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ วิชัยกุล ที่อธิบายไว้ว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเน้นการพัฒนาเชิงบูรณาการในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และการอนุรักษ์คุณค่าเชิงวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของพื้นที่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน (อภิชาติ วิชัยกุล, 2564)

ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อยในด้านการท่องเที่ยว 4 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุน้อยแสดงถึงคุณค่าทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยมีองค์พระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและเป็นศูนย์รวมศรัทธาในพ่อท่านคล้าย ซึ่งเป็นพระเกจิอาจารย์ที่ชาวใต้เคารพศรัทธาอย่างลึกซึ้ง 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงในอดีตการเดินทางค่อนข้างลำบาก แต่ในปัจจุบันการเดินทางไปวัดธาตุน้อยสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีถนนที่เข้าถึงได้ง่ายมีรถโดยสารประจำทางและรถส่วนบุคคลให้บริการ ทำให้ผู้คนสามารถเดินทางมาสักการะได้ง่ายขึ้นมีหลายช่องทางให้เลือก 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัดธาตุน้อยในปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น พื้นที่จอดรถ ห้องน้ำสะอาด และร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งตอบโจทย์ความต้องการของผู้มาเยือน และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม วัดธาตุน้อยมีการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกต้นไม้ใหญ่ และการจัดภูมิทัศน์ที่สงบร่มรื่น เพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของวิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ ที่อธิบายไว้ว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา และ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และ ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2550) และพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นอนงค์ แก้วแว่น้อย ที่อธิบายไว้ว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ปิ่นอนงค์ แก้วแว่น้อย, 2564) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรา ทองเย็น ที่อธิบายไว้ว่าหลักปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดทำป้ายหรือแผนผังเส้นทางที่ระบุสถานที่สำคัญภายในวัด การส่งเสริมความรู้ทางพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการการเงินของวัดโดยกำหนดระเบียบที่ชัดเจน เช่น การแยกบัญชีการเงินของวัดออกจากบัญชีของเจ้าอาวาส (นิรา ทองเย็น, 2562)

แนวทางการจัดการของวัดธาตุน้อย เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมศักยภาพของวัดธาตุน้อยให้บรรลุความเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนาที่มีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ได้แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1.1) การรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อทางศาสนา และ 1.2) การประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ 2.1) การพัฒนาถนนและการเชื่อมต่อเส้นทาง และ 2.2) การเชื่อมต่อด้วยรถไฟ การเชื่อมต่อด้วยระบบขนส่งมวลชน 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ 3.1) การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว และ 3.2) การจัดป้ายข้อมูลและแผนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 4.1) การรักษาความร่มรื่นของธรรมชาติ และ 4.2) ระบบการจัดการขยะและความร่วมมือจากชุมชน มีความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นในการดูแลและรักษาความสะอาดของวัด รวมถึงการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ Fayol, H. ซึ่งครอบคลุม 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) (Fayol, H., 1949) ช่วยให้กระบวนการจัดการของวัดธาตุน้อยดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) การวางแผน การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาวัดธาตุน้อยที่ชัดเจน เช่น การอนุรักษ์โบราณสถานและสถาปัตยกรรมสำคัญ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกำหนดทิศทางที่ช่วยให้วัดธาตุน้อยมีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 2) การจัดองค์กร การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านพื้นที่ กำลังคน และงบประมาณให้มีความเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การแบ่งเขตพื้นที่สำหรับการปฏิบัติศาสนกิจและการรองรับนักท่องเที่ยว การจัดวางทีมงานที่ดูแลความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด ตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการวางแผนและบริหารจัดการโครงการพัฒนาวัด 3) การสั่งการ การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สนับสนุนการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการออกมาตรการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาความสงบร่มรื่นของวัด การมีนโยบายที่ชัดเจนช่วยให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องและบรรลุเป้าหมาย 4) การประสานงาน การสร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับวัดและประเพณีที่เกี่ยวข้อง การจัดการเหล่านี้ช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 5) การควบคุม การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในทุกมิติ เพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น การตรวจสอบความสมบูรณ์ของโครงสร้างพื้นฐาน การดูแลรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม และการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ด้วยการประยุกต์ใช้หลักการทั้ง 5 ข้อนี้ วัดธาตุน้อยยังสามารถรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ได้อย่างครบถ้วน ขณะเดียวกันก็สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์กฤต นันทนากรณ์ ที่อธิบายไว้ว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์และทรัพยากรที่มีความสำคัญในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งต้องได้รับการดูแลและพัฒนาควบคู่ไปกับการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว การดำเนินการดังกล่าว มุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยและ

เพียงพอ รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวยังคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว โดยการสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถรักษาความสำคัญและเอกลักษณ์ไว้ได้ในอนาคต เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและส่งเสริมคุณค่าของชุมชนในระยะยาว (พงศ์กฤต นันทนากรณ์, 2564) และพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดที่นำเสนอในงานวิจัยของ Julian, Z. กล่าวว่ากระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนากลยุทธ์และนโยบายสำหรับการวางแผนการท่องเที่ยวท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยดังกล่าว เน้นถึงความสำคัญของการวางแผนที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยพิจารณาปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการวางแผนต้องอาศัยการประเมินข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย (SWOT Analysis) รวมถึงการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Julian, Z., 2020)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า วัดธาตุน้อย อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2483 โดยพระครูพิศิษฐ์อรรถการ (พ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (สินิล) วาจาสิทธิ์) บนที่ดินที่ได้รับการบริจาคจากผู้ใหญ่กลับ งามพร้อม จำนวน 46 ไร่ โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะแรก (พ.ศ. 2483 - 2513) ก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่น ระยะที่สอง (พ.ศ. 2513 - 2557) มีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างสำคัญ เช่น พระพุทธรูปไสยาสน์และอุโบสถ และจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมศรัทธาของประชาชน และระยะที่สาม (พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน) บูรณะสิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาปฏิบัติธรรม ปัจจุบัน วัดธาตุน้อยเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีสถานที่ที่โดดเด่น พร้อมบรรยากาศที่สงบร่มรื่น เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาใน พ่อท่านคล้าย ผู้มีชื่อเสียงด้าน วาจาสิทธิ์ และ อิทธิคุณ มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น สะท้อนศิลปะไทยและลังกาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศาสนา ด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีเส้นทางคมนาคมที่ได้รับการพัฒนา พร้อมป้ายบอกทางที่ชัดเจน สามารถเดินทางสะดวกด้วยรถส่วนตัวและรถสาธารณะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีที่จอดรถกว้างขวาง ห้องน้ำสะอาด ศาลาพักผ่อน ร้านค้าของที่ระลึก มีระบบสาธารณูปโภคที่ครบถ้วน เช่น ไฟฟ้าและน้ำประปา และด้านสิ่งแวดล้อม บรรยากาศร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่และสวนหย่อมมีระบบจัดการขยะที่ดี และได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย มีดังนี้ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวควรรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจดีย์ จัดกิจกรรมทางศาสนา และประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงพัฒนาเส้นทางคมนาคมและปรับปรุงป้ายบอกทางเชื่อมต่อบริเวณขนส่ง เช่น การเดินทางทางรถไฟ 3) ด้านสิ่ง

อำนวยความสะดวก เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด เช่น ที่พักแรมสำหรับนักปฏิบัติธรรม ติดตั้งป้ายข้อมูล และแผนที่ภายในวัด และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อมควรรักษาความร่มรื่นของพื้นที่โดยการอนุรักษ์ต้นไม้ จัดการขยะอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมความร่วมมือจากชุมชน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การบูรณะและอนุรักษ์โบราณสถาน ควรดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่สำคัญโดยคำนึงถึงความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ และความคงทนในระยะยาว 2) การประชาสัมพันธ์ ใช้ช่องทาง ออนไลน์และออฟไลน์ ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัดธาตุน้อย เพื่อเพิ่มการรับรู้ของนักท่องเที่ยว 3) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการจำหน่าย สินค้าท้องถิ่น เช่น ของที่ระลึก อาหารพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 4) การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวัด จัดตั้งทีมงานบริหารที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน เพื่อรับผิดชอบโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พรหมราช. (13 ก.ค. 2567). ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว. (นายสิริชัย ศรีปลอด, ผู้สัมภาษณ์)
- กิตติมา สนธิเมือง. (2 ส.ค. 2567). ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก. (นายสิริชัย ศรีปลอด, ผู้สัมภาษณ์)
- นิชรา ทองเย็น. (2562). การบริหารจัดการวัดในแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษา: วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล และวัดท่าการ้อง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปิ่นอนงค์ แก้ววาน้อย. (2564). ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรีในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พงศ์กฤต นันทนากรณ์. (2564). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี กรณีศึกษาวัดขนอนหนังใหญ่. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 4(1), 168-181.
- พระครูถาวรพิสุทธิ์ (เริงศักดิ์ ถาวโร). (5 ก.ค. 2567). บริบททั่วไป จากอดีตสู่ปัจจุบันของวัดธาตุน้อย. (นายสิริชัย ศรีปลอด, ผู้สัมภาษณ์)
- พระปลัดอภิวินัย ปสันโน. (13 ก.ค. 2567). ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย ด้านสิ่งแวดล้อม. (นายสิริชัย ศรีปลอด, ผู้สัมภาษณ์)
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2550). ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย. เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยสาขาวิชาการจัดการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2565). วัดธาตุน้อย: แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจ. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2567 จาก <https://nakhonsi.mots.go.th/index.php>
- อภิชาติ วิชัยกุล. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชในฐานะเมืองรอง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการโรงแรม และการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยพะเยา.

- อำพร ชัยวิชิต. (13 ก.ค. 2567). ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดธาตุน้อย ด้านความสะดวกในการเข้าถึง. (นายสิริชัย ศรีปลอด, ผู้สัมภาษณ์)
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2562). แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 96-104.
- Fayol, H. (1949). General and Industrial Management. London: Pitman.
- Julian, Z. (2020). The process of research in developing an effective local tourism planning strategy and policy: a community based tourism model. Malta: University of South Wales.

แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*

GUIDELINES DEVELOPMENT PROMOTING MORALITY ETHICS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

OFFICE 2

ณัฐกมล โพธิ์พฤกษ์*, ประจวบ ขวัญมัน

Natakamon Phopruk*, Prajob Khawnman

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet, Thailand

*Corresponding author E-mail: hamiew.1933@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 330 คน ซึ่งได้มาโดยการเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน และกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 ท่าน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาค่าความแปรปรวน ทางเดียว (F - test) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ และปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

* Received 7 February 2025; Revised 25 February 2025; Accepted 27 February 2025

สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนครูจะต้องจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เหมาะสมกับวัย และจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม, คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

Abstract

This research aimed to: 1) To study the conditions and problems of moral promotion. Ethics of students in schools affiliated to the Kamphaeng Phet Primary Education Area Office, District 2 2) To compare the conditions of moral promotion. The ethics of students in schools are classified according to the size of the school, affiliated to the Kamphaeng Phet Education Area Office, District 2 3.) To find ways to promote morality. Student ethics is an integrated research methodology consisting of quantitative and qualitative research. The sample group is executives and teachers. A total of 330 people were obtained by opening the Craigy and Morgan tables and set into a multi-step sample. The tools used to collect data are questionnaires and interviews. The statistics used in the data analysis were frequency (f) Percentage (%) Average ($\bar{x}$) Standard deviation (N.D.) Determining the Variance One Way (F - test) and content analytics. The results showed that: 1) Conditions for promoting morality The ethics of students in schools found that the areas with the highest average values were responsibility. and the problem of promoting morality and ethics of students in schools. The areas with the highest average value are moral ideology 2) Results of Comparison of Moral and Ethical Promotion Conditions of Students in Schools Classified by school size, it was found that there was a statistically significant difference at the level of .05. 3) Guidelines for the development of moral promotion Ethics of students: Administrators of educational institutions should promote and support the implementation of learner development activities and develop teachers to have knowledge and understanding of organizing moral promotion activities. Student ethics Cultivate morality and ethics and insert morality and ethics in all learning content groups. Age-appropriate and held continuously and consistently.

Keywords: Development Guidelines, Morality and Ethics Promotion, Students' Morality and Ethics

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาในมาตรา 23 เอาไว้ว่า การจัดการศึกษาทุกประเภทต้องเน้นความสำคัญให้มีความรู้คู่คุณธรรม นับได้ว่าเป็นแนวนโยบายการจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากการพัฒนาคนจะต้องให้

ความสำคัญทั้งด้านความรู้ และคุณธรรมควบคู่กันไปและในมาตรา 24(4) กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนโดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และแนวทางการจัดกิจกรรมโรงเรียนดีต้องมีที่ยืน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มี เป้าหมายเพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรม ต่อยอดให้นักเรียน ครูผู้บริหารและบุคลากร ทางการศึกษาในโรงเรียนให้มีจิตสำนึกที่ดีปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรมที่พึงงาม สอดคล้องกับคุณธรรม อัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) ความพอเพียง 2) ความกตัญญู 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความรับผิดชอบ 5) อุทิศคุณธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมการจัดการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีบริบทของกรอบและทิศทางในการพัฒนาการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีพันธกิจส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการเป็นพลเมือง พลโลกที่ดี (Global Citizen) พร้อมก้าวสู่สากล นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2564) และได้ศึกษาวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) จึงได้พบปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาแหล่งอบายมุข สื่อและเทคโนโลยี เกม ที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2564) ซึ่งเยาวชนเหล่านี้ อยู่ในช่วงอายุที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชน เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความเสื่อมถอยของคุณธรรม จริยธรรม

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขและหาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ด้วยรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้บริหาร จำนวน 33 คน และครูผู้สอน จำนวน 297 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 330 คน ได้มาโดยเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และสุ่มแบบหลายขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (f) และหาค่าร้อยละ (%) ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่างการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (F - test) ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (f) และจัดลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ซึ่งประกอบด้วยสภาพและปัญหาของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยนำสภาพที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดและปัญหาที่มากที่สุดมาเป็น ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาหาความถี่ (f) และจัดลำดับ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีสภาพการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมาได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญู และด้านที่มีสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุดได้แก่ ด้านอุดมการณ์คุณธรรมตามลำดับ

1.1 ด้านความพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ ครูแนะนำให้นักเรียนใช้ทรัพย์สินของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า รองลงมาได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่าง ประหยัดและมีการเก็บออมเงิน และสถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้อุปกรณ์การเรียน อย่างประหยัดและรู้คุณค่าและข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษาวางแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่ส่งเสริมความพอเพียง ตามลำดับ

1.2 ด้านความกตัญญู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการปฏิบัติสูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนสำนึกในบุญคุณและตอบแทนบุญคุณเมื่อมีโอกาส และสถานศึกษามีการติดตามผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความกตัญญู และข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอย่างสม่ำเสมอตามลำดับ

1.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องไม่คดโกงผู้อื่น รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนละอายและเกรงกลัวที่จะทำความผิด สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน ผู้ปกครองและครู และข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้านความซื่อสัตย์สุจริต ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามลำดับ

1.4 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สภาพการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ รองลงมาได้แก่ สถานศึกษามีการนำผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ มาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาสถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย และข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้านความรับผิดชอบในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามลำดับ

1.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สภาพการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ นักเรียนในสถานศึกษาร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นสม่ำเสมอ รองลงมาได้แก่ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมอยู่เสมอ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักเรียนในสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนจนเป็นปกตินิสัย ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า

2.1 ด้านความพอเพียง ข้อที่มีปัญหามากที่สุดโดยเรียงจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาไม่นำผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมความพอเพียงมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่มีการติดตามผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความพอเพียง และสถานศึกษาไม่มีจัดทำ การสรุปผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมความพอเพียง ตามลำดับ

2.2 ด้านความกตัญญู ข้อที่มีปัญหามากที่สุดโดยเรียงจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาไม่มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้านความกตัญญูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่นำผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความกตัญญู มาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา และสถานศึกษาไม่มีการสรุปผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความกตัญญู ตามลำดับ

2.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ข้อที่มีปัญหามากที่สุดโดยเรียงจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ นักเรียนใน สถานศึกษาไม่มีความละเอียดและเกรงกลัวที่จะทำความผิด และสถานศึกษาไม่นำผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ที่ส่งเสริมด้านความซื่อสัตย์สุจริต มาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา ตามลำดับ

2.4 ด้านความรับผิดชอบ ข้อที่มีปัญหามากที่สุดโดยเรียงจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านความรับผิดชอบ รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่ติดตามผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้าน ความรับผิดชอบ และสถานศึกษาไม่นำผลการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ มาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา ตามลำดับ

2.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ข้อที่มีปัญหามากที่สุดโดยเรียงจาก 3 ลำดับแรกได้แก่ สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านอุดมการณ์คุณธรรม รองลงมา คือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการ ของชุมชนด้านอุดมการณ์คุณธรรม และสถานศึกษาไม่มี แผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้าน อุดมการณ์คุณธรรมในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ขนาดของโรงเรียนมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 แตกต่างกัน 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความพอเพียง พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง กับขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ด้านความกตัญญูพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางกับ ขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก กับขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า

4.1 ด้านความพอเพียง พบว่า อันดับแรกคือ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกชั้นเรียนจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทุกกลุ่มสาระเชื่อมโยงกับโครงการด้านความพอเพียง รองลงมาคือ สถานศึกษาควรใช้หลัก PDCA ในการวิเคราะห์ผล ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาทุกปีโดยเน้นการเรียนรู้จากการทำงานปฏิบัติจริง และสถานศึกษาควรสรุปผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและ แนวทางการพัฒนา พร้อมประเมินความพึงพอใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามลำดับ

4.2 ด้านความกตัญญู พบว่า อันดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทุกชั้นจัดทำแผนบูรณาการด้านความกตัญญูโดย ประกาดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น รองลงมาคือ สถานศึกษาควรนำผลจากการสรุปโครงการมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาทุกปีเพื่อต่อยอดโครงการให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

4.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า อันดับแรกคือ ผู้บริหารควรยกย่อง ชมเชย มอบทุนการศึกษาและเกียรติบัตรแก่ครูและนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นประจำ รองลงมาคือ สถานศึกษาควรให้ชุมชนประเมินโครงการและสะท้อนความคิดเห็นในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนา และสถานศึกษาควรใช้กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กำกับ ดูแล การอยู่ร่วมกันในโรงเรียนตามลำดับ

4.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรชี้แนะแนวทางเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ รองลงมาคือ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและสถานศึกษาควรจัดกิจกรรม โครงการที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของ นักเรียน ตามลำดับ

4.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่า อันดับแรก คือ ครูควรจัดทำแผนการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือ สถานศึกษาควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจนเป็นปกตินิสัยโดยการกำกับดูแลของครูผู้สอนและครูประจำชั้น และเมื่อสิ้นปีการศึกษาสถานศึกษาควรจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน จัดแสดงผลการดำเนินงานในรอบปีพร้อมประเมินความพึงพอใจ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ในด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญู ซึ่งพบว่าการวิจัยของศิริวรรณ กันศิริ ได้ศึกษาเรื่องสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ศิริวรรณ กันศิริ, 2559)

1.1 ด้านความพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูแนะนำให้ นักเรียนใช้ทรัพย์สินของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่าง ประหยัด และมีการเก็บออมเงิน และสถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้อุปกรณ์การเรียน อย่างประหยัดและรู้คุณค่า ซึ่งพบว่าการวิจัยของ สุวัฒน์ ศรีไชยา ได้ศึกษาวิธีการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนบ้านหนองตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมีการจัดระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการคุณธรรมที่ สอดแทรกการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาในการดำเนินชีวิต (สุวัฒน์ ศรีไชยา และสุวรรณ หมั่นตาบุตร, 2563)

1.2 ด้านความกตัญญู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามี การส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนสำนึกในบุญคุณและตอบแทนบุญคุณเมื่อมีโอกาส และสถานศึกษามีการติดตามผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความกตัญญู ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พระใบฎีกา ภาณุวัฒน์ ปภสสโร ได้ศึกษาการศึกษากิจกรรมตามแนวปฏิบัติวิถีพุทธของนักเรียน โรงเรียนวัดตาล จังหวัดนนทบุรี พบว่า ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู รองลงมา คือ สำนึกในบุญคุณของบุคคลมีต่อ ตัวเรา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความกตัญญูตกเวทีที่นั้นสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่วัยเยาว์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดตาลจึง อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนทุกวัน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ด้านความกตัญญูตกเวทีที่ให้กับ นักเรียนรู้สึกสำนึกในคุณของบิดามารดาครูอาจารย์ (พระใบฎีกาภาณุวัฒน์ ปภสสโร (ดารา), 2565)

1.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่คดโกงผู้อื่น สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนละเอียดและเกรงกลัวที่จะทำความผิด สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน ผู้ปกครอง และครู ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พรทิพย์ หรรษาพนาดร ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ด้านความซื่อสัตย์สุจริต สภาพปัจจุบันอาจเป็นเพราะนักเรียนมีความละเอียดใจในการทำผิด ทั้งกาย วาจา ใจ รวมถึงมีความเชื่อว่านักเรียนเป็นคนซื่อสัตย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังและเชื่อวาคำพูดของนักเรียนเป็นจริงเสมอ (พรทิพย์ หรรษาพนาดร, 2565)

1.4 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ สถานศึกษามีการนำผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ มาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบ วินัย ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พระใบฎีกาภาณุวัฒน์ ปภสสโร ได้ศึกษาการศึกษากิจกรรมตามแนวปฏิบัติวิถีพุทธของ

นักเรียน โรงเรียนวัดตาล จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนเข้าเรียนทุกครั้งด้วยความตั้งใจ มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนได้รับการอบรม สั่งสอนให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ และปฏิบัติ ตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (พระใบฎีกาภาณุวัฒน์ ปภสสโร (ดารา), 2565)

1.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนในสถานศึกษาร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นสม่ำเสมอ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พระครูปลัดเฉลิม โชติโกโร ได้ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียน ตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งมีวิธีการในการพูดและเชิญวิทยากรเข้ามาร่วมกิจกรรม โดยจำเป็นต้องสอนควบคู่ไปกับการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ ครูมีเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการสอนและฝึกผู้เรียนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ (พระครูปลัดเฉลิม โชติโกโร (บุญเยี่ยม), 2565)

2 ผลการศึกษาปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า

2.1 ด้านความพอเพียง พบว่า สถานศึกษาไม่นำผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมที่ ส่งเสริมความพอเพียงมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านความพอเพียงแก่นักเรียนน้อย สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านความพอเพียง สถานศึกษาส่งเสริมการประหยัดและอดออมให้แก่นักเรียนน้อย ซึ่งพบว่าการวิจัยของ กัลลิกา ศรีหาสาร ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่เป็นเลิศ พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหามากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (กัลลิกา ศรีหาสาร, 2561)

2.2 ด้านความกตัญญู พบว่า สถานศึกษาไม่มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้านความกตัญญูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านความกตัญญู สถานศึกษาไม่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญู และสถานศึกษาไม่วิเคราะห์บริบทและความต้องการของชุมชน ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พระธรรมจร จันทมโม ได้ศึกษาแนวทางการปลูกฝังความกตัญญูตเวทีสำหรับนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน โรงเรียนมีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูเวรและครูที่ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่วนสภาพปัญหาที่เกิดกับครูผู้สอนคือขาดเทคนิค วิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และกิจกรรมที่จัดก็ไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกชั้นเรียนได้ เนื่องจากขาดงบประมาณ และนักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญ (พระธรรมจร จันทมโม (ศรีสุข), 2561)

2.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นักเรียนในสถานศึกษาไม่มีความละเอียดและเกรงกลัว ที่จะทำความผิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่วิเคราะห์บริบทและความต้องการของชุมชนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พรทิพย์ หาราชพานาตร ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 พบว่าสภาพปัจจุบัน อาจเป็นเพราะนักเรียนขาดความละเอียดใจในการทำผิด ทั้งกาย วาจา ใจ รวมถึงการร่วมมือของชุมชนในการส่งเสริมในด้านความซื่อสัตย์สุจริตน้อย (พรทิพย์ ธรรมชาติ, 2565)

2.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านความรับผิดชอบ สถานศึกษาไม่ติดตามผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้าน ความรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่มีการสรุปผลการดำเนินโครงการ/ กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ ซึ่งพบว่าการวิจัยของ อมรรัตน์ วงศ์ศรียา ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สภฏ.: กรณ์โรงเรียนบ้านนาแมด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรมในด้าน 1) นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม 2) นักเรียนขาดความมีระเบียบวินัย (อมรรัตน์ วงศ์ศรียา, 2562)

2.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม พบว่า สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านอุดมการณ์คุณธรรม สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการ ของชุมชน ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนในสถานศึกษาไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ สถานศึกษาไม่มีการปลูกฝังด้านอุดมการณ์คุณธรรมและ จริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งพบว่าการวิจัยของ พระธีรดา สมจิตโต (ขมิ้น) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา อำเภอบิณฑลรักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า สาเหตุมาจากครูไม่ทราบ วิธีการสอดแทรกลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กตลอดจนครูไม่ทราบว่า คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ที่ จะปลูกฝังให้เด็กนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นจุดเน้นและมีความสำคัญ นอกจากนั้นการกำหนดแนวทางการจัด ประสบการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ยังไม่มีรูปแบบที่ดีที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระธีรดา สมจิตโต (ขมิ้น), 2565)

3. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า

4.1 ด้านความพอเพียง ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกชั้นเรียนจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทุกกลุ่มสาระเชื่อมโยงกับโครงการด้านความพอเพียง และสถานศึกษาควรสรุปผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและ แนวทางการพัฒนา พร้อมประเมินความพึงพอใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งพบว่าการวิจัยภัทราภรณ์ ดวงตา ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ควรเน้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจน การระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่มาสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดมทรัพยากรบุคคลจากสถาบันทางศาสนามาร่วมกันดำเนินงานเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในสถานศึกษา ร่วมกันจนปรากฏผลดีต่อพฤติกรรมของนักเรียน (ภัทราภรณ์ ดวงตา, 2563)

4.2 ด้านความกตัญญู ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ควรส่งเสริมให้ครูทุกชั้นจัดทำแผนบูรณาการด้านความกตัญญูโดย ประกาศกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นสถานศึกษาควรนำผลจากการสรุปโครงการมาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาทุกปีเพื่อต่อยอดโครงการให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งพบว่าการวิจัยของภัทราภรณ์ ดวงตา ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังการดำรงตนที่ เรียบง่าย ไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุก คนที่มีส่วนร่วม (ภัทราภรณ์ ดวงตา, 2563)

4.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ผู้ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ครูควรยกย่อง ชมเชย มอบทุนการศึกษาและเกียรติบัตรแก่ครูและ นักเรียนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นประจำ สถานศึกษาควรให้ชุมชน ประเมินโครงการและสะท้อนความคิดเห็นใน ฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนา และสถานศึกษาควรใช้กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กำกับ ดูแล การอยู่ร่วมกันในโรงเรียน ซึ่งพบว่าการวิจัยของพรทิพย์ หาราชพานาตร ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาด กลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ควรมีการกำหนดนโยบายในการเสริมสร้าง ให้นักเรียนมีความประพฤติและมีการปฏิบัติตนอย่างจริงจังและซื่อสัตย์ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็น พื้นฐานของนักเรียนในการศึกษาในทุกรายวิชา (พรทิพย์ หาราชพานาตร, 2565)

4.4 ด้านความรับผิดชอบ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ครูควรชี้แนะแนวทางเพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรม ร่วมกับชุมชนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติ และสถานศึกษาควรจัดกิจกรรม โครงการที่ส่งเสริมความ รับผิดชอบของนักเรียน ซึ่งพบว่าการวิจัยของภัทราภรณ์ ดวงตา ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการ พัฒนาผู้เรียน ให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีสื่อการสอนที่น่าสนใจสอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรม ประเพณี ของ ท้องถิ่น มีการนิเทศ การประเมินผลด้านความรับผิดชอบ นักเรียนจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ และ กำหนดขั้นตอนกระบวนการให้ชัดเจน (ภัทราภรณ์ ดวงตา, 2563)

4.5 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ครูควรจัดทำแผนการ สอนโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจนเป็น ปกตินิสัย โดยการกำกับดูแลของครูผู้สอนและครูประจำชั้น และเมื่อสิ้นปีการศึกษาสถานศึกษาควรจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน จัดแสดงผลการดำเนินงานในรอบปี พร้อมประเมินความพึงพอใจ ซึ่งพบว่าการวิจัยของภัทราภรณ์ ดวงตา ได้ศึกษา สภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้แทนจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อ กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีอุดมการณ์คุณธรรมตามโครงการคุณธรรมนำความรู้ของสถานศึกษา และทุกฝ่าย ร่วมกันเสริมสร้าง หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และปลูกฝัง ความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียน คุณธรรมอย่างกว้างขวาง และทั่วถึง อันเป็นความยั่งยืนแห่งความร่มเย็น และมั่นคง ของระบบการศึกษาของ ชาติ บ้านเมืองสืบไปในอนาคต (ภัทราภรณ์ ดวงตา, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ประพฤติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีแนวทางพัฒนาและข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความรู้ความเข้าใจ ควรและนำผลการวิจัย ด้านความพอเพียง ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบและด้านอุดมการณ์คุณธรรม มาส่งเสริมและนำมาเป็นจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย มาจัดทำกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ กิจกรรมตามนโยบาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่สภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ ควรประสานงานกับสถาบัน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ควรปลูกฝังค่านิยมของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา ให้เพิ่มความตระหนักด้านคุณธรรม จริยธรรม 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความตระหนัก มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม และควรแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้ที่รับผิดชอบในการนิเทศ แนะนำให้คำปรึกษา และ ภาควิชาช่วยในพื้นที รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง 4) ครู ควรนำผลการวิจัย มาเขียนแผนบูรณาการในการสอน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การเอาใจใส่ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในทุกกลุ่มสาระ การจัดการเรียน การสอน ครูจะต้องจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้เกิดขึ้นจริง 5) ผู้เรียน ควรได้รับการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เหมาะกับวัย และจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีเครือข่าย และการมีส่วนร่วม ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่บุคคลรอบข้าง เพื่อน ๆ และทุกส่วนอื่น ๆ โดยเน้นปฏิบัติมากกว่าจดจำเนื้อหาที่สำคัญ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เพราะคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติในบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นจากความคิดรวบยอดของบุคคล ดังนั้น การได้เห็นสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่ดีนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่ง ในการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน และควรมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างหลากหลาย 6) ผู้ปกครอง ควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัลลิกา ศรีหาสาร. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- พรทิพย์ หาราชพานาตร. (2565). แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พระครูปลัดเฉลิม โชติโกโร (บุญเยี่ยม). (2565). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียนตามแนวทาง พระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมจร จันทมโม (ศรีสุข). (2561). แนวทางการปลูกฝังความกตัญญูทวดเวทสำหรับนักเรียน ในโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรดา สมจิตโต (ขม้น). (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาณัฐวัฒน์ ปภัสสร (ดารา). (2565). การศึกษากิจกรรมตามแนวปฏิบัติวิถีพุทธของนักเรียน โรงเรียน วัดตาล จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทราภรณ์ ดวงตา. (2563). สภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศิริวรรณ กันศิริ. (2559). สภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี 2564. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุภาวัฒน์ ศรีไชยา และสุวรรณ หมั่นตาบุตร. (2563). วิธีการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนบ้านหนองตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพิบูล, 18(1), 143-160.
- อมรรัตน์ วงศ์ศรียา. (2562). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. : กรณีโรงเรียนบ้าน นามเมต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยชุมชนสตูล*

THE STUDY OF MENTOR TEACHERS' SATISFACTION WITH THE QUALITY OF PROFESSIONAL PRACTICE STUDENTS IN THE EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM AT SATUN COMMUNITY COLLEGE

กิตติยา ฤทธิภักดี*, อุไพบ หมดหมุด, สุนิสา สะแหละ

Kittiya Rittipakdee*, Ubai Matmud, Sunisa Sahelah

วิทยาลัยชุมชนสตูล สตูล ประเทศไทย

Satun Community College, Satun, Thailand

*Corresponding author: E-mail: kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยงโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยาลัยชุมชนสตูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านความตรงของเนื้อหาและหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .97 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการศึกษาพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 8 ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.39$) โดยนักศึกษามีความโดดเด่นด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.51$) รองลงมาคือ บุคลิกภาพ ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.48$) การทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) ความรู้ในวิชาเฉพาะ ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.51$) วินัยในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.56$) ความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.42$) ทักษะการสื่อสาร ($\mu = 4.42$, $\sigma = 0.45$) และทักษะการแก้ปัญหา ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.50$) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมพบว่า ควรเพิ่มความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้นักศึกษา และควรมีการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ครูพี่เลี้ยง, คุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

Abstract

This research aimed to study the satisfaction of mentor teachers regarding the quality of student teachers in the Early Childhood Education program at Satun Community College. The study was conducted using a survey research design, with the sample consisting of mentor teachers from schools in the student teaching network of the Early Childhood Education program at Satun Community College during the first semester of the 2024 academic year. The data collection instrument was a questionnaire measuring the satisfaction of mentor teachers regarding the quality of student teachers in the Early Childhood Education program. The questionnaire was validated for content and reliability by experts, with a reliability coefficient of 0.97. It used a 5-point Likert scale for responses. The statistical methods used for analysis included percentage, mean (μ), and standard deviation (σ). The findings of the study were as follows: 1) The overall satisfaction of mentor teachers towards student teachers in the Early Childhood Education program across eight areas was rated at a very high level ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.39$). The student teachers were particularly outstanding in the area of teaching and learning management ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.51$), followed by personal characteristics ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.48$), teamwork ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$), subject-specific knowledge ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.51$), work discipline ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.56$), responsibility for assigned tasks ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.42$), communication skills ($\mu = 4.42$, $\sigma = 0.45$), and problem-solving skills ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.50$), respectively. 2) The additional recommendations suggested were to enhance students' knowledge and practical skills, build their self-confidence, and improve the ongoing coordination between educational institutions and schools.

Keywords: Satisfaction, Mentor Teachers, The Quality of Students in Professional Practice

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาบุคคลที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาสังคมและมนุษยชาติ โดยบัณฑิตควรมีความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (อับดุลฮาติม อาแด และอิบบรอเฮง อาลฮูเซน, 2561) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งกระทบต่อการจัดการศึกษาและการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยจึงต้องปรับปรุงหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และพัฒนาทักษะที่หลากหลาย รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย

วิทยาลัยชุมชนสตูลเป็นสถาบันอุดมศึกษาภายใต้สังกัดสถาบันวิทยาลัยชุมชน โดยหลักสูตรอนุปริญา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยเน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะการดูแลเด็กปฐมวัย นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จะต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่น้อยกว่า 300 ชั่วโมง ตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การใช้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ

ประสบการณ์ (Kolb, D. A., 1984) เป็นกรอบแนวคิดช่วยอธิบายกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทักษะการสอนและการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในระดับปฐมวัย การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดการสะท้อนประสบการณ์และเชื่อมโยงกับความรู้ที่ได้รับจากการกระทำจริง เพื่อพัฒนาตนเองในอนาคต การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Piaget, J., 1970); (Bruner. J. S., 1961) ที่เน้นการสร้างความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะและความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การผสมผสานเทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้อย่างส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนทุกช่วงวัย (Sousa, F. & Martins, N., 2021) การผสมผสานแนวคิดเหล่านี้ช่วยพัฒนาคุณภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเตรียมความพร้อมนักศึกษาครูสู่การทำงานในอนาคต

ถึงแม้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์แก่นักศึกษาก่อนจะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูในการทำงานจริง แต่อย่างไรก็ตามผลการสำรวจปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา พบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสอนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ความรู้ในสาขาวิชาของตน การสร้างแรงจูงใจ การวัดและประเมินผล การทำวิจัยในชั้นเรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน เป็นต้น (เทิดทูน การค้า และคณะ, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ พบว่า นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขาดประสบการณ์ในการเตรียมการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการใช้วัสดุและอุปกรณ์การสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงตามเวลาที่กำหนดในปฏิทินการศึกษาของโรงเรียน ผลการวิจัยชี้ว่า นักศึกษายังขาดความรู้ในการวิเคราะห์หลักสูตรและการจัดทำเอกสารประกอบการสอน รวมถึงความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน (พระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์, 2567) ดังนั้น การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษา เนื่องจากในระยะ 3 เดือน นักศึกษาต้องทำงานทั้งในด้านการสอนและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยมีอาจารย์นิเทศน์ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียนช่วยแนะนำและดูแล โดยเฉพาะครูพี่เลี้ยงที่มีบทบาทสำคัญในการนิเทศและฝึกฝนให้นักศึกษาเข้าใจหลักสูตรและนักเรียน รวมถึงการเตรียมการสอน การเป็นตัวอย่างที่ดี การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและการจัดการ พร้อมทั้งช่วยคิดริเริ่มแก้ปัญหาและให้คำแนะนำในงานวิจัยของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยงยังช่วยรักษามาตรฐานทางวิชาการในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย (ภควัต หม่อมศรีใจ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับการศึกษาของ Smith, J. & Brown, R. ที่พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพช่วยให้ครูฝึกหัดได้เรียนรู้การจัดการห้องเรียน การวางแผนการสอน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะความเป็นครูในระยะยาว (Smith, J. & Brown, R., 2020) อีกทั้งความสัมพันธ์ที่ดีกับครูพี่เลี้ยงสามารถช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาทักษะการสอนได้ดีขึ้น (Brown, A. & Green, C., 2019)

จากข้อมูลและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ในหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาการศึกษาศรีมวีย์ ตระหนักถึงความสำคัญและคุณภาพในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา จึงได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ใน 8 ด้าน ได้แก่ ความรู้เฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ บุคลิกภาพ ทักษะการสื่อสาร และ

ทักษะการแก้ปัญหา เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และการออกแบบกิจกรรม สำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ก่อนและระหว่างการฝึก โดยมุ่งหวังให้ สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและอัตลักษณ์ของวิทยาลัยชุมชนสตูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูพี่เลี้ยงโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 53 คน จาก 40 โรงเรียน โดยคณะผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561 ในรายวิชา ปว 0120 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 (0-300-0)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูล ส่วนบุคคลเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา หน่วยงาน ต้นสังกัด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งได้ข้อคำถามมาจากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 38 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหา และแนวทางส่งเสริม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและ การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรอนุปริญญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561) วิทยาลัย ชุมชนสตูล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ โดย แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความรู้ในวิชาเฉพาะ ด้านที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 3 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านที่ 4 วินัยในการปฏิบัติงาน ด้านที่ 5 ความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้าน ที่ 6 บุคลิกภาพ ด้านที่ 7 ทักษะการสื่อสาร และด้านที่ 8 ทักษะการแก้ปัญหา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert) ประกอบด้วย 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยที่สุด โดยแปลความหมายของระดับความพึงพอใจ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง รายการประเมิณกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด (IOC) โดยต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 (Rovinelli, R. J., 1977) ผลการตรวจพบว่า มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ .962 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ จากนั้น รวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลอง ใช้ (Try out) กับครูพี่เลี้ยงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จะต้องมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.7 (Cronbach, L. J., 1990) ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า มีค่าเท่ากับ 0.817 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแจ้งความจำนงค์จากวิทยาลัยชุมชนสตูล เพื่อขอเก็บข้อมูลจากครูพี่เลี้ยง จำนวน 53 คน

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับครูพี่เลี้ยง จำนวน 53 คน สามารถส่งคืนแบบสอบถามได้ทั้งหมด 53แบบสอบถาม คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล โดยภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1 - 9

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ความรู้ในวิชาเฉพาะ	4.49	0.51	มาก
2. กระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.69	0.51	มากที่สุด
3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.55	0.47	มากที่สุด
4. วินัยในการปฏิบัติงาน	4.44	0.56	มาก

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล (ต่อ)

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
5. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.43	0.42	มาก
6. บุคลิกภาพ	4.66	0.48	มากที่สุด
7. ทักษะการสื่อสาร	4.42	0.45	มาก
8. ทักษะการแก้ปัญหา	4.39	0.50	มาก
รวม	4.51	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.49$) โดยนักศึกษามีความโดดเด่นในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.51$) รองลงมาคือ บุคลิกภาพ ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.48$) การทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) ความรู้ในวิชาเฉพาะ ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.51$) วินัยในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.56$) ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.42$) ทักษะการสื่อสาร ($\mu = 4.42$, $\sigma = 0.45$) และทักษะการแก้ปัญหา ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.50$) ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นรายด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านความรู้ในวิชาเฉพาะ

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านความรู้ในวิชาเฉพาะ			
1. นักศึกษามีความรู้ในวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเด็กปฐมวัย	4.43	0.49	มาก
2. นักศึกษาสามารถนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ดี	4.60	0.56	มากที่สุด
3. นักศึกษามีความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการทางการศึกษาเด็กปฐมวัย	4.52	0.47	มากที่สุด
4. นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงได้	4.55	0.39	มากที่สุด
5. นักศึกษาติดตามข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเด็กปฐมวัย	4.33	0.58	มาก
6. นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาในวิชาชีพ	4.49	0.56	มาก
รวม	4.49	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.51$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านความรู้ในวิชาเฉพาะของนักศึกษา คือ นักศึกษาสามารถนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ดี ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.56$) รองลงมาคือ นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงได้ ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.39$) และ นักศึกษาติดตามข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเด็กปฐมวัย ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน			
1. นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ	4.62	0.49	มากที่สุด
2. นักศึกษาสามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย	4.65	0.64	มากที่สุด
3. นักศึกษาสามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์	4.71	0.45	มากที่สุด
4. นักศึกษาสามารถเตรียมและใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม	4.81	0.39	มากที่สุด
5. นักศึกษามีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน	4.67	0.56	มากที่สุด
6. นักศึกษามีทักษะในการประเมินผลการเรียนการสอน	4.63	0.51	มากที่สุด
รวม	4.69	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.51$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา คือ นักศึกษาสามารถเตรียมและใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.39$) รองลงมาคือ นักศึกษาสามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.45$) นักศึกษามีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.56$) นักศึกษาสามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.64$) และนักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.49$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น			
1. นักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์และปรับตัวได้	4.62	0.47	มากที่สุด
2. นักศึกษาสามารถรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นและพัฒนา	4.52	0.58	มากที่สุด
3. นักศึกษาสามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในทีมได้	4.57	0.39	มากที่สุด
4. นักศึกษามีการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ	4.50	0.42	มากที่สุด
รวม	4.55	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักศึกษาคือ มีมนุษยสัมพันธ์และปรับตัวได้. ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.47$) รองลงมาคือ นักศึกษาสามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในทีมได้ ($\mu = 4.57$, $\sigma = 0.39$) นักศึกษาสามารถรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นและพัฒนา ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.58$) และนักศึกษามีการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านวินัยในการปฏิบัติงาน

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านวินัยในการปฏิบัติงาน			
1. นักศึกษามีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	4.39	0.49	มาก
2. นักศึกษามีการตรงต่อเวลาในการทำงาน	4.38	0.64	มาก
3. นักศึกษามีการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบของสถานศึกษา	4.49	0.39	มาก
4. นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน	4.52	0.54	มากที่สุด
5. นักศึกษามีการจัดการเวลาในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ	4.45	0.52	มาก
รวม	4.44	0.56	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.56$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านวินัยในการปฏิบัติงานของนักศึกษา คือ นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.54$) รองลงมาคือ นักศึกษามีการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบของสถานศึกษา ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.39$) นักศึกษามีการจัดการเวลาในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.52$) และนักศึกษามีการตรงต่อเวลาในการทำงาน ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.64$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย			
1. นักศึกษามีความสามารถในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	4.50	0.43	มากที่สุด
2. นักศึกษามีการติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย	4.39	0.45	มากที่สุด
3. นักศึกษามีความตั้งใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.54	0.48	มาก
4. นักศึกษามีความมุ่งมั่นในการทำงาน	4.37	0.43	มาก
5. นักศึกษามีความสามารถในการแก้ไขงานที่ได้รับมอบหมาย	4.33	0.40	มาก
รวม	4.43	0.42	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.42$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของนักศึกษา คือ นักศึกษามีความตั้งใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.48$) รองลงมาคือ นักศึกษามีความสามารถในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.43$) นักศึกษามีความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.43$) และนักศึกษามีความสามารถในการแก้ไขงานที่ได้รับมอบหมาย ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.40$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย ด้านบุคลิกภาพ

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านบุคลิกภาพ			
1. นักศึกษามีลักษณะการแต่งกายที่เหมาะสม	4.86	0.68	มากที่สุด
2. นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับเด็ก	4.63	0.39	มากที่สุด
3. นักศึกษามีความสุภาพและมีมารยาทในการทำงาน	4.55	0.47	มากที่สุด
4. นักศึกษามีการแสดงออกที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและผู้ปกครอง	4.58	0.58	มากที่สุด
รวม	4.66	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.48$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านบุคลิกภาพของนักศึกษา คือ นักศึกษามีลักษณะการแต่งกายที่เหมาะสม ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.68$) รองลงมาคือ นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับเด็ก ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.39$) นักศึกษามีความสุภาพและมีมารยาทในการทำงาน ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) และนักศึกษามีการแสดงออกที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและผู้ปกครอง ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย ด้านทักษะการสื่อสาร

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านทักษะการสื่อสาร			
1. นักศึกษาสามารถสื่อสารกับเด็กนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.49	0.49	มาก
2. นักศึกษามีทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง	4.33	0.56	มาก
3. นักศึกษามีทักษะในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน	4.43	0.49	มาก
4. นักศึกษาสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสม	4.45	0.37	มาก
5. นักศึกษามีทักษะในการฟังและตอบคำถามอย่างเหมาะสม	4.48	0.35	มาก
6. นักศึกษามีทักษะในการสื่อสารด้วยความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.34	0.42	มาก
รวม	4.42	0.45	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.42$, $\sigma = 0.45$) ข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านทักษะการสื่อสารของนักศึกษา คือ นักศึกษาสามารถสื่อสารกับเด็กนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.49$) รองลงมาคือ นักศึกษามีทักษะในการฟังและตอบคำถามอย่างเหมาะสม ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.35$) และนักศึกษามีทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.56$) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้านทักษะการแก้ปัญหา

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
ด้านทักษะการแก้ปัญหา			
1. นักศึกษามีทักษะในการปรับตัวเรียนรู้จากข้อผิดพลาด	4.36	0.49	มาก
2. นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้	4.43	0.39	มาก
3. นักศึกษามีทักษะในการหาข้อมูลเพื่อนำมาช่วยในการแก้ปัญหา	4.40	0.56	มาก
รวม	4.39	0.50	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39, \sigma = 0.50$) ซึ่งเมื่อพิจารณาผลเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านทักษะการแก้ปัญหานักศึกษา คือ นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ($\mu = 4.43, \sigma = 0.39$) รองลงมาคือ นักศึกษามีทักษะในการหาข้อมูลเพื่อนำมาช่วยในการแก้ปัญหา ($\mu = 4.40, \sigma = 0.56$) และนักศึกษามีทักษะในการปรับตัวเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ($\mu = 4.36, \sigma = 0.49$) ตามลำดับ

ปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และแนวทางส่งเสริม

จากการรวบรวมปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนา ได้แก่

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องการเขียนแผนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของเครื่องมือวัดผลและประเมินผล ดังนั้น ทางหลักสูตรและอาจารย์ควรบูรณาการการเรียนการสอน โดยมีโอกาสให้นักศึกษาออกแบบแผนการเรียนรู้ในหลายวิชา เพื่อเสริมประสบการณ์การเขียนแผนการสอน การวัดผล และการประเมินผล และควรมีการประชุมระหว่างผู้สอนเพื่อออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเสริมทักษะการบูรณาการความรู้ให้นักศึกษา ก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษามีปัญหาการควบคุมชั้นเรียนเนื่องจากขาดประสบการณ์และความเข้าใจในพฤติกรรมผู้เรียน วิทยาลัยควรสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนเครือข่ายให้โอกาสนักศึกษาได้ทดลองสอนในสถานศึกษา โดยมีครูผู้มีประสบการณ์ร่วมให้คำแนะนำและประเมินผลกับอาจารย์ เพื่อเสริมสร้างทักษะและความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

ด้านทักษะการแก้ปัญหา พบว่า นักศึกษาขาดความมั่นใจในการตัดสินใจ เนื่องจากขาดประสบการณ์และข้อมูลในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดความลังเลและทำงานผิดพลาด วิทยาลัยควรจัดกิจกรรมเสริมหรือให้นักศึกษาเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนรู้บทบาทครูและหน้าที่ในงานจริง เพื่อเพิ่มความมั่นใจและข้อมูลในการตัดสินใจ ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและผิดพลาดน้อยลง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.51$) ซึ่งเมื่อพิจารณาผลเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ นักศึกษามีความสามารถในการเตรียมและใช้ สื่อการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.39$) สอดคล้องกับ ภควัต หม้อศรีใจ และคณะ ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยนาฏศิลป์ พบว่า ความพึงพอใจสูงสุดในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนคือ นักศึกษามีความสามารถเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนเนื้อหา ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.47$) รองลงมาคือนักศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.39$) (ภควัต หม้อศรีใจ และคณะ, 2567)

2. ด้านบุคลิกภาพของนักศึกษา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.48$) ซึ่งเมื่อพิจารณาผลเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุดมีอยู่ 4 ข้อ คือ 1) มีลักษณะการแต่งกายที่เหมาะสม ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.68$) 2) มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับเด็ก ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.39$) 3) มีความสุภาพและมีการยาทในการทำงาน ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) และ 4) มีการแสดงออกที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและผู้ปกครอง ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.58$) สอดคล้องกับ ภฤชณา ชินสิญจน์ ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของนิสิตฝึกสอนตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา พบว่า คุณลักษณะที่คาดหวังของนิสิตฝึกสอนคือการแต่งกายสุภาพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด (ภฤชณา ชินสิญจน์, 2565) และยังสอดคล้องกับ พัทธราวีดี อักษรพิมพ์ ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า ผู้ดูแลการฝึกงานมีความพึงพอใจในบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาฝึกงาน โดยเฉพาะการแต่งกายสุภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 (พัธราวีดี อักษรพิมพ์, 2564)

3. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.47$) ซึ่งเมื่อพิจารณาผลเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือ นักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.47$) สอดคล้องกับ อีรวรรณ แสงจง ที่กล่าวว่าผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะทำงานสำเร็จ มีความสุขและพึงพอใจในการทำงาน โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหน่วยงานเพื่อทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและความพอใจของทุกฝ่าย (อีรวรรณ แสงจง, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนสตูล พบว่า โดยภาพรวมของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยเรียงค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้ในวิชาเฉพาะ การวินัยในการปฏิบัติงาน และทักษะการแก้ปัญหา ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เพื่อให้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สามารถดำเนินการไปในแนวทาง

เดียวกัน ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาร่วมกับระหว่าง ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู 2) ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ศึกษาปัญหาการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวม 2.2) ศึกษาพัฒนาการของนักศึกษาในระหว่างการศึกษา เพื่อตรวจสอบหาสาเหตุและแนวทางการพัฒนาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ชินสิญจน์. (2565). คุณลักษณะของนิสิตฝึกสอนตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา. วารสารการวัดประเมินผล วิจัย และสถิติทางสังคมศาสตร์, 3(1), 43-53.
- เทิดทูน การค้า และคณะ. (2562). การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. สึกษา วารสารศึกษาศาสตร์, 6(2), 33-46.
- ธีรวัชร แสงจง. (2562). การศึกษามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 163-177.
- พระธีรวัฒน์ อันเต้ง และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์. (2567). สภาพและปัญหาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11(3), 204-214.
- พัชรวดี อักษรพิมพ์. (2564). ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภควัต หม้อศรีใจ และคณะ. (2567). การศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารวิจัยพัฒนศิลป์ บัณฑิตศึกษา, 4(1), 31-47.
- อัปดุลฮาติม อาแด และอิบบรอเฮง อาลฮูเซน. (2561). รายงานวิจัยศึกษาผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Brown, A. & Green, C. (2019). Teacher internships: A review of research and practice. Australian Journal of Teacher Education, 44(2), 45-60.
- Bruner, J. S. (1961). The Act of Discovery. Harvard Educational Review, 31(3), 21-32.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Piaget, J. (1970). Piaget's theory (G. Gellerier & J. Langer, Trans.). In Mussen, P.H. (Editors). Carmichael's Manual of Child Psychology (3-18). Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.

- Rovinelli, R. J. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 1(2), 49-60.
- Smith, J. & Brown, R. (2020). Impact of teacher practicum on professional development. *Journal of Teacher Education*, 45(3), 123-135.
- Sousa, F. & Martins, N. (2021). Learning Experience Design: Instructional Design Applied to the Onboarding of Digital Products. In Nuno Martins & Daniel Brandão (Editors). *Advances in Design and Digital Communication V* (45-57). New York: Springer Cham.

การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์*

THE DEVELOPMENT OF MOOC LEARNING PLATFORM FOR BUDDHIST UNIVERSITY

อภิชาติ รอดนิยม*, พระมหาชำนาญ พุดเพระ

Apichat Rodniyom*, Phramaha Chamnan Phoodphror

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: apichat.rod@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตรวจสอบประสิทธิภาพและประเมินผลการใช้แพลตฟอร์ม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ลักษณะการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาแพลตฟอร์มต้นแบบ การทดลองใช้และปรับปรุง และการเปิดการใช้งานแพลตฟอร์มพร้อมติดตามผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 334 ราย ใช้สูตรทาร์ยามาเน่และการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้มีประสบการณ์สอนออนไลน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และบุคลากรฝ่ายสนับสนุน กลุ่มละ 5 ราย เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 20 ราย เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินประสิทธิภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และประเมินประสิทธิภาพสถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยส่วนหน้าบ้าน (LMS) ที่เป็นโมดูลการสื่อสาร และส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่มี 6 โมดูลหลัก ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้สอน ผู้เรียน การประมวลผลรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการทำงานตามฟังก์ชันได้ นักศึกษาและนิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความสามารถในการสร้างและจัดการหลักสูตร และผลการประเมินการใช้แพลตฟอร์ม ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนา การยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่ระดับสากล การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบัน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร นับเป็นก้าวสำคัญของการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การพัฒนาแพลตฟอร์ม, การเรียนรู้, MOOC, มหาวิทยาลัยสงฆ์

Abstract

This research aimed to develop a MOOC learning platform for Buddhist University, verify its efficiency, and evaluate platform usage outcomes. Using mixed-method research with a research and development approach, the study was divided into four phases: fundamental data study and analysis, prototype platform development, implementation and improvement, and platform deployment with monitoring. The sample group consisted of 334 Buddhist University students, selected using Taro Yamane's formula and proportional stratified random sampling. Key informants included 20 individuals selected through purposive sampling: five each from senior administrators, online teaching experienced instructors, educational technology experts, and support staff. Research instruments included questionnaires, in-depth interviews, and efficiency evaluations. Data was collected through questionnaires, in-depth interviews, and efficiency assessments. Statistical analyses employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis. The research findings revealed that the developed Buddhist University MOOC platform consists of a frontend (LMS) with communication modules and a backend (CMS) with six core modules: electronic media management, instructor management, learner management, course processing, course structure, and learning activities. The efficiency verification showed the highest overall mean score. Students reported the highest level of satisfaction with functional performance and curriculum creation and management capabilities. The platform usage evaluation demonstrated benefits in expanding Buddhist education opportunities, elevating educational standards to international levels, improving teaching and learning efficiency, establishing institutional networks, and developing personnel potential. This represents a significant step forward for Buddhist education in the digital era.

Keywords: Platform Development, Learning, MOOC, Buddhist University

บทนำ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนา ระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป ตามนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนและผลักดันรูปแบบการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาให้ตอบ โจทย์สถานการณ์ในยุคดิจิทัลดิสรุปชั้น แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ในระบบเปิดสำหรับมหาชน หรือ MOOC (Massive Open Online Courses) เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ได้รับความนิยมในระดับสากล ด้วยคุณลักษณะสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดจำนวน เวลาและ สถานที่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้ริเริ่มโครงการ Thai MOOC เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย

ชั้นนำพัฒนาหลักสูตรออนไลน์บนแพลตฟอร์มกลาง ที่สามารถรองรับผู้เรียนจำนวนมากได้พร้อมกัน สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC จึงเป็นก้าวสำคัญในการขยายโอกาสการเข้าถึงองค์ความรู้และการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีทักษะด้านเทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC ที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษากำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวสู่การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุลฉนิ สุระโยธิน และคณะ, 2557) พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ การขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้สนใจใฝ่เรียนรู้ สำหรับปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การขาดแคลนระบบการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2568) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาระบบสื่อสารออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล ที่สามารถรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ ปัญหาด้านการจำกัดจำนวนผู้เรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการเรียน ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC จึงเป็นทางออกที่สำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจากสามารถรองรับผู้เรียนจำนวนมากได้พร้อมกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังมีความท้าทายในการออกแบบระบบที่สามารถผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การประเมินผลการเรียนรู้ และการรับรองผลการศึกษารูปแบบดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2559) ที่ระบุถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษากำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวสู่การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กวินธร รัชอาจ, 2558) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิดสามารถส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ (รัฐพงษ์ อ่อนจันทร์, 2557) ยังพบปัญหาสำคัญในการจัดการสอบและการประเมินผลแบบดั้งเดิมที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ จึงได้เสนอการพัฒนาระบบสอบออนไลน์เคลื่อนที่ขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว (ชัชสันต์ จันทรเรืองฤทธิ์, 2559) ที่นำเสนอระบบประเมินความรู้ผ่านเครือข่ายโดยใช้คลังข้อสอบที่มีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการข้อมูลและการประเมินผล (ลลิตา ธงภักดี และคณะ, 2560) ได้ศึกษาการจัดการข้อมูลการวัดและประเมินผลการทดสอบ พบว่า ระบบการจัดการ

ข้อมูลแบบดั้งเดิมยังมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์และติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, 2550) ที่เน้นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (สามมิติ สุขบรรจง, 2554) ได้นำเสนอการพัฒนาบทเรียน E-Learning ที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการออกแบบที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรม (Dick, W. & Carey, L., 1989) ที่เน้นการเชื่อมโยงระดับขั้นอย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนการสอน จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงต้องคำนึงถึงการออกแบบระบบที่สามารถแก้ไขข้อจำกัดของการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยยังคงรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Banathy, B. H. ที่เน้นการออกแบบระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Banathy, B. H., 1968)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการ "ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน" เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC จึงเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยยกระดับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสู่มาตรฐานสากล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้มีหลายประการ นอกจากจะได้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ที่มีประสิทธิภาพแล้ว การวิจัยยังจะช่วยทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้น รวมถึงได้ผลการประเมินการใช้งานที่สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยในระยะยาว การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC จึงไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และพร้อมเป็นพลเมืองโลกที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้บัณฑิตได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการทำงานในปัจจุบัน ประกอบกับสถานการณ์การปรับเปลี่ยนชีวิตวิถีใหม่ ทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
3. เพื่อประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R1) การพัฒนาแพลตฟอร์มต้นแบบ (D1) การทดลองใช้และปรับปรุง (D2) และการใช้งานจริงและติดตามผล (R2)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวม 2,000 ราย แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยละ 1,000 ราย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองสถาบัน ได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยใช้สูตรทาร์ยามาเนและการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน รวมทั้งสิ้นจำนวน จำนวน 334 ราย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้มีประสบการณ์สอนออนไลน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และบุคลากรฝ่ายสนับสนุน กลุ่มละ 5 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ราย เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ 3 ชุด 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม โดยเครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความตรง ความเชื่อมั่น และการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ ได้ใช้แบบสอบถาม ได้สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 7 ระยะ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การสำรวจข้อมูลภาคสนาม 3) การพัฒนาและทดสอบแพลตฟอร์ม 4) การปรับปรุงแพลตฟอร์ม 5) การจัดทำรายงานความก้าวหน้า 6) การนำร่องใช้งานจริงและประเมินผล และ ๗ การเผยแพร่ผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบ 5 ระดับ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งานระบบอย่างครอบคลุม โดยแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องออกแบบตามหลัก User Experience (UX) ที่เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกระดับ สามารถรองรับโครงสร้างหลักสูตรทั้งด้านภาษาบาลี พระพุทธศาสนา และหลักสูตรร่วมสมัย การพัฒนาระบบใช้แผนภาพบริบท (Context Diagram) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตีหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลระบบ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาเนื้อหา การควบคุมคุณภาพ และการบริหารจัดการระบบ แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสองส่วนหลัก คือ ส่วนหน้าบ้าน (LMS) ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผู้เรียนและให้บริการด้านการนำเสนอเนื้อหา และส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่ดูแลการสร้างและพัฒนารายวิชาออนไลน์ โดยมีโมดูลสำคัญ 6 โมดูล ได้แก่ โมดูลจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการนำเสนอสื่อการเรียนรู้ โมดูลจัดการผู้สอน สำหรับบริหารข้อมูลและสิทธิ์ โมดูลจัดการผู้เรียนสำหรับควบคุมการลงทะเบียนและติดตามการเรียนรู้ โมดูล

จัดการประมวลผลรายวิชาสำหรับการประเมินและทดสอบ โมดูลจัดการโครงสร้างรายวิชาสำหรับจัดลำดับการเรียนรู้ และโมดูลจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับควบคุมกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์

การตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ จากการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนิสิต ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงหลายด้าน เช่น การลดขั้นตอนการลงทะเบียนและเพิ่ม Single Sign-On การจัดกลุ่มเมนู การรองรับอุปกรณ์มือถือ การเพิ่มสื่อมัลติมีเดียและการโต้ตอบแบบ Interactive รวมถึงการพัฒนาเว็บติดตามความก้าวหน้า จากนั้นผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินประสิทธิภาพ ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการทำงานตามฟังก์ชันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งาน และด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้

การประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผลการประเมินการใช้งาน นิสิตและนักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสามารถของระบบการสร้างและจัดการหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามด้วยระบบการประเมินผล และระบบการติดตามและวิเคราะห์ผู้เรียน แพลตฟอร์มยังแสดงให้เห็นประโยชน์ที่สำคัญหลายประการ เช่น การขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษา พระพุทธศาสนาในระดับโลก การยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่ระดับสากล การลดต้นทุนการจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัย

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ที่พัฒนาขึ้นสำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ถูกออกแบบให้ตอบสนองความต้องการของเอนติตีหลัก 4 กลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ 1) สำหรับผู้เรียน แพลตฟอร์มนี้มอบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ด้วยระบบลงทะเบียนที่ง่ายผ่าน Single Sign-On และส่วนติดต่อผู้ใช้ที่เรียบง่าย เนื้อหาบทเรียนนำเสนอในรูปแบบมัลติมีเดียพร้อมระบบแสดงเฉลยและคำอธิบายหลังการทดสอบ ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าผ่านแดชบอร์ดและได้รับประกาศนียบัตรดิจิทัลเมื่อเรียนจบหลักสูตร 2) ผู้สอนได้รับเครื่องมือครบถ้วนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยโมดูลจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โมดูลจัดการผู้สอนและผู้เรียน โมดูลจัดการโครงสร้างและเนื้อหาวิชา และโมดูลจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมระบบติดตามผลการเรียนแบบเรียลไทม์และระบบประเมินอัตโนมัติที่ช่วยลดภาระงาน 3) ผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในการควบคุมคุณภาพผ่านระบบกำหนดเกณฑ์การประเมินและตรวจสอบมาตรฐานเนื้อหา สามารถให้ข้อเสนอแนะและรับรองคุณภาพรายวิชาได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน 4) ผู้ดูแลระบบได้รับฟังก์ชันการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งการจัดการข้อมูลพื้นฐาน การตั้งค่าระบบ การจัดการความปลอดภัย และการบำรุงรักษา พร้อมรายงานสถานะและสถิติที่ช่วยในการวางแผนพัฒนาระบบ โดยผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) ทั้งในด้านการตรงตามความต้องการ การทำงานตามฟังก์ชัน และความง่ายต่อการใช้งาน สอดคล้องกับความพึงพอใจของนิสิตที่อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.51) แพลตฟอร์มนี้จึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน แต่ยังเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ขยายโอกาสทางการศึกษา และยกระดับมาตรฐานการศึกษา นับเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ต้องออกแบบตามหลัก User Experience (UX) เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ใช้ทุกระดับ สามารถรองรับโครงสร้างหลักสูตรทั้งด้านภาษาบาลี พระพุทธศาสนา และหลักสูตรร่วมสมัย การพัฒนาระบบใช้แผนภาพบริบท (Context Diagram) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตีหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลระบบ แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนหน้าบ้าน (LMS) ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผู้เรียนและให้บริการด้านการนำเสนอเนื้อหา และส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่ดูแลการสร้างและพัฒนารายวิชาออนไลน์ โดยมีโมดูลสำคัญ 6 โมดูล ได้แก่ 1) โมดูลจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการนำส่งสื่อการเรียนรู้ 2) โมดูลจัดการผู้สอนสำหรับบริหารข้อมูลและสิทธิ์ 3) โมดูลจัดการผู้เรียนสำหรับควบคุมการลงทะเบียนและติดตามการเรียนรู้ 4) โมดูลจัดการประมวลผลรายวิชาสำหรับการประเมินและทดสอบ 5) โมดูลจัดการโครงสร้างรายวิชาสำหรับจัดลำดับการเรียนรู้ และ 6) โมดูลจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับควบคุมกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ อภิปรายได้ว่า แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรมได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. V. เกี่ยวกับทฤษฎีระบบที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องทำงานประสานกันอย่างมีดุลยภาพ การออกแบบระบบที่ตอบสนองทั้งความทันสมัยและการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมยัง (Bertalanffy, L. V., 1968) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเชาวเลิศ เลิศขโลฬาร ที่เน้นการออกแบบระบบการเรียนการสอนที่คำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมของผู้เรียน การพัฒนาตามแผนภาพบริบท (Context Diagram) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตีหลัก 4 กลุ่ม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเชาวเลิศ เลิศขโลฬาร, 2536) และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ Dick, W., & Carey, L. ที่เน้นการออกแบบระบบการเรียนการสอนแบบเป็นระบบ (Dick, W. & Carey, L., 1989) และสอดคล้องกับแนวคิดของ กวินธร ฐธูอาจ ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดองค์ประกอบระบบให้สัมพันธ์กัน และการออกแบบระบบที่มีการเชื่อมโยงองค์ประกอบอย่างเป็นระบบจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กวินธร ฐธูอาจ, 2558) การออกแบบตามหลัก User Experience (UX) สอดคล้องกับทฤษฎีของ Nielsen, J., ที่เน้นการออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง และการออกแบบระบบที่ต้องครอบคลุมพฤติกรรมการใช้งานทุกด้าน (Nielsen, J., 2024) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤษณา สิกขมาน ที่พบว่า การออกแบบที่คำนึงถึงประสบการณ์ผู้ใช้งานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ (กฤษณา สิกขมาน, 2555)

การตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ จากการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนิสิตและนักศึกษา ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงหลายด้าน เช่น การลดขั้นตอนการลงทะเบียนและเพิ่ม Single Sign-On การจัดกลุ่มเมนู การรองรับอุปกรณ์มือถือ การเพิ่มสื่อมัลติมีเดียและการโต้ตอบแบบ Interactive และการพัฒนาระบบติดตามความก้าวหน้า ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินประสิทธิภาพของ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการทำงานตามฟังก์ชันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งาน และด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ อภิปรายได้ว่า การตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในระดับมาก

ที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินของ Kirkpatrick, D. L. ที่เน้นการประเมินผลในหลายระดับ โดยเฉพาะการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Kirkpatrick, D. L., 2006) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชสันต์ จันทรเรืองฤทธิ์ ที่พบว่า การประเมินประสิทธิภาพระบบต้องครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคและการใช้งาน ด้านการรองรับการใช้งาน (ชัชสันต์ จันทรเรืองฤทธิ์, 2559) แพลตฟอร์มสามารถรองรับผู้ใช้จำนวนมากและมีความปลอดภัยสูง สอดคล้องกับทฤษฎีความปลอดภัยของระบบสารสนเทศของ McCumber, J. ที่เน้นการรักษาความลับ ความถูกต้อง และความพร้อมใช้งานของระบบ (McCumber, J., 1991) และสอดคล้องกับ รัฐพงษ์ อ่อนจันทร์ ที่พัฒนาระบบสอบออนไลน์ที่รองรับผู้เรียนจำนวนมาก และการออกแบบระบบที่มีความยืดหยุ่นและขยายตัวได้ตามความต้องการ (รัฐพงษ์ อ่อนจันทร์, 2557)

การประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผลการประเมินการใช้งาน นิสิตและนักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสามารถของระบบการสร้างและจัดการหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามด้วยระบบการประเมินผล และระบบการติดตามและวิเคราะห์ผู้เรียน แพลตฟอร์มยังแสดงให้เห็นประโยชน์ เช่น การขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับโลก การยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่ระดับสากล การลดต้นทุนการจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัย อภิปรายได้ว่าการประเมินการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) ของ Davis, F. D. et Al. ที่อธิบายว่าการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (Davis, F. D. et al., 1989) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราพร ธารแผ้ว และคณะ ที่พบว่า การออกแบบระบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้จะส่งผลต่อความพึงพอใจในระดับสูง การกระจายตัวของระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน (จิราพร ธารแผ้ว และคณะ, 2564) และ สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow, A. H. ที่อธิบายว่าบุคคลมีความต้องการที่หลากหลายและแตกต่างกัน (Maslow, A. H., 1943) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ธงภักดี ที่พบความแตกต่างของความพึงพอใจในแต่ละองค์ประกอบของระบบ ประเด็นที่ได้รับการประเมินในระดับปานกลาง เช่น ความเร็วในการประมวลผลและการใช้งานเมนู (ลลิตา ธงภักดี และคณะ, 2560) อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการออกแบบปฏิสัมพันธ์ของ Norman, D. A. ที่เน้นความสำคัญของการตอบสนองที่รวดเร็วและการออกแบบที่เข้าใจง่าย และประสิทธิภาพการประมวลผลและการออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของระบบ (Norman, D. A., 2013)

การที่แพลตฟอร์มสามารถตอบสนองบริบทเฉพาะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตามบริบท (Situated Learning Theory) ของ Lave, J., & Wenger, E. ที่เน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Lave, J. & Wenger, E., 1991) และสอดคล้องกับแนวคิดของ สามมิติ สุขบรรจง ที่เน้นการพัฒนาแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาทางพระพุทธศาสนา (สามมิติ สุขบรรจง, 2554) และการพัฒนาแพลตฟอร์มยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงนิยม (Connectivism) ของ Siemens, G. ที่เน้นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เชื่อมโยงความรู้ผ่านเครือข่าย และแนวคิดของ สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ (Siemens, G., 2005)

การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ประสบความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยมีพื้นฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่งและได้รับการยืนยันจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แม้จะมีประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมในบางด้าน แต่โดยภาพรวมถือว่าเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับการศึกษาพระพุทธศาสนาสู่ยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญยิ่งต่อวงการการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลงตัว ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่มุ่งขับเคลื่อนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ตอบโจทย์สถานการณ์ปัจจุบัน สถาปัตยกรรมของระบบได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบ โดยแบ่งเป็นสองส่วนหลักที่ทำงานประสานกัน ส่วนแรก คือ ระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนหน้าบ้านสำหรับการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายและน่าสนใจ ส่วนที่สอง คือ ระบบจัดการเนื้อหา (Content Management System: CMS) ที่เป็นส่วนหลังบ้านสำหรับผู้สอนและผู้ดูแลระบบในการบริหารจัดการหลักสูตรเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ การทำงานของระบบขับเคลื่อนด้วยโมดูลหลัก 6 ด้าน ที่ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย โมดูลจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่รองรับการสร้างและจัดการสื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ โมดูลจัดการผู้สอนที่อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการทีมผู้สอน โมดูลจัดการผู้เรียนที่ช่วยในการติดตามและดูแลผู้เรียน โมดูลจัดการประเมินผลรายวิชาที่รองรับการประเมินผลการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โมดูลจัดการโครงสร้างรายวิชาที่ช่วยในการออกแบบและจัดการหลักสูตร และโมดูลจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ความโดดเด่นของแพลตฟอร์มสะท้อนผ่านผลการประเมินประสิทธิภาพในสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ที่ได้คะแนนร้อยละ 90.40 ด้านการทำงานตามฟังก์ชันที่ได้คะแนนร้อยละ 91.60 และด้านความง่ายต่อการใช้งานที่ได้คะแนนร้อยละ 91.00 แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพสูงและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างดีเยี่ยม การออกแบบตามหลัก User Experience (UX) ทำให้ระบบมีความเรียบง่าย เข้าถึงได้ง่าย และเหมาะสมกับผู้ใช้ทุกระดับ ทั้งพระภิกษุสามเณรและฆราวาส นอกจากนี้ ระบบยังมีความยืดหยุ่นสูงในการรองรับทั้งหลักสูตรดั้งเดิมด้านพระพุทธศาสนาและหลักสูตรร่วมสมัย พร้อมระบบการติดตามและวิเคราะห์ผู้เรียนที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตามพัฒนาการและให้การสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการประเมินผลได้รับการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและน่าเชื่อถือ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมและเที่ยงตรง นอกจากนี้ การรองรับการเข้าถึงผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลายยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก สอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล

แพลตฟอร์มนี้ยังช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในระยะยาว เปิดโอกาสให้ผู้สนใจทั่วโลกสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศผ่าน

แพลตฟอร์มนี้ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่า ที่สำคัญ คือ การรักษาสมดุลระหว่างความทันสมัยกับการคงไว้ซึ่งแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนามีความทันสมัยและมีมาตรฐานสากลมากขึ้น โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ที่สำคัญ องค์ความรู้ใหม่นี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล นับเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาในอนาคต และเป็นต้นแบบให้กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ องค์ความรู้นี้จึงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการ การบริหารจัดการ และการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล สามารถแสดงได้ดังโมเดล ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้ใหม่ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคดิจิทัล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์ ประสบความสำเร็จในการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยแบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนหน้าบ้าน (LMS) สำหรับการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน และส่วนหลังบ้าน (CMS) สำหรับการจัดการเนื้อหาและหลักสูตร พร้อมด้วย 6 โมดูลที่ครอบคลุมการทำงานทั้งระบบ และการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และ การประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ นิสิตและนักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความสามารถของระบบการสร้างและจัดการหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ยังแสดงให้เห็นประโยชน์ เช่น การขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับโลก

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่ระดับสากล การลดต้นทุนการจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดให้การใช้แพลตฟอร์ม MOOC เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนบทเรียนออนไลน์ในทุกคณะ และสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเพียงพอ 2) ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณาจารย์และบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาคู่มือการใช้งานที่เข้าใจง่าย จัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนด้านเทคนิค และวางระบบการติดตามประเมินผลการใช้งานอย่างเป็นระบบ และ 3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการเรียนผ่านแพลตฟอร์มกับการเรียนแบบปกติ ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเรียนผ่านแพลตฟอร์ม พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน และศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาการศึกษาทางพระพุทธศาสนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง "การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC มหาวิทยาลัยสงฆ์" สำเร็จลุล่วงได้ด้วยพลังสนับสนุนจากหลายภาคส่วน โดยได้รับทุนอุดหนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งเป็นโอกาสอันดีในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวิจัยและสร้างผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ได้รับความกรุณาและการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และเจ้าหน้าที่ ที่ได้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย รวมถึงชี้แนะแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดผลงานวิจัย นอกจากนี้ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากการอ้างอิงผลงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม และตัวแทนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ท้ายที่สุด ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้สนใจ และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา สิกขมาน. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจโดยใช้การสอนแบบ E-Learning. ใน รายงานการวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กวินธร รัฐอาจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิราพร ธารแผ้ว และคณะ. (2564). การพัฒนารายวิชา MOOC เรื่อง การผลิตบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์. วารสารวิชาการ ปชมท, 10(3), 44-56.

- จุลมนี สุระโยธิน และคณะ. (2557). สรุปเนื้อหาการสัมมนาวิชาการ เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21. ใน รายงานการวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัชสันต์ จันทรเรืองฤทธิ์. (2559). ระบบประเมินความรู้ผ่านเครือข่าย (E-Testing): กรณีศึกษาล้างข้อสอบสนับสนุนการสอบใบประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และชาวเลิศ เลิศโลพาร. (2536). ระบบและการจัดระบบ. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดระบบทางการศึกษา หน่วยที่ 1 (หน้า 1-62). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัฐพงษ์ อ่อนจันทร์. (2557). ระบบสอบออนไลน์เคลื่อนที่ขนาดใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ลลิตา ธงภักดี และคณะ. (2560). การจัดการข้อมูลการวัดและการประเมินผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สามมิติ สุขบรรจง. (2554). การพัฒนาบทเรียน E-Learning รายวิชาการแสดงและสื่อ. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2559). โครงการระบบสื่อสารออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2559 จาก <http://www.thailibrary.in.th/2016/04/23/oer-mooc-2>
- _____. (2568). ระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเสรี MOOC. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/moocs-bibliometric/
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ. (2550). การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T5 Model. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Banathy, B. H. (1968). Instructional systems. Belmont. CA: Lear Siegler, Inc: Fearon Publishers.
- Bertalanffy, L. V. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. New York: George Braziller, Inc.
- Davis, F. D. et al. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. Management Science, 35(8), 982-1003.
- Dick, W. & Carey, L. (1989). The systematic design of instruction. Glenview, IL: Scott Foresman and Company.
- Kirkpatrick, D. L. (2006). Evaluating Training Programs: The Four Levels. (3rd ed.). San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). Situated learning: Legitimate peripheral participation. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological Review, 50(4), 370-396.

- McCumber, J. (1991). Information Systems Security: A Comprehensive Model. In Proceedings of the (14 th) National Computer Security Conference. National Institute of Standards and Technology.
- Nielsen, J. (2024). 10 Usability Heuristics for User Interface Design. Nielsen Norman Group. Retrieved February 6 , 2025, from <https://www.nngroup.com/articles/ten-usability-heuristics/>
- Norman, D. A. (2013). The Design of Everyday Things (Revised and Expanded Edition). New York: Basic Books.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1), 3-10.

การนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

DESIRED TEACHING SUPERVISION OF TEACHERS AT RAJAVINITBANGKHEN SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF BANGKOK SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ทศพร เกตุณอม

Thasporn Kettanom

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน จำนวน 92 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียนด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้นำ ด้านการนิเทศแบบชี้นำให้ข้อมูลและด้านการนิเทศแบบชี้นำควบคุม ตามลำดับ ส่วนแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) การนิเทศแบบร่วมมือ ควรสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อผู้เรียนและเป็นการพัฒนาศักยภาพของครู 2) การนิเทศแบบไม่ชี้นำ ครูเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิถีประชาธิปไตยด้วยความเหมาะสมตามสถานการณ์ 3) การนิเทศแบบชี้นำให้ข้อมูล ควรส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยยึดหลักการพึ่งพากันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน และ 4) การนิเทศแบบชี้นำควบคุม ควรชี้แนะให้ความรู้ กระตุ้นครูให้มีการพัฒนาวิธีการสอนสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูสามารถนำสื่อการเรียนการสอนมาประยุกต์ให้ทันสมัย

คำสำคัญ: การนิเทศการสอน, โรงเรียนราชวินิตบางเขน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

Abstract

This study examined the levels and approaches for developing desirable instructional supervision among teachers at Rachawinit Bangkok School. The research employs a Quantitative methodology, with a sample comprising 92 teachers selected through stratified random sampling based on school size. The research instruments include a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient 0.94 and an interview protocol. Data were analyzed using statistical methods, including mean, standard deviation, and content analysis. The findings indicate that the level of desirable instructional supervision among teachers at Rachawinit Bangkok School is high across all dimensions. When ranked from highest to lowest, the dimensions are as follows: Collaborative supervision, Non-directive supervision, Directive-informational supervision, and Directive-control supervision. Regarding the development of desirable instructional supervision, the study proposes the following approaches: 1) Collaborative Supervision: establishing a shared understanding in problem-solving and development processes to enhance student learning outcomes while fostering teachers' professional growth. 2) Non-directive Supervision: empowering teachers to independently make decisions in addressing instructional challenges, thereby promoting high-quality and effective teaching within a democratic framework that adapts to contextual needs. 3) Directive-Informational Supervision: supporting and improving instructional processes by ensuring they remain up-to-date while fostering a mutually beneficial relationship between supervisors and supervisees to enhance student learning quality. and 4) Directive-Control Supervision: Providing guidance, knowledge, and motivation to teachers to refine their teaching strategies and integrate instructional media effectively. Stimulate teachers to develop teaching methods to build morale and encourage teachers to apply modern teaching materials.

Keywords: Supervision Development, Rajavinit Bangkok School, Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันการจัดการศึกษาและการเรียนรู้มีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงต้องเรียนให้บรรลุทักษะ จากรู้วิชาไปสู่การใช้วิชาเพื่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง การเรียนจึงต้องเน้นเรียนโดยการลงมือทำหรือฝึกฝน คนเราต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นตลอดชีวิตซึ่งกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้และกระบวนการหาคำตอบสำคัญกว่าคำตอบ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งตัวบุคคล สังคม และประเทศชาติ การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่คนส่วนใหญ่คำนึงถึง เพราะบุคคล

จะสามารถประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าได้นั้นล้วนมาจากการศึกษา การจัดการเรียนรู้จะสำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและพร้อมรับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยการบริหารจัดการ การมีทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา (พัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ, 2565) การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับบทบาทเพื่อผลิตเยาวชนให้ทันกับโลกแห่งการแข่งขัน เพราะปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงเป็นภารกิจที่ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาในสถานศึกษาผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทุกด้านทั้งงานวิชาการและกิจกรรมเสริมอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สามารถพึ่งตนเองได้พร้อมทั้งยังร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และสามารถดำเนินชีวิตให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกได้ (สมศักดิ์ สันธะระเวชญ์, 2567)

การบริหารสถานศึกษาผู้บริหารควรใช้กระบวนการนิเทศที่ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของครูและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนโดยการร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อปรับปรุง ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศที่เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษาย่อมส่งผลดีและต่อเนื่อง เนื่องจากผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ย่อมแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด กระบวนการนิเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาโดยการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในการเรียนการสอนซึ่งเป็นการวางแผนปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนลำดับสุดท้าย การนิเทศการสอนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันว่าการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับการสอนทั้งหมด ดังนั้น ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่มุมใดก็ตาม ผู้บริหารสามารถใช้การนิเทศการสอนเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารสถานศึกษา การนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญที่ผู้บริหารไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบการบริหารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วีระยุทธ ขาตะกาญจน์, 2567)

การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาในสถานศึกษารวมถึงพัฒนาคุณภาพครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศการสอนของโรงเรียนราชวินิตบางเขน พบว่า ปัญหาหลายประการที่ทำให้การนิเทศการสอนในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการนิเทศการสอนยังขาดการประสานความร่วมมือ การระดมทรัพยากรบุคคล ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นยังอยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากโรงเรียนต้องเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาและที่สำคัญครูในโรงเรียนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาสำคัญต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยตรงจึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองมากที่สุด การนิเทศการสอนจึงเป็นวิธีการหนึ่งของการพัฒนาซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาครู เพราะภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นสถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีประสิทธิภาพในการทำงานและสามารถนำศักยภาพของบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ก็จะประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าสามารถพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาให้ได้มาตรฐานตามความคาดหวังของสังคมได้ การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาโดยผ่านการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (โรงเรียนราชวินิตบางเขน, 2567)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษานิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามแนวคิดของ Glickman, C. D. & Ross, C. D. ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอนไว้ 4 แบบ คือ 1) การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม 2) การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล 3) การนิเทศแบบร่วมมือ 4) การนิเทศแบบไม่ชี้แนะ (Glickman, C. D. & Ross, C. D., 2010) และแนวคิดของ Brown, W. & Moberg, D. ที่เสนอแนวคิดงานนิเทศไว้ 3 รูปแบบคือ 1) การนิเทศงานแบบเน้นคน 2) การนิเทศงานแบบเน้นงาน 3) การนิเทศงานแบบมีส่วนร่วม (Brown, W. & Moberg, D., 2009) อีกทั้งยังศึกษาแนวคิดของ Wiles, K. & Lowell, J. T. ที่กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำนิเทศงานคือ 1) บทบาทด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) บทบาทในฐานะผู้นำ 3) บทบาทในด้านการจัดและดำเนินงาน 4) บทบาทในการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร 5) บทบาทในการสร้างขวัญของครู และ 6) บทบาทในการพัฒนาบุคลากรโดยการสังเกตการสอนเพื่อพัฒนาบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน (Wiles, K. & Lowell, J. T., 2009) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการนิเทศการสอนในการพัฒนาคุณภาพงานด้านการจัดการศึกษาและให้มีความหลากหลายในการปฏิบัติงานเกิดความคล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลประกอบกับเป็นการสร้างรากฐานสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียน ราชวินิตบางเขน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน จำนวน 92 คน โดยการเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้ครอบคลุมเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูจำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94 แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม 2) ด้านการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล 3) ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ และ 4) ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยนำผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยนำผลการวิจัยของแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์และเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ในการตรวจเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง google form จำนวน 92 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนครบ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของข้อมูลตามแนวของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)
2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาโดยรวบรวมข้อมูลเป็นแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครู

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การนิเทศการสอนที่พึงประสงค์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม	3.90	0.40	มาก	4
การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล	3.91	0.33	มาก	3
การนิเทศแบบร่วมมือ	4.09	0.50	มาก	1
การนิเทศแบบไม่ชี้แนะ	4.03	0.43	มาก	2
รวม	3.98	0.32	มาก	

จากตารางที่ 1 ระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.50) ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.43) ด้านการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.40)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า ควรสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีและกิจกรรม เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.2 ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ ผลการศึกษาพบว่า ครูควรเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเองเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้มีการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิถีประชาธิปไตยด้วยความเหมาะสมตามสถานการณ์

2.3 ด้านการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยยึดหลักการพึ่งพากันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ผู้นิเทศให้ข้อมูลและวิธีการหลายวิธีให้ครูได้เลือกปฏิบัติและพยายามส่งเสริมครูในการตัดสินใจให้มากขึ้น

2.4 ด้านการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม ผลการศึกษาพบว่า ควรชี้แนะให้ความรู้ กระตุ้นครูให้มีการพัฒนาวิธีการสอนสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูสามารถนำสื่อการเรียนการสอนมาประยุกต์ให้ทันสมัย ผู้นิเทศต้องมีความรู้เรื่องนั้น ๆ ในเชิงลึกเป็นอย่างดีจึงจะทำให้ครูเกิดความไว้วางใจ เคารพนับถือและให้การยอมรับ

สรุปผลการศึกษานวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ เป็นกระบวนการที่สนับสนุนและพัฒนาการสอนของครูเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจให้กับครู ช่วยเหลือส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเป็นกระบวนการสนับสนุน ร่วมมือ แนะนำ ช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวก และการประสานงานในการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยมีรูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย เช่น การนิเทศแบบร่วมมือ การนิเทศแบบไม่ชี้หน้า การนิเทศแบบชี้หน้าให้ข้อมูล การนิเทศแบบชี้หน้าควบคุม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้บริหารควรสนใจในเรื่องแนวทางการนิเทศการสอนและนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

1. ผลการศึกษาระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้หน้า ด้านการนิเทศแบบชี้หน้าให้ข้อมูลและด้านการนิเทศแบบชี้หน้าควบคุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการกระตุ้นการทำงานให้ประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการนิเทศผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความเชื่อถือศรัทธาและไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตรดา วรธาดาสวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการสอนเป็นการมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ผู้นิเทศจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจมีทักษะตลอดจนเจตคติที่ดีต่องานในหน้าที่ (วิจิตรดา วรธาดาสวัสดิ์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชนา นิมะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษารัฐจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมแนะนำการจัดการเรียนรู้ของครูพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการสอนเพื่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษา (อัญชนา นิมะ, 2567)

2. ผลการศึกษานวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า ควรสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีและกิจกรรม เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการร่วมกันแก้ปัญหาต้องมีการวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมประเมินและ

สรุปผลซึ่งเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันในการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาครูเพื่อให้ครูเกิดความเจริญงอกงามในวิชาชีพและเพื่อสร้างคุณภาพของผู้เรียนในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของ วราลักษณ์ อาจวิชัย ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบร่วมมือ ผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศควรเริ่มตั้งแต่การสร้าง ความตระหนักร่วมกัน การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมลงมือติดตามและประเมินผล ร่วมมือปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ร่วมกัน ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์โดยการสร้างจิตสำนึกในวิชาชีพเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน (วราลักษณ์ อาจวิชัย, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกวรรณ อุทยานิน ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบร่วมมือเป็นการดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูให้เหมาะสมขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและยังสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ทั้งนี้ผู้นิเทศการสอนต้องมีความรู้ความสามารถพอที่จะให้คำแนะนำแก่ครูได้ (กนกวรรณ อุทยานิน, 2565)

2.2 ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ ผลการศึกษาพบว่า ครูเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเองเพื่อการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิถีประชาธิปไตยด้วยความเหมาะสมตามสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการแก้ปัญหาเรื่องนั้น ๆ ตามความตั้งใจและต้องการแก้ปัญหา ผู้นิเทศไม่เป็นผู้นำและมีส่วนร่วมน้อยที่สุด เปิดโอกาสให้ครูได้ตัดสินใจและจัดดำเนินการเอง ผู้นิเทศเป็นเพียงผู้ช่วยสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ โดยเน้นการเกิดผลในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพรวมทั้งเป็นกระบวนการที่จะช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีต่อการพัฒนาผู้เรียนโดยอาศัยการช่วยเหลือ นิเทศให้คำปรึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ชลชรัส นุกอง ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 สหวิทยาเขตบางมูลนาก ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบไม่ชี้แนะ เป็นการดำเนินการที่ส่งเสริม สนับสนุนครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการวางแผน วิเคราะห์ความต้องการของครู มีการประเมินการสรุปผลรวมทั้งติดตามและช่วยเหลือผลการแก้ปัญหาของครู (ชลชรัส นุกอง, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ภิชาวิชัย ยางงาม ที่ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบไม่ชี้แนะ ผู้นิเทศจะสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรและให้อิสระในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้รับการนิเทศตามศักยภาพและความถนัดของแต่ละบุคคลทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ จึงทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความมุ่งมั่นและต้องการที่จะแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเองในทุกขั้นตอน โดยผู้นิเทศจะคอยให้การช่วยเหลือตามที่ครูผู้รับการนิเทศต้องการ (ภิชาวิชัย ยางงาม, 2564)

2.3 ด้านการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยยึดหลักการพึ่งพากันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ผู้นิเทศให้ข้อมูลและวิธีการหลายวิธีให้ครูได้เลือกปฏิบัติและพยายามส่งเสริมครูในการตัดสินใจให้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบยึดสัมพันธภาพในการทำงาน

ร่วมกัน ทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเชื่อถือในความสามารถของผู้นิเทศโดยปฏิบัติงานในความเข้าใจซึ่งกันและกันบนหลักประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดองค์ความรู้ความสามารถตามความมุ่งหมาย สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้เกิดการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ อุดุลย์ แสนสิบ ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาบางสะพานน้อย 3 (ไชยราช) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูลเป็นการพัฒนาครูทางด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้นิเทศเชื่อว่าครูทุกคนสามารถพัฒนาในระดับสูงได้ ถ้าได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับลักษณะของระดับความสามารถในการพัฒนาครูแต่ละบุคคล (อุดุลย์ แสนสิบ, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วรตну หนูทอง ที่ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางแพ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูลเป็นกระบวนการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนการประสานร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาในการสอน ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญและน่าเชื่อถือที่มากกว่าอย่างชัดเจน (วรตну หนูทอง, 2563)

2.4 ด้านการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม ผลการศึกษาพบว่า ควรชี้แนะให้ความรู้ กระตุ้นครูให้มีการพัฒนาวิธีการสอนสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูสามารถนำสื่อการเรียนการสอนมาประยุกต์ให้ทันสมัย ผู้นิเทศต้องมีความรู้เรื่องนั้น ๆ ในเชิงลึกเป็นอย่างดีจึงจะทำให้ครูเกิดความไว้วางใจ เคารพนับถือและให้การยอมรับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริม กระตุ้น ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างเสริมกำลังใจให้ครูผู้รับการนิเทศสามารถพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้ซึ่งส่งผลสะท้อนไปถึงการพัฒนาผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ อธิกร ทาแกง ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบชี้แนะควบคุมเป็นการช่วยเหลือครูในด้านการให้บริการเพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยการช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติด้านเทคนิควิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ทั้งการใช้และสร้างสื่อนวัตกรรม (อธิกร ทาแกง, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ปาจริย์ หงษ์แก้ว ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม ครูผู้รับการนิเทศมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นิเทศแนะนำ ครูผู้รับการนิเทศไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหา ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ตัดสินใจและรับผิดชอบในวิธีการแก้ปัญหา ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างแรงจูงใจ การเสริมแรงและสร้างขวัญและกำลังใจจะทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ (ปาจริย์ หงษ์แก้ว, 2563)

การนิเทศแบบชี้แนะควบคุมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาครูโดยมีความเชื่อมั่นพื้นฐานที่ว่ามีมนุษยธรรมพัฒนาตนเองได้ ตามที่ Glickman, C. D. & Ross, C. D. ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมว่าเป็นพฤติกรรมการนิเทศภายในที่เน้นการประพฤติปฏิบัติด้วยการพูด การใช้ภาษาท่าทางต่าง ๆ ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือครู ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถ

กระทำกับครูเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยการให้คำแนะนำชี้แนวทางปฏิบัติโดยตรงเหมาะสมสำหรับครูที่มีระดับพัฒนาการที่ต่ำมาก ความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีความผูกพันในภาระหน้าที่อยู่ในระดับต่ำมากที่สุดและมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาสำคัญ ผู้นิเทศจึงควรพิจารณาเลือกใช้วิธีการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมในกรณีต่อไปนี้ 1) ครูมีระดับความสามารถในการปฏิบัติงานและระดับพัฒนาการต่ำมาก 2) ครูมีความรู้น้อย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามที่ ผู้นิเทศแนะนำและคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติตาม 3) ในกรณีที่ผู้นิเทศมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการแก้ปัญหาเรื่องนั้น หรือกรณีที่ครูต้องการให้ผู้นิเทศเป็นผู้ตัดสินใจวิธีดำเนินการ และ 4) ในกรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วน ผู้นิเทศไม่มีเวลาพอที่จะมาให้การนิเทศแก่ครูโดยตรง (Glickman, C. D. & Ross, C. D., 2010)

เมื่อผู้นิเทศแสดงพฤติกรรมกรรมการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมแล้ว ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นจะมุ่งเน้นที่งานเป็นหลัก แม้ว่าพฤติกรรมกรรมการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมอาจเหมือนเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แต่ในมุมกลับหากผู้นิเทศแสดงพฤติกรรมกรรมการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมกับบุคคลที่เหมาะสมสอดคล้องกับการใช้พฤติกรรม กรรมการนิเทศในรูปแบบนี้ก็จะเกิดประโยชน์ต่อการนิเทศด้วยเช่นกัน ในกรณีที่ครูผู้รับการนิเทศมีระดับความสามารถและระดับพัฒนาการในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นิเทศแนะนำซึ่งอาจเป็นครูใหม่ที่ไม่เคยประสบการณ์ในการสอนมาก่อนหรือขาดความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่ผู้นิเทศมีมากกว่าหรืออาจเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนและมีเวลาจำกัด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า 1) ระดับการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนราชวินิตบางเขน ประกอบด้วย ด้านการนิเทศแบบร่วมมือ ด้านการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ ด้านการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล ด้านการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม แต่ละด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอน จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งได้จากการที่ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาด้านการสอน การจัดการกระบวนการสอน การสร้างกำลังใจที่ดีจากการได้รับการนิเทศการสอนนั้น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) ควรศึกษาตัวแปรแต่ละตัวในเชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน 2) ควรนำกระบวนการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ และ 3) การนิเทศการสอนควรทำให้เกิดบรรยากาศที่สามารถเปิดใจ เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะสะท้อนมุมมองความคิด การยอมรับและการเปลี่ยนแปลงตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนาขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการนิเทศแนวใหม่ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) ควรศึกษาการนิเทศการสอนที่พึงประสงค์ของครู โดยเปรียบเทียบสถานศึกษาขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ อุทยานิน. (2565). แนวทางการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชลขรัส นุกอง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 สหวิทยาเขตบางมูลนาก. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปจรรย์ หงษ์แก้ว. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรกันย์ เมธาอัครเกียรติ. (2565). การศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 12(1), 904-919.
- ภิกษาวิชญ์ ยางงาม. (2564). กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนราชวินิตบางเขน. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี 2567 งานนโยบายและแผนงาน. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2567 จาก <https://rvb.ac.th>
- วรตну หนูทอง. (2563). กระบวนการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางแพ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรลักษณ์ อาจวิชัย. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจิตรา วรธาดาสวัสดิ์. (2566). รูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระยุทธ ชาทะกาญจน์. (2567). เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามีอาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2567). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- อดุลย์ แสนสืบ. (2565). แนวทางการพัฒนาการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาบางสะพานน้อย 3 (ไชยราช) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อธิกร ทาแกง. (2564). การศึกษาบทบาทการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อัญญา นิเมะ. (2567). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Brown, W. & Moberg, D. (2009). *Organization Theory and Management: A Macro approach*. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row Publishers.
- Glickman, C. D. & Ross, C. D. (2010). *Supervisory of instruction: A Development Approach*. (3rd ed.). Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw Hill.
- Wiles, K. & Lowell, J. T. (2009). *Supervision for Better Schools*. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษา
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*

THE CREATIVE LEADERSHIP OF FACULTY MEMBERS AFFECTING ACADEMIC
EFFECTIVENESS OF STUDENTS IN THE FIELD OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION
BANGKOK THONBURI UNIVERSITY

ประพจน์ แยมติม*, สมหญิง จันทรุไทย, ยุภาวรัตน์ ขันติกรม, ฐิตาภา เบ็ญจาธิกุล, รัชชัยย์ ศรีสุวรรณ

Prapot Yamtim*, Somying Chantaruthai, Yupawarut Kunteekrom, Thitapar Benjatikul, Ratchai Sornsuwan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: prapot.yam@bkkthon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2) ประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 169 คน กำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามสถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว รองลงมาได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) ประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = .44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาได้แก่ ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวกความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม และการมีความคิดสร้างสรรค์

มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ประสิทธิภาพการศึกษา

Abstract

This research aims to study 1) The creative leadership of lecturers in Educational Administration Program, Bangkokthonburi University, 2) The educational effectiveness of students in Educational Administration Program, Bangkokthonburi University, and 3) The creative leadership of lecturers that affect the educational effectiveness of students in Educational Administration Program, Bangkokthonburi University. This research methodology was a survey research. The sample consisted of 169 master's degree students in Educational Administration Program. The sample size was determined using the ready - made table of Krejci and Morgan. The research instrument was an opinion questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) Creative leadership of the faculty members of the Educational Administration Program, Bangkokthonburi University, overall was at a high level with an average value ($\bar{X} = 4.24$, SD = .47). When considering each aspect, all aspects were at a high level, ranked from highest to lowest as follows: flexibility and adaptation, followed by teamwork, creativity, vision, and consideration of individuality. 2) Educational effectiveness of students of the Educational Administration Program, Bangkokthonburi University The overall picture was at a high level with an average value ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .44). When considering each aspect, it was at a high level in every aspect, ranked from highest to lowest average value as follows: ability to change and develop the educational institution, followed by ability to develop learners to have positive attitudes, ability to produce learners with high academic achievement, ability to solve problems within the educational institution, and 3) Creative leadership of the faculty members of the Educational Administration Program, Bangkokthonburi University, in terms of having vision, working as a team, and being creative, had a significant influence on the educational effectiveness of students of the Educational Administration Program, Bangkokthonburi University at a statistical level of .01.

Keywords: Leader, Creative Leadership, Educational Effectiveness

บทนำ

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร คมนาคม การรับส่งข้อมูลและวิทยาการด้านต่าง ๆ รวมถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการค้า เพราะฉะนั้นแต่ละประเทศจึงต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการพัฒนาและเตรียมคน เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากคนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า ในการพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคนก็คือการให้การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีคุณภาพ เป็นผู้มีความรู้ ความคิด และความประพฤติที่ดี โดยการจัดการศึกษานั้นจะต้องส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญ งอกงาม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ประเทศใดมีประชาชน ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความหวังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสามารถแข่งขันกับนานาประเทศและเข้าสู่ความเป็นประเทศแห่งสากลได้ (วิทยากร เชียงกูล, 2564)

ดังนั้น การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพนั้น ควรจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถ ความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศที่มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการจัดการศึกษานั้น ในส่วนของหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานร่วมมือทุก ๆ ฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

เมื่อพิจารณาเฉพาะกรณีของมหาวิทยาลัยซึ่งมีบทบาทภารกิจหลักที่ถือเป็น หน้าที่หลัก (Core Functions) ในการผลิตและพัฒนาคนออกสู่สังคมกล่าวคือ สร้างคนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยมีคุณภาพและตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งเป็นภาระหลักที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องทำ พร้อมทั้งสร้างความรู้เพื่อใช้ความรู้ในการสร้างคนให้เป็นคนดีคนเก่ง เพราะความรู้จะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อมีการนำไปใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลและสังคมนอกจากนี้ยังสร้างนวัตกรรมโดยต่อยอดจากงานวิจัยหรือจากจินตนาการ โดยเกาะเกี่ยวองค์ความรู้ อาทิ กรณีสหกิจศึกษา Cooperative Education (Coop) เป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้เสริมการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมทำงาน (Employability) ทักษะที่สำเร็จการศึกษา ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างคน อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นบุคลากรสำคัญในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย (พรชัย ทรัพย์นิธิ, 2567) ขณะเดียวกันภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่อาจารย์ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นเพื่อ

เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ต้องพัฒนาให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้งนี้เพราะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อาศัยความเชื่อมั่นบนพื้นฐานที่ว่า ในหน่วยงานหรือองค์กรหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน โดยการแสดงบทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยหลักการ 10 ประการ คือ 1) การเรียนรู้แบบทีม 2) มองอาจารย์ว่าเป็นผู้นำการไว้วางใจ 3) สนับสนุนความคิดริเริ่ม 4) คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ 5) ให้ความสนใจกับคน 6) ให้ความสำคัญกับคน 7) สร้างเครือข่ายให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง 8) เอาใจใส่ใกล้ชิด 9) กระจายอำนาจการตัดสินใจ และ 10) มีความสามารถสูงในการปฏิบัติภารกิจอยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอน (จุฑาธิปต์ ทัพไทย, 2560) การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของอาจารย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร นอกจากนี้การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องผนวกเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในหลักสูตร พร้อม ๆ กับปรับแนวทางการเรียนรู้ให้เป็นไปในลักษณะเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ด้วยการสร้าง “ความหมายใหม่” ให้แก่ประสบการณ์เดิม เพื่อชักนำการกระทำของตนในอนาคต โดยสร้างให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็น DNA พื้นฐานของการเรียนรู้นั้น “ที่จะละทิ้งเสียมิได้ก็คือการย้ำเน้น แลกเปลี่ยนกันถึงปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคมในมิติต่าง ๆ หรือความอยุติธรรมทางสังคม (สำนักประกันคุณภาพการศึกษา, 2567) ทำนองเดียวกันอาจารย์ที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะมีผลต่อการทำงานในภาพรวมของมหาวิทยาลัยนั่นคือการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จของการจัดการศึกษาหรืออีกนัยหนึ่งคือประสิทธิผลการศึกษาซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด ตัวบ่งชี้ที่สำคัญของประสิทธิผล คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและอื่น ๆ ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Moats, S. H. ที่กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลเพียงใด (Moats, S. H., 1997) พิจารณาได้จาก 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนกรณีดังกล่าวจะพิจารณาเฉพาะการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีซึ่งจะมีผลโดยตรงกับประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนนั้นอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เป็นแบบอย่างที่ดีกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด แรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ในการอบรมบ่มเพาะจัดมวลงประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอาจารย์ผู้สอนมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้วยจะยิ่งทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความเข้มข้นผู้เรียนจะได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำประเด็นหรือปรากฏการณ์ทางการศึกษาและสังคมมาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 300 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 169 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของนักศึกษาแต่ละห้อง (Proportional Allocation)

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และประสิทธิผลการศึกษาจากนั้นนำมากำหนดเป็นประเด็นในการจัดทำข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
2. ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล
3. ร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบภาษาและเนื้อหาที่ใช้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขและปรับปรุงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item - objective congruence หรือ IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์และคัดเลือกไว้เฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ในแบบสอบถาม ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้เท่ากับ 1 ทุกข้อ
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ต้องมีค่า .70 ขึ้นไป ผลการหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .98
6. นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์และใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตนเองเพื่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form ไปยังนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม พร้อมกำหนดวัน เวลา ในการติดตามกลับคืนมาด้วยตนเอง
3. รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง
4. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, W., 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, W., 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชา
การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชา
การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชา
การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชา
การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชา
การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
การศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีด้วยการวิเคราะห์การถดถอย
พหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษา
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
กรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวม

ลำดับที่	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การมีวิสัยทัศน์	4.20	.45	มาก
2	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.09	.54	มาก
3	การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.26	.56	มาก
4	การมีความคิดสร้างสรรค์	4.21	.56	มาก
5	การทำงานเป็นทีม	4.22	.58	มาก
รวม		4.24	.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .56) รองลงมาได้แก่ การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .58)การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .56) การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .45) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .54)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวม

ลำดับที่	ประสิทธิผลการศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.18	.55	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.25	.46	มาก
3	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.26	.48	มาก
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.16	.58	มาก
รวม		4.21	.44	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = .44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = .48) รองลงมาได้แก่ ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = .46) ความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = .55) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = .58)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี มีผลการวิจัยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจการทำนายของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ลำดับที่	ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1	การมีวิสัยทัศน์ (X1)	.474	.482	9.248	.000
2	การทำงานเป็นทีม (X5)	.245	.320	4.855	.000
3	การมีความคิดสร้างสรรค์ (X4)	.138	.177	2.908	.004
4	ค่าคงที่ (Constant)	.611			
R = .871 R ² = .758 R ² _{adj} = .754, F = 172.220, Sig. < 0.05, SE _{est} = .21913, a = .611					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X1) การทำงานเป็นทีม (X5) การมีความคิดสร้างสรรค์ (X4) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้ร้อยละ 75.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ .21913 (SE_{est} = .21913) พบว่า ตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีได้ร้อยละ 75.40 (R²_{adj} = .754) ส่วนอีกร้อยละ

24.6 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์ (X1) ($\beta = .482$) รองลงมา การทำงานเป็นทีม (X5) ($\beta = .320$) และการมีความคิดสร้างสรรค์ (X4) ($\beta = .177$)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการศึกษาของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จและได้รับการยอมรับเชื่อมั่นศรัทธาจากผู้เรียนและสังคมได้นั้นคณาจารย์ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญของสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมหาวิทยาลัยในการนำนโยบายของมหาวิทยาลัยไปสู่การปฏิบัติเมื่อพิจารณาเฉพาะกรณีของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีก็เช่นเดียวกันคณาจารย์ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนพัฒนาเนื้อหาสาระความรู้ใหม่ ๆ มาสอนนักศึกษา ติดตามความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อมหาวิทยาลัยอย่างใกล้ชิด เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีตลอดจนการเพิ่มขึ้นหรือ ลดลงอย่างรวดเร็วของจำนวนนักศึกษา คณาจารย์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีการนำความรู้ทักษะประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษานำแนวคิดใหม่ ๆ เชิงสร้างสรรค์มาปรับปรุงพัฒนางานมีการทำงานเป็นทีม มีความยืดหยุ่นและปรับตัวรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีจะเห็นได้จากคณาจารย์ได้มีการมองภาพที่นำไปสู่ความเป็นเลิศคาดการณ์ล่วงหน้าเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีการวางแผนเพื่อเตรียมการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา การสร้างกระบวนการทัศน์ในการทำงาน สามารถจัดการองค์การพัฒนาวิธีการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพก้าวทันการเปลี่ยนแปลงสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภาวะปกติได้สามารถบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมอบหมายงานที่เหมาะสมกับข้อจำกัดและความสามารถของนักศึกษา ดูแลเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษในความต้องการของนักศึกษา เพื่อความสำเร็จต่อการเรียน ให้ความเสมอภาค รับฟังความคิดเห็น และส่งเสริมการแสดงออกสนับสนุนการพัฒนาตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้โอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีพัฒนาความสามารถจนรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเองตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะเผชิญกับความเสี่ยง เปิดกว้างรับความคิดเห็นใหม่ ๆ อย่างอิสระ เปิดกว้างรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยท่าทีที่ยินดีจะเรียนรู้อยู่เสมอส่งเสริมให้ทีมงานมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพบปะ

สังสรรค์ตามสมควร มีการพัฒนาทีมงานที่ตรงกับความต้องการระยะยาวของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552) ดังนั้น คณาจารย์จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของตนเอง ต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถจูงใจโน้มน้าวให้เพื่อนร่วมงานหรือบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้องค์กรรอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลิมพล มีชัย, 2564) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก (คุณวุฒิ สิงห์ทอง, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะประสบการณ์มีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความเป็น นักวิชาการที่มีความรอบรู้เป็นแบบอย่างที่ดีกับคณาจารย์ด้วยกันตลอดจนกับนักศึกษาได้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพเนื่องจากคณาจารย์เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด สามารถที่จะช่วยกันกำกับดูแลนักศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ การให้คำปรึกษาทางด้านการเรียน การใช้ชีวิตทั้งในรั้วมหาวิทยาลัยและในสังคมดังนั้นคณาจารย์ทุกคนจึงได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตาม ศักยภาพเพื่อให้ตนเองมีภาวะผู้นำในเชิงสร้างสรรค์ ทำนองเดียวกันคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมเอาใจใส่ มีการกำกับนิเทศการปฏิบัติงานของคณาจารย์ในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ได้พัฒนา ตนเองอยู่เนื่อง ๆ เช่นสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนโดยนำนวัตกรรมเทคโนโลยีตลอดจนแอปพลิเคชันใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการผลิตพัฒนาสื่อ อาทิเช่น Artificial Intelligence (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การผลิตเอกสารประกอบการสอน การทำวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ การนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีมืออาชีพ ส่งเสริมให้คณาจารย์ได้มีและเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น เป็นต้น ดังนั้นคณาจารย์จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณาจารย์ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนรู้ และมีส่วนหน้าในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในระดับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ ด้านพฤติกรรมและด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ นอกจากคุณลักษณะข้างต้นคณาจารย์ที่ดีจำเป็นที่จะต้องมีคุณลักษณะด้าน ภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ (อนัตตา ขาวนา, 2556) ประสิทธิผลการศึกษาเป็นผลที่เกิดจากความสามารถในการดำเนินการบริหารเป็นความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ

องค์กรที่ตั้งไว้ในหน่วยงานของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (ปฐวิมา คำชมภู, 2560) การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลเพียงใดนั้นพิจารณาได้จากความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาและความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ชนนิกานต์ อัคริ, 2567) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อาทิตยา สังข์แก้ว, 2567) เช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม และ การมีความคิดสร้างสรรค์ มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผลของการวิจัยดังกล่าวนี้บ่งบอกถึงความสำคัญและควมมีอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีทั้งในด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาและความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาทั้งนี้เพราะคณาจารย์ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากของสถานศึกษา เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยและยังมีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด การพัฒนาตนเองของคณาจารย์จึงมีความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ต้องปรับตัวเรียนรู้สร้างการเปลี่ยนแปลงศึกษาค้นคว้าความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันนำมาใช้ในการสอน ในขณะเดียวกันคณาจารย์ได้นำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาทิ นำ Artificial Intelligence (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การผลิตเอกสารประกอบการสอน การสอนเสมือนจริง การทำวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ การนำเสนอการสอนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมืออาชีพ นอกจากนี้คณาจารย์เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญยิ่ง ในการที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์และทักษะที่จำเป็น (นิตยา พรหมพินิจ, 2558) ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารทุกด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านจินตนาการ และด้านความยืดหยุ่น ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผล

ของสถานศึกษาและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (ณัฐชนน นุรักษ์, 2566) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านผู้นำของผู้นำ ด้านผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ด้านผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ และด้านผู้นำมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานมีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (จิตติ คู่กระสังข์, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่เดียวกันประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม และ การมีความคิดสร้างสรรค์ มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะ คณาจารย์ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนการพัฒนาดตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งปรับตัวตามสถานการณ์ต่าง ๆ มีความพยายามปรับตัวให้สามารถรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีการบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ นำความรู้เดิมมาคิดค้นเปลี่ยนแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในหน่วยงานหรือองค์กรให้มากขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 3) ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบจำลองเชิงโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของคณาจารย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. สมุทรปราการ: อีรสาสน์พับลิว เซอร์ จำกัด.
- คุณาวุฒิ สิงห์ทอง. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20. วารสารมหาวิทยาลัย, 12(1), 161-168.
- จิตติ คู่กระสังข์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(1), 15-26.

- จุฑาธิปต์ ทัพไทย. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลสามเสน (สลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฉลิมพล มีชัย. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัย. วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 4(3), 81-98.
- ชนนิกานต์ อักติ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 183-196.
- ณัฐชนน นุรักษ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(2), 100-115.
- นิตยา พรหมพินิจ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปฎิมา คำชมภู. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับ ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนในเขตอำเภอวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรชัย ทรัพย์นิธิ. (2567). การเป็นอาจารย์ยุคใหม่กับความรับผิดชอบและภาระหน้าที่ที่หลบซ่อนอยู่. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_366443
- วิทยากร เชียงกุล. (2564). การศึกษา กับ ความสามารถในการแข่งขันของไทย. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/969207>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). แนวทางการนํานโยบายปญจปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักประกันคุณภาพการศึกษา. (2567). การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรการศึกษา มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- อนัตตา ชาวนา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อาทิตยา สังข์แก้ว. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 151-164.
- Best, W. (1997). Research in Education. (2th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5rd ed.). New York: HarperAnd Row.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Educational and Psychological Measurement. New York: Minnisota University.
- Moats, S. H. (1997). The Relationship Between Organizational Culture and Organizational Effectiveness: Producing Pastoral Ministry and World Mission Major Graduates in Four Denominational Colleges. United States of America: University of Minnesota.

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร*

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS OFFICE AFFILIATION BANG KHUN THIAN DISTRICT NETWORK 71 BANGKOK

บุษราพร บุรีชัย, ทศพร เกตุพนอม*

Butsaraphon Burichai, Thasporn Kettanom*

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร วิจัยแบบพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 จำนวน 144 คนโดยเปิดตารางเครืองชีและมอร์แกนและสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียน 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ครอบคลุม 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรมีการใช้เทคโนโลยี ในการเผยแพร่และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษา, เขตบางขุนเทียนเครือข่ายที่ 71

Abstract

The purpose of this research is to study the level and guidelines for the development of the use of information technology for academic management of school administrators, affiliated to the Bang Khun Thian District Office, Network 71, Bangkok. Descriptive research method: The sample group includes teachers in educational institutions affiliated to the Bang Khun Thian District Office, Network 71, 144 people. People by opening the Craggy and Morgan tables and randomly doing a simple trick by way of a draw. Tools used as questionnaires 5-level evaluation scale and interview form The confidence value was 0.85, and the statistics used, percentage, mean, standard deviation, and content analysis were used. The results showed that the use of information technology for academic management by school administrators was at a high level. When considered individually, it was found that it was at a high level in all aspects, sorted by the average in descending order. As follows: Measurement and evaluation and transfer of academic results. In terms of the development of internal quality assurance systems and educational standards, in the development of learning processes, in the development of educational school curricula, in the development and use of technology materials for education. 1) In terms of measuring and evaluating results and transferring academic results, technology should be used to measure and evaluate academic performance. 2) In terms of the development of the internal quality assurance system and educational standards, information technology should be used to increase the efficiency of the quality assurance system within the educational institution, 3) In the development of the learning process, there should be a stable and comprehensive Internet network system, and 4) In the development of the curriculum of the educational institution, technology should be used to collect and analyze learning outcomes. 5) In terms of the development and use of technology media for education, technology should be used to disseminate and promote local wisdom.

Keywords: Information Technology Utilization, Academic Administration, Educational Institutions, Bang Khun Thian District Network 71

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและสังคมมนุษย์อย่างมาก โดยได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษารวดเร็ว สร้างรูปแบบใหม่ในการติดต่อสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาและกระจายภูมิปัญญาอย่างกว้างขวาง สิ่งนี้มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่เบียดเบียนทรัพยากร เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยให้การบริหารจัดการองค์ความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการพัฒนาและการ

ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การเข้าถึงสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์นั้น การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสะท้อนจากนโยบายของรัฐบาล แผนการศึกษาของชาติ รวมถึงแผนพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะการศึกษาไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนหรือโรงเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ในทุกเรื่อง ทั้งในด้านวิชาการ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยได้ทุกที่ ทุกเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครให้เป็นรูปธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาในระบบให้มีคุณภาพ การส่งเสริมวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา และการส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การดำเนินงานจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ภายใต้ทิศทางและแนวทางตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563)

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความสำคัญในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินชีวิตทุกระดับ เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและเพิ่มความสะดวกสบายเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคมและเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลที่มีคุณค่า เช่น การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อมูล การบันทึก การจัดเก็บ และการรับรู้ข่าวสาร ทำให้การติดต่อสื่อสารและการประสานงานสะดวกขึ้น ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ลดความจำเป็นในการใช้แรงงาน และช่วยลดต้นทุนการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิดานันท์ มลิทอง, 2567)

เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรและสถานศึกษาในสังกัดมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างใดก็ตาม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร ที่ผ่านมามีพบว่า สถานศึกษาบางแห่งยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการที่ควรได้รับการพิจารณาและแก้ไขอย่างเป็นระบบ เช่น ความพร้อมของบุคลากร บุคลากรบางส่วนขาดทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการใช้งานเทคโนโลยี บางคนอาจไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมที่คุ้นเคย อีกทั้งการอบรมพัฒนาอาจยังไม่ครอบคลุมหรือเพียงพอที่จะเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ อุปกรณ์ที่ใช้งานอาจมีจำนวนจำกัดหรือไม่ทันสมัย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในด้านระบบการบริหารจัดการ การวางแผนการใช้เทคโนโลยีอาจขาดความชัดเจนหรือไม่

สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ต บางพื้นที่ยังไม่เสถียร ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปได้อย่างยากขึ้น (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2566)

ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาโดยการที่ ผู้เรียนและบุคลากรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์นั้น ย่อมจะส่งผลให้เกิดการประยุกต์การใช้งาน ด้านเทคโนโลยีตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้นซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 225 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร จำนวน 144 คน โดยการเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้าง แบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครู จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอล ฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 จากนั้น นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานครใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง google form จำนวน 144 คนได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.39	0.65	มาก	4
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.40	0.57	มาก	3
3. ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.44	0.59	มาก	1
4. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.41	0.60	มาก	2
5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.34	0.61	มาก	5
รวม	4.40	0.60	มาก	

จากตารางที่ 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.59) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.60) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.57) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.65) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61)

2. แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้อง ต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยี ในการวัดและประเมินผลการเรียน ใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Forms, Bemis เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และลดเอกสาร การออกแบบระบบที่มีมาตรฐานและตรวจสอบได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน การปรับปรุงกระบวนการประเมินผล

ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการจัดเก็บและ จัดการข้อมูล ผ่านระบบ SAR Online หรือฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจน การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยใช้แพลตฟอร์มโซเชียล (LINE, Zoom, Google Meet) และระบบจัดการข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือสนับสนุน

ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ เสถียร ครอบคลุม และการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนการสอนในสถานศึกษาจะช่วยเพิ่มคุณภาพ การศึกษาและตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนและครูในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมและ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีการใช้ เครื่องมือดิจิทัลและฐานข้อมูลในการประเมินผลและปรับปรุง

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยี ในการ เผยแพร่และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างเนื้อหาดิจิทัล เช่น คลังข้อมูล QR Code คลิปวิดีโอ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ใช้ Facebook, เว็บไซต์โรงเรียน, TikTok และ Instagram

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต บางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล ตามที่การศึกษาของ พรภวิชัย อุ่นวิเศษ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรวิชาชีพต้นแบบด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (พรภวิชัย อุ่นวิเศษ, 2564) นอกจากนี้การศึกษาของ รุ่งนภา คำเทศ เรื่องแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยนำสื่อดิจิทัล และแอปพลิเคชันต่างๆ มาส่งเสริมการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนอย่างหลากหลาย ทั้งยังออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน (รุ่งนภา คำเทศ, 2566)

2. แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียน ใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Forms, Bemis เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และลดเอกสาร การออกแบบระบบที่มีมาตรฐานและตรวจสอบได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน การปรับปรุงกระบวนการประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความสะดวก และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตามที่การศึกษาของ ฐิตาพร ธัญญผล เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาระบบการประเมินด้านการจัดการและการดำเนินงาน สนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดหาและพัฒนาทีมงานออกแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่ได้คุณภาพและหลากหลายรูปแบบ (ฐิตาพร ธัญญผล, 2565) นอกจากนี้การศึกษาของ นภา ภูมิอาวาส เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงถึงกระบวนการวัดและประเมินผล โดยครู ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลสถิติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ มีการสรุปและจัดทำรายงาน อย่างเป็นระเบียบ พร้อมทั้งมีการนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ผลการวัดและ ประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (นภา ภูมิอาวาส, 2563)

ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการจัดเก็บและ จัดการข้อมูล ผ่านระบบ SAR Online หรือฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจน การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล โดย ใช้แพลตฟอร์มโซเชียล (LINE, Zoom, Google Meet) และระบบจัดการข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือสนับสนุน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสนับสนุนการใช้ ระบบ SAR Online หรือ ฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจน สำหรับการ จัดเก็บและจัดการข้อมูล เพื่อให้สามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลมา วิเคราะห์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ตามที่การศึกษาของ อภิชน เลื่อนชิต เรื่องการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ

โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เช่น Google Drive หรือระบบจัดเก็บไฟล์ออนไลน์อื่น ๆ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ควรดำเนินการจัดเก็บข้อมูลการประเมินตนเองและการประกันคุณภาพการศึกษาให้อยู่ในรูปแบบเอกสารดิจิทัล และออนไลน์ พร้อมทั้งมอบหมายผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บและดูแลข้อมูลดังกล่าวบน เว็บไซต์ของสถานศึกษา เพื่อให้ทั้งบุคลากรภายในและบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับภารกิจดังกล่าวและดำเนินการอย่างจริงจัง (อภิชน เลื่อนชิต, 2566) นอกจากนี้ การศึกษาของ มานะ อุดทน เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาเข้าใจการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ รวมถึงทักษะการจัดการสารสนเทศและระบบการจัดเก็บ ข้อมูลที่มีมาตรฐาน เพื่อสร้างหรือเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลและแหล่งข้อมูล ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนด (มานะ อุดทน, 2565)

ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ เสถียร ครอบคลุม และการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนการสอนในสถานศึกษาจะช่วยเพิ่มคุณภาพ การศึกษาและตอบโต้ความต้องการของผู้เรียนและครูในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียรและครอบคลุมใน สถานศึกษา รวมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ตามที่การศึกษาของ กฤตเมธ แป้งมงาน เรื่องการศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในด้านการประเมิน ปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วยให้การรวบรวมผลการประเมินเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการบริหารจัดการทางการศึกษาอีกด้วย (กฤตเมธ แป้นงาม, 2564) นอกจากนี้การศึกษาของ เนตรภา ขวัญเนตร เรื่องการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบสถานการณ์ต่างๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนสามารถลงมือทำ คิดอย่างเป็นระบบ และมีนิสัยรักการอ่าน ทั้งนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสามารถปลดปล่อยศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ (เนตรภา ขวัญเนตร, 2567)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลและฐานข้อมูลในการประเมินผลและปรับปรุง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนจัดอบรมและส่งเสริมบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตร การสื่อสาร และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ในการประชุมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ การใช้ระบบจัดการฐานข้อมูล และการติดตามประเมินผลการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ตามที่การศึกษาของ พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารออกแบบแผนการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ยังนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการจัดอบรมให้บุคลากร เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น (พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า, 2563) นอกจากนี้การศึกษาของ สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการจัดประชุม ค้นหาข้อมูลสารสนเทศ ประเมินผลหลักสูตรผ่านระบบออนไลน์ ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่หลักสูตรของสถานศึกษา (สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร, 2567)

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการใช้เทคโนโลยี ในการเผยแพร่และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างเนื้อหาดิจิทัล เช่น คลังข้อมูล QR Code คลิปวิดีโอ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ใช้ Facebook, เว็บไซต์โรงเรียน, TikTok และ Instagram ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนสร้างเนื้อหาดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เป็นข้อมูลที่เข้าถึงง่ายและน่าสนใจ ตามที่การศึกษาของ พุทธมาตย์ ยาคง เรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความпенเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความпенเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้วางแผนดำเนินโครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำ ผลิตภัณฑ์ และพัฒนาสื่อนวัตกรรม ตลอดจนใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ระดับการดำเนินงานในด้านนี้ยังอยู่ในระดับต่ำสุด ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดแผนงานที่ชัดเจนและการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งผลให้การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (พุทธมาตย์ ยาคง, 2567) นอกจากนี้การศึกษาของ กนกวรรณ จันทรวงศ์ เรื่องการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักและส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างกิจกรรมการเรียน การสอนสำหรับนักเรียน พร้อมทั้งดำเนินการจัดหาวัสดุการสอน สื่อทัศนูปกรณ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมอย่าง ต่อเนื่อง (กนกวรรณ จันทรวงศ์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แต่ละด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดอบรม บุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวัดผลประเมินผล เพื่อให้เกิดมาตรฐานของทางโรงเรียน สนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบอื่น ๆ ในการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสรุปและรายงานผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อดูแลเห็นภาพรวมของการศึกษา ช่วยแลกเปลี่ยนข้อมูลและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาทักษะด้านการจัดการสารสนเทศ ระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีมาตรฐาน และใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อสร้างระบบข้อมูลที่ส่งเสริมการบริหารและการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ (Google Classroom, Microsoft Teams) หรือแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เช่น Kahoot หรือ Quizlet นำ AI หรือ AR/VR เข้ามาสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมจำลองเพื่อการฝึกปฏิบัติ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรศึกษาความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและตลาดแรงงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเหมาะสมกับทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ พัฒนาหลักสูตรให้รองรับการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เช่น การสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่และจัดเก็บสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในรูปแบบระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการดำเนินงานการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จันทรวงศ์. (2563). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธนบุรี.
- กฤตเมธ แป้นงาม. (2564). การศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กิตานันท์ มลิทอง. (2567). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- จิตาพร ธัญญผล. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภา ภูมิอาวาส. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- เนตรภา ขวัญเนตร. (2567). การพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 10(1), 236-254.

- พรภิษฐ์ อุณวิเศษ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า. (2563). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พุทธมัตย ยาคง. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 4(10), 47-61.
- มานะ อดทน. (2565). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- รุ่งนภา คำเทศ. (2566). แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2564 - 2569). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา.
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีสำนักงานเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตบางขุนเทียน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร. (2567). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 18(2), 63-81.
- อภิชน เลื่อนชิด. (2566). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(7), 167-183.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
ของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน*
QUALITY OF LIFE AFFECTING WORK EFFICIENCY
OF LEGAL DEPARTMENT EMPLOYEES IN PRIVATE COMPANIES

วรรณวิภา ฟ้าภิญโญ*, สุธรรม พงศ์สำราญ

Wanwipa Fahpinyo*, Sutham Pongsomlarn

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration Program, Kasembundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanwi918@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพชีวิต 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 3) เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และ 4) คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน จำนวน 110 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, t-test (One-Way ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 3) ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน และ 4) คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ และด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานควรส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ซึ่งช่วยทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือคิดงานใหม่ ๆ ให้โอกาสในการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้ความสามารถเรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำและควรจัดกิจกรรมให้พนักงานได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความรู้จักสนิทสนมคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันส่งผลดีต่อการทำงานร่วมกันที่จะมีการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, พนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

Abstract

This research aims to study 1) The Quality of life, 2) Work efficiency, 3) The comparison of work efficiency among legal department employees in private companies based on personal factors, and 4) The impact of quality of life on the work efficiency of legal department employees in private companies. The sample group comprised 110 legal department employees from private companies, selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire, and data analysis was conducted using percentage, mean, t-test, One-Way ANOVA, and Multiple Regression Analysis. The study found that 1) The overall quality of work life had a mean score at a high level of importance, 2) Work efficiency had an overall mean score at a high level of agreement, 3) Differences in personal factors such as gender, age, education level, length of service, and average monthly income influenced variations in work efficiency, and 4) Aspects of quality of life, particularly opportunities for employees to develop their knowledge and skills and the nature of work that fosters social integration, had a statistically significant influence on work efficiency at the 0.05 level. It is recommended that executives and supervisors support employees in utilizing their knowledge and skills to enhance their job performance, fostering creativity and innovation. It is crucial to provide opportunities for continuous learning and skill enhancement and exposure to different work methods beyond their current responsibilities. Additionally, organizations should regularly organize activities that allow employees to interact, build familiarity, and strengthen relationships. This can improve teamwork, mutual support, and overall work efficiency.

Keywords: Quality of Life, Operational Efficiency, Private Company Legal Department Employee

บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม คาดกันว่ามนุษย์ได้ใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของชีวิตเป็นอย่งน้อยอยู่ในโรงงานหรือสำนักงาน และยังเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งคนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากรไทยเป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นกลุ่มประชากรที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญไม่เพียงในการพัฒนาศักยภาพแต่รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

ในยุคปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันสูง บริษัทเอกชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะพนักงานแผนกกฎหมายซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและดำเนินงานด้านกฎหมายเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้องตามระเบียบและข้อบังคับทางกฎหมาย อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานใน

แผนกกฎหมายอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน คุณภาพชีวิตในการทำงานหมายถึงระดับความพึงพอใจของพนักงานต่อปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น ค่าตอบแทน สภาพแวดล้อมในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาทักษะและความก้าวหน้าในอาชีพ และสวัสดิการที่ได้รับรวมถึงความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ซึ่งมีผลต่อความมุ่งมั่นและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ตัวอย่างเช่น (Hackman, J. R. & Oldham, G. R., 1976) ได้เสนอ Job Characteristics Model ซึ่งระบุว่าลักษณะของงานที่ส่งเสริมความท้าทายและการพัฒนาทักษะสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานได้ นอกจากนี้ (Walton, R. E., 1974) ได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยแบ่งออกเป็น 8 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม 2) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ 3) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง 4) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม 5) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยรวม 6) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม 7) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย และ 8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง

คุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นเรื่องที่ถูก ๆ องค์กรต้องให้ความสำคัญเพราะถือเป็นรากฐานของการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยที่เติมเต็มความพึงพอใจและแรงจูงใจให้กับพนักงาน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานอีกด้วย ปัญหาคุณภาพชีวิตในการทำงานนั้น หากเกิดขึ้นกับการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรใดแล้วไม่ว่าจะเป็นการไม่ได้รับความคุ้มครองจากอันตรายในการทำงาน การได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมการไม่เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในตัดสินใจในการทำงาน และการมีวิถีการทำงานที่ไม่สมดุลกับการดำเนินชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้ย่อมจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน และส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในที่สุด (เลิศศักดิ์ ปรีชาเกรียงไกร, 2553)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานสามารถส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการทำงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการศึกษาหลายฉบับเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของพนักงานแผนกกฎหมายในบริษัทเอกชนค่อนข้างจำกัดด้วยลักษณะงานของพนักงานกลุ่มนี้ที่ต้องรับผิดชอบงานที่ซับซ้อนมีความกดดันสูง และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายที่เข้มงวดทำให้คุณภาพชีวิตของพนักงานอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือพนักงานแผนกกฎหมายของบริษัทเอกชน จำนวน 110 คน ซึ่งเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Item Analysis) และคำนวณความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545) โดยตั้งเกณฑ์ยอมรับค่าความเชื่อมั่นที่มากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเพียงพอในการใช้งาน โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการคำนวณค่า Reliability ผ่านคำสั่ง Analyze → Scale → Reliability Analysis ผลการทดสอบได้ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.980 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นสูงและเหมาะสมใช้งานในการศึกษาสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการอธิบายผลในรูปแบบของตารางและคำอธิบายข้อความ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน โดยอาศัยทฤษฎีคุณภาพชีวิตในการทำงานในหนังสือ Criteria for Quality of Working life ของ วอลตัน (Walton, R. E., 1974); (ธนิษฐ์รัฐ ใจสอาดพัฒนพร, 2555) ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม และลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง และอาศัยทฤษฎีประสิทธิภาพของ (Petersen, E. & Plowman, E. G., 1953); (บุศรา สุตพิพัฒน์, 2553) ประกอบด้วย 4 ข้อ คือ คุณภาพของงาน (Quality) ปริมาณงาน (Quantity) เวลา (Time) ค่าใช้จ่าย (Costs)

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน จำนวน 127 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) แบบทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. ด้านระยะเวลาในการศึกษา เริ่มต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567 - เดือนกันยายน พ.ศ. 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบบสอบถามของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนที่สร้างขึ้นเองจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของคุณภาพชีวิตของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนของผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้ 5 = สำคัญมากที่สุด, 4 = สำคัญมาก, 3 = สำคัญปานกลาง, 2 = สำคัญน้อย, 1 = สำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด, 4 = เห็นด้วยมาก, 3 = เห็นด้วยปานกลาง, 2 = เห็นด้วยน้อย, 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ความเที่ยงตรง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี ประเมินและตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรง IOC เท่ากับ .859 และ 2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 คน ด้วยวิธีของ (Cronbach, L. J., 1984) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .980

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมายคือพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองแบบเจาะจงกับพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือ t-test F-test

(One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมาย บริษัทเอกชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31 - 40 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุการทำงาน 3 - 4 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

ตารางที่ 1 แสดงระดับความสำคัญคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

ข้อที่	คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม	3.64	.74	มาก
2	ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ	3.71	.61	มาก
3	ด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง	3.61	.68	มาก
4	ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม	3.68	.71	มาก
5	ด้านความสมดุลระหว่างชีวิต กับการทำงานโดยส่วนรวม	3.73	.67	มาก
6	ด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม	3.79	.62	มาก
7	ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย	3.71	.69	มาก
8	ด้านลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง	3.65	.76	มาก
ผลรวม		3.69	.55	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = .55) ประกอบด้วยด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = .62) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = .67) ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = .61) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = .69) ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = .71) ด้านลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = .76) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = .74) ด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = .68) ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อที่	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ด้านคุณภาพของงาน	3.92	.65	มาก
2	ด้านปริมาณงาน	3.84	.67	มาก
3	ด้านเวลา	3.90	.69	มาก
4	ด้านค่าใช้จ่าย	3.83	.73	มาก
ผลรวม		3.87	.62	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = .62) ประกอบด้วยคุณภาพของงาน ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = .65) เวลา ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = .69) ปริมาณงาน ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = .67) ค่าใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = .73) ตามลำดับรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 2

3. เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน		Sig	ผลการทดสอบ
	T	F		
เพศ	2.091		0.039*	แตกต่าง
อายุ		12.089	0.001*	แตกต่าง
สถานภาพ		2.872	0.061	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา		22.573	0.001*	แตกต่าง
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน		4.462	0.002*	แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		15.129	0.001*	แตกต่าง

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน ที่แตกต่างกัน ส่วนสถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนไม่แตกต่างกัน

4. คุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพของปฏิบัติงาน

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพของปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน แสดงผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพของปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	P-value
	B	SE	Beta		
ค่าคงที่	0.609	0.259		2.355	0.020*
ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม	- 0.134	0.069	- 0.162	-1.942	0.055
ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ	0.427	0.102	0.419	4.162	0.001*
ด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง	0.144	0.117	0.158	1.229	0.222
ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม	- 0.099	0.090	- 0.114	- 1.095	0.276
ด้านความสมดุลระหว่างชีวิต กับการทำงานโดยส่วนรวม	- 0.010	0.073	- 0.011	- 0.133	0.894
ด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม	0.263	0.100	0.263	2.625	0.010*
ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย	0.163	0.088	0.182	1.844	0.068
ด้านลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง	0.122	0.080	0.151	1.535	0.128

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ และด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัยและลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรงไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม ด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของ ทรงสิริ เจริญศิริ และประพันธ์ ชัยกิจจรรยาใจ ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานงบประมาณ พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน ในสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ทรงสิริ เจริญศิริ และประพันธ์ ชัยกิจจรรยาใจ

, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสิน จันทเดช ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมบริการในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมบริการในเขตอำเภอเมือง เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับมาก (ธนสิน จันทเดช, 2566)

2. คุณภาพชีวิตด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและเป็นธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี, 2567)

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน จังหวัดชลบุรี พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานด้านคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี, 2567)

4. ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมฤดี ผ่องชมภู และคณะ ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานในเขตอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (เปรมฤดี ผ่องชมภู และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงสิริ เจริญศิริ และประพันธ์ ชัยกิจจรรยาใจ ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานงบประมาณ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานในสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทรงสิริ เจริญศิริ และประพันธ์ ชัยกิจจรรยาใจ, 2565)

5. ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า อายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยากร สามารถ และกนกพร สารธิมา ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน: บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งใน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีอายุ แตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (กิตติยากร สามารถ และกนกพร สารธิมา, 2565)

6. คุณภาพชีวิตด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยานจังหวัดชลบุรี

ที่พบว่า ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกันมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยานจังหวัดชลบุรี (สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี, 2567)

7. คุณภาพชีวิตด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวมไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยานจังหวัดชลบุรี ที่พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถให้ผู้ปฏิบัติงานและด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยานจังหวัดชลบุรี (สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายในบริษัทเอกชน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญ ได้แก่ โอกาสในการพัฒนาความรู้และความสามารถ, ลักษณะงานที่ส่งเสริมบูรณาการทางสังคม, ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม, โอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ, สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจและสร้างแรงจูงใจให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลพบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 3) ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่แตกต่างกัน และ 4) สถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่ไม่แตกต่างกัน คุณภาพชีวิต ด้านเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ และด้านลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแผนกกฎหมายบริษัทเอกชน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้ 1) องค์กรควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของพนักงาน ผ่านการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อให้พนักงานสามารถพัฒนาความสามารถและนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเอง 2) ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในองค์กร เพื่อให้พนักงานมีความสามัคคีและการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ 3) มีการพิจารณา ค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสม ควรกำหนดเงินเดือนให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ และมีการปรับขึ้นตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการทำงาน 4) ส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพ โดยมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจนและเป็นธรรม มีโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและพัฒนาความสามารถอย่างต่อเนื่อง 5) ให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน โดยจัดสรรภาระงานที่เหมาะสม ไม่ให้กระทบเวลาส่วนตัวของพนักงาน 6) ควรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมและปลอดภัย เช่น ควรจัดให้มีแสงสว่าง อุณหภูมิ และระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างสะดวกสบาย ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

นโยบายด้านทรัพยากรบุคคลขององค์กรเอกชนโดยเฉพาะในแผนกฎหมายเพื่อให้สามารถออกแบบแนวทางการบริหารจัดการบุคลากรที่เหมาะสมและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง องค์กรภาครัฐหรือสำนักงานกฎหมายอิสระให้มีความครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในแต่ละบริบทรวมถึงการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ ควรใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้เข้าใจความคิดเห็นและประสบการณ์ของพนักงานได้อย่างละเอียดมากขึ้น ศึกษาผลกระทบในระยะยาว ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาวเพื่อดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่อาจมีอิทธิพลเพิ่มเติม ศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีผลกระทบ เช่น วัฒนธรรมองค์กร รูปแบบการบริหารงาน หรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำงาน ซึ่งอาจเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและประสิทธิภาพของพนักงาน เพื่อให้เข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของพนักงานในเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). หลักสถิติ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กิตติยากร สามารถ และกนกพร สารธิมา. (2565). ผลกระทบจากคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ทรงสิริ เจริญศิริ และประพันธ์ ชัยกิจจอรุาใจ. (2565). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงบประมาณ. ใน การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 22. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธนสิน จันทเดช. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมบริการในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3), 324-341.
- ธนินท์รัฐ ใจสอาดพัฒนพร. (2555). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการบริษัทผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุศรา สุตพิพัฒน์. (2553). ปัจจัยส่วนบุคคลและความผูกพันต่อองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เปรมฤดี ผ่องชมภู และคณะ. (2567). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานในเขตอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง. วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 7(1), 366-380.
- เลิศศักดิ์ ปรีชาเกรียงไกร. (2553). การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในเครือบริษัทบางพระก่อสร้าง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- สุกิจ แก้วพินิจ และนริศรา ภาควิธี. (2567). ความสุขในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอากาศยานจังหวัดชลบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(6), 101-117.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row.
- Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. *Organizational Behavior and Human Performance*, 16(2), 250-279. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(76\)90016-7](https://doi.org/10.1016/0030-5073(76)90016-7).
- Petersen, E. & Plowman, E. G. (1953). *Business Organization and Management*. (3rd ed.). Homewood: Richard D. Irwin.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift voor Onderwijs Research*, 2(2), 49-60.
- Walton, R. E. (1974). Improving Quality of Work Life. *Harvard Business Review*, 52(5), 12-16.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) : วิธีการพึ่งตนเอง ด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่*

THE PROCESS OF ESTABLISHING A LEARNING NETWORK FOR SHRIMP PASTE PROCESSING: A WAY OF SELF-SUFFICIENCY IN FOOD IN THE TUNG SAI AREA BEACH COMMUNITY

จิตติมา ดำรงวัฒนะ*, ประนอม การชนันท์

Jittima Damrongwattana*, Pranom Karnchanan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอเรื่องกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) : วิธีการพึ่งตนเองด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ ซึ่งวิวัฒนาการของการเติบโตเปลี่ยนแปลงของกลุ่มสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นสังคมฐานความรู้ที่มีการปรับตัวเพื่อเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น จากประสบการณ์และความคิดด้านภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์สั่งสมกันมาเวลานาน การสืบทอดแนวคิด และอุดมการณ์สู่คนรุ่นใหม่ให้เกิดวิธีการพึ่งตนเองในชุมชนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่อโลกาภิวัตน์ เมื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งของต้นทุนชุมชน คือ ฐานภูมิปัญญา ฐานทรัพยากร ฐานการผลิตอาหาร ฐานการสร้างควมมั่นคงทางอาหาร ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาความรู้ การสร้างอัตลักษณ์ สืบทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้การแปรรูปกะปิ (เคย) โดยใช้กิจกรรมขับเคลื่อนกระบวนการ และปราชญ์เป็นกลไกสร้างความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ระดับครอบครัว การให้ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ 2) ระดับองค์กรชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และ 3) ระดับชุมชน การจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เกิดจากการรักษาฐานทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นต้นทุนทรัพยากรที่สำคัญที่นำไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และยกระดับไปสู่การเป็นองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ และยังมีบุคคลที่สำคัญในการทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำของชุมชน ที่ใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มในกระบวนการทัศน์ใหม่ที่เรียกว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

คำสำคัญ: กระบวนการ, เครือข่ายการเรียนรู้, การแปรรูปกะปิ (เคย), การพึ่งตนเองด้านอาหาร

Abstract

This article was the presentation of the process of network creation for shrimp paste processing as a way of food self-sufficiency that was established in the communities of Tung Sai beach area. These communities had an evolution of growth from the agricultural society to the knowledge-based society. They had more adaptation to learn about local culture. The experiences and ideas of wisdom that have been to create and to accumulate a long time were passed to the new generation. These things produced the way of self-sufficiency in the communities to cope with changes to globalization. When the communities can be self-sufficiency, it produced the communities strong. However, the community costs, including wisdom base and resource base, provided the creation of foods and the productions resulting to food security. It was the positive impacts on knowledge development, identity creation and inheriting wisdom in term of learning community of shrimp paste processing (Khey). They operated by using the activities to drive the process and the wisdom scholars as a mechanism to create the knowledge. The activities were 3 levels including: 1) family level, to provide the knowledge for development of career skills, 2) community organization level, to apply the sufficiency economy philosophy, and 3) community level, to manage the effective knowledge. These activities resulted to maintain the resource base toward abundance which was an importance resource costs of the communities. The resource abundance led to produce the community unique products, to create the local economy and to raise the level into an organization and learning community. Furthermore, the people who conducted the facilities of this learning were the community leader group. They used a tool that was the process of community development to build the strength within the communities. Thus, they as a leader group in new paradigm were called “change leader”.

Keywords: Process of Network Creation, Learning Network, Shrimp Paste Processing (Khey), Self-sufficiency of Food

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อเรื่อง “อาหาร” ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านรสชาติ กลิ่นหอม ความหลากหลาย และความพิถีพิถันในการปรุงรส ทำให้อาหารไทยได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก จนได้รับการเสนอชื่อให้เป็นตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติต่อยูเนสโก ในปี 2564 รวมไปถึงอาหารไทยมีมูลค่าตลาดถึง 1.1 ล้านบาท โดยคิดเป็น 70% ของสัดส่วนมูลค่าสินค้าส่งออกของไทยในประเภทสินค้าอาหารทั้งหมด โดยรัฐบาลไทยพยายามผลักดันอาหารไทยให้กลายเป็น Soft Power สำคัญในการสร้างจุดขายให้กับประเทศและสร้างโอกาสในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยผ่านโครงการ 5F ประกอบด้วย 1) Fight

(มวยไทย) 2) Food (อาหาร) 3) Festival (ประเพณีไทย) 4) Film (ภาพยนตร์) และ 5) Fashion (แฟชั่น) สู่อุตสาหกรรมชาวโลก ซึ่ง Soft Power คือ การใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือวิถีชีวิต ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด หรือพฤติกรรมความชอบของผู้คนโดยที่ไม่ได้ใช้อำนาจในการบังคับอย่าง Hard Power ให้ปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการ ซึ่งช่วงที่ผ่านมา Soft Power ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดเพื่อโน้มน้าวผู้คนและสร้างมูลค่าให้กับสินค้าในหลายประเทศมากมาย เช่น อาหาร ศิลปะ หรือความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ (กรุงเทพธุรกิจ, 2568) ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญในการผลิตสินค้าชุมชนที่อยู่ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน โดยการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่แล้วมาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการริเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ยึดคนเป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554) ที่มุ่งให้ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยให้เน้นศักยภาพที่ดีของชุมชนตลอดจนนโยบายโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพขึ้นในท้องถิ่นก่อให้เกิดเป็นแนวคิดในการริเริ่มพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ให้เกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559) คือ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี, 2560)

วิสาหกิจชุมชนใช้ฐานทุนของชุมชนโดยมีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น นำเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นปัจจัยในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน (จักรพล ตั้งสุทธิธรรม, 2554) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของคนในชุมชน โดยการจัดการระบบการผลิต การบริการ และการบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันที่ชุมชนทำได้เอง การทำกินทำใช้แทนการซื้อเป็นการลดรายจ่าย เป็นการเสริมสร้างให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานความมั่นคงของเศรษฐกิจในประเทศ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน ภูมิปัญญาและสาเหตุของปัญหา โดยชุมชนต้องช่วยกันสำรวจเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิต ผู้รู้ ความรู้ และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน (ปวันรัตน์ ดิวงษ์, 2560) โดยในการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยในระยะแรกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ให้การสนับสนุนความรู้วิชาการ การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และมีเงินสนับสนุนในการลงทุนเบื้องต้น ผลของการดำเนินการประสบผลสำเร็จในเชิงปริมาณเป็นอย่างมาก และวัดจากจำนวนของวิสาหกิจที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2568) และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการความรู้จึงขยายไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำงาน เป็นความร่วมมือกันระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มทาง

สังคม และองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่มีแนวคิด เป้าหมาย และวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกันมารวมตัวกัน โดยส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานหรือการจัดการปัญหาสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ในการสร้างเครือข่ายเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่จากคนในชุมชนเพื่อชุมชน ร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกันดูแลสมาชิกทุกคนในชุมชนให้เป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทรมีความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ให้คนในชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน ทิศทางที่จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต (เกียรติสุตา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน, 2559)

จากลักษณะบริบททางสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งไผ่ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปกุ้งเคยในลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทักษะเทคนิควิธีต่าง ๆ ในการแปรรูปกุ้งเคย รวมถึงการแสวงหาแนวทางที่จะปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เกิดความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น สร้างความสัมพันธ์ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ (Gundogdu, A. S., 2023) ปัจจุบันการจัดการศูนย์การเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ พบว่า ยังไม่มีการรวบรวมความรู้ของปราชญ์ชุมชนอย่างจริงจัง และมีการถ่ายทอดรู้นั้นภายในครอบครัวไม่มีการขยายในวงกว้าง ทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้เริ่มสูญหาย เนื่องจากมีการแปรรูปกะปิ (เคย) ในบางครั้งเรือน ตลอดจนขาดความรู้ในการรักษาสภาพอาหารให้มีคุณภาพและมีเป็นฤดูกาลขาดความต่อเนื่องในการบริโภคและจำหน่าย ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจในการศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหาดทุ่งไผ่ และกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ เพื่อสร้างเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาทางอาหารด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) จากประสบการณ์และความคิดด้านภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์และสั่งสมกันมาเวลานาน และการสืบทอดแนวคิดและอุดมการณ์สู่คนรุ่นใหม่ทำให้เกิดวิถีการพึ่งตนเองในชุมชน และประกอบกับต้นทุนของชุมชน คือ ฐานภูมิปัญญาและฐานทรัพยากรในการสร้างและผลิตอาหาร หรือความมั่นคงทางอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) : วิถีการพึ่งตนเองด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ วิถีชุมชนกับพลวัตวัฒนธรรมทางอาหาร ฐานทุนทางสังคมกับการพัฒนา และการจัดการตนเองสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น การรักษา ดูแล และฟื้นฟูฐานทรัพยากรของชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นต้นทุนทรัพยากรที่สำคัญที่นำไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และยกระดับไปสู่การเป็นองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมถึงกลุ่มผู้นำของชุมชนที่ทำหน้าที่ในการผลักดันให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนและพัฒนาจนเกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน และการรื้อฟื้นภูมิปัญญามาสร้างเป็นวัฒนธรรมด้านอาหาร และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ และถูกขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ด้านอาหาร (การแปรรูปกะปิหรือเคย) รวมทั้งถอดองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจ ชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิถีชุมชนกับพลวัตวัฒนธรรมทางอาหาร

เมื่อถึงปฏิทินฤดูกาลการจับตัวกุ้งเคยในบริเวณพื้นที่หาดทุ่งไผ่ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม เป็นการนำกุ้งเคยมาแปรรูป โดยมีวิธีการ คือ การนำกุ้งเคยไปหมักกับเกลือแล้วเอาตากแดด 1 - 2 ครั้ง หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “สองแดด” จากนั้นนำมาตำ (เซ) และหมักทิ้งไว้ประมาณ 2 คืน แล้วนำกุ้งเคยไปตากแดดอีกครั้งจากนั้นนำกุ้งเคยมาตำให้ละเอียดแล้วนำไปหมักเก็บรักษาในภาชนะที่พื้นแสงแดง เช่น ไหดิน(ภาษาถิ่นเรียกว่า เนียง) กระปุก หม้อดิน โอ่งดิน เป็นต้นและสามารถเปิดฝารับแสงแดดได้ วิธีการเก็บรักษาของเคยกุ้ง (กะปิ) ด้วยการนำเคยกุ้ง (กะปิ) ใส่ภาชนะที่สามารถปิดฝาให้มิดชิดแล้วใส่น้ำตาลโรยบน และเก็บให้พื้นแสงแดดเก็บไว้ในขวดโหล โดยไม่ให้อากาศเข้าออกได้แล้วนำเกลือมาทับบนเคยกุ้ง (กะปิ) อีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการยืดอายุของเคยกุ้ง (กะปิ) ได้นานยิ่งขึ้น เมื่อเข้าสู่เดือนพฤษภาคมทางภาคใต้จะมีฝนตกอีกครั้งชาวบ้านส่วนใหญ่จะกลับมาทำประมงชายฝั่งแล้วนำกุ้งเคยที่หมักไว้มาตากแดดอีกครั้งเพื่อบรรจุลงในขวดโหลเพื่อวางจำหน่ายเป็นได้รายได้เสริมภายในครัวเรือน และเป็นสินค้าเศรษฐกิจชุมชน ในด้านเครื่องมือในการจับกุ้งเคยนั้นเป็นถักยาว หรือเรียกว่า “โพงพาง” มีลักษณะทรงกระบอกยาว และทำด้วยอวนในล่อนสีฟ้า หรือนำมาเย็บเป็นตาถี่ ๆ ก็ได้ถ้านำมาเย็บส่วนใหญ่จะเป็นอวนสีขาว และจะนำมาเย็บเป็นทรงกระบอก และส่วนท้องอวนนั้นจะมีโซ่ถ่วงเพื่อที่จะให้อวนนั้นจมน้ำ นอกจากนี้ ไซไม้เพื่อมาตามปากอวนไว้เป็นรูปสามเหลี่ยมเพื่อง่ายต่อการจับกุ้งเคยเพื่อให้ปลายถักอวนลอยขึ้นมา และยังมีเชือกถักเพื่อที่ปักกันอวนขาด ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“... ในการใช้เครื่องมือในส่วนใหญ่วิธีชาวบ้านจะมีถักโพงพางสำหรับลากคน หรืออวนเข็นที่มีคนเดินเข็นไปกับหน้าดินจากการใช้เครื่องมือในการจับกุ้งเคยนั้นจะต้องใช้อวนลากเพื่อให้กุ้งเคยเข้ามาในโพงพาง และที่ตัวของโพงพางนั้นจะต้องมีตะกั่วถ่วงให้อวนนั้นจมลงไปในน้ำ และมีทุ่นลอยเพื่อให้ปลายของโพงพางลอยขึ้นเหนือน้ำ...” (สุชาติ มั่นเหมาะ, 2566)

กลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้านเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร หมู่ที่ 1 บ้านผายท่า พื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งไผ่มีความการอาศัยรวมกันเป็นสังคมกลุ่มเครือญาติมีลักษณะพออยู่พอกิน “ผลิตในสิ่งที่กิน กินในสิ่งที่ผลิตในครัวเรือน” โดยมี นายสุชาติ มั่นเหมาะ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพประมงทางทะเลบริเวณทะเลอ่าวลิชลชายฝั่งอ่าวไทย โดยรายได้ส่วนใหญ่ของสมาชิกภายในกลุ่มทำการอาชีพประมงบริเวณชายฝั่งอ่าวไทยเป็นรายได้หลัก สร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในครัวเรือนมีการแปรรูปสินค้าสูตร “เคยเจียน” โดยมีส่วนผสม คือ กะปิกุ้งหวาน 700 กรัม กระเทียมซอย 50 กรัม หอมแดงซอย 50 กรัม พริกสดซอย 50 กรัม น้ำตาลมะพร้าว 500 กรัม น้ำมันพืช 300 กรัม ไข่เป็ด 6 ฟอง และวิธีการแปรรูปกุ้งเคย ได้แก่ 1) ซอยหอมแดง กระเทียม พริกสด ให้เป็นแผ่นพอสวยงาม (ชอบเยอะใส่ชอบน้อยใส่น้อย) หรือเลือกได้ตามชอบ ต่อมานำพริกมาโขลกให้พอแตก 2) นำน้ำมันใส่กระทะตั้งไฟร้อนนำมาเจียวกับน้ำมันให้หอม และใส่กระเทียมคั่วจนสุกหอม จากนั้นนำกะปิลงผัดรวมกัน และ 3) นำตะกั่วถ่วงให้กะปิแตกออกจากกัน ใช้ไฟอ่อนผัดกะปิให้เข้ากับหอมกระเทียมจนเป็นเนื้อเดียวกันพลิกกลับไป กลับมา แบนเนื้อกะปิด้วยการดาดกับกระทะพลิกกลับไป กลับมา (การดาด (ภาษาถิ่น) คือ การนำเนื้อกะปิแนบกับกระทะเพื่อให้กะปิหอมขึ้นและติดกลิ้งให้หมาบ ๆ กะปิสุกได้ที่แล้วปรุงรสด้วยน้ำตาล

เล็กน้อยแล้วตามด้วยพริกสด ผัดให้ทุกอย่างเข้ากันอีกครั้งแล้วปิดเตาตักใส่จานได้เลยโดยการใช้หลังตะหลิวกด, ยี และขูดอาหารให้แนบติดไปกับกระทะ ช่วยให้อาหารมีกลิ่นหอมละมุนมากขึ้น จากนั้นให้ตีไข่เปิดไฟ ผัดเคี้ยวให้ไม้พายไปในแนวทางเดียวกัน

ภาพที่ 1 กิจกรรมการแปรรูปเคยเจียน ณ กลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้าน เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร หมู่ที่ 1 บ้านฝายท่า

ปัจจุบันชุมชนในบริเวณหาดทุ่งไผ่ ช่วยกันดูแลและร่วมกันในการอนุรักษ์สัตว์ทะเลโดยใช้เครื่องมือในการจับสัตว์ให้ถูกประเภทและถูกกฎหมายไม่ให้เกิดการลักลอบจับสัตว์น้ำจนปลาริมฝั่งชาวบ้านจะต้องช่วยกันตั้งข้อห้ามไม่ให้เรือลากอวนริมฝั่ง เพราะจะทำให้ระบบนิเวศเสียหาย และจะทำให้ตัวกุ้งเคยลดปริมาณจำนวนน้อยลง ชาวประมงนิยมใช้อวนในลอนที่มีสีฟ้า มีขนาดตา 1 - 2 มิลลิเมตร นำมาเย็บเป็นถุงขนาดใหญ่ ใช้ซ่อนตักกุ้งเคยหรือในขณะทำการประมงก็กางฝืนชวนให้มีลักษณะเหมือนกับถุง เพื่อรวบรวมกุ้งเคยให้มาอยู่ในถุงซึ่งชาวประมงแต่ละท้องถิ่นนั้นอาจจะใช้เครื่องมือแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานที่ และความสะดวกทั้งวิธีการรุน และลาก เรียกว่า “การหะ” ชาวบ้านมักจะออกซ่อนกุ้งเคยกันในตอนเช้า และซ่อนได้ทุกวันในช่วงที่มีกุ้งเคยมาก ๆ และเมื่อได้กุ้งเคยมากพอสมควรก็นำไปแปรรูปจากตัวกุ้งเคย ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“... การแปรรูปกุ้งเคย นำกุ้งเคยมาล้างด้วยน้ำสะอาดเพื่อทำความสะอาดกุ้งเคยแล้วนำมาหมักกับเกลือไว้ 1-2 คืน แล้วนำกุ้งเคยมาตากแดดพอสวย ต่อมนำกุ้งเคยที่ตากแดดแล้วมาตำ (เข) แล้วหมักไว้อีกสัก 2 - 3 คืน เพื่อจะทำให้เคยกุ้ง (กะปิ) ออกกลิ่นหอมแล้วนำไปตากแดดอีกครั้งให้พอประมาณแล้วนำกุ้งเคยมาตำให้ละเอียดเพื่อนำไปบริโภค โดยหลักการสำคัญในการแปรรูปกุ้งเคยจะต้องหมักเกลือให้พอดีและจะต้องตากแดดให้ร้อนพอดีหากตากเคยกุ้ง (กะปิ) ไม่เหมาะสม นั้นนำกุ้งเคยหมักเกลือพอสมควรนำกุ้งเคยไปตากแดดให้ได้ประมาณ 2 แดด โดยทิ้งช่วงห่างกัน 2 - 3 วัน แล้วนำกุ้งเคยที่ตากเสร็จแล้วนำกุ้งเคยมาตำ (เข) กับครกที่เตรียมไว้สำหรับตำ

กึ่งเคียวให้ละเอียดจากนั้นนำมาบรรจุใส่ขวดโหลพร้อมนำเกลือวางบนถุงพลาสติกที่ปากโหลจะทำให้เคียวกึ่ง โดยการนำกึ่งเคียวมาใส่เกลือแล้วใส่ในเครื่องบดเพื่อให้กึ่งเคียวละเอียดแล้วนำกึ่งเคียวไปตากแดดให้แห้งแต่ไม่แห้งจนเกินไป เพื่อจะนำกึ่งเคียวมาหมักอีกครั้งหนึ่ง และจะเอามาใส่เครื่องบดอีกครั้ง” (ฉัตรชัย แซ่ฮุย, 2566)

ภาพที่ 2 กิจกรรมการแปรรูปเคียว ณ กลุ่มประมงชายฝั่งอำเภอทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไผ่

วิถีชีวิตของกลุ่มประมงชายฝั่งอำเภอทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไผ่ พื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งไผ่ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และมีจุดรับซื้อจัดจำหน่ายอาหารทะเลสดแช่แข็ง รวมถึงการจัดส่งร้านอาหารทะเล และส่งห้องครัวในโรงแรม โดยมีนายปรีชา ยกอิน ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม โดยมีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจะมีการนัดพบกันที่ทำการกลุ่มในทุกวันที่ 1 ของทุกเดือน เพื่อการฝากออมเงินฝาก พร้อมทั้งมีสวัสดิการเงินกองทุนให้สมาชิกผู้เพื่อไปประกอบอาชีพ หรือนำไปใช้ในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยสมาชิกส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นอาสาสมัครหน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเลนครศรีธรรมราช (อำเภอสิชล) เทศบาลตำบลทุ่งไผ่ อุทยานแห่งชาติเขาพนาลัยดำอีกด้วย ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มกลุ่มประมงชายฝั่งอำเภอทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไผ่ ได้เรียนรู้ร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ “เคียว” (กะปิ) มีการเตรียมวัตถุดิบ ได้แก่ กะปิกุ้งหวาน 700 กรัม เนื้อกุ้งแช่ขาว 500 กรัม กระเทียมซอย 50 กรัม หอมแดงซอย 50 กรัม พริกสดซอย 50 กรัม พริกไทยดำบด 20 กรัม น้ำตาลมะพร้าว 500 กรัม น้ำมันพืช 300 กรัม และวิธีการแปรรูปกึ่งเคียว ได้แก่ 1) ซอยหอมแดง กระเทียม พริกสด ให้เป็นแผ่นพอสวยงาม ใส่ได้ตามความเหมาะสม ต่อนำน้ำมันพริกมาโขลกให้พอแตก 2) นำน้ำมันใส่กระทะตั้งให้ร้อนนำมาเจียวกับน้ำมันให้หอม และคั่วกระเทียมจนสุกหอม จากนั้นนำกะปิลงผัดรวมกัน ผัดกลับไป กลับมา แบนเนื้อกะปิกับกะทะ (การคั่ว) นำไข่เป็ดมาตีให้ได้ที่จึงนำเนื้อสัตว์ที่เตรียมไว้มาใส่ และผัดเคียวให้ไม่พวยไปในแนวทางเดียวกัน 3) นำตะหลิวบี้แน่นให้กะปิแตกออกจากกัน ใช้ไฟอ่อนผัดกะปิให้เข้ากับหอมกระเทียมจนเป็นเนื้อเดียวกัน

วันที่ 26 ตุลาคม 2566 : กิจกรรมการแปรรูปเห็ดหลวง
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำขนมคนต้นน้ำ หมู่ 6 บ้านห้วยหินสับ

ระยะปลายน้ำ

ผล.ดร.จิตติมา ดำรงวัฒน์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมคนต้นน้ำ หมู่ที่ 6 บ้านห้วยหินลับ พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มเป็นกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่สนใจเข้ามาศึกษา เรียนรู้ และสามารถฝึกปฏิบัติ นำกลับไปประกอบอาชีพได้ โดยมี นางสาวปราณี ไชยรัตน์ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมคนต้นน้ำ มีกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นกิจกรรมหลัก เช่น น้ำพริกผัด ปั่นสับใส่ปลา ขนมไทย หมักหวานกรอบ หมูฝอย เป็นต้น โดยทางกลุ่มได้จัดหาวัตถุดิบในพื้นที่มาพัฒนาเป็นสูตร “เคียวหวาน” อันได้แก่ กะปิกุ้งหวาน 700 กรัม กระเทียมซอย 50 กรัม หอมแดงซอย 50 กรัม น้ำตาลมะพร้าว 500 กรัม หัวกะทิ 300 กรัม น้ำมันพืช 300 กรัม ไข่เป็ด 6 ฟอง และวิธีการแปรรูป กุ้งเคียว ได้แก่ 1) ซอยหอมแดง และกระเทียมซอยให้เป็นแผ่นบาง ๆ ใส่ตามความชอบ 2) นำน้ำมันใส่กระทะตั้งไฟร้อน นำมาเจียวกับน้ำมันให้หอม และคั่วกระเทียมจนสุกหอม ต่อมานำกะปิลงผัดรวมกัน ผัดกลับไป กลับมา แบนเนื้อกะปิกับกระทะ (การดาด) จากนั้นให้ใส่ไข่เป็ดใส่ ผัดเคียวให้ไหม้พวยไปในแนวทางเดียวกัน 3) นำตะหลิวขึ้นน้ำมันให้กะปิแตกออกจากกัน ไข่ไฟอ่อนผัดกะปิให้เข้ากับหอมกระเทียมเต็มหัวกะทิ และ 4) ปรงรสชาติตามชอบ ตักใส่ภาชนะจัดเสิร์ฟ พร้อมกับยอดผักสด ผักลวก หรือผลไม้พื้นบ้าน เช่น มะม่วง ตะลิงปิง มะดัน หากชอบรสชาติเผ็ดร้อนให้เพิ่มพริกชี้หูนสดบดละเอียด 30 กรัม (ปราณี ไชยรัตน์, 2566)

ฐานทุนทางสังคมกับการพัฒนา

การใช้ทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการสร้างกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งที่มาจากความร่วมมือร่วมใจระหว่างกันในการพัฒนาชุมชน พัฒนาอาชีพ หรือกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ โดยอาศัยทุนทางสังคมที่ชาวบ้านของชุมชนต่างเรียนรู้ เข้าใจ และรู้จักกัน มีความไว้วางใจ เชื่อใจ เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และมีความเป็นสถาบันที่จะขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งมักจะเป็นการมุ่งเน้นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน ซึ่งทุนทางสังคมถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ทุนทางสังคมจึงเป็นการสร้างรูปแบบของการจัดการที่ประกอบไปด้วยความไว้วางใจ (trust) การมีบรรทัดฐาน (norm) และเครือข่าย (network) ที่จะช่วยให้สังคมทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุนทางสังคมจะเพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมายของสังคม ซึ่งอาศัยความไว้วางใจระหว่างกัน ทั้งระดับบุคคลต่อบุคคล และระดับในองค์กรรวมของสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงก่อตัวเป็นสถาบัน (institution) และมีจุดมุ่งหมายของสถาบัน คือ การจัดการกับปัญหาที่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสมาชิกทั้งหลายในสังคม (collective action) และมีทุนทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนความสัมพันธ์ (ณดา จันทรสม, 2568) หรือการรวมกลุ่มของชุมชนในลักษณะที่เรียกว่า “เศรษฐกิจชุมชน” เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนย่อมทราบถึงปัญหา และความต้องการภายในชุมชน และเห็นว่าวิถีทางของเศรษฐกิจชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2558) โดยเรียกว่า “ระบบเศรษฐกิจฐานราก” เป็นการพัฒนาย้อนกลับมาที่ชนบท สร้างการเติบโตจากภายในที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความพร้อม และเป็นไปด้วยความสมัครใจ เป็นการพัฒนาโครงการที่เกิดจากศักยภาพของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนองค์ความรู้การเข้าถึงแหล่งทุน และพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพ โดยกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ บูรณาการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอำเภอเมืองชุมพร, 2568)

การใช้ฐานของทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาชุมชนที่อาศัยทุนของชุมชนเป็นรากฐาน ทำให้ชุมชนพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้ โดยมีสมาชิกในชุมชน ร่วมกันจุดประกายในการพัฒนาโดยใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่ อาทิเช่น ศักยภาพของชุมชน พลังการมีส่วนร่วมพลังแห่งความคิด และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ กล่าวคือ ทุนมนุษย์ที่มีทักษะและศักยภาพจึงเป็นทั้งทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคมที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากคนจะมีบทบาทเป็นทั้งเจ้าของวัตถุดิบ แรงงาน ผู้ผลิต และผู้บริโภค นั้นหมายถึง คนเป็นทั้งผู้สร้างการพัฒนา เป็นผู้รับผลจากการพัฒนา และมีผลต่อเนื่องในการสร้างทุนทางสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่อื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในชุมชน ดังเช่นชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ที่มีวิถีการพึ่งตนเองด้านอาหารในชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้บรรลุมิติวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้

มากที่สุด ซึ่งมีกิจกรรมที่ควรดำเนินการนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผลการเรียนรู้มาทำการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จหรืออุปสรรคปัญหาของการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) ด้วยการ “ปรับเปลี่ยนวิธีคิดก่อนลงมือทำ” สมผสานความรู้ จากประสบการณ์ลองผิดลองถูก หมั่นเพียรในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ คือ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา ที่มีการส่งเสริมและบริการองค์ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มารวมตัวกันผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และมีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ “การใช้ปัญหาเป็นฐานสร้างองค์ความรู้” จากกระบวนการสาธิต ทดลอง และปฏิบัติซ้ำ แล้วนำองค์ความรู้ในมิติการดำรงชีวิตผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันวิธีการพึ่งตนเองด้านอาหาร ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่เป็นต้นแบบเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) จำนวน 3 พื้นที่ คือ กลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้านเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร หมู่ที่ 1 บ้านฝายท่า กลุ่มประมงชายฝั่งอ่าวท้องยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไผ่ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมคนต้นน้ำ หมู่ที่ 6 บ้านห้วยหินลับ โดยมีการบูรณาการความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชนเพื่อพัฒนาวิธีการพึ่งตนเองด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่าทั้งในด้านความรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้านของชีวิตชุมชนและสังคมในระยะยาว

เมื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จึงมีการจัดการในเรื่องของความรู้โดยสร้างแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนในรูปแบบของกิจกรรม ประกอบด้วย 1) การสร้างฐานกิจกรรมระดับครอบครัว โดยสร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น พัฒนาฝีมืออาชีพภายในครอบครัวแล้วถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านทักษะอาชีพ 2) การสร้างฐานกิจกรรมระดับองค์กรชุมชน จุดเริ่มต้นด้วยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างฐานกิจกรรมระดับชุมชน ด้วยวิธีการจัดการความรู้ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จุดเริ่มต้นของแนวคิดการพึ่งตนเองเกิดจากการที่กรมการพัฒนาชุมชนเตรียมไว้สำหรับเป็นพลังขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นไปยังชุมชนที่มีศักยภาพและมีทุน ชุมชนที่หลากหลาย หากสามารถจัดรูปแบบการบริหารจัดการทุนชุมชนให้สนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นการใช้พลังชุมชน โดยทุนชุมชนก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถมีทักษะพัฒนาสู่ความยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นศูนย์เรียนรู้ชุมชนถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชน (ชมาวีร์ จันทรอารีย์ และคณะ, 2563) จะเห็นได้ว่า การสร้างทุนทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาทุนทางสังคมให้มีมิติที่หลากหลายไม่เพียงความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่อาจเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน จากทุนทางสังคมในลักษณะฐานความสัมพันธ์ (bonding) แต่การเชื่อมความสัมพันธ์ข้ามกลุ่มให้มีความหลากหลาย ในลักษณะของการสร้างความเชื่อมโยง (bridging) จะช่วยให้เกิดการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของความร่วมมือได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการขยายมิติของทุนทางสังคมไปสู่ภายนอกที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ในลักษณะของการเชื่อมต่อ (linking) จะช่วยขยายการพัฒนาชุมชนให้เติบโตเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความความเข้มแข็ง อาจเข้าไปมีบทบาทในการกระตุ้นสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวของสมาชิก (bonding & bridging) เพื่อให้เกิดองค์ประกอบของทุนทางสังคมที่สำคัญและขับเคลื่อนความสัมพันธ์ต่อเนื่องไปเพื่อการบรรลุเป้าหมายของ

ชุมชนได้ หรือเข้าไปส่งเสริมเชื่อมต่อ (linking) ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความพร้อมตามองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วให้สามารถต่อยอดขยายผลเพื่อการพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนได้ในที่สุด (ณดา จันทรสม, 2568)

การจัดการตนเองสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้

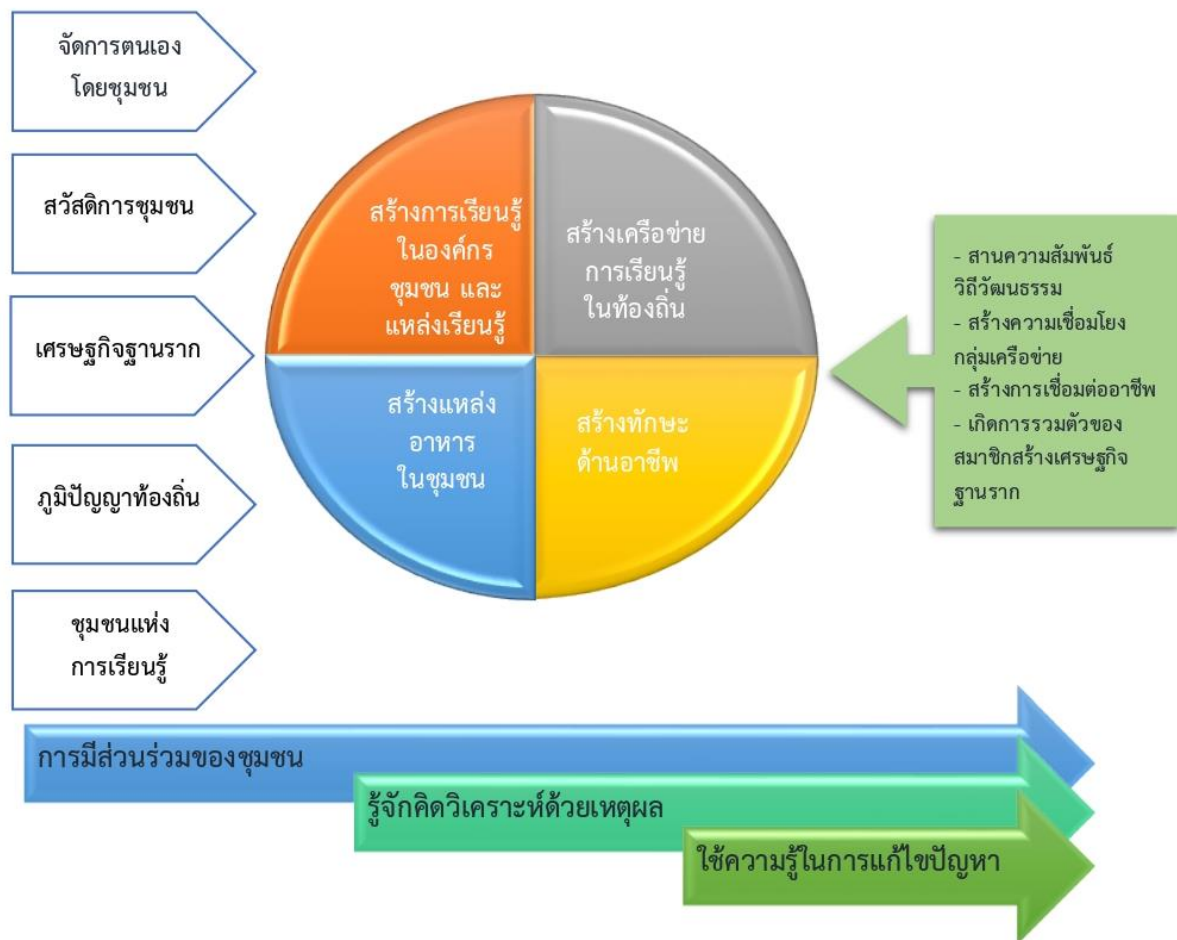
ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการบริหารจัดการองค์ความรู้แก่ชุมชนที่เป็นลักษณะของหลักการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) โดยที่มองว่าประชาชนเป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของตนและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากผู้ที่ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนคือ คนในชุมชน ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ การถ่ายทอดความรู้ของชุมชนสู่ภายนอกชุมชน และการนำความรู้จากภายนอกถ่ายทอดสู่คนในชุมชนนั้น ต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน ต้องมีความร่วมมือในด้านทุน กิจกรรม วิชาองค์ความรู้ การตลาด และอื่น ๆ มีการจัดการกลุ่มและเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพให้เกิดการพัฒนาอย่างเชื่อมโยง ประสาน เกียวเนื่อง ครอบคลุมการพัฒนาในทุกบริบทและนำแนวทางมาปฏิบัติที่ตีร่วมกัน นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน ทั้งนี้กระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือ กระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกในชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้คนในชุมชนฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยจัดให้มีบรรยากาศและบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายตามศักยภาพของแต่ละคน ถือได้ว่ากระบวนการนี้เป็นการพัฒนาชุมชน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาความรู้ของคนในชุมชน โดยการรวมกำลังระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือกัน มีการวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรมของชุมชนนั้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งเมื่อคนในชุมชนนำกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปใช้ทำให้มีความรู้และทักษะแล้วจะสามารถพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (ชุติมา ถวัลย์ปรีดา และคณะ, 2564)

การส่งเสริมกระบวนการพึ่งตนเองสำหรับประชาชนในชุมชนเป็นการเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชนที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ตามภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นทั้งสี่ด้านมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะกลับมาเยือนอีกครั้งและการบอกต่อแบบปากต่อปากของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดน่าน โดยปัจจัยด้านคุณภาพและรสชาติของอาหารมีอิทธิพลมากที่สุด โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และการสื่อสารแบบปากต่อปากเกี่ยวกับคุณภาพอาหาร ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ในด้านทำเลที่ตั้งแนวทางหลักในการส่งเสริมภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นมี 3 ประการ ได้แก่ การส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ การนำเสนอเรื่องราวและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านอาหาร และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การนำแนวปฏิบัติดังกล่าวไปปฏิบัติจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืนใน

จังหวัดน่าน (วราวุฒิ พูนญาญ และเจริญชัย อัครพิศาล, 2567) ทั้งนี้ หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชน คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (พิงรัก ริยะชน, 2560)

ดังนั้น การใช้กระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการแก้ปัญหาของชุมชน จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์หาความรู้หรือจุดแข็งเป็นอื่นที่คนในชุมชน มีความสนใจร่วมกันและได้ประโยชน์จากความรู้หรือจุดแข็ง เพื่อให้ชุมชนรู้จักตนเองและรู้ความเป็นรากเหง้าของตนเอง รวมทั้งการบริหารจัดการตนเอง จำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดกำลังคน การลงมือ ดำเนินการ และการประเมินผล ซึ่งจะต้องได้รับการศึกษาอบรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ อันนำไปสู่การคิด การตัดสินใจ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และการสร้างกลุ่มเพื่อช่วยตนเอง อาจเป็นคณะกรรมการ คณะทำงาน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการจัดการ และจำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเอง นอกจากนี้ บุคคลที่มีสำคัญต่อการเรียนรู้และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำของชุมชน ที่ใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มในกระบวนการที่เรียกว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ผู้นำชุมชนใช้กระบวนการการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่มีความหลากหลาย และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนในลักษณะเครือข่าย มีการใช้กระบวนการพึ่งพาตนเองเป็นหลักในการร่วมกันพัฒนาชุมชนใช้กระบวนการเรียนรู้ และระบบการจัดการ ซึ่งทุกระบบต้องประสานกันเป็นอย่างดีถึงจะเกิดผล มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แล้วนำผลที่ได้ไปหาข้อสรุป เพื่อนำไปพัฒนาและดำเนินการต่อไป จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนใช้กระบวนการสร้าง ปัญญาเป็นเครื่องมือการพัฒนาและให้โอกาสคนโดยมีความสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ด้วยการนำวิทยาการ ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งด้านคน ความรู้ ทรัพยากร และการฟื้นฟูความสัมพันธ์ในอดีตของชุมชนให้กลับคืนมา โดยพัฒนาไปตามครรลองตามธรรมชาติ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ใช้องค์กรชุมชนและเครือข่ายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนในทุกด้านอย่างยั่งยืน (วารุณี ชินวินิจกุล, 2549)

ภาพที่ 4 กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่

สรุป

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแปรรูปกะปิ (เคย) : วิธีการพึ่งตนเองด้านอาหารในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่ ในชุมชนบริเวณหาดทุ่งไผ่มีวิวัฒนาการของการเติบโตเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม จากกลุ่มสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นสังคมฐานความรู้ที่มีการปรับตัวเพื่อเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น จากประสบการณ์และความคิดด้านภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์และสั่งสมกันมาเวลานาน และการสืบทอดแนวคิดและอุดมการณ์สู่คนรุ่นใหม่ทำให้เกิดวิธีการพึ่งตนเองในชุมชนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่อโลกาภิวัตน์ เมื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประกอบกับต้นทุนของชุมชน คือ ฐานภูมิปัญญาและฐานทรัพยากรในการสร้างและผลิตอาหาร หรือความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาความรู้ การสร้างอัตลักษณ์ และสืบทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้การแปรรูปกะปิ (เคย) โดยใช้กิจกรรมขับเคลื่อนกระบวนการ และปราชญ์เป็นกลไกสร้างความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ระดับครอบครัว การให้ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ 2) ระดับองค์กรชุมชน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และ 3) ระดับชุมชน การจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เกิดจากการรักษาฐานทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นต้นทุนทรัพยากรที่สำคัญที่

นำไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และยกระดับไปสู่การเป็นองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อการส่งสมความรู้ และการสร้างความรู้ใหม่นำไปพัฒนางาน ชีวิต และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2568). สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน ณ วันที่ 1 มกราคม 2560. กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/ewt_news.php?nid=18750
- กรุงเทพธุรกิจ. (2568). “อาหารไทย” Soft Power ดันเศรษฐกิจ สร้างจุดขายให้ประเทศ. Retrieved กุมภาพันธ์ 1, 2568, from <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1063588>
- เกียรติสุดา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2559). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียนเทศบาลด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 18(3), 112-124.
- จักรพล ตั้งสุทธิธรรม. (2554). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งและบทบาทของศูนย์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรชัย แซ่อุย. (25 ตุลาคม 2566). การแปรรูปเคี้ยวของกลุ่มประมงชายฝั่งอ่าวทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไส ตำบลทุ่งไส อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2558). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์จำกัด.
- ชุดิมา ถวัลย์ปรีดา และคณะ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชน. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 1(2), 88-111.
- ณดา จันทรสม. (2568). ทูทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://thaipublica.org/2022/11/nida-sustainable-move09/>
- ปราณี ไชยรัตน์. (25 ตุลาคม 2566). การแปรรูปเคี้ยวของกลุ่มประมงชายฝั่งอ่าวทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไส ตำบลทุ่งไส อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ปวันรัตน์ ดีวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาการดำเนินของวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่มาบตาพุดคอมเพล็กซ์ จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิงรัก ริยะชน. (2560). แนวทางการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยใช้แนวคิดทาง SROI. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 19(2), 1-15.
- วรารุณี พูนญาญ และเจริญชัย อัครพิศาล. (2567). ภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นในมุมมองนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. วารสารนาครบุตริปริทรรศน์, 16(3), 1-13.

- วารุณี ชินวินิจกุล. (2549). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนไม้ เรือง
อำเภอดงยาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์.
- ศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอำเภอเมืองชุมพร. (2568). การบริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก. เรียกใช้เมื่อ
1 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://docs.google.com/document/d/1EiiZCapJbld3BuoWsDwsVYEnOpB3EzTvq7DJ-el79OY/preview?hgd=1&tab=t.0>
- ชมาวีร์ จันทรอารีย์ และคณะ. (2563). เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของ
ผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(4), 1506-1521.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2560). สรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สุชาติ มั่นเหมาะ. (25 ตุลาคม 2566). การแปรรูปเคี้ยวของกลุ่มประมงชายฝั่งอ่าวทองยาง หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งไ
ตำบลทุ่งไ อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ผู้สัมภาษณ์)
- Gundogdu, A. S. (2023). Food Security, Affordable Housing, and Poverty: An Islamic Finance
Perspective. Cham: Palgrave Macmillan.

ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภค*

FACTORS IN CONSUMER DECISION TO PURCHASE ELECTRONIC NOVELS (E-BOOK)

ลลิตา จันทริมา*, ธีรเดช สมองทวิพร, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, สมยศ อวเกียรติ

Lalita Jantrima*, Teeradej Sngongtaweepon, Sanit Sirivisitkul, Somyos Avakiat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: lalitha.jant@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค และเปรียบเทียบความแตกต่างการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกันเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การใช้บริการหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) โดยสื่อสารผ่านช่องทาง Social Media (Facebook กลุ่ม รีวิวนิยาย จำนวน 400 คน คำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลด้วยตอบแบบสอบถาม ผ่านทาง Social Media สถิติการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน คือ t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ทุกช่องทาง สรุปได้ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีรายได้ อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท 2) ความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจซื้อนิยายอิเล็กทรอนิกส์ หลักการตลาด 5A โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มองว่าหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์จะต้องค้นหาง่ายเข้าถึงง่ายทุกช่องทางรวมถึงการโฆษณาที่สร้างความตระหนักรู้และกระตุ้นความสนใจให้ ความสำคัญกับการรับรู้อย่างมากในการตัดสินใจซื้อ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ด้านอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านรายได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยการตัดสินใจซื้อ, หนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์, ผู้บริโภค

Abstract

This research article aims to Study the decision factors for purchasing electronic fiction books by consumers. and compare and contrast the decision to purchase electronic novels based on different personal factors. Quantitative research. The sample group includes consumers who have experience using the service of electronic novels (E-Books) by communicating through social media channels (Facebook, fiction review group, number of 400 people Calculated from W.G. Cochran's sample size unknown formula. Research tools include questionnaires, data collection by answering questionnaires via social media, research statistics and data analysis. These include 1) Descriptive statistics, namely frequency, percentage, mean, and standard deviation. 2) Inferential statistics, namely t-test and F-test. The research results found that Factors in deciding to purchase e-fiction books through all channels It can be summarized as follows: 1) General information: Most are female. Are between 26 - 35 years old, are employees of a private company, have a bachelor's degree and have an income between 10,001 - 20,000 baht. 2) Opinions of the population regarding the decision-making factors for purchasing electronic novels, 5A Marketing Principles. Overall, the opinions were at a high level. It is considered that e-fiction books must be easy to find and easily accessible through all channels, including advertising that creates awareness and arouses interest, giving great importance to awareness in making purchasing decisions. Comparative results of decision factors for purchasing electronic fiction books. Different factors affect different personal factors. Age is not significantly different. And the decision to purchase different electronic novels affects personal characteristics such as age and educational level. Occupation and income are significantly different at the .01 and .05 levels.

Keywords: Purchase Decision Factors, Electronic Novels, Consumers

บทนำ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน ทั้งในกิจกรรมส่วนตัวและการทำงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้เข้ามามีบทบาท ในสังคมของยุคดิจิทัลรวมถึงการอ่าน อาทิ เช่น การอ่านหนังสือ การติดตามข่าวสารต่าง ๆ หรือ การอ่านนิยายที่อยู่บนระบบออนไลน์ผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟนที่อยู่ในมือของผู้ใช้จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบัน ซึ่งในขณะที่ยุคสมัยก่อนเดิมต้องไปร้านหนังสือหรือห้องสมุดเพื่อหานิยายเล่มใหม่มาอ่านซึ่งมีข้อจำกัดหลายอย่างทั้งเรื่อง ของเวลาและสถานที่ แต่ในยุคดิจิทัลที่ผู้คนสามารถบริโภคเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลาความสะดวก รวดเร็วทำให้การใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลนี้กลายเป็นชีวิตประจำวันของเราไปแล้ว ดังนั้น การอ่านนิยายบนระบบออนไลน์ผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟนที่อยู่ในมือของผู้ใช้จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยผลสำรวจการอ่านของ

ประชากรประจำปี พ.ศ. 2561 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคนไทยใช้เวลาอ่านเพิ่มมากขึ้นเป็น 80 นาทีต่อวัน โดยอ่านหนังสือเล่มร้อยละ 88 และอ่านบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาแรงถึงร้อยละ 75.4 ซึ่งอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก ทั้งนี้ในภาพรวมคนไทยมีการอ่านร้อยละ 78.8 ซึ่งหมายถึง ยังมีคนไทยที่ไม่อ่านถึงร้อยละ 21.2 (กรุงเทพธุรกิจ, 2561)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ปรากฏในนิยายทางวิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ภายหลังปี ค.ศ. 1940 เนื้อหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในปี 1980 และก่อนปี 1990 ในช่วงแรก มี 2 ส่วน คือ เรื่องเกี่ยวกับคู่มืออ้างอิงการศึกษาและบันเทิง งานที่เกี่ยวกับอ้างอิงมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยุคแรก ๆ มีลักษณะเป็นเอกสารประเภท .doc, .txt, .rtf และ pdf ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาภาษา HTML (Hypertext Markup Language) ข้อมูลต่าง ๆ ก็จะถูกออกแบบและตกแต่งในรูปของเว็บไซต์ โดยแต่ละหน้าของเว็บไซต์ เราเรียกว่า “web page” โดยสามารถเปิดดูเอกสารเหล่านั้นได้ด้วย เว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) เมื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมมากขึ้น บริษัทไมโครซอฟต์ (Microsoft) ได้ผลิตเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมาเพื่อคอยแนะนำในรูปแบบ HTML Help ขึ้นมา มีรูปแบบของไฟล์ .CHM โดยมีตัวอ่าน คือ Microsoft Reader (.LIT) หลังจากนั้นต่อมาบริษัทผู้ผลิตโปรแกรมคอมพิวเตอร์จำนวนมากได้พัฒนาโปรแกรมจนกระทั่งสามารถผลิตเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ออกมาเป็นลักษณะเหมือนกับหนังสือทั่วไปได้ เช่น สามารถแทรกข้อความแทรกภาพจัดหน้าหนังสือได้ตามความต้องการของผู้ผลิตในปัจจุบันหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) สามารถสร้างจุดเชื่อมโยงเอกสาร (Hypertext) ไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกได้อีกทั้งยังสามารถแทรกเสียง ภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ ลงไปในมือถือได้ตลอด 2 - 3 ปีที่ผ่านมาวงการนิยายมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลจากรูปเล่มหนา ๆ กลายเป็น เพียงเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่อ่านผ่านหน้าจอเครื่องมือสื่อสารที่พกพาได้จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การอ่านนิยายของนักอ่านนิยายออนไลน์ในอดีตกับปัจจุบันรวมถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงวงการนิยาย (นฤกร ปู่แดงอ่อน, 2564)

นิยาย คือ เรื่องราวที่ถูกเขียนขึ้นในรูปแบบที่ยาวนานขึ้นกว่าเรื่องสั้น ๆ ซึ่งมักมีการพัฒนาเนื้อเรื่องและตัวละครที่หลากหลาย นิยายมักจะมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น และมักจะมีการอธิบายและพัฒนาฉากต่าง ๆ ให้ลึกซึ้งมากขึ้นเช่นกัน เป้าหมายหลักของนิยาย คือ การเล่าเรื่องให้ผู้อ่านสนุกสนาน และมีประสบการณ์ทางอารมณ์ที่หลากหลายตามที่เรื่องนั้น ๆ นำพาไปถึงได้ ซึ่งการให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ควรจัดอบรมการใช้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แยกออกมาจากฐานข้อมูลออนไลน์เนื่องจากคุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และแพลตฟอร์มที่หลากหลาย (จิตรรัตน์ สาระพล และลำปาง แม่นมัตย์, 2563)

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดจำหน่ายนิยายในรูปแบบออนไลน์มากมาย เช่น WEDTOON, MEB, ธัญวลัย, จอยลดตา, ReadAWrite, Fictionlog เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งรวมนิยายในรูปแบบ E-Book สำหรับการอ่านบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีสำนักพิมพ์มากมายที่ซื้อลิขสิทธิ์นิยายมาแปลผลงานแบบถูกลิขสิทธิ์ให้แก่อ่านฟรีกัน นิยายบางเรื่องได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจนมีการนำเรื่องราวจากนิยายมาสร้างสรรค์สร้างเป็นผลงานละครซีรีส์ชื่อดังจนกลายเป็นกระแสหลักของอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง ดังนั้นวงการนิยายอาจจะต้องมีปรับตัวเพื่อก้าวสู่การเป็นสื่อดิจิทัล อย่างเต็มรูปแบบเพื่อตอบโต้กับความท้าทายใหม่ของวงการนิยายรูปแบบใหม่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นแอปพลิเคชันซึ่งออกแบบมาสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ นั้นกลายเป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากหลากหลายธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจให้ความบันเทิงอย่างธุรกิจ

อุตสาหกรรมนิยายจึงหันมาทำธุรกิจผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้นเช่นกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และพฤติกรรมการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล โดยในประเทศไทยมีแอปพลิเคชันอ่านนิยายดิจิทัลเปิดให้บริการอยู่อย่างหลากหลาย จึงจำเป็นต้องพัฒนาการสอนโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งหลักสูตรการสอนต่าง ๆ ก็ออกแบบให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนของนักเรียนเป็นการเตรียมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ให้เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ที่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการศึกษา (ชัตติยา วงศ์ษา แก่นจันทร์, 2563)

โดยผู้บริโภคมีแนวโน้มของพฤติกรรมการอ่านหนังสือปกติเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เพิ่มขึ้น อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ผ่านมา ยังส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนเป็นแบบนิว نرمัล (New Normal) หรือ วิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่จากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปสถานที่ทำงานหรือโรงเรียนต้องเปลี่ยนมาทำทุกอย่างที่บ้านและถ้าหากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านจะต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันโรค และมีการเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้รองรับกับระบบการซื้อขายและบริการทางออนไลน์มากขึ้นทำให้ภาพรวมตลาดหนังสือออนไลน์เติบโตสูงจากสัดส่วนร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าตลาดหนังสือรวม และส่งผลให้การจำหน่ายหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์รวมขยายใหญ่ขึ้นเป็นร้อยละ 30 ของตลาดหนังสือรวมในปี 2563 ที่ผ่านมา (MGR ONLINE, 2564) โดยเฉพาะ บริษัท เมพ คอร์ปอเรชั่น จำกัดหรือ MEB แพลตฟอร์มจำหน่าย E-Book ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ได้ประกาศผลประกอบการของปี 2563 ซึ่งมีรายได้ 937.2 ล้านบาท กำไรสูงถึง 166.0 ล้านบาท คิด 3 เป็นอัตรากำไรที่ร้อยละ 17.7 โดย MEB เป็นบริษัทที่มีกำไรสูงที่สุดเมื่อเทียบกับแพลตฟอร์ม E-Book รายอื่นในประเทศไทย (ลงทุนแมน, 2564)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภค” เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในปัจจุบัน และเปรียบเทียบความแตกต่างการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ จะช่วยเสนอแนะแนวทางเชิงกลยุทธ์ทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และยังสามารถนำไปต่อยอดการศึกษาในมิติอื่น ๆ เพื่อให้เป็นเกิดประโยชน์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคในกลุ่ม รีวิวนิยายที่มีประสบการณ์การใช้บริการหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ซึ่งไม่ทราบกลุ่มประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การใช้บริการหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม (Google Form) โดยสื่อสารผ่านช่องทาง Social Media (Facebook กลุ่ม รีวิวนิยาย) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน คำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือโดยชุดคำถามสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ในปัจจุบัน และ 2) ความคิดเห็นต่อปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภค ตามมุมมองของผู้อ่านนิยาย (E-book) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ (Aware) ด้านการดึงดูด (Appeal) ด้านการสอบถาม (Ask) ด้านกระบวนการซื้อ (Act) ด้านการแนะนำหรือบอกต่อสินค้า (Advocate) วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha Coefficient ครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.94 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพในด้านความตรงของเนื้อหาในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

การเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามในช่วงวันที่ 1 กันยายน 2567 ถึงวันที่ 15 ตุลาคม 2567 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด โดยส่งแบบสอบถามผ่านทาง Social Media (Facebook กลุ่ม รีวิวนิยาย) เพื่อให้ผู้บริโภคตอบแบบสอบถามต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ในปัจจุบัน โดยการพรรณาสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) แตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ได้แก่ สถิติ t-test และสถิติ F-test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภคในกลุ่ม Social Media (Facebook) กลุ่มรีวิวนิยาย ที่อ่านนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ทุกช่องทาง โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ทาง (Google Forms) สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน

174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และมีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 และ 2) ความคิดเห็นของปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภคสามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นของประชากรศาสตร์ที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) หลักการตลาด 5A

หลักการตลาด 5A	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การสร้างการรับรู้	4.02	0.714	มาก
2. การทำให้ลูกค้าสนใจ	4.14	0.720	มาก
3. กระบวนการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ	4.07	0.687	มาก
4. การทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ	4.48	0.468	มากที่สุด
5. สร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้งาน	4.02	0.808	มาก
รวม	4.15	0.559	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) หลักการตลาด 5A โดยภาพรวมของผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.468) รองลงมา คือ ด้านการทำให้ลูกค้าสนใจ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.720) ส่วนด้านการสร้างการรับรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.714) และสร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้งาน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.808) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	สถิติ t, F-test	p-value	ผลทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	1.598	.204	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. อายุ	2.900*	.035	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. ระดับการศึกษา	13.414**	.000	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
4. อาชีพ	6.655**	.000	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
5. รายได้	13.061**	.000	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเพศไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ E-Book อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ E-Book โดยเฉพาะระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอายุมีผลที่ ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ของผู้บริโภคในกลุ่ม Social Media (Facebook กลุ่มรีวิวนิตยสาร) ที่อ่านนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ทุกช่องทาง สรุปได้ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท และ 2) ความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจซื้อนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) หลักการตลาด 5A โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านการทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการทำให้ลูกค้าสนใจ ด้านการสร้างการรับรู้และสร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ มองว่าหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ควรจะต้องค้นหาง่าย เข้าถึงง่าย ทุกช่องทาง รวมไปถึงการโฆษณาที่สร้างความตระหนักและกระตุ้นความสนใจ มีให้ทดลองอ่าน รวมไปถึงการโปรโมทและกิจกรรมให้เข้าร่วมเนื้อหาหลากหลาย ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้งานหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ให้ความสำคัญกับการรับรู้อย่างมากในการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เล่มหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรรัตน์ สาระพล และลำปาง แม่นมาตย์ ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับการรับรู้ก่อนตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ตามความสนใจ (ธีรรัตน์ สาระพล และลำปาง แม่นมาตย์, 2563) การทำให้ลูกค้าสนใจในการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) อยู่ในระดับมาก โดยเน้นความทันสมัยกว่านิตยสารรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจภาพประกอบการตัดสินใจซื้อเนื้อหาหลากหลายมีความน่าสนใจ การใช้ถ้อยคำที่สละสลวยดึงดูดใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yunju, K. & Heejun, L. ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญที่เกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (Yunju, K. & Heejun, L., 2021) กระบวนการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ การตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) อยู่ในระดับมาก โดยมองว่าการให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาและรายละเอียด มุมอักษรมุมฉากนี้ นิติเมฆ และคณะ ได้อธิบายว่าทักษะในการสื่อสารผ่านทางเนื้อหาและ Admin ผู้ปฏิบัติงานระบบหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ควรแก้ไขปัญหาการใช้งานกรณีเกิดปัญหา เพื่อพัฒนาระบบงานหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ให้ตอบโจทย์ต่อผู้ใช้งาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ใช้งานมั่นใจในการใช้งานระบบหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (มุขอัมมชากี นิติเมฆ และคณะ, 2567) การทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญด้านราคา คุณภาพ ขั้นตอนการค้นหา การสั่งซื้อ การชำระเงินสามารถทำได้หลายช่องทาง ไม่ต้องรอนานสามารถอ่านได้ตามเวลาที่สะดวก พร้อมทั้งความปลอดภัยในการใช้บริการสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา กาพนาวงษ์ การสร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้งาน ประชากรให้ความคิดเห็นต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้งานหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญ E-book จากแอปพลิเคชันหรือเว็บ

ไซต์ มีรูปแบบสวยงาม การจัดหมวดหมู่ (E-book) ง่ายต่อการค้นหา มีการรีวิว การติด hashtag, Top hit, Best seller รวมไปถึงการแนะนำ E-book ในกลุ่มสนทนาออนไลน์หรือกลุ่มชุมชนที่คุณเป็นสมาชิก (เจนจิรา กาพนาวงษ์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ จุบรรจง ได้อธิบายว่าการเลือกหนังสือ E-Book ด้วยการได้รับการดูแลตอบสนองจากบุคลากรได้ดี และปัจจัยด้านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้สะดวกผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยราคาเป็นสิ่งที่กระตุ้นการตัดสินใจซื้อ E-Book ของพนักงานเงินเดือนอย่างมาก กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จำกัดมักจะมองหาหนังสือที่มีราคาเหมาะสมหรือมี โปรโมชั่นส่วนลดเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ดังนั้นผู้จำหน่าย E-Book ควรพิจารณากำหนดราคาที่เหมาะสม พร้อมกับจัด Promotion ในช่วงเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกในการเข้าถึงหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้ใช้เลือกซื้อ E-Book คือ ความสะดวกในการเข้าถึง และการอ่านผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความสะดวกในการดาวน์โหลดและเปิดอ่าน E-Book บนหลายแพลตฟอร์มเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดผู้ซื้อ เนื้อหาที่ตรงตามความต้องการ ผู้ใช้งานมักจะเลือกซื้อ E-Book ที่มีเนื้อหาหรือธีมที่ตรงกับความสนใจ เช่น นิยายรัก นิยายแฟนตาซีหรือการพัฒนาตนเอง การศึกษา พบว่า ผู้ใช้มักจะเลือก E-Book ที่สามารถตอบโจทย์ความสนใจของตนเองได้อย่างแม่นยำ (จารุวรรณ จุบรรจง, 2560)

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านรายได้ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจนจิรา กาพนาวงษ์ ได้อธิบายว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละด้านที่แตกต่างต่างกัน สำหรับการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยการต่อต้านนวัตกรรม ปัจจัยความเป็นเจ้าของทางจิตใจ และปัจจัยด้านคุณค่า ทางด้านอรรถประโยชน์ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค อีกทั้ง ยังพบว่า ตัวแปรด้านกระแสรักโลกยังมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยความเป็นเจ้าของทางจิตใจ ความพึงพอใจ และความตั้งใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (เจนจิรา กาพนาวงษ์, 2565) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วริสรา สุกุมลจันทร์ และคณะ ได้อธิบายว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและด้านรายได้มีการตัดสินใจซื้อหนังสือร้าน ซีเอ็ดบุ๊ค เซ็นเตอร์ ในห้างสรรพสินค้าพิวเจอร์พาร์ครังสิต (วริสรา สุกุมลจันทร์ และคณะ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ทุกช่องทาง สรุปได้ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท และ 2) ความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ หลักการตลาด 5A โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มองว่าหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องค้นหาง่าย เข้าถึงง่าย ทุกช่องทาง รวมไปถึงการโฆษณาที่สร้างความตระหนักรู้และกระตุ้นความสนใจ ให้ความสำคัญกับการรับรู้อย่างมากในการตัดสินใจซื้อผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยส่วนบุคคลที่ด้านเพศ ไม่แตกต่างกันอย่างไม่มี

นัยสำคัญทางสถิติ และการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านรายได้ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีบริการลูกค้าที่สามารถตอบข้อสงสัยและช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น บริการแชทสด หรือการตอบกลับทางอีเมลที่มีประสิทธิภาพ 2) ควรเพิ่มหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ในหลากหลายหมวดหมู่ที่ตรงกับความต้องการของพนักงานเงินเดือน 3) ควรพัฒนาแพลตฟอร์มการจำหน่าย E-Book ให้ใช้งานง่ายขึ้น 4) ควรนำผลการวิจัยปัจจัยส่วนบุคคลควรคำนึงความแตกต่างของกลุ่มเพศ โดยคำนึงถึงการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ และ 5) ควรนำผลวิจัยไปศึกษาต่อโดยใช้ตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายเข้ากับกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งการวางแผนทางการตลาดให้มีความครอบคลุมเหมาะสมตอบโจทย์กับผู้บริโภคในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). ผลสำรวจการอ่านปี 61 ชี้นคนไทยอ่านเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 80 นาที/วัน. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/831606>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัตติยา วงศ์ษาแก่นจันทร์. (2563). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เรื่อง การใช้โปรแกรมPaint.Net สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จารุวรรณ จุบรรจง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book). ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจนจิรา กาพนาวงษ์. (2565). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือมังงะอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ผ่านแอปพลิเคชัน. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธิดารัตน์ สาระพล และลำปาง แม่นมัตย์. (2563). สภาพปัจจุบันของการจัดการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 12(2), 47-60.
- นฤกร ปู่แดงอ่อน. (2564). นิยายออนไลน์ ช่องทางเลือกของนักอ่าน หรือทางรอดของนักเขียน. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มูฮำหมัดซากี นิติเมาะ และคณะ. (2567). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอาหรับถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 43(1), 119-141.
- ลงทุนแมน. (2564). Meb แพลตฟอร์มขายอีบุ๊กของไทย ที่โตระเบิด. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.longtunman.com/33695>
- วรสิรา สุกุมลจันทร์ และคณะ. (2564). ปัจจัยการตัดสินใจซื้อหนังสือร้านซีเอ็ดบุ๊ค เซ็นเตอร์ในห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(2), 249-261.

- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Educational Administration*. (8th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- MGR ONLINE. (2564). แรงจูงใจตลาดหนังสือสู่ 1.5 หมื่นล้าน นักเขียนขายงานเอง-อีบุ๊กโต 100%. Retrieved August 23, 2024, from <https://shorturl.asia/HwgtR>
- Yunju, K. & Heejun, L. (2021). Motivation and Reuse: How Does Motivation Affect Sustainable Use Intention for Brand Webtoons? Retrieved 15 October , 2021, from <https://shorturl.asia/Cv0OT>

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น
สถาบันการบินพลเรือน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*

TECHNOLOGY-BASED LEARNING MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA AMONG
GROUND COURSE STUDENTS AT THE CIVIL AVIATION TRAINING CENTER,
CHOM PHON, CHATUCHAK, BANGKOK

พีรกานต์ พวงมลัย*, ธัญรัตน์ คำเพระ, วรันtri ปลั่งวัฒนะ

Peerakan Puangmalai*, Thanyarat Khamproh, Warantri Plangwattana

หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Management Program, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: peerakan.ps@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสถาบันการบินพลเรือน 4 หลักสูตรภาคพื้น ได้แก่ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิน วิชาเอกเครื่องยนต์แก๊สเทอร์ไบน์ และหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเอวิโอนิกส์ จำนวน 270 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิตินอนพาราเมตริก สถิติครัสคาลวอลลิส การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นแบบหลายตัวแปร ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล นักศึกษาภาคพื้นที่มีปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกันมีการรับรู้ถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลไม่แตกต่างกัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษา คือ ปัจจัยด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ กระดานอัจฉริยะ ห้องปฏิบัติการจำลอง และปัจจัยด้านการทำกิจกรรมภายในห้องเรียน ได้แก่ โปรแกรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา การจำลองสถานการณ์ หรือโปรแกรมอื่น ๆ ที่ใช้ร่วมกับห้องปฏิบัติการ และแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สถาบันการบินพลเรือนควรมีสื่ออุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่มีความทันสมัย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล และนำเสนอข้อมูลได้อย่างเข้าใจและชัดเจน รวมถึงมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการศึกษาในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, เทคโนโลยี, ยุคดิจิทัล, นักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น

Abstract

This quantitative research aims to: 1) Compare the relationship between students' personal characteristics and learning management with technology in the digital era, and 2) Examine the factors influencing technology-based learning management among ground course students. The samples of this research consisted of 270 students from four ground course programs, including the Bachelor of Science program, the Bachelor of Engineering program, the Aircraft Maintenance Technician program (Gas Turbine Engine major), and the Avionics Technician program. Data were collected using questionnaires distributed to the selected sample group. The process of data collection was conducted systematically to ensure accuracy and reliability in the responses obtained from the students participating in the study. The statistics utilized in this research and data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, non-parametric statistics, the Kruskal-Wallis statistical test, and Multiple Linear Regression Analysis. The findings revealed that the results of the comparison between students' personal characteristics and their perceptions of learning management using technology in the digital era, there was no significant difference among students with varying personal characteristics. This indicates that regardless of differences in background, students shared similar views on technology-integrated learning management, which reflects a uniform perception of technology-based education. The key factors influencing learning management with technology in the digital era include instructional equipment, such as computers, smart boards, and simulation laboratories, as well as classroom activities. These activities involve learning enhancement programs, simulations, and other software integrated with laboratory-based learning. To enhance learning management with technology in the digital era, the Civil Aviation Training Center should provide modern hardware and software tools, as these are crucial in facilitating collaboration, efficient data exchange, and the clear presentation of information. Such improvements will significantly enhance overall learning efficiency, ensuring that students are well-equipped with the necessary skills and knowledge to thrive in an increasingly digitalized educational environment.

Keywords: Learning Management, Technology, Digital Era, Ground Course Students

บทนำ

การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เทคโนโลยี ได้มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของซอฟต์แวร์ หรือฮาร์ดแวร์ เนื่องจากเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาและมีความก้าวหน้ามาก และการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันจำเป็นต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมกับผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย

ทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตดิจิทัล (Siripop, S., 2021) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการมีทักษะการแก้ไขปัญหา และการมีความคิดสร้างสรรค์

ในปัจจุบันกลุ่มคนที่ยังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ กลุ่มคนเจนเนอเรชันซี (Generation Z) ซึ่งเติบโตมาในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนา รวมถึงมีความคุ้นชินกับการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ ดิจิตอล อินสตาแกรม เฟซบุ๊ก ยูทูบ และ ไลน์ เป็นต้น (InsightERA, 2022) อีกทั้งเป็นช่วงวัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และมีความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารกับครูผู้สอน และทำงานร่วมกับผู้อื่นในห้องเรียน (เสมอ นิมจิน, 2562) ในขณะเดียวกันสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น เทคโนโลยีภาพจำลองเสมือนจริง (Simulation) ห้องสมุดออนไลน์ (E-Library) สื่อเทคโนโลยีหรือออนไลน์ที่ลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา ซึ่งเรียกว่า E-Learning เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือ ช่วยในเรื่องของการติดต่อสื่อสารและการทำงาน ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนอย่าง Google Classroom และ Microsoft Team เป็นต้น โดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้กับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นเนื้อหาของการเรียนการสอนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และสร้างความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร (ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, 2566) เทคโนโลยียังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ในภาคอุตสาหกรรมการบิน เช่น ห้องจำลองการบิน (Flight Simulator) เทคโนโลยี VR (Virtual Reality) และเทคโนโลยี AR (Augmented Reality) เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง

สถาบันการบินพลเรือน (สบพ.) เป็นสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงเป็นหน่วยงานประเภทรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคม และเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งในปัจจุบันสถานศึกษาดังกล่าวได้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้กับการเรียนการสอน อาทิ Communication Lab และระบบการจำลองต่าง ๆ (Simulators) เป็นต้น ซึ่งในระบบการจำลองต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การจำลองการบิน (Flight Simulators) 2) การฝึกอบรมการซ่อมบำรุงเครื่องบินเสมือนจริง (Virtual Aircraft Maintenance Training) 3) เครื่องจำลองหอบควบคุมการจราจรทางอากาศ 360 องศา (360 Degree Air Traffic Control Tower Simulator) เป็นต้น (สถาบันการบินพลเรือน, 2566) ซึ่งจากที่กล่าวมาสบพ. มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ สามารถส่งเสริมการเรียนการสอน แต่ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีดังกล่าวอาจมีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่ยังไม่ตอบสนองต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่เติบโตมาในยุคดิจิทัลและมีความถนัดและคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอย่างดี

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางให้สถาบันการบินพลเรือนสามารถนำแนวทางดังกล่าว ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตลอดจนสามารถที่จะมอบบริการที่ตอบโจทย์และตรงกับความต้องการของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน จำนวน 844 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2567) ที่มีรายชื่ออยู่ในระบบตั้งแต่ปีการศึกษาที่ 2 ไปถึงชั้นปีที่ 4 ซึ่งประกอบไปด้วย หลักสูตรการเรียนการสอนภาคพื้น จำนวน 4 หลักสูตร ดังต่อไปนี้ 1) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต 2) หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต 3) หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิน วิชาเอกเครื่องยนต์แก๊สเทอร์โบ 4) หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเอวีโอนิกส์ ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เพื่อให้มีการกระจายของข้อมูลที่มีความเหมาะสม เพื่อให้แต่ละกลุ่มประชากรมีโอกาสรับเลือกเท่ากัน ตามตารางแสดงจำนวนประชากรและการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรและการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษา (คน)	การคำนวณกลุ่ม ตัวอย่าง
1	หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (BS.c.)	575	181
2	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (AVE.)	189	59
3	หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิน วิชาเอกเครื่องยนต์แก๊สเทอร์โบ (B1)	72	23
4	หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเอวีโอนิกส์ (B2)	8	3
รวม		844	266

จากตารางแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาชั้นปีการศึกษาที่ 2 - 4 โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้จำนวน 266 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) จำแนกได้เป็นนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตจำนวน 181 คน หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิตจำนวน 59 คน หลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิน วิชาเอกเครื่องยนต์แก๊สเทอร์โบจำนวน 23 คน และนักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเอวีโอนิกส์จำนวน 3 คน ซึ่งในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บจำนวนทั้งสิ้น 270 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยทำการทบทวน

วรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเทคโนโลยีดิจิทัล แนวคิดการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล เจเนอเรชัน ซี ข้อมูลสถาบันการbinพลเรือน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) นำข้อมูลในข้างต้นมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งได้ 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาภาคพื้น ส่วนที่ 2 เทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอน ของนักศึกษาภาคพื้นสถาบันการbinพลเรือน ส่วนที่ 3 การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษา

หลักสูตรภาคพื้น ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความมากที่สุด และ 1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความน้อยที่สุด 3) นำแบบสอบถามที่ได้ สร้างขึ้น ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความครอบคลุมความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of item - Objective Congruence หรือ IOC) และพิจารณาเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า ความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 คะแนนขึ้นไป 4) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลอง ใช้ (Try out) แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient; α) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.953 ซึ่งถือว่า แบบสอบถามนี้ มีค่าความ เชื่อมั่นสูงมาก สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง 5) นำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form เพื่อให้ทราบความความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปใช้ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentile) 2) วิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับค่าเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการbinพลเรือน และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของข้อมูล ที่วิเคราะห์ได้ (Best, J. W., 1970) 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ระหว่างกลุ่ม ตามลักษณะประชากรของนักศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบ ครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis Test) ซึ่งเป็นสถิติสำหรับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบไม่ปกติ จึงได้นำข้อมูลมาทดสอบด้วยสถิตินอนพาราเมตริก (Nonparametric Statistics) 4) ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของสเปียร์แมน (Spearman's correlations coefficient) ซึ่งเป็นสถิติสำหรับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบไม่ปกติ จึงได้นำข้อมูลมาทดสอบด้วย สถิตินอนพาราเมตริก (Nonparametric Statistics) 5) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการ เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการbinพลเรือน ด้วยการวิเคราะห์ การถดถอยเชิงเส้นแบบหลายตัวแปร (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบิณพลเรือน สมมติฐานที่ 1) เพศ มีความแตกต่างกันต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สมมติฐานที่ 2) หลักสูตร มีความแตกต่างกันต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สมมติฐานที่ 3) ชั้นปีการศึกษา มีความแตกต่างกันต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สามารถแสดงผลการเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยลำดับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการบิณพลเรือน ด้านปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ หลักสูตร และปีการศึกษา กับเทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนที่แตกต่างกันด้วย ครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis Test)

ตัวแปร	n (n = 270)	$\bar{x}$	S.D.	Mean Rank	X^2	p
1. เพศ					1.192	.551
1.1 ชาย	133	4.05	0.70	130.98		
1.2 หญิง	114	4.16	0.60	141.43		
1.3 LGBTQ+	23	4.07	0.68	132.22		
2. หลักสูตร					6.760	.080
2.1 วิทยาศาสตร์บัณฑิต / การจัดการบัณฑิต	183	4.17	0.64	143.61		
2.2 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรม อิเล็กทรอนิกส์การบิณ	60	3.96	0.68	121.29		
2.3 นายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเครื่องบิณ วิชาเอกเครื่องยนตร&แกสเทอร์บิณ	24	3.93	0.67	113.67		
2.4 นายช่างภาคพื้นดิน สาขาวิชาช่างเอว&อนิกส์	3	3.89	0.20	99.33		
3. ระดับชั้นปีการศึกษา					2.625	.269
3.1 ศึกษาชั้นปีที่ 2	90	4.17	0.68	144.48		
3.2 ศึกษาชั้นปีที่ 3	90	4.08	0.67	135.98		
3.3 ศึกษาชั้นปีที่ 4	90	4.04	0.61	126.03		

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยลำดับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบิณพลเรือน ด้านปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ในด้านเพศ หลักสูตร และปีการศึกษา กับเทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนที่แตกต่างกันโดยการทดสอบครัสคาล-วอลลิส มีรายละเอียดดังนี้ 1) เพศที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.1 2) หลักสูตรที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.2 3) ปีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.3 จากการเปรียบเทียบความแตกต่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของ

นักศึกษาหลักสูตรภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ไม่ว่านักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน จะมีปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันอย่างไร ก็มีการรับรู้ถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ แบบหลายตัวแปร (Multiple Regression Analysis) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

Model	R	R ²	Adjusted R ²	F	P
1	0.688	0.474	0.464	47.5	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมภายในห้องเรียน สามารถอธิบายถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน ด้วยสมมติฐานด้านต่าง ๆ โดยการทดสอบไครสคาล-วอลลิส ได้แก่ 1) เพศที่ต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) หลักสูตรที่ต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3) ปีการศึกษาที่ต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้น ไม่ว่านักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือน จะมีปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันอย่างไร ก็มีการรับรู้ถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ แบบหลายตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมภายในห้องเรียน สามารถอธิบายถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ กมลภาพ ประเสริฐสังข์ ถ้าสถาบันการบินพลเรือนมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ (Computer), กระดานอัจฉริยะ (Smartboard), ห้องปฏิบัติการเสมือนจริง (Virtual Lab) และ ห้องจำลองการเรียนรู้ (Simulation Lab) ที่มีความทันสมัย มีความเหมาะสม ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการเรียน และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้นและทำให้การสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น

ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารแบบ อินเทอร์เน็ต กระดานอัจฉริยะ (Smartboard) และ คอมพิวเตอร์ ช่วยให้นักศึกษาและผู้สอนสามารถโต้ตอบกันได้แบบเรียลไทม์ ทั้งการเขียน การแสดงสื่อดิจิทัล และการแก้ไขข้อมูลในทันที ทำให้การเรียนรู้มีความเข้าใจง่ายขึ้น นักศึกษาเกิดการมีส่วนร่วม และจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนมากขึ้น (กมลภพ ประเสริฐสังข์, 2563) และ สอดคล้องกับ Rosenda, B. et al. ซึ่งว่าสื่ออุปกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และสามารถนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเข้าใจได้ ง่ายและชัดเจน (Rosenda, B. et al., 2024) และยังสอดคล้องกับ Hikmah, H. et al. ซึ่งชี้ว่าการใช้สื่อการสอนที่เป็นดิจิทัล สามารถช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการทำงานในอนาคต โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ภายในห้องปฏิบัติการเสมือนจริง (Virtual Lab) และห้องจำลองการเรียนรู้ (Simulation Lab) ช่วยลดข้อจำกัด ทางด้านทรัพยากรและความเสี่ยงในการเรียนรู้จริง เช่น การทดลองในห้องแล็บหรือการจำลองสถานการณ์การทำงาน การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) (Hikmah, H. et al, 2024) และสอดคล้องกับภัทรธิดา วัฒนโชติศักดิ์ ที่พบว่า อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ช่วยให้การเรียนรู้ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียน นักศึกษาสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ผ่านระบบการเรียนออนไลน์และแพลตฟอร์มต่าง ๆ ช่วยเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม (ภัทรธิดา วัฒนโชติศักดิ์, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของ นภดล จิตพิทักษ์วงศ์ ที่กล่าวว่า การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์จำลอง ทำให้นักศึกษาพร้อมรับมือกับการทำงานในยุคดิจิทัล (นภดล จิตพิทักษ์วงศ์, 2564) 2) ปัจจัยด้านการทำกิจกรรมภายในห้องเรียน สอดคล้องกับ สุกัญญา แก้วกาญจน์ กล่าวไว้ว่า ถ้าสถาบันการbinพลเรือนมีโปรแกรมที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น Kahoot, Simulator และโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมกับห้องปฏิบัติการ ที่มีความทันสมัยและเหมาะสมตามลักษณะของผู้เรียน สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการเรียนในหัวข้อหรือรายวิชานั้น ๆ การใช้เกมการเรียนรู้แบบ Kahoot ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ผ่านการตอบคำถามและแข่งขันกันในรูปแบบเกม ซึ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ให้ผู้เรียนก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์เสมือนจริง ด้วยโปรแกรม Simulator (สุกัญญา แก้วกาญจน์, 2564) และยังสอดคล้องกับ สุเมธ อภิรักษ์พงศ์ กล่าวว่า การจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เช่น การฝึกบิน การจำลองหอบควบคุมการปฏิบัติการการบิน เป็นต้น ทำให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจโดยไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในระหว่างการเรียนรู้ และกลายเป็นทักษะพื้นฐานที่สามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้ (สุเมธ อภิรักษ์พงศ์, 2563) ตามที่ Campoverde-Luque, R. et al. เสนอว่าโปรแกรมมีส่วนช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีในกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการสอนนั้นมีความสมบูรณ์มากขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและดึงดูดใจ เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Campoverde-Luque, R. et al, 2021) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Alberio, V. & Ibáñez, C. และ Marpelina, L. et al. ที่อธิบายว่าโปรแกรมนั้นช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการศึกษาในยุคดิจิทัล รวมไปถึงการพัฒนาการเรียนรู้แบบ Active Learning การทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น

Kahoot (Albero, V. & Ibáñez, C., 2018); (Marpelina, L. et al, 2024) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูติมา คำภักดี ที่พบว่าโปรแกรมจำลอง ซึ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริงในอนาคต (ชูติมา คำภักดี, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน ด้วยสมมติฐานด้านต่าง ๆ โดยการทดสอบไครส์คาล-วอลลิส ได้แก่ 1) เพศที่แตกต่างกัน 2) หลักสูตรที่แตกต่างกัน 3) ปีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ไม่ว่านักศึกษา จะมีปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลักสูตรภาคพื้น สถาบันการบินพลเรือน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ แบบหลายตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมภายในห้องเรียน สามารถอธิบายถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของนักศึกษาภาคพื้นสถาบันการบินพลเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ถ้าสถาบันการบินพลเรือนมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ (Computer), กระดานอัจฉริยะ (Smartboard), ห้องปฏิบัติการเสมือนจริง (Virtual Lab) และ ห้องจำลองการเรียนรู้ (Simulation Lab) ที่มีความทันสมัย มีความเหมาะสม ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการเรียน และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้นและทำให้การสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารแบบอินเทอร์แอคทีฟ กระดานอัจฉริยะ (Smartboard) และคอมพิวเตอร์ นักศึกษาและผู้สอนสามารถโต้ตอบกันได้แบบเรียลไทม์ ทั้งการเขียน การแสดงสื่อดิจิทัล และการแก้ไขข้อมูลในทันที ทำให้การเรียนมีความเข้าใจง่ายขึ้น นักศึกษาเกิดการมีส่วนร่วม และจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านการปฏิบัติ ควรมีการติดตั้งอุปกรณ์ VR สำหรับนักศึกษาในห้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมจำลองที่เสมือนจริง เช่น การจำลองการทำงานในสนามบิน การซ้อมฝึกการควบคุมการจราจรทางอากาศ หรือการจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบิน เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในรูปแบบเสมือน 2) ด้านวิชาการ ควรมีการบูรณาการเกมเพื่อการเรียนรู้เข้ากับบทเรียนในห้องเรียน เช่น เกมจำลองสถานการณ์ในห้องควบคุมการจราจรทางอากาศ หรือการจำลองการตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉิน ครูผู้สอนสามารถนำผลการเล่นเกมของนักศึกษาเข้ามาประกอบการสอนในห้องเรียน เช่น การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในเกมและการนำเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เรียน 3) ด้านนโยบาย ควรมีการลงทุนในอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เช่น ห้องปฏิบัติการเสมือนจริง ชุดจำลองการบิน และ Smart Classroom พร้อมโครงสร้างพื้นฐานควบคู่กับการพัฒนาซอฟต์แวร์การเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ก่อนไปปฏิบัติงานจริงในอนาคต ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งถัดไป ควรศึกษาในกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรภาคอากาศ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสื่อถึงข้อมูลที่มีรายละเอียดในส่วน

ภาคอากาศมากยิ่งขึ้น และควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี เพื่อต่อยอดการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กมลภพ ประเสริฐสังข์. (2563). การใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.
- ชุติมา คำภักดี. (2565). Active Learning กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการศึกษา, 9(4), 55-63.
- ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2566). การจัดการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี. Journal of Applied Education, 1(2), 1-12.
- นภดล จิตพิทักษ์วงศ์. (2564). การเตรียมความพร้อมนักศึกษาในยุคดิจิทัลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- ภัทรธิดา วัฒนโชติศักดิ์. (2561). การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารการจัดการศึกษา, 8(3), 12-19.
- สถาบันการบินพลเรือน. (2566). ประวัติความเป็นมา. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.catc.or.th/th/history-of-catc/>
- สุกัญญา แก้วกาญจน์. (2564). การใช้เกม Kahoot ในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยการศึกษา, 12(1), 45-52.
- สุเมธ อภิรักษ์พงศ์. (2563). การเรียนรู้ผ่านการจำลองสถานการณ์เสมือนจริงเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสมอ นิ่มเงิน. (2562). Generation กับพฤติกรรมกรับข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ. กรมประชาสัมพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.prd.go.th/th/file/get/file/20201201801ba5d82db9dfa27db089b41c8f138a113752.pdf>
- Albero, V. & Ibáñez, C. (2018). Content review using Kahoot! with aeronautical engineering students. In Proceedings of the 4th International Conference on Higher Education Advances (HEAd'18) Fourth International Conference on Higher Education Advances. Universitat Politècnica València, 2018(1), 1117-1124
- Best, J. W. (1970). Research in Education. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Campoverde-Luque, R. et al. (2021). Capacitación Pedagógica en Herramientas Digitales y su Impacto en la Calidad Educativa de las Instituciones Educativas Fiscales en época de Pandemia. 593 Digital Publisher CEIT, 6(2-2), 25-33
- Hikmah, H. et al. (2024). Educational revolution in the digital era: Integrating technology in the independent curriculum . Journal of Quality Assurance in Islamic Education, 4(1), 38-49.

- InsightERA. (2022). Thailand's top social by generation usage. Retrieved November 11 , 2023, from <https://www.insightera.co.th/thailand-top-social-2022/>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Marpelina, L. et al. (2024). Revolutionizing history learning in the digital era: Transforming the way we learn. *KnE Social Sciences*, 9(2), 912-927.
- Rosenda, B. et al. (2024). The use of technology in the delivery of instruction in public schools. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 6(3), 1-11
- Siripop, S. (2021). 21st century skills. Retrieved November 11 , 2023, from <https://shorturl.at/4lfVE>

การวิเคราะห์คุณภาพบริการสายการบินต้นทุนต่ำด้วยคุณลักษณะ ของแบบจำลองคานโน*

SERVICE QUALITY ANALYSIS OF LOW COST AIRLINES USING KANO MODEL ATTRIBUTES

ศุภฤกษ์ ประวรรณะ*, ธัญญรัตน์ คำเพระ, วรันตรี ปลั่งวัฒนะ

Supalerk Prawanna*, Thanyarat Khamproh, Warantri Plangwattana

หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Management Program, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: supalerk.t@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน และเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ตามสะดวกจากผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำด้วยสูตรการคำนวณของคอแคร์น ได้จำนวน 393 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองคานโน โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการบริการโดยแยกตามคุณลักษณะ ดังนี้ 1) คุณลักษณะแบบมิติเดียว 14 คุณลักษณะ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ให้การบริการอย่างเท่าเทียมกัน เจ้าหน้าที่สายการบินเข้าใจ และตอบคำถามของลูกค้าได้อย่างครบถ้วน สายการบินสามารถดูแลสัมภาระของผู้โดยสารได้เป็นอย่างดี สายการบินให้บริการเที่ยวบินที่ปลอดภัย โดยเป็นไปตามมาตรฐานสากล เว็บไซต์ของสายการบินมีข้อมูลที่เพียงพอ สายการบินมีขั้นตอนที่ง่ายต่อการจองเที่ยวบินผ่านเว็บไซต์ สายการบินสามารถให้บริการได้ตรงเวลา ภาพลักษณ์ของสายการบินมีความน่าเชื่อถือ เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ เจ้าหน้าที่สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ดี เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพต่อผู้โดยสาร การตอบสนองและแก้ไขปัญหาของผู้โดยสารได้อย่างทันท่วงที การจัดการเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของสายการบิน และเจ้าหน้าที่บนเครื่องบินยินดีให้ความช่วยเหลือ 2) คุณลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน 6 คุณลักษณะ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สนใจผู้โดยสารเป็นรายบุคคล ราคาค่าบริการมีความสมเหตุสมผล ช่วงเวลาเที่ยวบินที่ดี เที่ยวบินมีให้บริการเพียงพอ เส้นทางบินที่หลากหลาย บริการอาหารและเครื่องดื่มแบบชำระเงินได้บนเที่ยวบิน ดังนั้น จึงจะทำให้สายการบินสามารถแข่งขันในตลาดได้โดยส่งมอบความพึงพอใจอันนำไปสู่ความภักดีและการเลือกใช้บริการอย่างต่อเนื่องในอนาคต

คำสำคัญ: คุณภาพบริการ, สายการบินต้นทุนต่ำ, แบบจำลองคานโน

Abstract

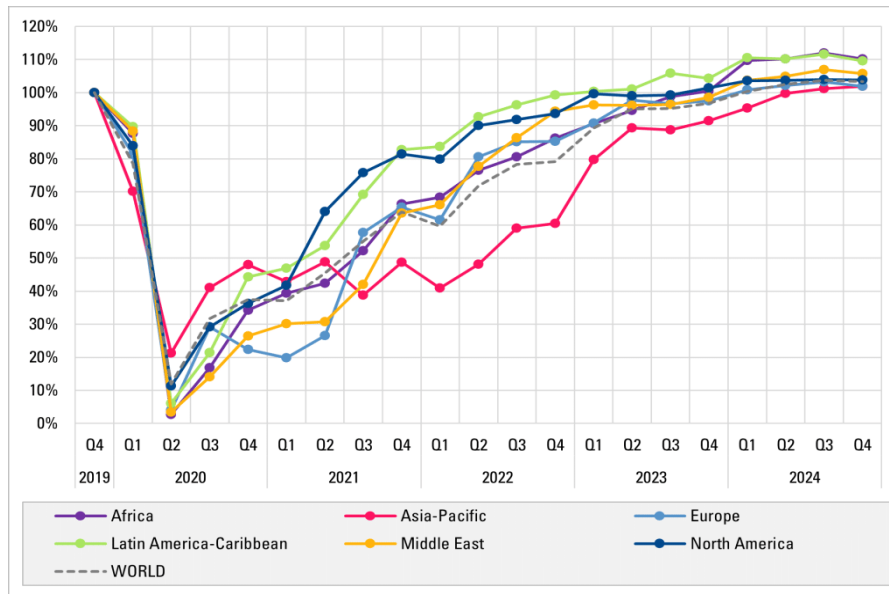
This research is a quantitative study with the objective of analyzing service quality based on the Kano model attributes and proposing strategies to improve the service quality of low-cost airlines within Thailand. The data collection was carried out using a questionnaire with convenience sampling, targeting passengers of low-cost airlines, and a total of 393 respondents were selected based on Cochran's formula. The collected data was then analyzed using the Kano model, with percentage frequency values being calculated. The findings of the research indicated that the service quality of low-cost airlines could be categorized according to specific attributes. The first category of attributes identified were one-dimensional attributes, consisting of 14 characteristics. These characteristics include airline staff providing equal service to passengers, ensuring that airline staff understand customer inquiries and offer complete responses, ensuring proper handling of passenger baggage, providing safe flights that comply with international safety standards, offering sufficient information on the airline's website, having a user-friendly flight booking process on the airline's website, ensuring that flights are punctual, maintaining a reliable image for the airline, having staff with professional knowledge and skills, staff effectively managing unexpected situations, providing polite service to passengers, offering timely responses and resolutions to passenger issues, handling service complaints efficiently, and ensuring that flight attendants are willing to assist passengers when necessary. The second category consists of indifferent attributes, consisting of 6 characteristics. These attributes are staff providing personalized attention to passengers, offering reasonable service prices, providing favorable flight schedules, ensuring sufficient flight availability, offering a variety of flight routes, and offering paid food and beverage services onboard flights. The results of this study suggest that enhancing these specific attributes will help low-cost airlines remain competitive in the market. By improving service quality, airlines can achieve higher levels of customer satisfaction, which will ultimately lead to greater customer loyalty and continued patronage in the future.

Keywords: Service Quality, Low-cost Airlines, Kano Model

บทนำ

ปัจจุบันการเดินทางทางอากาศได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จากการคาดการณ์ของสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเติบโตเพิ่มขึ้นในปี 2025 ร้อยละ 109 จากปี 2019 เนื่องด้วยการยกเลิกข้อจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศอย่างช้า ๆ อีกทั้งปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ อาทิ ความต้องการเดินทางที่สะสมในช่วงของการจำกัดการเดินทาง นโยบายภาครัฐ และเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัวหลักจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เป็นต้น (International Air Transport Association (IATA),

2023) ซึ่งสอดคล้องในทำนองเดียวกันกับการคาดการณ์ของสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ ระบุว่าปริมาณผู้โดยสารเพิ่มขึ้นอย่างมากจากการเปิดตลาดจีนอย่างต่อเนื่อง ด้วยความไม่แน่นอนจากปัจจัยทั้งขาขึ้น และขาลง คาดว่าในปี 2024 จะเข้าถึงผู้โดยสารประมาณ 3.4 พันล้านคน หรือ ร้อยละ 99.5 ของระดับปี 2019 (ACI World, 2023) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การคาดการณ์ปริมาณผู้โดยสารทั่วโลก รายไตรมาสเทียบกับปี ค.ศ. 2019

จากภาพที่ 1 เมื่อจำนวนผู้โดยสารเริ่มกลับสู่สภาวะปกติ ทำให้การแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินรุนแรงขึ้น อีกทั้งในปี พ.ศ. 2566 มีผู้ประกอบการยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำกิจการการบินพลเรือนในประเทศไทยจำนวน 9 ราย ซึ่งได้ทำการขอใบรับรองผู้ดำเนินการเดินอากาศ (Air Operator Certificate: AOC) เพื่อให้สามารถให้บริการเชิงพาณิชย์ ได้แก่ 1) บริษัท เอเชียแอร์ โรสเปซ เซอร์วิส จำกัด 2) บริษัท สยาม ซีแพน จำกัด 3) บริษัท อาร์ ซี แอร์ไลน์ จำกัด (Really Cool) 4) บริษัท อวานติ แอร์ ชาร์เตอร์ จำกัด 5) บริษัท เอ็ม แลนด์มาร์ช จำกัด 6) บริษัท กรุงเทพเฮลิคอปเตอร์ เซอร์วิส จำกัด 7) บริษัท พัทยา แอร์เวย์ จำกัด 8) บริษัท เอเชีย แอทแลนติก แอร์ไลน์ จำกัด และ 9) บริษัท พี80 แอร์ จำกัด (วรรณิกา จิตตินรากร, 2023) จากที่กล่าวมาข้างต้นสายการบินต่าง ๆ จึงต้องปรับปรุงกลยุทธ์ในการดึงดูดผู้โดยสาร โดยหนึ่งในกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยม คือ การให้บริการแบบสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-costs carrier) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสายการบินที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า และมุ่งเน้นการลดต้นทุนในการดำเนินงานทุกกิจกรรม เพื่อให้สามารถขายบัตรโดยสารได้ในราคาที่ถูกลงกว่าสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ (Full-service carrier) (Funyane, N., 2021) โดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันด้านราคา การเพิ่มเส้นทางบินใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้โดยสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรในแง่ของปัญหาทางการเงิน (Promrup, K., 2023) อีกทั้งสายการบินต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดจากแรงกดดันหลายด้าน เพื่อสร้างการแข่งขันและความอยู่รอด จึงเป็นความท้าทายที่ผู้บริหารต้องเผชิญ (สุรเดช จงวรรณศิริ, 2565) ซึ่งปัญหาที่

ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำสามารถพบเจอได้มีหลายประการ อาทิ การแจ้งเปลี่ยนวันและเวลาเดินทาง ความล่าช้าในการให้บริการ การแจ้งยกเลิกเที่ยวบิน การคิดค่าสินค้าและบริการเพิ่มเติมนอกเหนือจากราคาบัตรโดยสาร เป็นต้น (Points Miles & Martinis, 2019) จากที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ผู้โดยสารรู้สึกไม่พึงพอใจและสูญเสียความเชื่อมั่นในบริการ รวมถึงส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสายการบินและการเลือกใช้บริการในอนาคต (Tay, A. & Belgiawan, P. F., 2023)

ด้านคุณภาพการให้บริการจึงมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้ใช้บริการ การสร้างความพึงพอใจ และการกลับมาใช้บริการซ้ำ ดังนั้น การทำความเข้าใจรวมถึงการตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารอย่างตรงความต้องการ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และนำมาซึ่งการรักษาฐานลูกค้าได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการให้บริการที่ดีและการเกิดความประทับใจ (Alsaber, K., 2020); (Kankaew, K. et al., 2022) ผู้ให้บริการต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการของตน ซึ่งในการสร้างคุณภาพการให้บริการที่ดีนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นต้นทุนของผู้ให้บริการในการรักษาคุณภาพดังกล่าวไว้ และในการดำเนินธุรกิจในอุตสาหกรรมการบิน ย่อมเป็นการดำเนินงานที่แสวงผลกำไร ดังนั้นแบบจำลองคานโน (Kano model) ซึ่งถูกพัฒนาโดย โนริยาเกะ คานโน ในปี ค.ศ.1984 เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค ตลอดจนเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค (Kano, N., 1984)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แบบจำลองคานโนเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนา และปรับปรุงเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ จากการวิเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการสร้างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อสายการบินต้นทุนต่ำ รวมถึงลดคุณลักษณะที่ไม่จำเป็นหรือไม่มีผลต่อการให้บริการ เพื่อให้การบริหารจัดการสายการบินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางให้สายการบินต้นทุนต่ำสามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมถึงเกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุนของผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นผลดีต่อทั้งสายการบินต้นทุนต่ำในการครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดจากการดึงดูดผู้ใช้บริการและผู้ใช้บริการได้รับการตอบสนองอย่างตรงจุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน (Kano model)
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณภาพบริการสายการบินต้นทุนต่ำด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบถึงจำนวนผู้ใช้บริการที่แน่ชัด จึง

ต้องใช้การคำนวณจากสูตรของคอแรน (Cochran, W. G., 1977) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ที่ร้อยละ 5 รวมถึงสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยในครั้งนี้จึงควรมีจำนวน 385 คน อย่างไรก็ตามในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งหมด 393 คน และการวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้ผู้ที่มีความประสงค์ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดความพึงพอใจ แนวคิดคุณภาพการให้บริการ แนวคิดแบบจำลองคานอ (Kano Model) และรูปแบบการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

ขั้นตอนที่ 2 ตั้งคำถามคุณลักษณะในแต่ละประเด็นหลักเป็นข้อคำถาม 2 ด้าน แต่ละข้อคำถามคุณลักษณะต้องประกอบด้วยคำถามเชิงบวก (Functional Questions) และคำถามเชิงลบ (Dysfunctional Questions) อย่างละ 1 ข้อในทุกประเด็น ทั้งนี้ คำถามมีตัวเลือกทั้งหมด 5 ตัวเลือก คือ 1) ชอบมาก ถ้าเป็นแบบนี้ (Like) 2) มันต้องเป็นแบบนี้ เพราะเป็นสิ่งที่ต้องมีหรือเป็นพื้นฐานของการใช้บริการ (Must Be) 3) รู้สึกเฉย ๆ (Neutral) 4) รับได้ ถ้าเป็นแบบนี้ หรืออยู่กับสิ่งนี้ได้ (Live With) และ 5) รู้สึกไม่ชอบเลย ถ้าเป็นแบบนี้ (Dislike)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนเพื่อหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of item - Objective Congruence หรือ IOC) และพิจารณาเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 คะแนนขึ้นไป จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.852 ซึ่งถือว่า แบบสอบถามนี้ มีค่าความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 393 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นข้อคำถาม 2 ด้าน ประกอบด้วยคำถามด้านบวก (Functional Question) และคำถามด้านลบ (Dysfunctional Question) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อคำถามตามแบบจำลองคานอ

Questions	Answer
เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Functional Question)	1) ชอบมาก (Like) 2) ควรจะเป็นแบบนี้ (Must Be)
เจ้าหน้าที่ไม่ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Dysfunctional Question)	3) เฉย ๆ (Neutral) 4) รับได้ (Live With) 5) ไม่ชอบ (Dislike)

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดความพึงพอใจ แนวคิดคุณภาพการให้บริการ แนวคิดแบบจำลองคานโน (Kano Model) และรูปแบบการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อนำมาประกอบข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหาคุณภาพการบริการด้วยแบบจำลองคานโนตามแนวคิดของ Kano, N. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ดำเนินการแปลผลแบบสอบถามตามแบบจำลองคานโน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางประเมินประเภทคุณภาพบริการ

Customer Requirements		Dysfunctional (Negative Questions)				
		1) Like	2) Must Be	3) Neutral	4) Live With	5) Dislike
Functional (Positive Questions)	1) Like	Q	A	A	A	O
	2) Must Be	R	I	I	I	M
	3) Neutral	R	I	I	I	M
	4) Live With	R	I	I	I	M
	5) Dislike	R	R	R	R	Q

หมายเหตุ: A = Attractive, O = One-dimensional, M = Must Be, I = Indifferent, R = Reverse, Q = Questionable

นำค่าคะแนนในแบบสอบถามทั้งคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบแต่ละข้อมาเทียบตามตารางที่ 2 เพื่อกำหนดคุณลักษณะจากนั้น นำค่าร้อยละความถี่ของแต่ละคุณลักษณะในแต่ละข้อมาเปรียบเทียบกับกัน เพื่อให้ประเมินประเภทของคุณลักษณะอย่างถูกต้อง (Matzler, K. et al., 1996) จากนั้นดำเนินการให้สัญลักษณ์แก่คุณลักษณะ ได้แก่ A (Attractive) คือ คุณลักษณะที่ทำให้หน้าที่ดึงดูดใจผู้ใช้บริการ O (One-dimensional) คือ คุณลักษณะที่ทำให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจ M (Must-be) คือ คุณลักษณะที่จำเป็นต้องมีในสินค้า Q (Questionable) คือ คุณลักษณะที่ไม่สามารถแปลผลได้จากการตอบแบบสอบถามที่มีความไม่สมเหตุสมผล R (Reverse) คือ คุณลักษณะที่ผู้ใช้บริการไม่ต้องการและควรปรับปรุง และ I (Indifferent) คือ คุณลักษณะที่ไม่มีความแตกต่างในความรู้สึกของผู้ใช้บริการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทย ด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน เพื่อให้ได้ผลของการวิเคราะห์ที่จะนำไปสู่การสรุปว่า แนวทางใดที่สามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมถึงเกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุนของผู้ให้บริการ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยด้วยคุณลักษณะของแบบจำลองคานโน (Kano model)

ผลการวิเคราะห์ประเภทคุณลักษณะ พบว่า ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยตามคุณลักษณะ 2 ประเภท ได้แก่

คุณลักษณะแบบมิติเดียว (One-dimensional Attributes) และคุณลักษณะที่ไม่แตกต่าง (Indifferent Attributes)

คุณลักษณะแบบมิติเดียว (One-dimensional Attributes) ของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทย มีจำนวน 14 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน 2) เจ้าหน้าที่สายการบินเข้าใจ และตอบคำถามของลูกค้าได้อย่างครบถ้วน 3) สายการบินสามารถดูแลสัมภาระของผู้โดยสารได้เป็นอย่างดี 4) สายการบินให้บริการเที่ยวบินที่ปลอดภัย โดยเป็นไปตามมาตรฐานสากล 5) เว็บไซต์ของสายการบินมีข้อมูลที่เพียงพอ 6) สายการบินมีขั้นตอนที่ง่ายต่อการจองเที่ยวบินผ่านเว็บไซต์ 7) สายการบินสามารถให้บริการได้ตรงเวลา 8) ภาพลักษณ์ของสายการบินมีความน่าเชื่อถือ 9) เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ 10) เจ้าหน้าที่สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ดี 11) เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพต่อผู้โดยสาร 12) การตอบสนอง และแก้ไขปัญหาของผู้โดยสารได้อย่างทันท่วงที 13) การจัดการเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของสายการบิน และ 14) เจ้าหน้าที่บนเครื่องบินยินดีให้ความช่วยเหลือ

คุณลักษณะที่ไม่แตกต่าง (Indifferent Attributes) ของผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทยมีจำนวน 6 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ให้ความสนใจผู้โดยสารเป็นรายบุคคล 2) ค่าโดยสารและค่าบริการต่าง ๆ มีความสมเหตุสมผล 3) การให้บริการเที่ยวบินในช่วงเวลาที่ดี 4) เที่ยวบินมีเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของผู้โดยสาร 5) สายการบินมีเส้นทางให้เลือกหลากหลาย และ 6) สายการบินสามารถให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแบบชำระเงินได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศไทย

ธุรกิจสายการบินเป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูง การให้บริการที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้โดยสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพบริการในหลายมิติ เช่น การให้บริการด้วยความสุภาพ การตอบสนองปัญหาได้อย่างทันท่วงที และความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ ทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้โดยสารและความภักดีต่อสายการบินในระยะยาว

การให้บริการด้วยความสุภาพถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความประทับใจแก่ผู้โดยสาร เจ้าหน้าที่ที่สามารถสื่อสารด้วยความเคารพและมีมารยาทที่เหมาะสมช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างการเดินทาง สายการบินควรฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะการสื่อสารเชิงบวกและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการให้บริการที่มีความเห็นอกเห็นใจ นอกจากนี้ การประเมินผลการทำงานและมอบรางวัลให้พนักงานที่มีผลงานโดดเด่นเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจให้พนักงานพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การตอบสนองปัญหาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพช่วยลดความไม่พึงพอใจของผู้โดยสาร สายการบินควรมีระบบการสื่อสารภายในที่ดีและใช้เทคโนโลยีที่ช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างราบรื่น การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การเพิ่มจุดบริการแก้ไขปัญหา เช่น ระบบออนไลน์สำหรับการตอบคำถามและช่วยเหลือเร่งด่วน ยังช่วยเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้โดยสาร

นอกจากบริการบนเครื่องบินแล้ว ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความสะดวกในการจองตั๋วผ่านเว็บไซต์ที่ใช้งานง่าย การจัดการสัมภาระที่มีประสิทธิภาพ และความตรงต่อเวลาของเที่ยวบิน ล้วนมีผลต่อประสบการณ์ของผู้โดยสาร การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนผ่านช่องทางออนไลน์ ช่วยให้ผู้โดยสารสามารถวางแผนการเดินทางได้สะดวกขึ้น การบริหารจัดการข้อร้องเรียนที่มีความโปร่งใสและตอบสนองรวดเร็วช่วยสร้างความไว้วางใจในสายการบิน ปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างคุณภาพบริการโดยรวมและเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสายการบิน

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพบริการของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยมีหลายปัจจัยที่ต้องพิจารณาเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจของผู้โดยสาร หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือการให้บริการที่ยุติธรรมและเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Balasubramaniam, U.; Fadhilla, R. et al.; Chang, Y. H. & Liao, M. Y. พบว่าความยุติธรรมในการกำหนดราคาและการคุ้มครองสิทธิของผู้โดยสารส่งผลต่อความภักดีและความพึงพอใจ นอกจากนี้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการตอบคำถามและให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้ผู้โดยสาร (Balasubramaniam, U., 2007); (Fadhilla, R. et al., 2019); (Chang, Y. H. & Liao, M. Y., 2010)

การจัดการสัมภาระที่มีประสิทธิภาพ เช่น เทคโนโลยีติดตามสัมภาระและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สามารถช่วยลดปัญหาและเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้ผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Singh, R. โดยผลการศึกษาชี้ว่าการบริหารจัดการสัมภาระอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร นอกจากนี้ มาตรฐานความปลอดภัยของสายการบินเป็นอีกปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจ (Singh, R., 2023) ซึ่ง Pi, H. Y. & Kim, S. T. ระบุว่าความตระหนักด้านความปลอดภัยและการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินมีผลเชิงบวกต่อระดับความรู้สึกและความมั่นใจของผู้โดยสาร (Pi, H. Y. & Kim, S. T., 2022)

คุณภาพของเว็บไซต์สายการบินก็เป็นปัจจัยสำคัญ เว็บไซต์ที่ใช้งานง่าย มีข้อมูลครบถ้วน และอัปเดตอยู่เสมอ ช่วยให้ผู้โดยสารเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้น โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zainab, K. et al.; Raza, B. et al. พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ที่ดีช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งรวมถึงการมีภาพลักษณ์ที่ดีของสายการบินยังส่งผลต่อความไว้วางใจและความภักดีของลูกค้า (Zainab, K. et al., 2014); (Raza, B. et al., 2024) ความตรงต่อเวลาเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Efthymiou, M. et al.; Safitri, P. A. & Nieamah, K. F. พบว่า การให้บริการที่ตรงเวลาที่มี การกำหนดไว้ตั้งแต่แรกสามารถช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในการเดินทาง ซึ่งรวมไปถึงการสื่อสารเกี่ยวกับความล่าช้าอย่างโปร่งใสสามารถช่วยให้ผู้โดยสารยอมรับปัญหาดังกล่าวได้ดีขึ้น อีกทั้งความเป็นมืออาชีพของเจ้าหน้าที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้โดยสาร (Efthymiou, M. et al., 2018); (Safitri, P. A. & Nieamah, K. F., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ahmad, B. ชี้ว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วและการสื่อสารที่ชัดเจน รวมถึงการแสดงออกถึงทักษะความเป็นมืออาชีพของพนักงานสามารถช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Ahmad, B., 2023)

การจัดการข้อร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ahmed, R. et al.; Rosafio, E. G. & Pinto, M. M. C. พบว่า การตอบสนองอย่างรวดเร็วและการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งรวมถึงการจัดการปัญหาข้อร้องเรียนต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจแก่สายการบิน การพัฒนาคุณภาพบริการในทุกมิติเหล่านี้ช่วยให้สายการบินต้นทุนต่ำสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้โดยสาร สร้างความพึงพอใจและความภักดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ahmed, R. et al., 2020); (Rosafio, E. G. & Pinto, M. M. C., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในอุตสาหกรรมสายการบินที่มีการแข่งขันสูง การมอบประสบการณ์การเดินทางที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบ การพัฒนาคุณภาพบริการผ่านความสุภาพ การแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และความพร้อมของเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่สายการบินควรให้ความสำคัญ ดังนั้น การวิจัยในครั้งถัดไปควรเปรียบเทียบคุณภาพบริการระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินประเภทอื่น เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญ รวมถึงศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการ การวิเคราะห์จากผู้โดยสารในภูมิภาคต่าง ๆ จะช่วยให้สายการบินปรับปรุงบริการให้ตรงกับความต้องการของแต่ละตลาดได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- วรรณิกา จิตตินรากร. (2023). 9 สายการบินน้องใหม่ “หมอเสริฐ-ประยุทธ์-พาที” รับใบอนุญาตประกอบกิจการ. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1099385>
- ACI World. (2023). Global passenger traffic expected to recover by 2024 and reach 9.4 billion passengers. Retrieved November 11, 2023, from <https://aci.aero/2023/09/27/global-passenger-traffic-expected-to-recover-by-2024-and-reach-9-4-billion-passengers/>
- Ahmad, B. (2023). Determining repurchase intentions of airline passengers: Role of cabin crew competence and passenger satisfaction. *International Journal of Management Research and Emerging Sciences*, 13(4), 15-32
- Ahmed, R. et al. (2020). Customer satisfaction & loyalty and organizational complaint handling: Economic aspects of business operation of airline industry. *The Engineering Economics*, 31(1), 114-125.
- Alsaber, K. (2020). What are the main attributes that airlines use to attract passengers in the GCC region. Huddersfield, United Kingdom. University of Huddersfield. c Effect of ground handling services on arrival baggage for passenger satisfaction. *Journal of Social Work and Science Education*, 2020(July), 1-51

- Balasubramaniam, U. (2007). *Passengers protection and rights in international civil aviation*. Quebec, Canada: McGill University.
- Chang, Y. H. & Liao, M. Y. (2010). Airline passengers' awareness of and preferred source of cabin safety information. *Asia-Pacific Management Review*, 15(4), 533-548.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Efthymiou, M. et al. (2018). The impact of delays on customers' satisfaction: An empirical analysis of the British Airways on-time performance at Heathrow Airport. *Journal of Aerospace Technology and Management*, 11(January), 1-13.
- Fadhilla, R. et al. (2019). The Impact of Price Fairness and Service Quality on Customer Satisfaction and Loyalty of Lion Air Airlines. Due to Paid Baggage Policy on Domestic Flights at Soekarno Hatta Airport, 2(2019), 170-177.
- Funyane, N. (2021). The importance of service attributes between low-cost and full-service carrier customers: A case of airline type hybridisation. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 10(6), 1741-1757.
- International Air Transport Association (IATA). (2023). Air passenger numbers to recover in 2024. Retrieved November 11, 2023, from <https://www.iata.org/en/pressroom/2022-releases/2022-03-01-01/>
- Kankaew, K. et al. (2022). Intention to return factors using low-cost airlines: A case study from Thailand. *Transportation Research Procedia*, 63(2022), 2442-2448.
- Kano, N. (1984). Attractive quality and must-be quality. *Journal of Japanese Society for Quality Control*, 14(2), 38-48.
- Matzler, K. et al. (1996). How to delight your customers. *Journal of Product & Brand Management*, 5(2), 6-18.
- Pi, H. Y. & Kim, S. T. (2022). A study on the safety awareness, emergency awareness, and emergency response ability of airport workers. *Journal of Safety Culture Research*, 17(2022), 31-44.
- Points Miles & Martinis. (2019). Why low-cost airlines are risky. Retrieved November 11, 2023, from <https://pointsmilesandmartinis.boardingarea.com/2019/03/why-low-cost-airlines-are-risky/>
- Promrup, K. (2023). Foreign tourists to Thailand exceed 16 million, Malaysians are number 1: Infoquest. Retrieved November 11, 2566, from <https://www.infoquest.co.th/2023/326982>

- Raza, B. et al. (2024). Examining the contributions of brand image and perceived quality to customer loyalty through satisfaction and trust. *Gomal University Journal of Research*, 42(2), 146-158.
- Rosafio, E. G. & Pinto, M. M. C. (2023). Timely notice of complaints. *Journal of Business Ethics*, 369(1), 369-376.
- Safitri, P. A. & Nieamah, K. F. (2023). The effect of on time performance on passenger loyalty at Citilink Indonesia Airlines at Sultan Thaha Jambi Airport. *AURELIA: Jurnal Penelitian Dan Pengabdian Masyarakat Indonesia*, 2(2), 1347-1354.
- Singh, R. (2023). Innovative baggage handling solutions to enhance passenger experience. *Journal of Airport Management*, 18(1), 18-31.
- Tay, A. & Belgiawan, P. F. (2023). The Impact of Airline Responds to Service Failure towards Customers' Satisfaction and Loyalty in the Airline Industry. *International Journal of Current Science Research and Review*, 6(07), 4968-4986.
- Zainab, K. et al. (2014). The Influence of Website Quality on Customer E-Satisfaction in Low Cost Airline. *Journal of information and communication convergence engineering*, 8(11), 3457-3463.

แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวคะแนนเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น*

GUIDELINES OF COMMUNICATION SKILLS DEVELOPING FOR CANVASSER IN LOCAL ELECTION CAMPAIGN

วิทยากร ท่อแก้ว

Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail wittayatorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัคร 2) แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อจำกัดทางการเมือง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงแบบเจาะจง จำนวน 18 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวคะแนนในบริบทการเลือกตั้งท้องถิ่นมุ่งเน้นการถ่ายทอดคุณลักษณะ นโยบาย และวิสัยทัศน์ของผู้สมัครได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพไปยังกลุ่มเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านองค์ประกอบของเนื้อหา หัวคะแนนควรถ่ายทอดข้อมูลของผู้สมัคร เช่น ประวัติ ประสบการณ์ ความซื่อสัตย์ วิสัยทัศน์ และผลงานที่เด่นชัด เพื่อตอกย้ำความน่าเชื่อถือในตัวผู้สมัคร 2) ด้านเนื้อหาหลัก เนื้อหาควรครอบคลุมจุดเด่นของผู้สมัคร ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ คุณธรรม ความเข้าใจชุมชน มีวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น ซื่อสัตย์สุจริต และความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่น 3) ด้านวิธีการนำเสนอ ควรใช้วิธีหลากหลาย ทั้งการพูดคุยปัญหาในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมพบปะประชาชน การเยี่ยมเยียนประชาชนตามบ้าน การปราศรัย การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 4) ด้านกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นโดยเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ย้ำความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ฟังพร้อมตอบสนองอย่างเข้าใจ และการสื่อสารนโยบายการพัฒนาเน้นถ่ายทอดวิสัยทัศน์การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตในชุมชน และตอบโต้ข้อจำกัดทางการเมืองด้วยข้อเท็จจริงอย่างมีสติ สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของประชาชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ทักษะการสื่อสาร, หัวคะแนน, การหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study 1) The guidelines to developing canvassers' communication skills regarding candidates' characteristics, 2) The guidelines to developing canvassers' communication skills for conveying local development policies, and 3) The guidelines to developing canvassers' communication skills in addressing political attacks. A qualitative research method was employed using in-depth interviews. Data were collected from 32 key informants directly involved in the election process through purposive sampling. Structured in-depth interview guidelines were used, and the data were analyzed by drawing conclusions. The results revealed that developing communication skills for canvassers in the context of local elections focuses on effectively and clearly communicating the candidates' attributes, policies, and visions to the target audience. The development approaches are divided into four main components: 1) Message Composition: Canvassers should convey information about the candidate, such as their background, experience, integrity, vision, and notable achievements, to reinforce candidate credibility. 2) Key Message: The content should highlight the candidate's strengths, including knowledge, competence, experience, moral integrity, understanding of the community, vision for local development, honesty, and commitment to local progress. 3) Presentation Methods: A variety of methods should be employed, such as discussing local issues, organizing community meetings, home visiting, delivering speeches, and using online media to reach the target audience. 4) Persuasion Strategies: Focus on building trust by connecting with community needs, using evidence-based information, emphasizing emotional connections, and listening while responding empathetically. Additionally, the communication of development policies should focus on conveying visions for infrastructure, economic, and quality-of-life improvements in the community, and addressing political attacks with well-reasoned, fact-based responses to positively shape public perceptions.

Keywords: Guideline For Development, Communication Skills, Canvassers, Local Election Campaign

บทนำ

ห้วคะแนนในการหาเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประชาชนในชุมชน เพราะห้วคะแนนถือเป็นตัวแทนที่มีบทบาทหน้าที่ในการกระจายข้อมูล สื่อสารคุณลักษณะ ผู้สมัคร สื่อสารนโยบายของผู้สมัคร และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน (Carpenter, D. & Moore, C. D., 2014) การทำหน้าที่ของห้วคะแนนต้องอาศัยทักษะการสื่อสาร เพราะทักษะการสื่อสารห้วคะแนนสามารถทำหน้าที่ในการหาเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจ ข้อมูลคุณลักษณะของผู้สมัคร นโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การโน้มน้าวใจ การจัดการข้อขัดแย้ง การใช้เทคโนโลยี หรือการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี

กับประชาชนในชุมชน (Celebi, M. B., 2024) ทักษะการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ห้วคเนนสามารถสื่อสารเนื้อหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีพลัง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและสนับสนุนผู้สมัครได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับการเลือกตั้งของผู้สมัคร (De Sio, L. & Weber, T., 2020)

แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของห้วคเนนเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาทักษะ องค์ประกอบการพัฒนาทักษะ และหลักการพัฒนาทักษะ (ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง, 2568) ซึ่งเป็นการวางแนวทางเพื่อให้ห้วคเนนสามารถสื่อสารข้อมูลต่างๆ ให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบาย วิสัยทัศน์ และคุณลักษณะของผู้สมัครได้อย่างถูกต้องและมีพลัง (ไพเจน มากสุวรรณ, 2568) หลักการนี้จะช่วยให้ห้วคเนนมีความพร้อมในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสื่อสารและประสานงานระหว่างผู้สมัครกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ท้องถิ่น (สุพรรณภา ภัทรเมธาวารกุล และคณะ, 2565)

ห้วคเนนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจและสนับสนุนผู้สมัครในการเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาห้วคเนนในด้านต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ด้านแรก คือ การกำหนดองค์ประกอบของเนื้อหา โดยห้วคเนนควรสามารถถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครอย่างครบถ้วน เช่น ประวัติส่วนตัว ความซื่อสัตย์ ความสามารถ และผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในตัวผู้สมัคร เนื้อหาควรสะท้อนถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้สมัครที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นได้จริง (Gillespie, A., 2010) ด้านที่สอง คือ การกำหนดเนื้อหาหลัก โดยเนื้อหาที่ห้วคเนนจะนำเสนอควรมีการเน้นที่จุดเด่นของผู้สมัคร โดยเฉพาะความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในชุมชน เนื้อหาต้องแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นและความตั้งใจในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชุมชน (Johnston, R. et al., 2012) ด้านที่สาม คือ การกำหนดวิธีการนำเสนอ ห้วคเนนควรใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสนทนา การพบปะประชาชน การใช้สื่อออนไลน์ และการจัดกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่ม เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด (Newman, B. J. et al., 2018) ด้านที่สี่ คือ กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ห้วคเนนควรมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นโดยการเชื่อมโยงข้อมูลกับความต้องการของชุมชน ใช้หลักฐานที่เป็นประจักษ์ และสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับประชาชน การพัฒนาห้วคเนนในทั้ง 4 ด้านนี้จะช่วยให้การสื่อสารของผู้สมัครมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนได้มากขึ้น

ความจำเป็นในการสื่อสารด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร นโยบายการพัฒนาท้องถิ่น และการแก้ไขข้อจำกัดทางการเมืองของห้วคเนนหาเสียงเลือกตั้งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น เนื่องจากมีผลต่อการสร้างความเข้าใจ การสร้างความเชื่อมั่น และการสนับสนุนจากประชาชน ได้แก่ 1) การสื่อสารด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร โดยการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัคร เช่น ความซื่อสัตย์ ความสามารถ วิสัยทัศน์ และผลงานที่เด่นชัด เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้สมัคร โดยการแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญและการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง 2) การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นจากผู้สมัครเป็นการแสดงถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต การสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้สมัครมีแผนการที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาชุมชนได้จริง 3) การแก้ไขข้อจำกัดทางการเมือง ในการเลือกตั้งท้องถิ่น มักจะมีการโจมตีทางการเมืองเพื่อลดความน่าเชื่อถือของผู้สมัคร การสื่อสารเพื่อ

แก้ไขข้อโจมตีเหล่านี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยการใช้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประจักษ์ การตอบโต้ข้อโจมตีอย่างมีสติ และการเน้นย้ำคุณลักษณะและผลงานที่เป็นบวก จะช่วยฟื้นฟูภาพลักษณ์ของผู้สมัครและสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัคร

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งความสนใจที่จะแสวงหาคำตอบที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาห้วคณะเน้นเกี่ยวกับแนวความคิดการพัฒนาทักษะการสื่อสาร องค์ประกอบของทักษะการสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของของห้วคณะเน้นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 3

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวทางพัฒนาทักษะการสื่อสารของห้วคณะเน้นเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นใน 4 ภูมิภาคของประเทศ รวมจำนวน 18 คน เลือกแบบเจาะจง ประกอบ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้งานห้วคณะเน้น 3 คน 2) วิทยากรผู้ดำเนินการพัฒนาห้วคณะเน้น 3 คน 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาห้วคณะเน้น 3 คน 4) ห้วคณะเน้น 3 คน 5) ผู้นำชุมชนในฐานะผู้รับสารจากห้วคณะเน้น 3 คน และ 6) นักวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมือง 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครเป็นอย่างไร 2) แนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างไร และ 3) แนวทางการพัฒนาห้วคณะเน้นด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ซึ่งได้ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประสานการ

นัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกเสียงและภาพขณะทำการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา จากนั้นได้ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป ดำเนินการตีความข้อมูลและสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาห้วคณะแนด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัคร

การพัฒนาห้วคณะแนให้มีทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครในบริบทของการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและสนับสนุนผู้สมัครอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ห้วคณะแนสามารถถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สมัครได้อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือ แนวทางการพัฒนาด้านทักษะการสื่อสารของห้วคณะแนสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ องค์ประกอบของเนื้อหา เนื้อหาหลัก วิธีการนำเสนอ และกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ดังนี้

1. องค์ประกอบของเนื้อหา พบว่า การสร้างเนื้อหาสำหรับการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครจำเป็นต้องมีการพิจารณาในหลายมิติ เพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของผู้สมัคร โดยองค์ประกอบของเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย 1) ประวัติส่วนตัวและประสบการณ์ โดยมุ่งการสื่อสารถึงภูมิหลังทางการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน หรือความสำเร็จในอดีตที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้สมัคร 2) คุณลักษณะสำคัญด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ หรือความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น 3) วิสัยทัศน์และนโยบาย เน้นวิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่นและนโยบายสำคัญที่ผู้สมัครต้องการผลักดัน และ 4) ผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ ซึ่งเป็นผลงานที่ผู้สมัครเคยทำมาก่อนหรือแผนงานที่วางไว้ในอนาคตที่สามารถเป็นประโยชน์แก่ชุมชนหรือท้องถิ่น

2. เนื้อหาหลัก พบว่า เนื้อหาที่ห้วคณะแนต้องสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนควรครอบคลุมด้านสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) จุดเด่นของผู้สมัคร มุ่งเน้นจุดแข็งที่ทำให้ผู้สมัครโดดเด่นกว่าคู่แข่ง เช่น ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การเป็นผู้นำที่มีประสบการณ์ 2) คุณธรรมและจริยธรรม ผู้สมัครควรมีภาพลักษณ์ที่สื่อถึงความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และความยุติธรรม 3) ความเข้าใจต่อชุมชน สื่อสารว่าผู้สมัครมีความเข้าใจต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และ 4) ความตั้งใจในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว และการสร้างผลกระทบที่เป็นบวก

3. วิธีการนำเสนอ พบว่า การนำเสนอคุณลักษณะของผู้สมัครโดยห้วคณะแนควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การพูดคุยส่วนตัว ห้วคณะแนควรใช้ทักษะการสนทนาอย่างเป็นมิตรและตรงประเด็นกับกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น 2) การจัดกิจกรรมพบปะประชาชน การเชิญประชาชนมาร่วมกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ถามตอบเกี่ยวกับนโยบายและคุณลักษณะของผู้สมัคร 3) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ห้วคณะแนควรสามารถช่วยสนับสนุนการสื่อสาร

ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook หรือ Line เพื่อขยายการรับรู้ในกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และ 4) การใช้สื่อท้องถิ่น ร่วมมือกับสื่อท้องถิ่นในการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัคร เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

4. กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ พบว่า การโน้มน้าวใจเป็นทักษะสำคัญที่ห้วคະแนควรพัฒนาเพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างน่าเชื่อถือและกระตุ้นการตัดสินใจเลือกตั้ง โดยมีกลยุทธ์ที่สามารถนำมาใช้ได้ ซึ่งประกอบด้วย 1) การสร้างความน่าเชื่อถือ โดยห้วคະแนควรมีข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องเกี่ยวกับผู้สมัคร พร้อมทั้งแสดงออกถึงความมั่นใจในความสามารถของผู้สมัคร 2) การเชื่อมโยงความต้องการของชุมชน โดยห้วคະแนควรสามารถแสดงให้เห็นว่านโยบายของผู้สมัครสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง 3) การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ โดยห้วคະแนยกตัวอย่างผลงานหรือนโยบายที่เคยมีผลลัพธ์ที่ดีต่อชุมชนเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ 4) การสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ โดยห้วคະแนควรเน้นการสร้างความรู้สึกร่วม เช่น การเน้นความใส่ใจ ความร่วมมือ และความตั้งใจที่ดีของผู้สมัคร และ 5) การฟังและตอบสนองอย่างเข้าใจ การรับฟังความต้องการและปัญหาของชุมชน และสามารถเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้กับนโยบายของผู้สมัคร

โดยสรุปการพัฒนาห้วคະแนด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้สมัครได้รับการสนับสนุนจากชุมชน แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัคร ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและช่วยเพิ่มโอกาสในการชนะการเลือกตั้ง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาห้วคະแนด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาห้วคະแนให้มีทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ห้วคະแนสามารถถ่ายทอดนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัครได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาห้วคະแนด้านนี้สามารถจัดเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ องค์ประกอบของเนื้อหา เนื้อหาหลัก วิธีการนำเสนอ และกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ดังนี้

1. องค์ประกอบของเนื้อหา พบว่า เนื้อหาที่ห้วคະแนจะต้องสามารถถ่ายทอดได้นั้น มีองค์ประกอบสำคัญที่ครอบคลุมหลายมิติ เพื่อให้เนื้อหานำเสนอได้อย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น ห้วคະแนต้องสามารถสื่อสารถึงภาพรวมที่ชัดเจนของอนาคตชุมชน หากผู้สมัครได้รับเลือก ตั้งแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปจนถึงการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ 2) นโยบายเชิงปฏิบัติ สื่อสารถึงแผนการที่เป็นรูปธรรมซึ่งผู้สมัครจะดำเนินการเมื่อได้รับเลือก เช่น การพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสาธารณะ การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหา ห้วคະแนควรอธิบายถึงการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การจราจร การศึกษาหรือสุขภาพ โดยเสนอแนวทางการแก้ไขที่เป็นรูปธรรม

2. เนื้อหาหลัก พบว่า เนื้อหาหลักที่ห้วคະแนจะสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ควรชัดเจนและมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผู้สมัคร ซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน ห้วคະแนต้องสามารถสื่อสารนโยบายในการปรับปรุงถนน การพัฒนาสวนสาธารณะ การบริหารจัดการขยะ และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 2) การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การนำเสนอวิธีการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น การส่งเสริมสินค้าชุมชน การพัฒนาตลาดชุมชน หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3) การพัฒนา

บริการสาธารณะ อธิบายนโยบายการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ และความปลอดภัยของชุมชน และ 4) การสร้างโอกาสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

3. วิธีการนำเสนอ พบว่า การนำเสนอเนื้อหาของนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยหัวหน้าสามารถนำเสนอผ่านวิธีการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย 1) การสนทนากลุ่มย่อย หัวหน้าสามารถจัดกลุ่มเล็กเพื่อสนทนาและนำเสนอในเชิงลึก โดยให้โอกาสชาวบ้านได้ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็น 2) การประชุมชุมชนหรือกิจกรรมสาธารณะ จัดการประชุมหรือกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ เพื่อเปิดโอกาสให้หัวหน้าได้นำเสนอนโยบายต่อประชาชนในวงกว้าง 3) การใช้สื่อดิจิทัล ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, หรือ Line ในการเผยแพร่นโยบายการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ใช้อินเทอร์เน็ต และ 4) การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ใช้โปสเตอร์ ใบปลิว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นปลิว หรือจดหมายข่าวที่มีข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้สมัคร

4. กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ พบว่า การโน้มน้าวใจเป็นทักษะสำคัญในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น โดยหัวหน้าสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ในการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย 1) การเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน หัวหน้าควรนำเสนอนโยบายที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน เช่น หากชุมชนประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้ง หัวหน้าควรเน้นนโยบายการพัฒนาระบบระบายน้ำ 2) การสร้างความน่าเชื่อถือ หัวหน้าต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง พร้อมทั้งใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ผลงานที่ผ่านมา หรือตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการนำเสนอ 3) การสร้างความรู้สึกที่ดีร่วมกัน หัวหน้าควรแสดงออกถึงความเข้าใจและความใส่ใจต่อความต้องการของประชาชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์และการสนับสนุนที่แข็งแกร่ง 4) การใช้วิธีเปรียบเทียบ นำเสนอ นโยบายของผู้สมัครโดยเปรียบเทียบกับผู้สมัครคนอื่น เพื่อเน้นให้เห็นความแตกต่างในเชิงบวก โดยไม่ใช้วิธีการโจมตีฝ่ายตรงข้าม และ 5) การใช้คำพูดและภาพที่ชัดเจน ใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายและสื่อความหมายตรงประเด็น พร้อมภาพประกอบหรือแผนภาพที่ช่วยให้ประชาชนเห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับแผนพัฒนา

โดยสรุป การพัฒนาหัวหน้าด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้สมัคร แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหัวหน้าด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อจำกัดทางการเมือง มีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาหัวหน้าให้มีทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อจำกัดทางการเมืองถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนผู้สมัคร รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดหรือตกเป็นเหยื่อของการโจมตีทางการเมืองอย่างไม่มีมูล โดยแนวทางการพัฒนาแบ่งเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ องค์ประกอบของเนื้อหา เนื้อหาหลัก วิธีการนำเสนอ และกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาหัวหน้าด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อจำกัดทางการเมือง ด้านองค์ประกอบของเนื้อหา พบว่า การเตรียมเนื้อหาที่ใช้ตอบโต้หรือแก้ไขข้อจำกัดทางการเมืองต้องมีความรอบคอบและละเอียดอ่อน ซึ่งประกอบด้วย 1) ข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ข้อมูลที่ถูกต้องและยืนยันได้เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อใช้หักล้างข้อโจมตีโดยตรง เช่น เอกสารหลักฐาน ขาวารายงาน หรือสถิติที่ถูกต้อง 2) ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล เน้น

การให้ข้อมูลอย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา เพื่อแสดงถึงความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อสาธารณะ 3) การสื่อสารเชิงบวก นอกจากการหักล้างข้อโจมตีแล้ว หัวคะแนนควรเน้นการเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้สมัคร และนำเสนอแนวทางแก้ไขหรือวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และ 4) ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เห็นได้ชัดเจน การใช้ตัวอย่างที่ชัดเจนหรือผลสำเร็จในอดีตของผู้สมัคร จะช่วยให้การตอบโต้มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือมากขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองด้านเนื้อหาหลัก พบว่า เนื้อหาหลักในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองควรมีความชัดเจน ตรงประเด็น และไม่ยืดเยื้อ ซึ่งประกอบด้วย 1) การหักล้างข้อโจมตีอย่างมีหลักฐาน ใช้ข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้มาเป็นเครื่องมือในการโต้แย้ง และชี้ให้เห็นว่า ข้อกล่าวหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่เป็นความจริง 2) การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัคร เน้นย้ำถึงความสามารถและประวัติที่ดีของผู้สมัคร โดยชี้ให้เห็นผลงานที่ผ่านมาหรือความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาในอดีต และ 3) การชี้แจงนโยบายและการปฏิบัติที่ชัดเจน อธิบายนโยบายและการดำเนินงานที่ผู้สมัครได้ทำหรือวางแผนไว้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์

3. แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองด้านวิธีการนำเสนอ พบว่า การนำเสนอในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองควรใช้หลายวิธีการ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ใช้แพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, Line ในการตอบโต้ข้อโจมตีอย่างรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้าง 2) การสนทนากลุ่มย่อย หัวคะแนนสามารถจัดการพูดคุยในกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจตรงจุด และตอบคำถามจากชาวบ้านโดยตรง 3) การประชุมชุมชน จัดการประชุมในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและสอบถามข้อเท็จจริง และ 4) การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ข้อมูลผ่านใบปลิว โปสเตอร์ หรือจดหมายข่าวที่อธิบายข้อเท็จจริงและชี้แจงนโยบายอย่างชัดเจน

4. แนวทางการพัฒนาหัวคะแนนด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองด้านกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ พบว่า กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจในการตอบโต้ข้อโจมตีทางการเมืองควรเป็นกลยุทธ์ที่สร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจในตัวผู้สมัคร ซึ่งประกอบด้วย 1) การตอบโต้อย่างมีสติและใช้เหตุผล หัวคะแนนควรตอบโต้อย่างสงบ มีเหตุผล และไม่แสดงความโกรธหรือใช้อารมณ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครว่าเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา 2) การใช้หลักฐานในการยืนยันความจริง การใช้เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและหักล้างข้อกล่าวหาที่ไม่มีมูล 3) การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้สมัคร ใช้การตอบโต้ข้อโจมตีให้เป็นโอกาสในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้สมัคร โดยเน้นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นและความสามารถในการแก้ไขปัญหา 4) การสร้างความรู้สึกร่วมกันทางอารมณ์ หัวคะแนนควรสร้างความรู้สึกที่ดีและความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับผู้สมัครที่เลือกตั้ง เพื่อให้ชาวบ้านรู้สึกเข้าใจและใกล้ชิดกับผู้สมัครมากขึ้น และ 5) การสื่อสารเชิงบวก หลีกเลี่ยงการโจมตีกลับฝ่ายตรงข้าม แต่ให้มุ่งเน้นที่การอธิบายข้อเท็จจริงและการนำเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์แทน

โดยสรุป การพัฒนาหัวคะแนนให้มีทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตีทางการเมืองจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สมัคร และป้องกันไม่ให้ประชาชนหลงเชื่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาห้วคะแนนด้านทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครด้านบทบาทของผู้ช่วยเหลือหาเสียง ผู้ช่วยหาเสียงเป็นตัวแทนสำคัญของผู้สมัครในการสื่อสารนโยบาย ความคิด ความตั้งใจ และอุดมการณ์ของผู้สมัครไปยังประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ผู้สมัครอาจไม่สามารถเข้าถึงได้โดยตรง ส่วนทักษะการสื่อสาร ผู้ช่วยหาเสียงต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดีทั้งการพูด การเขียน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของสุพรรณา ภัทรเมธาวารกุล และคณะที่สรุปว่า ทักษะการสื่อสารของห้วคะแนนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากห้วคะแนนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิออกเสียง ต่อไปนี้คือทักษะการสื่อสารที่ห้วคะแนนควรมี ทักษะการฟัง ห้วคะแนนต้องสามารถฟังความต้องการและปัญหาของผู้มีสิทธิออกเสียงได้ดี เพื่อที่จะสามารถเข้าใจและตอบสนองได้อย่างเหมาะสม การสื่อสารอย่างชัดเจน ต้องสามารถสื่อสารข้อมูลและนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย การสร้างความสัมพันธ์ ห้วคะแนนต้องมีทักษะในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีสิทธิออกเสียง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและความภักดีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง การใช้เทคโนโลยีห้วคะแนนควรมีความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น โซเชียลมีเดีย อีเมล หรือแอปพลิเคชันการสื่อสาร และทักษะการเจรจาต่อรอง ห้วคะแนนต้องมีทักษะในการเจรจาต่อรอง เพื่อสามารถสื่อสารและโน้มน้าวผู้มีสิทธิออกเสียงให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง (สุพรรณา ภัทรเมธาวารกุล และคณะ, 2565)

ด้านการสร้างความเชื่อมั่น ผู้ช่วยหาเสียงต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชนต่อผู้สมัคร โดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับงานของ Newman, B. J., et al. ที่สรุปว่า ห้วคะแนนการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ การนำเสนอข้อมูลที่เป็นความจริงและสามารถตรวจสอบได้จะช่วยให้ผู้มีสิทธิออกเสียงรู้สึกมั่นใจในการตัดสินใจของตนเอง การโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และประวัติการทำงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างโปร่งใส จะช่วยสร้างความไว้วางใจได้มากขึ้น การตอบสนองต่อปัญหาและคำถามของประชาชน การตอบคำถามและแก้ไขปัญหาที่ประชาชนกังวลอย่างรวดเร็วและตรงประเด็น จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเชื่อถือได้ การใช้สื่อสังคมออนไลน์: การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลจะช่วยให้ข้อมูลถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การสนับสนุนจากบุคคลที่น่าเชื่อถือ การให้บุคคลที่ประชาชนเคารพและน่าเชื่อถือมาเป็นผู้สนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัครได้ (Newman, B. J. et al., 2018)

การจัดการเนื้อหา การจัดการเนื้อหาที่ส่งต่อให้ประชาชนต้องมีความสอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของผู้สมัคร รวมถึงการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ สอดคล้องกับงานของวรลักษณ์ พุ่มพวงและสมเกียรติ วันทะนะที่สรุปว่า ห้วคะแนนต้องนำเสนอเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและนโยบาย การนำเสนอเนื้อหาควรสอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัคร การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย: เนื้อหาควรถูกปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น การใช้ภาษาที่เหมาะสมและเนื้อหาที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย การใช้สื่อที่หลากหลาย การใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ ภาพถ่าย โพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์

และบทความ จะช่วยให้ข้อมูลถึงผู้มีสิทธิออกเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรลักษณ์ พุ่มพวง และสมเกียรติ วันทะนะ, 2556)

การใช้สื่อใหม่และเทคโนโลยี การใช้สื่อใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่นๆ เป็นสิ่งสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสารและนโยบายของผู้สมัครอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ความสามารถในการเชื่อมโยงกับชุมชน ผู้ช่วยหาเสียงต้องมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน การเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของการหาเสียง สอดคล้องกับงานของสุพรรณา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะที่สรุปว่า การใช้สื่อใหม่และเทคโนโลยี โซเชียลมีเดียอย่าง Facebook, Twitter, Instagram และ TikTok เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและนโยบายของผู้สมัครอย่างรวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย ส่วนแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการใช้เว็บไซต์และแอปพลิเคชันเพื่อให้ข้อมูลและติดต่อกับผู้มีสิทธิออกเสียง รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มต่างๆ สำหรับการระดมทุนและการลงทะเบียนผู้มีสิทธิออกเสียง สำหรับการเชื่อมโยงกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การพบปะและพูดคุยกับประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจ การฟังความคิดเห็นของประชาชน การรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของประชาชนในชุมชน เพื่อเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา การใช้ข้อมูลในท้องถิ่น การใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงนโยบายและการสื่อสารให้ตรงกับความต้องการของประชาชน (สุพรรณา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะ, 2565) ส่วนด้านองค์ประกอบของเนื้อหา หัวคะแนนต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายเชิงปฏิบัติ และแนวทางการแก้ปัญหาชุมชนอย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจชุมชน และบริการสาธารณะ รวมถึงใช้ข้อเท็จจริงที่โปร่งใสเพื่อหักล้างข้อโจมตี สอดคล้องกับงานของสุริยันธ์ จิรสัตย์สุนทร., (2531) ที่สรุปว่า เนื้อหาหลัก ควรเน้นการพัฒนาท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาสาธารณะ และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน โดยใช้หลักฐานสนับสนุนความสามารถของผู้สมัคร (สุริยันธ์ จิรสัตย์สุนทร, 2531) รวมทั้งสอดคล้องกับงานของแสงระวี พิมพรภิรมย์ และพิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ที่สรุปว่า การสื่อสารนโยบายต้องทำให้เกิดความหวังและความเชื่อมั่นว่าจะเป็นไปได้ (แสงระวี พิมพรภิรมย์ และพิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์, 2564) ส่วนวิธีการนำเสนอ ใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและมีการโน้มน้าวใจผ่านการสนทนากลุ่มย่อย การประชุมชุมชน การใช้สื่อดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและตอบโต้ข้อโจมตีอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของสุมาลี มาโนชญ์จิตที่สรุปว่าการสื่อสารผ่านสื่อนั้นจะต้องมีการนำเสนอข้อมูลอย่างมีอาชีพ (สุมาลี มาโนชญ์จิต, 2551) รวมทั้งสอดคล้องกับงานของสุพรรณา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะที่สรุปว่า ต้องใช้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์อย่างกว้างขวาง (สุพรรณา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะ, 2565)

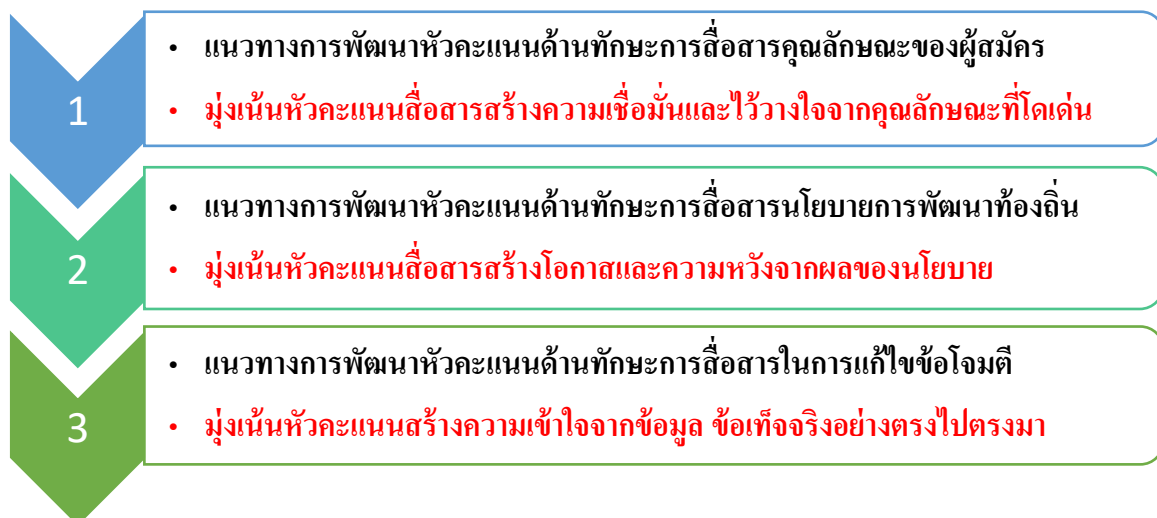
ส่วนกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ มุ่งสร้างความเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน สร้างความน่าเชื่อถือ และใช้หลักฐานยืนยันความสามารถของผู้สมัคร พร้อมตอบโต้ข้อโจมตีทางการเมืองด้วยความมีสติ ความชัดเจน และการสร้างความสัมพันธ์เชิงอารมณ์กับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง สอดคล้องกับงานของ Gillespie, A. ที่สรุปว่า สื่อสารเพื่อการตอบโต้ข้อโจมตีทางการเมืองความมีสติ การตอบโต้ข้อโจมตีทางการเมืองควรใช้ความมีสติและความสงบ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็น ความชัดเจนการให้คำตอบที่ชัดเจนและตรงประเด็นเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดและการบิดเบือนข้อมูล การสร้างความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ การสร้างความสัมพันธ์เชิงอารมณ์กับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง โดย

การแสดงความเข้าใจในความรู้สึกและปัญหาของพวกเขา เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความเชื่อมั่น (Gillespie, A., 2010)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาห้วคณะแผนในการเลือกตั้งท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัคร และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาห้วคณะแผนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลักที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ การกำหนดองค์ประกอบของเนื้อหา การกำหนดเนื้อหาหลัก การกำหนดวิธีการนำเสนอ และกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ในด้านแรก คือ การกำหนดองค์ประกอบของเนื้อหา ห้วคณะแผนควรมีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้สมัคร เช่น ประวัติส่วนตัว ความสามารถ คุณสมบัติที่เด่นชัด รวมถึงผลงานที่เป็นที่ยอมรับ มุ่งเน้นห้วคณะแผนสื่อสารสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากคุณลักษณะที่โดดเด่น การนำเสนอข้อมูลเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในตัวผู้สมัครและทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องในกลุ่มเป้าหมาย ในด้านที่สอง คือ แนวทางการพัฒนาห้วคณะแผนด้านทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น โดยกำหนดเนื้อหาหลักด้านวิสัยทัศน์ นโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น เนื้อหานี้ควรเน้นการแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและแรงจูงใจให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยต้องมุ่งเน้นห้วคณะแผนสื่อสารสร้างโอกาสและความหวังจากผลของนโยบาย ด้านที่สาม คือ แนวทางการพัฒนาห้วคณะแผนด้านทักษะการสื่อสารในการแก้ไขข้อโจมตี โดยห้วคณะแผนต้องใช้กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่นำเสนอให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ใช้หลักฐานที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่จะทำให้ประชาชนรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้สมัครในระดับที่ลึกซึ้ง มุ่งเน้นห้วคณะแผนสร้างความเข้าใจจากข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา การพัฒนาห้วคณะแผนในทั้ง 3 ด้านดังกล่าวจะช่วยให้กระบวนการสื่อสารในการเลือกตั้งท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัครได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สรุปได้ตามภาพดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาห้วคณะแผนในการเลือกตั้งท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ คือ 1) การพัฒนาห้วคະແນให้มีทักษะการสื่อสารคุณลักษณะของผู้สมัครในการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและสนับสนุนผู้สมัครอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1.1) องค์ประกอบของเนื้อหา ห้วคະແນควรถ่ายทอดข้อมูลครอบคลุมในด้านประวัติผู้สมัคร คุณลักษณะสำคัญ วิสัยทัศน์ นโยบาย และผลงานที่เป็นประจักษ์ 1.2) เนื้อหาหลัก เนื้อหาควรสื่อสารถึงจุดเด่นของผู้สมัคร คุณธรรมและจริยธรรม ความเข้าใจในชุมชน และความตั้งใจในการพัฒนา 1.3) วิธีการนำเสนอ ใช้การสนทนา การจัดกิจกรรมพบปะประชาชน การใช้สื่อออนไลน์ และสื่อท้องถิ่นเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และ 1.4) กลยุทธ์การโน้มน้าวใจสร้างความน่าเชื่อถือ เชื่อมโยงความต้องการของชุมชน ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ สร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และฟังพร้อมตอบสนองอย่างเข้าใจ 2) การพัฒนาห้วคະແນให้มีทักษะการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อให้ห้วคະແນสามารถถ่ายทอดนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัครได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางนี้แบ่งเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 2.1) องค์ประกอบของเนื้อหา ห้วคະແນต้องถ่ายทอดวิสัยทัศน์การพัฒนา นโยบายเชิงปฏิบัติ และแนวทางการแก้ปัญหาของผู้สมัครที่ครอบคลุมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตในชุมชน 2.2) เนื้อหาหลัก เนื้อหาควรมุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ บริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน 2.3) วิธีการนำเสนอ ใช้หลายรูปแบบ เช่น การสนทนากลุ่มย่อย กิจกรรมสาธารณะ การใช้สื่อดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และ 2.4) กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ เน้นการเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชน สร้างความน่าเชื่อถือ ความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ เปรียบเทียบเชิงบวก และใช้การสื่อสารที่ชัดเจน 3) การพัฒนาห้วคະແນให้มีทักษะการสื่อสารเพื่อแก้ไขข้อจำกัดทางการเมือง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนผู้สมัคร โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 3.1) องค์ประกอบของเนื้อหา เน้นข้อเท็จจริงที่ชัดเจน โปร่งใส สื่อสารเชิงบวก และใช้ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ 3.2) เนื้อหาหลัก สร้างเนื้อหาที่ชัดเจน ตรงประเด็น ใช้หลักฐานเพื่อหักล้างข้อจำกัด และย้ำความสามารถของผู้สมัคร 3.3) วิธีการนำเสนอ ใช้สื่อดิจิทัล การสนทนากลุ่มย่อย การประชุมชุมชน และสื่อสิ่งพิมพ์ในการตอบโต้ข้อจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3.4) กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ตอบโต้อย่างมีสติ ใช้หลักฐาน ย้ำภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความรู้สึกละเอียดอ่อนเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะ ในเชิงนโยบายกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรร่วมสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารท้องถิ่นด้านการพูดในที่ชุมชนด้านการบริหารงานตามพันธกิจหน้าที่ของแต่ละท้องถิ่น ส่วนข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติต้องมีการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น ในเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการพูดในที่ชุมชนของผู้สมัครปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่หลากหลายพื้นที่ ต่างวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค และปรับแบบการวิจัยจากเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบผสมวิธี เพื่อศึกษาข้อค้นพบในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง. (8 ม.ค. 2568). การพัฒนาทักษะการสื่อสารของห้วคະແນ. (วิทยากร ท่อแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

- ไพเจน มากสุวรรณ. (15 ม.ค. 2568). การพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวคะแนน. (วิทยากร ท่อแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- วรลักษณ์ พุ่มพวง และสมเกียรติ วันทะนะ. (2556). บทบาทหัวคะแนนกับการเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 2(2), 146-159.
- สุพรรณภา ภัทรเมธาวรรกุล และคณะ. (2565). กระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น. ใน วารสารวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 11(6), 178-196.
- สุมาลี มาโนชญ์จิต. (2551). การก่อรูปและบทบาทของเครือข่ายหัวคะแนน กรณีศึกษา: การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครอุบล. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุริยัณห์ จิรสัตย์สุนทร. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงระวี พิมพรภิมย์ และพีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2564). คุณลักษณะของหัวคะแนนสตรีในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7(2) 94-103.
- Carpenter, D. & Moore, C. D. (2014). When canvassers became activists: Antislavery Petitioning and the political mobilization of American women. *American Political Science Review*, 108(3), 479-498.
- Celebi, M. B. (2024). Canvassing As A Political Communication Tool: A Study On Canvassing And Its Use By The Refah Party (RP) In Türkiye. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 363-383.
- De Sio, L. & Weber, T. (2020). Issue yield, campaign communication, and electoral performance: a six-country comparative analysis. *West European Politics*, 43(3), 720-745.
- Gillespie, A. (2010). Canvasser affect and voter response: Results from national focus groups. *American Politics Research*, 38(4), 718-758.
- Johnston, R. et al. (2012). We've got them on the list: Contacting, canvassing and voting in a British general election campaign. *Electoral Studies*, 31(2), 317-329.
- Newman, B. J. et al. (2018). Race, place, and building a base: Latino population growth and the nascent Trump campaign for president. *Public Opinion Quarterly*, 82(1), 122-134.

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา*

MULTICULTURAL BUDDHIST LEADERSHIP: LESSONS FOR DISSEMINATING BUDDHISM AND PROMOTING THAI IDENTITY BY THE THAI SANGHA IN THE UNITED STATES OF AMERICA

ณัฐพัชร สายเสนา*, เรืองวิทย์ นิลโคตร, จิตติวัตร สุขป้อม, ณัฐกรรณ์ ปะพาน, สิทธิชัย ธารพล

Natthapat Saisena*, Reongwit Nilkote, Thitiwas Sukpom, Nattakorn Papan, Sitthichai Tanphon

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: natthapat.s@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้ หลักธรรมมุ่งพัฒนาปัญญา ความเป็นวิทยาศาสตร์เชิงเหตุและผล มุ่งส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม เสริมสร้างความสงบทั้งจากภายในปัจเจกบุคคล และสังคมให้เกิดสันติภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจของพระสงฆ์มาตั้งแต่อดีต พระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นบทบาทหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับนานาชาติ และยังธำรงรักษาเอกลักษณ์ไทยไปพร้อม ๆ กัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ของคณะสงฆ์ไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ เป็นคุณลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์มหาชนโดยไม่แบ่งแยกชั้นวรรณะตั้งแต่อดีตและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม 2) การปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา 3) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลาย 4) การบริหารบนฐานคุณธรรมจริยธรรม และ 5) การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพหุวัฒนธรรม 2) การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัยและเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา 3) การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 4) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บทความนี้นับว่าเสนอภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ การผสมผสานหลักธรรมกับการเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายและการสร้างความร่วมมือช่วยส่งเสริมสันติภาพและรักษาเอกลักษณ์คณะสงฆ์ไทยและส่งเสริมความสุข

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พหุวัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Abstract

Buddhism is a religion of learning. Its principles aim to develop wisdom grounded in empirical science and results, promoting holistic well-being. It fosters inner and societal peace through disseminating Buddhist teachings, a mission undertaken by monks since ancient times. Thai monks abroad play a crucial role in this mission, emphasizing the importance of international engagement while preserving Thai identity. This article aims to present a Multicultural Buddhist Leadership. It draws insights from managing networks for propagating Buddhism and enhancing the identity of the monkhood in the United States of America. Multicultural Leadership in the Buddhist Way is an essential characteristic of Buddhism, which focuses on the benefit of the public without discrimination of class or caste from the past to the present. It consists of 1) Understanding the concept of multiculturalism, 2) Practicing according to the teachings and rules of Buddhism (Dhamma Vinaya), 3) Cross-cultural communication, 4) Management based on ethics and morality, and 5) Promoting cooperation networks. Guidelines to promote the development of multicultural leadership in the Buddhist way include: 1) Training and developing multicultural skills, 2) Practicing religious duties according to Dhamma Vinaya and spreading the teachings of Buddhism, 3) Promoting education and learning across cultures, and 4) Providing counseling and supporting decision-making based on ethics and human dignity. This article focuses on presenting Buddhist multicultural leadership in disseminating Buddhism abroad. Integrating core teachings with an understanding of diverse cultures and fostering cooperation helps promote peace, preserve the identity of the Thai Sangha, and enhance societal well-being.

Keywords: Leadership, Multiculturalism, Buddhist Way

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในหลากหลายด้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ครอบคลุมทั้งการศึกษา การดำเนินชีวิต แบบแผนประเพณี และวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่นเดียวกับการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติในชีวิตประจำวันในยุคการเปลี่ยนแปลง พระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของบุคคลในการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในด้านของ การเปลี่ยนแปลงประชากร (Demographic Shifts) ทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากร (Population) หรือการโยกย้ายถิ่นฐานสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) หรือการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ (Change to The Established Economic Structure) ซึ่งทั้งล้วนส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างยิ่ง (สมบุญ วัฒนะ และคณะ, 2564) หลักธรรมที่มุ่งเน้นถึง "มัชฌิมาธรรมเทศนา" และการปฏิบัติตาม "มัชฌิมาปฏิปทา" กล่าวคือการดำเนินชีวิตที่เป็นสายกลาง มีความเป็นสมดุล ยังเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และสร้างคานาสถียรภาพรวม

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) พระพุทธศาสนาถูกกำเนิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกชั้นและวรรณะต่าง ๆ ศักยภาพและศักดิ์ของมนุษย์ถูกพัฒนาผ่านการฝึกฝนและการพัฒนาตนเองที่เน้นไปที่ความเต็มใจและความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง มุ่งการพัฒนาแบบครบทุกส่วน (Whole) ซึ่งถือว่า "มนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา" ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาจะเป็นไปได้เมื่อมีการพัฒนาทุกด้านของมนุษย์โดยเท่าเทียมกันทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นสตรี เด็ก เยาวชน คนจน คนพิการ หรือคนชรา ทุกคนจะต้องได้รับผลจากการพัฒนาเท่าเทียมกัน และหลักการที่ว่า "ไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง" (Leaving no one behind) จะถูกใช้เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่มีใครถูกกลืนหรือถูกละเว้นออกไปในกระบวนการนี้ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562) คำสอนในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสันติภาพของโลก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องการมีสติควบคุมตนเอง การอดกลั้น และการให้อภัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในเวทีระหว่างประเทศ ในยุคปัจจุบัน ไม่มีประเทศใดสามารถอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว โลกต้องพึ่งพากันมากขึ้น ทำให้การควบคุมตนเองและความอดกลั้นเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งยวดในการสร้างความสัมพันธ์อันสงบสุขระหว่างประเทศต่าง ๆ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างความสมดุล คุณภาพชีวิต และสันติภาพในสังคม โดยเน้นความเท่าเทียมและการไม่แบ่งแยกชั้นวรรณะ การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านของมนุษย์ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสงบสุข ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสันติภาพทั้งในระดับชาติและระดับโลก

บนวิถีของการเปลี่ยนแปลงบนความหลายดั่งปรากฏการณ์โลกในปัจจุบัน การมีผู้นำองค์กรหรือหมู่คณะที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์ (Human Nature) เห็นและเข้าใจถึงความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ ความรู้เรื่องมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้นำในทุกระดับผู้นำที่มีความเข้าใจเรื่องมนุษย์สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายและมีประสิทธิภาพได้ ผู้นำต้องยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน ศึกษาและทำความเข้าใจในลักษณะเฉพาะตัวของคนที่ได้มีโอกาสมาร่วมงานกัน เห็นความแตกต่าง จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถพิเศษ และนำมาวิเคราะห์เพื่อทำงานร่วมกันให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงของตนเองเพื่อให้การบริหารงานบนความหลากหลายได้ มิติเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ไทยซึ่งปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศถือว่าเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Leadership) ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายในโลกตะวันตก การปฏิบัติศาสนกิจบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความซับซ้อนและต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นอย่างสูง ต้องมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural Leadership) ที่ต้องเรียนรู้ เข้าใจ และสอดแทรกหลักธรรมคำสอนให้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับประเด็นของโลกที่กำลังให้ความสนใจอย่างกว้างขวางคือการเป็นพลโลกที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ (Learning to Live Together) การรู้จักคิด รู้กระทำ เพื่อให้โลกในภาพรวมเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะค่านิยม และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสันติ มีสันติ และเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันหรือสังคมแห่งการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การเข้าใจถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บทความเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้จากการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การถอดบทเรียน (Lessons Learned) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory observation) ได้สรุปเชิงวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบอุปนัย (Content analysis & Inductive analysis) และนำเสนอตามประเด็นได้กำหนดไว้ตามลำดับ โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติสำหรับผู้สนใจได้

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: แนวคิด และการเชื่อมโยงตามหลักพุทธธรรม

ผู้บริหารที่แท้จริงจะต้องเป็นผู้นำองค์กรไปสู่เป้าหมายปลายทางที่กำหนดไว้ให้สำเร็จ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และจัดระบบองค์กรเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Organize for Constant Change) ต้องใช้ศักยภาพของการเป็นผู้นำอย่างรอบด้าน ตามความหมายของคำว่า “ผู้นำ” (Leadership) เป็นหนึ่งในหลายมิติที่ได้รับการจำกัดความโดยนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในหลากหลายแง่มุม ผู้นำหมายถึงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร และมีบทบาทสำคัญในการนำองค์กรสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องสามารถบริหารจัดการภารกิจหลักขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนพนักงานให้แสดงความสามารถ และปรับปรุงวิสัยทัศน์เพื่อให้มีความสำเร็จ (Waldman, D. A. et al., 2001) ตามแนวคิดพื้นฐานของพฤติกรรมองค์กร ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวช่วยให้มั่นคงและสนับสนุนบุคคลอื่นในการบรรลุเป้าหมาย ต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการรับมือกับความขัดแย้ง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural Leadership) เน้นการทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการเข้าใจและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในโลกที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น การทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงเพียงการเข้าใจและเคารพความแตกต่างเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถนำความหลากหลายเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทีมงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนทำให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสำเร็จในระยะยาว (Becker, B. E. et al., 2001) กล่าวได้ว่าบนความหลากหลายของวัฒนธรรม ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยอมรับจากสมาชิกภายในองค์กรว่าเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ประสานงาน มอบหมายงาน ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นผู้เข้าใจถึงความแตกต่างเคารพ และเชื่อมสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกได้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ในส่วนของลักษณะของภาวะผู้นำตามแนวพุทธโดยมองจากมุมมองของพระพุทธศาสนา สามารถสะท้อนได้จากหลักธรรมที่เน้นการสอนและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีโดยมีพระพุทธเจ้าแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างของผู้นำ ในพระพุทธศาสนา การเป็นผู้นำไม่ได้หมายถึง

ความมีอำนาจเท่านั้น แต่เป็นการแสดงถึงความเมตตาและปัญญาของพระพุทธเจ้า ภาวะผู้นำของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเช่นการมีเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย การเป็นครูที่สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นเรียนรู้และตัดสินใจเองได้ และการช่วยเส้นทางสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2563) พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่าง โดยเน้นความสำคัญและการประยุกต์ใช้ในบทบาทผู้นำใน กล่าวได้ว่า พระราชจริยวัตรต่าง ๆ เป็นแบบอย่างของภาวะผู้นำที่เริ่มมาจากกำเนิดพระพุทธศาสนาในยุคแรกเริ่มและได้ส่งต่อมาให้กับพุทธบริษัทจนถึงปัจจุบัน

บทเรียนและประสบการณ์: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย

1. **บริบทและพัฒนาการ** การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาเริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) โดยสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) วัดมหาธาตุฯ ได้รับนิมนต์จาก ดร.แฟรงค์ บุษแมน ผู้ก่อตั้งขบวนการส่งเสริมศีลธรรม (Moral Rearmament: M.R.A.) ให้เข้าร่วมงานฉลองอายุครบ 80 ปีของเขาและครอบครัว 10 ปีของ M.R.A. ที่รัฐมิชิแกน สมเด็จพระพุทธาจารย์และคณะได้เดินทางไปยังมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในยุโรปเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับองค์การ M. R. A. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จได้เนื่องจากหลายปัจจัย ประการแรกคือความพยายามของคณะสงฆ์ไทยในการเดินทางไปเผยแผ่คำสอนและสร้างชุมชนพุทธ ประการที่สองคือความสนใจของชาวอเมริกันในคำสอนและการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา เช่น การทำสมาธิที่ถูกมองว่าเป็นวิธีการผ่อนคลายความเครียดและพัฒนาจิตใจ ประการที่สามคือความสามารถในการปรับตัวและประยุกต์ใช้คำสอนให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวตะวันตก นอกจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวต่างประเทศแล้ว บทบาทหนึ่งของคณะสงฆ์คือการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยให้กับชาวไทยต่างประเทศโดยบริบทและสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกา ชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกามองต้องเผชิญกับหลายประเด็นที่ท้าทาย ทั้งในด้านการปรับตัวและการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาด้านความแตกต่าง การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างจากบ้านเกิดเป็นเรื่องยาก เนื่องจากวิถีชีวิตและค่านิยมที่แตกต่างกันทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวและแปลกแยก ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม ชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกามองต้องเผชิญกับความไม่เท่าเทียมในด้านต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคที่ต้องก้าวข้ามเพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้น ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก การใช้ชีวิตในต่างประเทศจึงไม่สะดวกในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายที่สูงและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่ยากขึ้น และปัญหาส่วนบุคคล นอกจากนี้แล้วชาวพุทธไทยยังเผชิญกับปัญหาด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น ความเหงา ความกังวล และความเครียดจากการปรับตัวและใช้ชีวิตในต่างแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ทั่วไป การเสริมสร้างพลังใจ การเสริมสร้างพลังใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง โดยการเผยแผ่หลักธรรมะจะเป็นพลังช่วยให้จิตมีความเข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวในอกุศลธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อีกทางหนึ่ง

2. **บทบาทและคุณลักษณะของพระสงฆ์ในต่างประเทศ** การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจที่สำคัญของพระธรรมทูต ซึ่งมีบทบาทในการนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปยังผู้คนทั่วโลก แม้ว่าพระธรรมทูตในสมัย

พุทธกาลและสมัยปัจจุบันจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในด้านคุณลักษณะและวิธีการเผยแผ่ดังนี้

2.1 ความรู้ด้านพุทธวินัย ในสมัยพุทธกาล พระธรรมทูตมีความรู้ด้านพุทธวินัยอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ความมั่นคงในความรู้และการปฏิบัติตามพุทธวินัยนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้พวกเขาสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่เคารพนับถือ ขณะที่ในสมัยปัจจุบัน พระธรรมทูตได้รับการศึกษาในด้านพุทธวินัยอย่างกว้างขวางและมีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากจะเรียนรู้พุทธวินัยตามตำราแล้ว ยังมีการประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านี้ให้สอดคล้องกับสังคมและยุคสมัยปัจจุบัน แม้ว่าพระธรรมทูตในปัจจุบันจะมีความรู้ด้านพุทธวินัยในระดับดี แต่ยังคงต้องพัฒนาความเข้าใจและการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงแก่นแท้ของพุทธวินัย

2.2 ความรู้ด้านคำสอนของพระพุทธเจ้า พระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลมีความเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้งและแตกฉาน พวกเขาสามารถนำคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติและเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเต็มเปี่ยมทำให้พวกเขาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม พระธรรมทูตในสมัยปัจจุบันมีความรู้และความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าในระดับพื้นฐาน แม้จะมีความพยายามในการปรับคำสอนให้เข้ากับยุคสมัย แต่การปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้ยังคงเป็นไปอย่างผิวเผิน พระธรรมทูตในปัจจุบันจึงต้องเพิ่มความพยายามในการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ความรู้ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีความตรงกับวิถีชีวิตและพิธีกรรมของผู้คนในสมัยนั้น พระธรรมทูตใช้ความรู้และปัญญาที่เกิดขึ้นในใจในการเผยแผ่ ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างธรรมชาติและไม่ฝืนกาย ในสมัยปัจจุบัน พระธรรมทูตมีการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเผยแผ่สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม พระธรรมทูตยังคงต้องพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้สื่อและวิธีการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

กล่าวได้ว่า พระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันมีความแตกต่างกันในด้านความรู้และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้ว่าพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบันจะมีการปรับตัวและพัฒนาความรู้ให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงต้องเพิ่มความพยายามในการศึกษาความรู้ด้านพุทธวินัย คำสอนของพระพุทธเจ้า และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถนำคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติและเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรอบด้าน บทบาทพระธรรมทูตซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเผยแผ่พระสงฆ์เสริมเอกลักษณ์ไทยในต่างแดน การมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีประเด็นที่เป็นองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ความเข้าใจความเป็นพุทธวัฒนธรรม การมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธ พระสงฆ์จะต้องมีความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีที่แตกต่างกัน ความเข้าใจในพุทธวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธพระพุทธศาสนา มีจุดเริ่มต้นจากการเห็นความแตกต่างของสังคมที่ประกอบด้วยชน วรรณะ ซึ่งทำให้มีความแตกต่าง ๆ เป็นสังคมที่

เกิดการแบ่งแยกทั้งสิทธิ เกียรติ ฐานะทางสังคม และหน้าที่การงาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเปิดกว้างเรื่องชนชั้น และเป็นแนวทางที่นำไปสู่ “มรรควิธี” คือ “มัชฌิมาปฏิปทา” การดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง การเข้าใจและรับรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดเริ่มต้นตั้งแต่การกำเนิดขึ้นของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาและการทำความเข้าใจถึง “บริบทของสังคม” รวมถึงวิธีการดำเนินชีวิตอย่างรอบด้าน จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน และเป็นเครื่องมือให้พระสงฆ์สามารถเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างชาวพุทธในต่างแดน หรือประชาชนทั่วไป ดังการสนทนาว่า

“พระสงฆ์ได้เชื่อว่าเป็นผู้ให้ ต้องให้แบบไม่เลือกชั้นวรรณะ พระพุทธเจ้าได้ประกาศหลักธรรมตั้งแต่เริ่มแรกดังคำว่า จรณ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนฺทิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย ทิตายสุขาย เทวมฺนุสฺสานํ เหมือนเป็นพันธสัญญาที่ต้องรูปต้องปฏิบัติตาม และต้องไม่เลือกชั้นวรรณะ มองมุมนี้แล้วจะเห็นว่าพุทธศาสนาขึ้นเอนเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาก และพระสงฆ์ต้องเข้าใจเรื่องนี้ด้วย” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

ภาพที่ 1 การสนทนาเชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 การปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา บทบาทของพระสงฆ์ในต่างประเทศในการปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยและหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิสุทธิภูมิปัญญา ผู้นำจะต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งและปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นที่

ยอมรับของพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศโดยเฉพาะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ต้องมีคุณสมบัติที่ครบถ้วน ทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนต่างแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพระสงฆ์ในต่างประเทศต้องปฏิบัติกิจกรรมสาธารณูปการ เช่น การจัดกิจกรรมทางสังคม การศึกษา การช่วยเหลือชุมชน และการทำงานจิตอาสา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน ดังการสนทนาว่า

“เข้าต้องการความสุข ส่วนมากที่เข้ามาวัดไทยเขาต้องการจะสงบ สังคมที่นี้จะเครียด ไม่สนใจใคร ไม่เหมือนสังคมไทยที่ใกล้ชิดกัน พระสงฆ์ต้องสามารถนำ Meditation ได้ เป็นเรื่องที่สังคมที่นี้ต้องการ” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1, 2567)

3.3 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นทักษะสำคัญของผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิถิปุทธ ผู้นำต้องเปิดใจกว้าง ยอมรับความแตกต่าง ฟังอย่างตั้งใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจปรับตัวได้ดี และเคารพวัฒนธรรมของผู้อื่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันกับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศต้องจัดการประชุมกับผู้เข้าร่วมจากหลากหลายประเทศ หลายเชื้อชาติ และภาษา ดังนั้นควรมีทักษะในการฟังและเข้าใจความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียม รวมถึงการปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วม การแสดงความเคารพต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การเคารพนี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างผู้นำและผู้คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

3.4 การบริหารบนฐานคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิถิปุทธ (Multicultural Buddhist Leadership) ต้องมีความสามารถในการบริหารโดยใช้หลักจริยธรรมและคุณธรรมในการนำพาคณะสงฆ์หรือกับพุทธศาสนิกชน บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมต้องวัตรปฏิบัติที่แสดงถึงการมีหลักธรรมหลัก ๆ เช่น หลักพรหมวิหารธรรมที่เป็นคุณธรรมสำหรับนักปกครอง หรือผู้บริหาร หลักอิทธิบาทธรรมที่แสดงถึงการทำงานที่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จ หลักสังคหวัตถุธรรม ที่เชื่อมสัมพันธ์ทั้งในองค์กรและชุมชน การดำรงตนรวมถึงการตัดสินใจของพระสงฆ์จึงต้องเน้นจริยธรรมและคุณธรรม เป็นหลักการ “ครองตน ครองคน ครองงาน และเชื่อมสังคม” ที่มีลักษณะเป็นองค์รวมและเชื่อมสัมพันธ์กันทั้งหมด หลักธรรมดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานการสร้างเชื่อมั่นและศรัทธาในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

“แต่เราต้องยึดหลักของเราเป็นหลัก หลักธรรมวินัย เราต้องมีหลักยึดของเรา เช่น การไปทำกิจกรรมร่วมกับศาสนาอื่น ๆ เขาเชิญเราก็กต้องไป เขามาเราก็กต้องเปิดกว้างให้กับเขา ให้ทุกคนเข้ามาศึกษาดูงานต่างศาสนาบางทีก็มาดีมาร้าย ปัญหาของอเมริกา ตอนนี้เหมือนแขกขาวมาปล้นวัด ส่วนมากเป็นพวกอพยพ กลุ่มโรมาเนีย ตอนนี้ข้อมูลเปิดกว้าง อินเทอร์เน็ต เอาผู้หญิงมานั่งฟังธรรมเป็นข้ออ้าง ส่วนผู้ชายก็ไปดัดตู้บริจาค เจอกันหลายวัด 2 - 3 ปีนี้ หลังโควิดนี้บ๊อย หลังนโยบายสหรัฐอเมริกาจับผู้อพยพ” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2, 2567)

“ตัวอย่างง่าย ๆ เช่น เรามีข้อปฏิบัติอย่างไร ศาสนพิธีที่เป็นเอกลักษณ์ของเรา การเข้าวัด สวดมนต์ ต้องเอารูปแบบเรา ที่นี้เป็นพุทธวัฒนธรรม เราก็ต้องใช้ภาษา อำนวยความสะดวก เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนหนึ่งก็มีคนลาวอพยพเยอะ เราก็ต้องพิมพ์กิจกรรม หรือบทสวดมนต์เป็นภาษาลาว บางทีก็ลาวบ้างก็อังกฤษ ต้นแบบก็จะมีหนังสือสวดมนต์มาจากประเทศไทย ก็มาคัดเลือกเพื่อให้เป็นแบบอย่าง ก็ต้องเอาฝรั่งมาด้วย ทั้งแง่ประสานงาน การปฏิบัติกิจกรรม บางวัดก็มีฝรั่งมาเป็นผู้ช่วยทางวัด ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่คนที่นับถือพุทธ” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

3.5 การส่งเสริมเครือข่ายและความร่วมมือ ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธต้องสามารถสร้างและส่งเสริมเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนพุทธและชุมชนอื่น ๆ ได้ รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญ เช่น การเรียนรู้ที่จะยอมรับเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความรับผิดชอบร่วม การเปิดโอกาสของการทำงานที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน รวมถึงหลักการประเมินความรับผิดชอบและร่วมผลประโยชน์ร่วมกัน ดังการสนทนาว่า

“สำคัญก็ ความอยู่รอดเราด้วย วัฒนธรรมแตกต่างจากท้องถิ่น เราไปร่วมกับเขา และเขามาร่วมกิจกรรม จะเกิดความเข้าใจ เช่น เทศกาลสงกรานต์ อเมริกาเขาไม่มี เขามาเขาก็ได้สนุกสนานกับเรา เป็นเทศกาลที่ฮิตในอเมริกา เรียก “water festival” มีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ มีอาหารไทยให้ได้เลือกทาน มีการแสดงนาฏศิลป์ กิจกรรมหลากหลายของนักเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น จัดงานที่วัดนวมินทรราชูทิศ แง่หลักศาสนา การปฏิบัติโดยเฉพาะเรื่องการสอนสมาธิ เขาก็จะสนใจที่จะศึกษา อาจเพราะระยะหลัง โลกวุ่นวาย และกระแสการพัฒนาจิตมันเยอะ เขารู้จักพระพุทธศาสนา เขารู้จักสมาธิ ส่วนมากกลุ่มทำงาน และสูงวัยเขาจะสนใจ รับผิดชอบด้วยภาษาอังกฤษ และภาษาการปฏิบัติ วาระการสอนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเป็นคอร์ส ถ้าเป็น ส่วนมากเป็นคอร์ส วันแรก วันที่สอง สอนพื้นฐาน การนั่ง เขาไม่ได้มาครั้งแรก มาหลายครั้ง เขามีพื้นฐานมาบ้าง เพียงแต่ว่ามาวัดไหน ไปทางไหน เขาก็จะไปตามพื้นฐานที่เราสอน แล้วก็การบรรยาย ก็จะมีคอร์ส 3 วัน 5 วัน 7 วัน” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1, 2567)

“เครือข่ายร่วมมือใช้สื่อ ตัวอย่างในวัด สัมพันธ์กับภายนอกเพราะวัดเป็นสถานที่เปิดฝึกการพูดเพื่อสันติภาพ ทางวัดเชื่อมกับสมาคมเพื่อสันติภาพของคนอเมริกา ส่วนอื่น ๆ ก็มีแต่ละวัดอย่างท่านถนัดใกล้สหประชาชาติ ก็จะไป speech จัดกิจกรรมใหญ่ ๆ เราก็เดินชุดธงจากใต้สุดอเมริกา มาน้ำตกไนแอแองการา เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเขาก็จะมาด้วย ก็จะมีคนอเมริกา อินเดียแดงมาร่วม เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็ร่วมสนับสนุน เวลาจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ งานกฐิน เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเขาก็มาด้วย การประชุมคณะสงฆ์ไม่ว่าธรรมยุติ มหานิกาย เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เช่น วัดไทยวอชิงตัน ดีซี อยู่ในเมืองก็เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองมาร่วมด้วย มาร่วมรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย วัดนวมินทรราชูทิศจัดงานประจำปีก็มีเจ้าหน้าที่ทาวนมาร่วมพิธีร่วมงานด้วย” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2, 2567)

กล่าวได้ว่า องค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นประสบการณ์ที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธที่สามารถนำพาชุมชนและองค์กรให้มีความทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. แนวทางสู่การปฏิบัติ การเสริมศักยภาพคณะสงฆ์ต่างประเทศให้มีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม จาก การถอดบทเรียนและประสบการณ์ สรุปประเด็นสำคัญได้ คือ

4.1 การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพหุวัฒนธรรม การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธควรมีการจัดโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการสื่อสารกับผู้คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ อีกทั้งสร้างโอกาสในการเรียนรู้และปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรม แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์

“การสอนพหุวัฒนธรรม ก็รู้กันอยู่แล้ว การที่ตัวเราเอง ปรับตัวของเราได้ บางคนมีสามเณรครัด ศาสนา เขาก็ส่งเมียไปวัด เขาก็ไปโบสถ์ จบแล้วเขาก็มารับภรรยากลับไป แบบนี้ก็ดี” (ตัวแทนคณะสงฆ์ ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

“การเทรนแบบศาสนาพิธี ศาสนาของเราอยู่ เช่น การฝึกกรรมทูตฆราวาส อุบาสกอุบาสิกา ตัวอย่าง เน้นพิธีกรรมทางศาสนาให้เข้าใจ เนื่องจากคนไทยไม่ค่อยได้มีเวลาเหมือนเมืองไทยเรา พิธีกรรมศาสนา ต่าง ๆ แบบรู้บ้างไม่รู้บ้าง เราต้องให้เข้าใจเหมือน ๆ กัน ถ้าเราทำได้ทำดี ฝรั่งเห็นก็ว่าดี เข้าท่า เขาก็จะสนใจ บาง วัดมีฝรั่งอุบาสกเป็นตัวแทน” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

4.2 การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัยและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมให้คณะสงฆ์นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันและในการนำชุมชน การจัดกิจกรรมและโครงการที่เน้นการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะที่เข้าถึงได้กับคนทุก วัฒนธรรม ชนชั้น และสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกับชุมชนต่างวัฒนธรรมและองค์กรระหว่างประเทศ และจัดเวทีเสวนาและการ ประชุมหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งมิติสังคมวัฒนธรรม โดย สอดแทรกถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในทุกมิติ

4.3 การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมและภาษาต่างประเทศให้แก่คณะสงฆ์ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีในการ สื่อสารข้ามวัฒนธรรม การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนี้ช่วยให้คณะสงฆ์ได้รับความรู้และความ เข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ และเสริมสร้างภาวะผู้นำที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพใน สถานการณ์ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม

“จะว่าแน่นก็ได้ ไม่แน่นก็ได้ เราก็ดึงเด็กและเยาวชนอเมริกา ที่มีบทบาทมาเป็นนางนพมาศ ในกิจกรรมเทศกาลต่าง ๆ ร่วมกับเด็กไทย ตัวแทนกิจกรรมไทย การพ้อนรำบ้าง และการแนะนำการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นจิตอาสา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

“พระสงฆ์ ก็แน่นอน มีการส่งเสริมให้พระเรียนภาษา ภาษาก็จะเข้าด้วยยี่ เรียนภาษาเขา อย่างอื่นก็เช่นไปร่วมกิจกรรมฌาปนกิจก็คือ ส่วนมากคนตายก็ต้องไปเผาที่โบสถ์ หรือศาสนสถานของเขาอยู่แล้ว เเผา ฝัง นี้น้อย ได้เห็นพิธีกรรมของเรา บางศาสนเขาจะรู้เลยว่าพระสงฆ์ไปแล้ว จะต้องทำอะไร เช่น เวลาตายเราก็กทำแบบพุทธ แต่ทำในโบสถ์คริสต์ เราใช้ในแง่ของพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตก็ได้ การแต่งงาน บางวัดก็มีการจัดการแต่งงานไทย เช่น วัดนวมินทรราชูทิศก็มีฝรั่งมาจัดพิธีแบบไทยให้พระสงฆ์อำนวยความสะดวกมีการรดน้ำสังข์หลังน้ำพุทธมนต์ด้วยก็มี บางวัดอเมริกาก็ต้องให้พระรับรอง บางวัดพระต้องไปเรียนรู้ บางวัดเจ้าอาวาสต้องไปอบรม ต้องสานสัมพันธ์กัน อินโดนีเซียถ้าเป็นพุทธต้องมืองค์การศาสนารับรอง เช่น พวกวัด หรือประธานศาสนา วัด อเมริกาบางที่ก็ต้องมีลายเซ็นและภาพการแต่งงานในวัด เป็นการทำงานร่วมกันทางวัฒนธรรม เป็นการผสมทั้งของไทยและอเมริกา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 2, 2567)

4.4 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสริมทักษะการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานหลักธรรม และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และมุ่งส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกันและกัน

“เน้นศีล 5 หลักที่วัดต้องสอนและส่งเสริม และเขาก็จะเข้าใจ พระพุทธศาสนาเราต้องเอาเรื่องนี้ เบื้องต้นก็ต้องสอนและบอกเขาเกี่ยวกับศีล 5 อันนี้เบื้องต้น เบื้องสูงเขาสนใจและศึกษาก็จะเริ่มต่อไปถึงสมาธิและภาวนา เพราะปัญหาจิตวิทยา ฟุ้งซ่าน สังคม ครอบครัwmันมีทุกที่ ต้องการความสุข เขาเห็นว่าพระพุทธศาสนา สอนการพ้นทุกข์ เราศึกษาว่าเขาจะศึกษาเขาจะปฏิบัติได้อย่างไร ก็ต้องเริ่มที่ศีลสมาธิและปัญญา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

กล่าวได้ว่า แนวทางการเสริมศักยภาพเหล่านี้จะช่วยให้คณะสงฆ์ต่างประเทศสามารถเป็นผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมที่มีความเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาเป็นการแสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาอย่างวิทยาศาสตร์เชิงเหตุและผล การเผยแผ่นี้ทำให้เกิดสันติภาพและความสงบในบุคคลและสังคม คณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลดีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชุมชนต่าง ๆ ผลจากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมวิธีพุทธเป็นคุณลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่สนับสนุนการพัฒนา

และปรับปรุงในหลากหลายด้าน เช่น ความเข้าใจในพุทธธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การบริหารบนฐานคุณธรรม และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ รวมถึงการฝึกอบรม การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัย การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจ จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพและภาวะผู้นำในชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1. (3 ก.ค. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 2. (1 ก.ค. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ฐิติวิมล สุขป้อม, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1. (25 มิ.ย. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2. (25 มิ.ย. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2563). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมบุญ วัฒนะ และคณะ. (2564). พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, (9)3, 950-963.
- Becker, B. E. et al. (2001). The HR scorecard: linking people, strategy, and performance. Boston: MA: Harvard Business School Press.
- Waldman, D. A. et al. (2001). Does Leadership matter? CEO leadership attributes and profitability under conditions of perceived environmental uncertainty. Academy of Management Journal, 44(1), 134-143.

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน: กลไกขับเคลื่อนองค์กรตามแนวทาง ESG สู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน*

SUSTAINABILITY BONDS: A MECHANISM DRIVING ORGANIZATIONS BASED ON ESG IN PURSUIT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

วิภาวี วลีพิทักษ์เดช*, สวรรยา พินเนียม, สุริษา ประสิทธิ์แสงอารีย์, สอนทยา เรืองทัญญู

Vipavee Valeepitakdej*, Sawanya Pinniem, Surisa Prasitsaengaree, Sonthaya Ruanghiran

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Suan Dusit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: mynameaon24@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโลกอย่างยั่งยืนด้วย การบริหารจัดการธุรกิจตามรูปแบบ ESG (Environment, Social, Governance) ซึ่งเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่คำนึงถึงความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล การขับเคลื่อนองค์กรด้วยแนวคิดนี้จึงเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงและสนับสนุนต่อเป้าหมายการพัฒนาโลกที่ยั่งยืน (Sustainability Development Goals: SDGs) ในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยแนวทาง ESG ได้นำนวัตกรรมของเครื่องมือทางการเงินเพื่อระดมทุนทำโครงการได้แก่ ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรด้านการเงินเพื่อจัดทำโครงการสนับสนุนความยั่งยืนขององค์กรซึ่งแต่ละโครงการต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก อาทิ ตราสารหนี้สีเขียว ตราสารหนี้เพื่อสังคม ตราสารหนี้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนที่ผลตอบแทนสัมพันธ์กับความยั่งยืน บทความนี้ได้นำเสนอความสำเร็จของตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจผ่านกรณีศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนโครงการขององค์กร การส่งผลต่อค่าคะแนน ESG ที่พัฒนาขึ้นซึ่งบ่งบอกถึงความสามารถของการบริหารจัดการความยั่งยืนที่ดีขึ้น รวมทั้งการมีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักลงทุนซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์เชิงบวกต่อธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยความสำเร็จของตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนขององค์กรจะต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์และนโยบายขององค์กรด้านความยั่งยืนที่ชัดเจน การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ESG อย่างดีและเหมาะสม การเปิดเผยข้อมูลของโครงการ ESG และผลตอบแทนการลงทุน รวมทั้งความมีประสิทธิภาพของการสื่อสารองค์กรที่จะให้ข้อมูลแก่นักลงทุนและสังคมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, การดำเนินธุรกิจตามแนวทาง ESG, ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน, การเงินเพื่อความยั่งยืน, ดัชนีความยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to present knowledge on sustainable global development through business management based on the ESG (Environment, Social, Governance) framework. This approach emphasizes corporate operations considering environmental sustainability, social responsibility, and good governance. Driving an organization with this concept aligns with and supports the Sustainable Development Goals (SDGs). Currently, ESG-driven business operations incorporate financial innovation to raise funds for sustainability projects. For example, sustainability bonds have been developed to solve the shortage of financial resources for supporting corporate sustainability projects, each of which requires massive budgets. Sustainability bonds include green bonds, social bonds, sustainability bonds, and sustainability-linked bonds. Besides, this article highlights the relationship between sustainability bonds and the increasing number of corporate sustainability projects, improvements in ESG scores, indicating enhanced sustainability management capabilities, and the influence of such bonds on investor attitudes, contributing to a positive corporate image. However, key success factors for corporate sustainability bonds must include a clear vision and sustainability policy, well-defined ESG project objectives and goals, disclosure of ESG project details and investment returns, and effective corporate communication to ensure that investors and the public receive clear and accurate information.

Keywords: Sustainability Development, Business Operation Based on ESG, Sustainability Bonds, Sustainable Finance, Sustainability Indices

บทนำ

การพัฒนาของโลกที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ หลายด้าน อาทิ การเกิดขึ้นของตลาดเกิดใหม่ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการใช้ทรัพยากรของโลกอย่างฟุ่มเฟือย การพัฒนาย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีแก่นานาประเทศ แต่ความสำเร็จก็แทรกไว้ซึ่งข้อบกพร่องที่ก่อกวนความยั่งยืนของโลกครอบคลุมทุกมิติ อาทิ ความยากจน การต่อสู้กับความหิวโหย การไร้สุขอนามัยที่ก่อให้เกิดโรคร้ายแรงต่อสุขภาพนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตยังคงเป็นปัญหาที่พบเห็นได้ในหลาย ๆ ประเทศ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ขยายห่างขึ้นระหว่างคนจน และคนรวย ปัญหาค่าครองชีพหนี้สิน และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้ยังคงฝังรากลึกซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สะท้อนถึงการไร้ความยั่งยืน

ยิ่งไปกว่านั้น โลกที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่รุนแรงก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลพวงมาจากภาคอุตสาหกรรม การผลิตและการบริการ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของคนที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสะสมจนเกิดภาวะโลกร้อนนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ พายุ อุทกภัย และคลื่นความร้อนปก

คุณทวิความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พืชพันธุ์ สัตว์ป่า และการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบริการของมนุษย์ จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาที่เติบโตก้าวหน้าของนานาประเทศจากภาครัฐและเอกชนโดยปราศจากการคำนึงถึงความยั่งยืนก่อให้เกิดวิกฤติที่สร้างผลกระทบต่อโลกใน 3 มิติ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นานาประเทศจึงไม่สามารถเพิกเฉยได้

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกจึงถูกยกระดับขึ้นให้เป็นวาระของการพัฒนาที่จำเป็นอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจที่ได้มีการตื่นตัวและปรับการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความยั่งยืนอย่างจริงจัง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้ของการดำเนินธุรกิจตามแนวทาง ESG (UCEM, 2024) และการใช้เครื่องมือทางการเงินได้แก่ ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจในการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงการที่มุ่งสร้างความยั่งยืนขององค์กร (Nasdaq, 2024) ในขณะเดียวกันนักลงทุนก็จะได้รับผลตอบแทนการลงทุน รวมทั้งมีส่วนช่วยทำให้สังคมและโลกยั่งยืนขึ้น

วาระการสร้างความยั่งยืนของโลกกับภาคธุรกิจ

การสร้างความยั่งยืนไม่ใช่กระแส แต่คือพันธสัญญาจากนานาประเทศที่จะดำเนินการปกป้อง พื้นฟูโลก และพลเมือง โดยกำหนดกรอบการพัฒนาร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นที่เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาโลกที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals: SDGs ซึ่งระบุไว้ 17 เป้าหมาย วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีจุดเริ่มในปี 2015 และเมื่อสิ้นสุดปี 2030 คาดหวังว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในมิติด้านมนุษย์ที่จะช่วยขจัดความยากจนและความโหยหิว ประชาชนทุกประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ในมิติของสิ่งแวดล้อม สามารถปกป้องความเสื่อมโทรมของโลกและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาโลกร้อน มิติด้านเศรษฐกิจสามารถสร้างการเติบโตก้าวหน้าควบคู่ไปกับความสมดุลของการรักษารักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคมสามารถส่งเสริมให้เกิดความสงบสุข สร้างสังคมที่ปราศจากความรุนแรง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในระดับนานาชาติ ทั้ง 17 เป้าหมายนี้จะนำไปสู่โลกที่พัฒนาอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ร่วมกันของนานาประเทศ (United Nations, 2024)

การจัดระเบียบโลกใหม่ภายใต้วาระ SDGs จึงทำให้เกิดการตื่นตัวของธุรกิจทั่วโลกซึ่งถือว่าเป็นภาคส่วนสำคัญของการพัฒนา รวมทั้งการมีกระแสเรียกร้องจากสังคมที่ต้องการให้ภาคเอกชนดำเนินงานอย่างจริงจังเพื่อความยั่งยืน องค์กรธุรกิจจึงมีจุดเปลี่ยนไปสู่การบริหารจัดการตามกรอบแนวทาง ESG (Environment, Social, Governance) ซึ่งเป็นการดำเนินงานรูปแบบใหม่ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลแทน การมุ่งเน้นแต่ผลกำไรเพียงอย่างเดียว การพัฒนาองค์กรเช่นนี้สอดคล้องกับระเบียบวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกตามแนวทาง SDGs เช่นกัน ยิ่งกว่านั้นยังพบว่าผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสนใจต่อประเด็น ESG เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลักฐานบ่งชี้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อสินค้าให้ความสนใจสะท้อนมาจากการสำรวจผู้บริโภค 5,005 คน ซึ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อินเดีย พบว่าร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสำรวจมีแนวโน้มจะซื้อผลิตภัณฑ์และบริการเพิ่มขึ้นจากบริษัทที่บริหารจัดการธุรกิจโดยการให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ร้อยละ 76 ยินดีที่จะซื้อสินค้าของแบรนด์ซึ่งให้ความสำคัญต่อการดูแลรับผิดชอบต่อสังคม (Social) รวมทั้ง ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงธรรมาภิบาล (Governance) มีผลสูงใจต่อความต้องการซื้อสินค้าของกิจการ (PWC, 2024)

ESG คืออะไร

ESG เป็นคำย่อที่มาจากคำว่า Environmental (สิ่งแวดล้อม) Social (สังคม) Governance (ธรรมาภิบาล) ในการบริหารจัดการธุรกิจหมายถึง แนวคิด นโยบาย กลยุทธ์ มาตรฐานการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรควบคู่ไปกับการคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล การบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับทั้ง 3 ประเด็นนี้จะเป็นกระจกส่องให้ผู้มีส่วนได้เสีย อาทิ นักลงทุน พนักงาน ลูกค้า สังคม และชุมชนได้รับรู้การกระทำขององค์กรที่ใส่ใจโลก สิ่งแวดล้อมและสังคม (UCEM, 2024) โดยที่ผลการดำเนินงานภายใต้แนวทางการพัฒนาองค์กรรูปแบบ ESG จะเปิดเผยสู่สาธารณชนและตรวจสอบได้จากรายงาน ดังนั้นก็จะทำให้สังคมทราบถึงความจริงจังและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้วยแนวทาง ESG ของแต่ละองค์กร ซึ่งรายงานที่เปิดเผยข้อมูลนอกจากจะช่วยทำให้นักลงทุน ลูกค้าและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลขององค์กรว่าได้มีการดำเนินงานอะไรบ้างที่บรรจุไว้ในแผนโครงการ ยังทำให้เกิดการเปรียบเทียบการดำเนินงานกับบริษัทอื่น ๆ ในอุตสาหกรรม การเปิดเผยข้อมูล ESG จากรายงานจะช่วยสร้างความโปร่งใส ลดปัญหา ที่เรียกว่า การฟอกเขียว (Greenwash) หรือการที่องค์กรพยายามสร้างข้อมูลทำให้เชื่อว่ามีกระบวนการดำเนินงานด้าน ESG แต่ในความเป็นจริงเป็นแค่โครงการที่สร้างภาพเท่านั้น เช่น การพัฒนาโครงการหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามที่โฆษณาประชาสัมพันธ์ไว้ (Aggarwal, P. & Kadyan, A., 2014)

รายงาน ESG ของแต่ละองค์กรนอกจากจะรายงานให้ทราบว่าธุรกิจได้มีการดำเนินงานอะไรบ้างในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล ยังมีการรายงานประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยวัดและประเมินผลของการจัดการ ESG ขององค์กรในรูปแบบของค่าคะแนน ซึ่งเพื่อความโปร่งใสและมีมาตรฐานในการประเมินคะแนนองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่จะเข้ารับการตรวจประเมินจากสถาบันภายนอกในระดับสากล เพื่อลดการใช้ทัศนคติส่วนบุคคลในการพิจารณาคะแนนหรือการกล่าวอ้างจากภายในองค์กรธุรกิจเอง โดยที่สถาบันผู้ประเมินคะแนนจะมีการกำหนดตัวชี้วัด ESG ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มีความเป็นรูปธรรม วัดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ได้ สะท้อนการดำเนินงานจริงและมีหลักฐานการพัฒนาขององค์กรรองรับอย่างชัดเจน องค์กรธุรกิจซึ่งเข้ารับการประเมินจะต้องเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนทั้ง 3 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม ธรรมาภิบาล) ที่องค์กรได้ดำเนินงานให้แก่สถาบันผู้ประเมิน ค่าคะแนนที่องค์กรได้รับจากการประเมินจะสะท้อนถึง ผลการดำเนินงานที่ได้ตามตัวชี้วัดซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ช่วยสร้างความยั่งยืนแก่โลก ตัวอย่าง ของตัวชี้วัดมีดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างดัชนีชี้วัด ESG

สิ่งแวดล้อม (Environmental)	สังคม (Social)	ธรรมาภิบาล (Governance)
- การปล่อยก๊าซเรือนกระจก	- อัตราส่วนผู้บริหารหญิงในองค์กร	- ร้อยละของกรรมการอิสระ
- ค่าอัตราส่วนของปริมาณพลังงานที่ใช้โดยวัดต่อผลลัพธ์ของกิจกรรม	- ร้อยละของพนักงานเพศหญิงในองค์กร	- อายุเฉลี่ยของกรรมการบริหาร
- สัดส่วนของพลังงานประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้	- อัตราการลาออกของพนักงาน	- ขนาดของคณะกรรมการบริษัท
- ปริมาณน้ำที่ใช้	- ร้อยละของพนักงานในสภาพแรงงาน	- ร้อยละการเข้าประชุมของคณะกรรมการบริหาร
- คณะกรรมการอิสระด้านสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละของพนักงานที่ประสบอุบัติเหตุถึงขั้นหยุดงาน	
- การบริหารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม		

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดอันดับคะแนนการดำเนินงาน ESG ที่ยั่งยืนจากสถาบันผู้ประเมินที่มีมาตรฐานสากลจะทำให้ธุรกิจได้รับความเชื่อมั่นจากนักลงทุน ลูกค้า สังคมและผู้มีส่วนได้เสียทั่วโลก เช่น การจัดอันดับองค์กรด้วยดัชนีความยั่งยืนของ Dow Jones Sustainability Indices (DJSI) ซึ่งมีบริษัทไทย 28 แห่งได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในดัชนีดังกล่าว อาทิ บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัทเซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) เป็นต้น (SET, 2566) นอกจากนี้ก็ยังมี การจัดอันดับจากสถาบันอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับเช่นกัน ได้แก่ การประเมินคะแนนความยั่งยืนและจัดอันดับองค์กรโดย Bloomberg ESG Data, MSCI ESG Research, Refinitiv (Thomson Reuters) ESG Data, S&P Global ESG Scores สำหรับการจัดอันดับโดยสถาบันภายในประเทศไทย จะได้แก่ SET ESG Rating ซึ่งดำเนินการโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นการจัดอันดับหุ้นของบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน จึงสรุปได้ว่าแนวทางการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจทั่วโลกทุกวันนี้ต้องมีแผนโครงการและมาตรการด้าน ESG กิจกรรมไม่สามารถแสวงหาเฉพาะผลประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น แต่ต้องมีการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล

ดังนั้น หากองค์กรธุรกิจบริหารจัดการตามแนวทาง ESG จะทำให้เกิดข้อดีต่อสิ่งแวดล้อมเพราะการดำเนินธุรกิจจะมีส่วนช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญต่อสิทธิของแรงงาน คำนึงถึงหลักมนุษยชน บริหารจัดการองค์กรด้วยธรรมาภิบาลซึ่งจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า นำไปสู่ความจงรักภักดีต่อแบรนด์สินค้า ช่วยลดความเสี่ยงต่อการทำผิดหรือละเมิดกฎหมายซึ่งอาจทำให้ต้องชดใช้ทางการเงิน อย่างไรก็ตาม พบว่า บางองค์กรมีการเปิดเผยข้อมูลไม่ชัดเจนจึงทำให้สังคมและนักลงทุนไม่สามารถประเมินการดำเนินงานความยั่งยืนขององค์กรได้เต็มที่ รวมทั้งต้นทุนการดำเนินงาน ESG ใช้งบประมาณสูงซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อองค์กรขนาดเล็ก หรือแม้แต่องค์กรขนาดใหญ่ยังต้องการทรัพยากรด้านเงินลงทุนสำหรับการจัดทำโครงการงบประมาณและเงินลงทุนที่สูงจึงเป็นอุปสรรคในการนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ และหากโครงการ ESG ไม่ได้รับการดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง หรือโครงการเหล่านี้ต้องหยุดชะงักลงด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรการเงินขององค์กรก็จะทำให้วาระการพัฒนาโลกอย่างยั่งยืนไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้ เพราะภาคธุรกิจเป็นส่วนสำคัญของภารกิจการพัฒนาโลกที่ยั่งยืน อีกทั้งที่ผ่านมาก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าธุรกิจเป็นสาเหตุหนึ่งของการสร้างผลกระทบทางลบต่อโลกในมิติต่าง ๆ จากการดำเนินงานที่ไม่ได้คำนึงถึงเป้าหมายของความยั่งยืน

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน (ESG bond) เครื่องมือช่วยสร้างการพัฒนา ESG ขององค์กร

ธุรกิจที่ดำเนินงาน ESG ให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ นโยบาย และโครงการเพื่อสร้างความยั่งยืน เช่น การมีแผนดำเนินงาน ESG ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการสร้างธรรมาภิบาล แต่โครงการเหล่านี้จะไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาและดำเนินการจนสำเร็จตามเป้าหมายได้หากปราศจากเงินลงทุน ทรัพยากรด้านเงินงบประมาณจึงเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญมากของการพัฒนาโครงการ ESG ด้วยเหตุนี้ ภาคการเงินสำหรับธุรกิจจึงมีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินสำหรับการระดมเงินลงทุนแก่องค์กรเพื่อจัดทำโครงการ ESG ภายใต้ชื่อว่า ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน หรือ ESG Bonds

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน (ESG Bonds)

ตราสารหนี้ (Bonds) โดยทั่วไปก็คือเครื่องมือทางการเงินสำหรับระดมเงินทุนขององค์กรธุรกิจเพื่อนำมาต่อยอดและพัฒนาองค์กรให้เติบโต โดยบริษัทที่ออกตราสารหนี้จะมีสถานะเป็นลูกหนี้ของผู้ถือตราสารหนี้หรือนักลงทุน องค์กรที่มีความประสงค์ต้องการเงินทุนสำหรับดำเนินธุรกิจสามารถกู้ยืมเงินจากนักลงทุนโดยการจำหน่ายตราสารหนี้ เมื่อนักลงทุนซื้อตราสารหนี้จะมีสถานะเป็นเจ้าหนี้จะได้รับดอกเบี้ยและเงินต้นคืนตามระยะเวลาที่กำหนด ตราสารหนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของนักลงทุนเพราะให้ดอกเบี้ยซึ่งมีผลตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าดอกเบี้ยเงินฝากทั่วไป (SETInvestnow, 2563) จึงเป็นเครื่องมือระดมทุนขององค์กรธุรกิจที่นักลงทุนสนใจ

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน (ESG Bonds) เป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่งที่องค์กรธุรกิจออกจำหน่าย แต่มีวัตถุประสงค์ระดมทุนเพื่อโจทย์ด้านความยั่งยืนสำหรับการทำโครงการที่เกี่ยวกับ ESG เช่น โครงการพลังงานสะอาดหมุนเวียนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าที่สร้างความยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อม โครงการสร้างอาชีพแก่ผู้หญิง การจัดหาบ้านพักและเสริมสุขภาพแก่พนักงานซึ่งเป็นฐานความยั่งยืนในด้านคุณภาพชีวิตของคน โครงการพัฒนาจรรยาบรรณและการส่งเสริมความหลากหลายในองค์กรสำหรับธรรมาภิบาลของการบริหารงานองค์กร (Nasdaq, 2024) ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนจึงเป็นเครื่องมือที่มีนวัตกรรมประสานประโยชน์ให้แก่องค์กรธุรกิจ การพัฒนาโลก คุณภาพชีวิตประชาชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการมอบผลตอบแทนแก่นักลงทุน ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนในปัจจุบันถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างความยั่งยืนหลากหลายมิติ (ศูนย์พัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน, 2024) ได้แก่

1. ตราสารหนี้สีเขียว (Green bond) คือ ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนออกจำหน่ายแก่นักลงทุนเพื่อระดมทุนทำโครงการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการพลังงานสะอาด การขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่ลดมลพิษ หรือโครงการการใช้พลังงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศอันเป็นสาเหตุของโลกร้อน รวมทั้งการปกป้อง ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2. ตราสารหนี้เพื่อสังคม (Social bond) ตราสารหนี้ประเภทนี้ต้องการระดมเงินลงทุนเพื่อการสร้างประโยชน์ในเชิงสังคม เช่น ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คน และชุมชนที่การดำเนินงานขององค์กรธุรกิจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง เป้าหมายของตราสารหนี้ประเภทนี้เพื่อพัฒนาโครงการที่ช่วยลดผลกระทบทางลบต่อสังคมลดความไม่เท่าเทียมกันด้านเศรษฐกิจการดำรงชีพ และความแตกต่างด้านโอกาส รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคม

3. ตราสารหนี้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน (Sustainability Bond) คือตราสารหนี้ที่มีวัตถุประสงค์ระดมทุนเพื่อใช้พัฒนาโครงการทั้งเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น โครงการลงทุนพัฒนาพลังงานสะอาด การผลิตไฟฟ้าด้วยโซลาร์เซลล์ซึ่งจะลงทุนในพื้นที่ต่างจังหวัดซึ่งก็จะช่วยให้มีการจ้างงานแก่คนในพื้นที่

4. ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนที่ผลตอบแทนสัมพันธ์กับความยั่งยืน (Sustainability-linked bond) เป็นตราสารหนี้สีเขียวที่การจ่ายผลตอบแทนแก่นักลงทุน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยที่มีการปรับเปลี่ยนขึ้นลงตามความสำเร็จของตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนในปัจจุบันได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินอย่างกว้างขวาง โดยการระดมทุนด้วยวิธีนี้ทำให้องค์กรสามารถพัฒนาโครงการที่สร้างความยั่งยืนได้ตามเป้าประสงค์ เช่น บริษัท Adidas ผู้จำหน่ายรองเท้าและอุปกรณ์กีฬาชั้นนำของโลกได้ดำเนินการออกตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนเพื่อระดมทุนไปพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การลงทุนจัดหาวัสดุในการผลิตสินค้าที่สร้างความยั่งยืนต่อโลก การพัฒนา

ระบบรีไซเคิลเพื่อนำวัสดุจากโพลีเอสเตอร์กลับมาใช้ในกระบวนการผลิต การนำขยะในท้องทะเลมาผ่านกระบวนการรีไซเคิลและนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์อีกครั้งโดยร่วมกับองค์กร Parley for the Oceans ซึ่งเป็นองค์กรดูแลสิ่งแวดล้อมทางทะเล การลงทุนปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืน รวมทั้งการจัดทำโครงการด้านสังคม ได้แก่ การตั้งโครงการให้เงินลงทุนสำหรับตั้งธุรกิจและสร้างผู้ประกอบการที่เรียกว่า Black and LatinX ซึ่งทำให้มีธุรกิจใหม่ก่อตั้งได้ถึง 32 ราย ในปี 2023 ผลที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้พึ่งพาตัวเองได้ และลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ (Adidas, 2023)

หลายบริษัทในประเทศไทยได้มีการออกจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนหลายลักษณะ หนึ่งในนั้นได้แก่ ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนที่จะจ่ายผลตอบแทนโดยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืน นักลงทุนจะได้รับการจ่ายอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นถ้าองค์กรไม่สามารถดำเนินงานด้านความยั่งยืนตามที่ระบุไว้ เช่น องค์กรระบุว่าต้องได้รับการจัดอันดับเป็น 10 อันดับแรกจากสถาบันผู้ประเมิน Dow Jones Sustainability Indices (DJSI) ซึ่งมีความน่าเชื่อถือระดับนานาชาติ หากไม่สามารถบริหารจัดการด้าน ESG จนได้รับคะแนนที่ดีและถูกจัดอันดับเป็น 1 ใน 10 ได้ จะถือว่าการดำเนินงาน ESG ไม่ได้ตามกติกาของตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนประเภทนี้ ดังนั้นบริษัทจะต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ในลักษณะนี้ทางองค์กรก็ต้องพยายามพัฒนาการดำเนินงาน ESG ให้ดีที่สุดเพื่อไม่ให้ต้องจ่ายดอกเบี้ยแก่นักลงทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น กติกาเช่นนี้จะช่วยกระตุ้นให้องค์กรดำเนินงาน ESG อย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งก็จะส่งผลดีต่อความยั่งยืนของโลก ในขณะเดียวกันก็จูงใจให้นักลงทุนร่วมลงทุนเพื่อผลตอบแทนส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโลกอย่างยั่งยืนอีกด้วย (ThaiBMA, 2566)

ตัวอย่างความสำเร็จของบริษัท ไทยยูเนี่ยน กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ซึ่งประกอบธุรกิจอาหารทะเลชั้นนำของโลกได้จำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน Blue Finance โดยมีวัตถุประสงค์การระดมทุนเพื่ออนุรักษ์ท้องทะเล การทำประมงอย่างยั่งยืน การสร้างความรับผิดชอบต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และมุ่งหมายให้อุตสาหกรรมอาหารทะเลมีความยั่งยืน ซึ่งการเสนอขายตราสารหนี้ Blue Finance ของบริษัทได้รับการตอบรับจากนักลงทุน สามารถระดมเงินลงทุนได้ถึง 5,000 ล้านบาท เพื่อทำโครงการสร้างความยั่งยืนแก่ท้องทะเลจนทำให้ได้รับการจัดอันดับในดัชนีความยั่งยืน Dow Jones Sustainability Indices: DJSI และดัชนี FTSE4Good Emerging Index ติดต่อกันหลายปี บริษัท ไทยยูเนี่ยน กรุ๊ป จึงเป็นกรณีศึกษาขององค์กรธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จในการจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนทั้งการระดมทุน และการทำกลยุทธ์ความยั่งยืนเพื่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล (Thai Union, 2564)

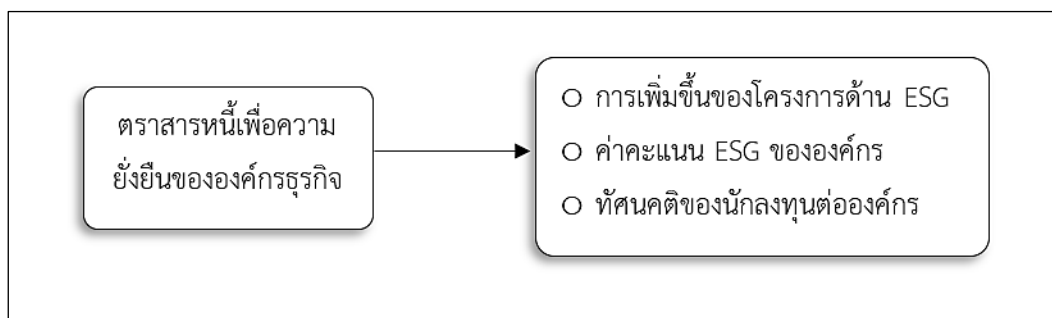
ในปัจจุบันตลาดตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน (ESG bonds) มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน + 3 ซึ่งรวมจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จากข้อมูลไตรมาส 3/2023 พบว่าในภูมิภาคนี้มีการออกตราสารหนี้สีเขียว (Green bond) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.7 ของตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน มูลค่า 29.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามด้วยการออกตราสารหนี้เพื่อสังคมร้อยละ 28.7 โดยส่วนใหญ่องค์กรเอกชนจะเป็นผู้ออกจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน การขยายตัวของตราสารหนี้เพื่อพัฒนาความยั่งยืนในภูมิภาคนี้มีสัดส่วนร้อยละ 1.4 ของตราสารหนี้โลก ดังนั้น จึงยังมีโอกาสอยู่มากสำหรับภาคเอกชนหรือภาครัฐของไทยที่ต้องการระดมทุนเพื่อการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ThaiBMA, 2566) ซึ่งจะเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้องค์กรธุรกิจหรือรัฐ มีงบประมาณไปพัฒนาโครงการ ESG ในขณะเดียวกันนักลงทุนก็ได้ผลตอบแทนจากการจ่ายดอกเบี้ย และท้ายที่สุดโครงการ ESG ที่ถูก

พัฒนาขึ้นก็จะนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านความยั่งยืนของโลกไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้หากต้องการให้อนาคตของตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยมีศักยภาพสูงขึ้น ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันหน่วยงานภาครัฐซึ่งกำกับดูแลตลาดการเงินควรมีมาตรการจูงใจให้แก่บริษัทเอกชนที่ต้องการออกจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน เช่น การให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี และการสนับสนุนทางการเงินแก่องค์กร การสื่อสารประชาสัมพันธ์แก่นักลงทุนให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตราสารหนี้ประเภทนี้ของบริษัทไทยอย่างครบถ้วนซึ่งจะช่วยกระตุ้นการพัฒนาตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนให้เติบโตมากยิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนกับผลการดำเนินงานด้าน ESG

ปัจจุบันการออกตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนเป็นที่แพร่หลายในหลายประเทศ แต่ก็มีคำถามว่าเครื่องมือทางการเงินประเภทนี้จะช่วยกระตุ้นให้องค์กรดำเนินงานด้าน ESG เพิ่มขึ้นตามคาดหวังหรือไม่ และจะส่งผลอย่างไรต่อคะแนน ESG ขององค์กร เนื่องจากคะแนน ESG คือสิ่งที่ได้รับการประเมินและเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนการดำเนินงานอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ คะแนน ESG จึงเป็นสิ่งที่นักลงทุนและภาคสังคมให้ความสำคัญ ซึ่งหากจะสรุปเป็นแผนภาพความสัมพันธ์จะปรากฏดังนี้

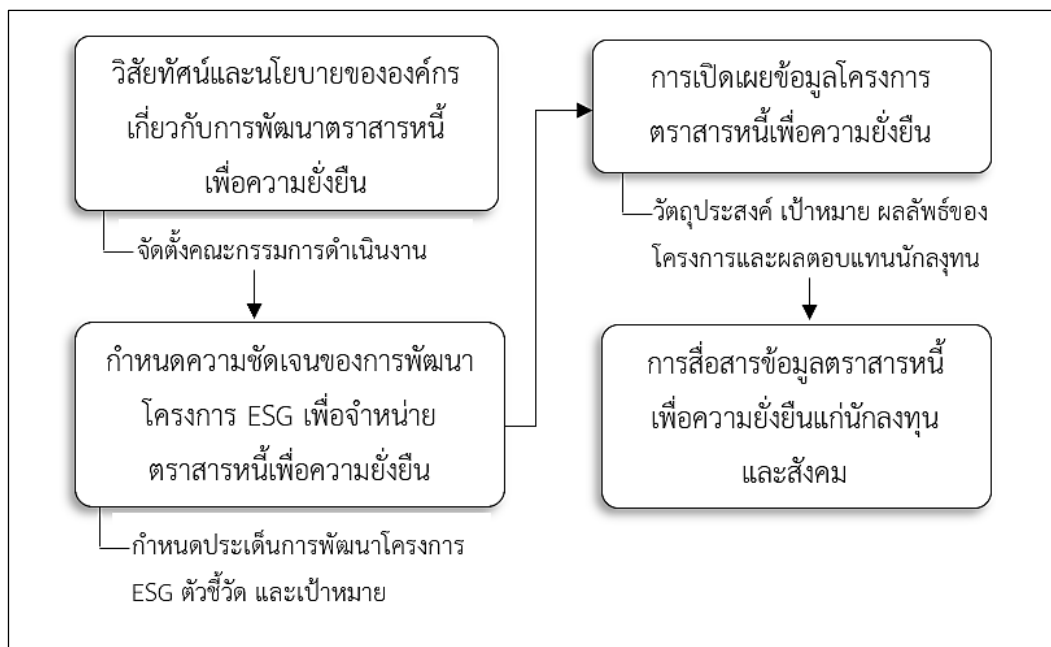
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนขององค์กรและผลลัพธ์ความยั่งยืน

จากภาพที่ 1 ซึ่งเป็นกรอบของการศึกษาวิจัยในหลายประเทศที่พบหลักฐานความสัมพันธ์ระหว่างตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนกับผลประกอบการ ESG ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การเก็บข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศจีนตั้งแต่ปี 2009 ถึง 2022 พบว่าการออกตราสารหนี้เพื่อสิ่งแวดล้อมส่งผลให้บริษัทที่จำหน่ายตราสารหนี้ดังกล่าวสามารถจัดทำโครงการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอื่น ๆ การออกตราสารหนี้สีเขียวจึงได้กลายเป็นเครื่องมือและแนวทางปฏิบัติอย่างกว้างขวางในกลุ่มของบริษัทผู้นำอุตสาหกรรม (Song, Y. et al., 2024) นอกจากนั้น ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนยังมีความสัมพันธ์ต่อค่าคะแนน ESG จากงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในประเทศ อังกฤษ จีน สหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ. 2014 - 2020 พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนกับคะแนน ESG หรือกล่าวได้ว่าการออกตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนช่วยให้ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาลมีประสิทธิภาพขึ้นซึ่งสะท้อนจากผลของคะแนนการประเมิน ESG จากสถาบันภายนอกที่มีมาตรฐานระดับสากล อีกทั้งนักลงทุนยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออกตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนขององค์กร (Mathew, S. & Sivaprasad, S., 2024)

งานวิจัยยังพบว่าการกระตุ้นทางการเงินเพื่อสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อคะแนนความยั่งยืน (ESG) และก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมขององค์กรเพื่อสิ่งแวดล้อมขึ้นมาอีกด้วย (Ye, X. & Tian, X., 2025)

ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างความยั่งยืนด้วยตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาองค์กรธุรกิจในยุคปัจจุบันจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการบริหารจัดการที่ช่วยสร้างความยั่งยืนต่อโลกและสังคมได้ ในขณะเดียวกันการดำเนินงานด้านความยั่งยืนก็ต้องใช้ทรัพยากรด้านเงินลงทุนจำนวนมาก ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนจึงถูกออกแบบให้เป็นสะพานเชื่อมแผนโครงการขององค์กรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการใช้เครื่องมือทางการเงินประเภทนี้เพื่อระดมทุนจนเกิดความสำเร็จต้องมีปัจจัยที่องค์กรควรพิจารณาโดยสรุปเป็นแผนภาพดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

ภาพที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างความยั่งยืนด้วยตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน

จากภาพที่ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสร้างความยั่งยืนด้วยตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนประกอบด้วยการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่

1. วิสัยทัศน์และนโยบายขององค์กร

ความสำเร็จของการพัฒนาและจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนต้องเริ่มจากแรงผลักดันภายในองค์กร วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร รวมทั้งคณะกรรมการบริหารที่ตระหนักถึงปัญหา ผลกระทบด้านความยั่งยืนของโลกและความรับผิดชอบต่อองค์กร เมื่อฝ่ายบริหารกำหนดทิศทางที่ชัดเจนก็จะทำให้ฝ่ายปฏิบัติการขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งต้องมีการแปลงนโยบายสู่การดำเนินงาน อาทิ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานด้านความยั่งยืนขึ้นภายในองค์กรเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่ดูแลและรับผิดชอบการขับเคลื่อนซึ่งก็จะทำให้แผนงานการระดมทุนและการบริหารตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนมีความเป็นรูปธรรม ก้าวหน้า และสำเร็จตามเป้าประสงค์

2. กำหนดความชัดเจนของการพัฒนาโครงการ ESG

การสร้างโครงการ ESG ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าองค์กรต้องการดำเนินงานสร้างความยั่งยืนด้านใด เช่น ต้องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือต้องการดำเนินงานด้านสังคม โครงการที่เลือกพัฒนาขึ้นมามีความเชื่อมโยงกับองค์กรอย่างไร รวมทั้งกำหนดนิยามของโครงการ ESG ให้ชัดเจน เช่น โครงการด้านสิ่งแวดล้อมมีหลากหลายประเภท องค์กรต้องนิยามและอธิบายโครงการสิ่งแวดล้อมที่จะดำเนินงานให้กระจ่าง การดำเนินงานครอบคลุมอะไรบ้าง หากไม่มีความชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรม ขาดตัวชี้วัด ก็จะทำให้เกิดการกล่าวหาได้ว่าเป็นโครงการในลักษณะของการฟอกเขียวหรือเป็นการพัฒนาโครงการสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างภาพ แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ของการสร้างความยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง การระดมเงินลงทุนจากตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนก็ จะไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนและสังคม

3. การเปิดเผยข้อมูล

การเปิดเผยข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ให้นักลงทุนและสังคมได้ทราบข้อมูล โดยองค์กรต้องดำเนินการเปิดเผยข้อมูลตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการทำโครงการ ข้อมูลผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้จากการทำโครงการ เช่น ปริมาณการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ การลดลงการบริโภคพลังงานที่วัดเชิงปริมาณได้ เป็นต้น รวมทั้งผลประโยชน์ตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับ ข้อมูลเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการตัดสินใจอย่างถูกต้องแก่นักลงทุน

4. การสื่อสารข้อมูล

ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาความยั่งยืนของโลกซึ่งแตกต่างจากตราสารหนี้ทั่วไป องค์กรจำเป็นต้องสื่อสารแก่สังคมให้ทราบที่ไปที่มา ดังนั้นการอบรมฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์จึงมีความสำคัญมากซึ่งต้องสามารถสื่อสารหลักการและนโยบายความยั่งยืนขององค์กร วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการ และผลประโยชน์จากลงทุน ผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพจะช่วยดึงดูดความสนใจของนักลงทุน และเพิ่มโอกาสการตอบรับจากสังคมมากขึ้น

สรุป

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) คือความพยายามร่วมกันของนานาประเทศที่จะจัดระเบียบโลกใหม่ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้มีส่วนสร้างผลกระทบทางลบต่อโลก การบริหารจัดการองค์กรตามกรอบแนวทาง ESG (Environment, Social, Governance) จึงเป็นพันธสัญญาร่วมกันของภาคธุรกิจทั่วโลกที่มุ่งหมายให้การจัดการต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม อุปสรรคประการหนึ่งของ การดำเนินงาน ESG คือ การขาดงบประมาณสำหรับจัดทำโครงการที่เพียงพอต่อการพัฒนากิจกรรมที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้เกิดความล่าช้าหรือต้องชะลอการดำเนินงานออกไป ตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนจึงเป็นนวัตกรรมของการระดมเงินทุนมาใช้สำหรับโครงการ ESG เครื่องมือทางการเงินประเภทนี้จึงก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการสร้างความยั่งยืนตามเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนที่จะมีทางเลือกในการสร้างผลตอบแทนจากการลงทุน และเป็นการลดความเสี่ยงของการลงทุนในองค์กรที่มี แนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการพัฒนาตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนต้องเกิดจากการมีวิสัยทัศน์และความพร้อมขององค์กร ความชัดเจนขององค์กรต่อความยั่งยืน การไม่

ปกปิดข้อมูล การดำเนินงานและผลประโยชน์ที่นักลงทุน สังคมจะได้รับจากความชัดเจนของโครงการ การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ทั้งหมดนี้ต้องผ่านการสื่อสารจากองค์กรที่มีประสิทธิภาพแก่สังคม นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐซึ่งกำกับดูแลตลาดการเงินควรมีมาตรการจูงใจให้แก่บริษัทเอกชนที่ต้องการออกจำหน่ายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน อาทิ การให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี การให้รางวัลเชิดชูเกียรติแก่ธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานความยั่งยืนที่ดีเยี่ยม หน่วยงานที่กำกับดูแลการออกตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนต้องมีนโยบายบริหารความเสี่ยง ประเมินและจัดประเด็นของความเสี่ยงของโครงการ ESG รวมทั้งสื่อสารให้สังคมรับทราบเพื่อความโปร่งใส สำหรับภาคเอกชนที่มีความประสงค์จะเสนอขายตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนแก่นักลงทุนควรมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้เงิน คัดเลือกโครงการจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านความยั่งยืน บริหารเงินงบประมาณโดยได้รับการตรวจสอบจากผู้ตรวจสอบบัญชี และรายงานการดำเนินงานแก่ผู้ถือหุ้นและ ผู้ตรวจสอบกำกับดูแลจากภาครัฐ นักลงทุนที่ต้องการลงทุนตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืนควรพิจารณานโยบายการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของแต่ละองค์กร และศึกษาการจัดอันดับความยั่งยืนขององค์กรจากสถาบันผู้ประเมินที่ได้รับการยอมรับ ศึกษาผลตอบแทนการลงทุนเปรียบเทียบกับระยะเวลาของการลงทุน และสิทธิพิเศษของการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). การเงินเพื่อความยั่งยืน The Rise of ESG and Green Finance. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/256205TheKnowledge3.html>
- ศูนย์พัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน. (2024). ESG bond ดีต่อโลก ดีต่อใจนักลงทุน. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2567 จาก <https://setsustainability.com/libraries/1326/item/esg-bond>
- Adidas. (2023). Annual report 2023 Sustainable Finance. Retrieved November 20, 2024, from <https://report.adidas-group.com/2023/en/group-management-report-our-company/sustainability/sustainable-finance.html>
- Aggarwal, P. & Kadyan, A. (2014). Greenwashing: The darker side of CSR. Indian Journal of Applied Research, 4(3), 61-66.
- Mathew, S. & Sivaprasad, S. (2024). An empirical analysis of corporate sustainability bonds. Business Strategy and the Environment, 33(4), 3299-3316.
- Nasdaq. (2024). Data and Analytics What are ESG bonds? Retrieved November 20, 2024, from <https://www.nasdaq.com/articles/data/esg-bonds>
- PWC. (2024). Beyond compliance: Consumers and employees want business to do more on ESG How business can close the expectations gap. Retrieved November 20, 2024, from <https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/library/consumer-intelligence-series/consumer-and-employee-esg-expectations.html>

- SET. (2566). เรื่องดีส่งท้ายปี 66 กับบริษัทจดทะเบียนไทยใน DJSI. Retrieved November 26, 2567, from <https://www.set.or.th/th/about/mediacenter/insights/article/411-djsi>
- SETinvestnow. (2563). ตราสารหนี้. Retrieved November 20, 2567, from <https://www.setinvestnow.com/th/bond>
- Song, Y. et al. (2024). Does the issuance of green bonds promote green practices among peer companies? Evidence from China's listed companies. *Journal of Cleaner Production*, 477(2024), 143899
- Thai Union. (2564). ไทยยูเนี่ยนประสบความสำเร็จในการออกหุ้นกู้ส่งเสริมความยั่งยืนครั้งแรกในประเทศไทย ตอกย้ำความมุ่งมั่นต่อการดำเนินธุรกิจเพื่อความยั่งยืน 21 ก.ค. 2564. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.thaiunion.com/th/newsroom/press-release?categoryId=26&year=&keyword=>
- ThaiBMA. (2566). สาระสำคัญจากงานสัมมนา “Enable ESG Bond Issuance: Global Dynamic & Thailand Framework Development”. เรียกใช้เมื่อ 6 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.thaibma.or.th/EN/Investors/Individual/Blog/2023/071223.aspx>
- _____. (2024). Sustainability-Linked Bond รุ่นแรกของไทยมาแล้ว. Retrieved December 4, 2567, from <https://www.thaibma.or.th/EN/Investors/Individual/Blog/2021/290721.aspx>
- UCEM. (2024). A guide to ESG: what is it and why does it matter? Retrieved November 26, 2024, from <https://www.ucem.ac.uk/whats-happening/articles/what-is-esg-why-is-it-important/>
- United Nations. (2024). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved May 17, 2024, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Ye, X. & Tian, X. (2025). Green Finance and ESG Performance: A Quasi-Natural Experiment on the Influence of Green Financing Pilot Zones. *Research in International Business and Finance*, 73(B), 102647.

ผู้นำเชิงศรัทธาบาเรียนุคบาณีกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรม ในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน*

CHARISMATIC LEADERSHIP IN THE BANI ERA AND THE APPLICATION OF KALANAMITTA-DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY QUALITY OF LIFE

ฐิติวัธส์ สุขป้อม*, เรียงวิญญ์ นิลโคตร, ณัฐกรณ ปะพาน, ณัฐพัชร สายเสนา, รุจิรัตน์ ธนดลชยากร

Thitiwas sukpom*, Reongwit Nilkote, Nattakorn Papan, Natthapat Saisena, Rujirut Tanadonchayakon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thitiwas.s@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอผู้นำเชิงศรัทธาบาเรียนุคบาณีกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ผู้นำเชิงศรัทธาบาเรียนุคบาณี: แนวคิดพื้นฐาน และบทบาทในยุค BANI world คือ 1.1) ความเป็นผู้นำเชิงศรัทธา 1.2) มีวิสัยทัศน์ มองโลกในมุมมองที่กว้างขึ้น เห็นโอกาส และความท้าทาย 1.3) ความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาและสร้างสรรค์คุณค่าที่ยั่งยืน 1.4) การมีความคิดสร้างสรรค์ ในการคิดค้นและนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา 1.5) การสร้างความเชื่อมั่นและสร้างสรรค์ทีม มีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและปรับใช้แนวทางการทำงานที่สนับสนุนความร่วมมือ และ 1.6) การปรับตัวและเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์และความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กร 2) คุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ 2.1) แนวคิดการคุณภาพชีวิต 2.2) การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน และ 2.3) ความสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง และ 3) การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ 3.1) การสั่งสอน ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในหลักธรรมกัลยาณมิตร 3.2) การสนับสนุนและสร้างความตั้งใจ ส่งเสริมให้ชุมชนมีความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 3.3) การสร้างพื้นที่เชิงบวก สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ 3.4) การส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดี สนับสนุนให้ชุมชนปฏิบัติตามคุณค่าตามหลักกัลยาณมิตรธรรม และ 3.5) การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งทางจิตใจและทางกายเพื่อทำให้สามารถรับมือกับความท้าทายและสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงศรัทธาบาเรียนุคบาณี, หลักกัลยาณมิตรธรรม, คุณภาพชีวิต, ความยั่งยืน

Abstract

This article aims to present the role of faith-based leadership in the BANI era and how the application of the principle of Kalyanamitra can enhance the quality of life in communities toward sustainability in various aspects as follows: 1) Faith-based Leadership: Concepts and Roles in the BANI World: 1.1) Faith-based leadership, 1.2) Having a vision that broadens the perspective, identifying opportunities and challenges, 1.3) Being a responsible leader in developing and creating sustainable value, 1.4) Creativity in problem-solving and proposing solutions, 1.5) Building trust and fostering teamwork, with the ability to inspire confidence and adapt collaborative approaches, 1.6) Adaptability and continuous learning, showing flexibility in response to circumstances and learning from experiences to improve oneself and the organization. 2) Quality of Life and Community Development toward Sustainability: 2.1) The concept of quality of life, 2.2) Community development toward sustainability, and 2.3) The importance of a strong community. and 3) Application of Kalyanamitra Principles in Promoting Quality of Life for Sustainable Communities: 3.1) Teaching, promoting understanding, and learning of Kalyanamitra principles, 3.2) Supporting and fostering determination, encouraging the community to be committed and eager to follow Kalyanamitra principles, 3.3) Creating a positive environment, establishing a setting that supports development and learning, 3.4) Promoting values and good behaviors, encouraging the community to follow the principles of Kalyanamitra, and 3.5) Strengthening potential and resilience, enhancing the community's mental and physical strength to tackle challenges and ensure long-term sustainability.

Keywords: Charismatic Leadership, BANI World Era, Kalamitta-Dhamma, Quality of Life, Sustainability

บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเจริญก้าวหน้าตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล หรือดิจิทัล ดิสรัปชัน ส่งผลให้ทุกองคาพยพต้องเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษา การบริหารองค์กร และการจัดการชุมชน ซึ่งต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การบริหารการศึกษาต้องนำเทคโนโลยีมาใช้และปรับหลักสูตรให้ทันสมัย การบริหารองค์กรต้องใช้เทคโนโลยีในการทำงานและปรับโครงสร้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ส่วนการจัดการชุมชนต้องส่งเสริมความร่วมมือและการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยทั้งหมดนี้ต้องยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก สถานการณ์เหล่านี้มีนักวิชาการให้คำนิยามว่าเป็น BANI world ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เป็นลักษณะของ “สถานการณ์” เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผลกระทบด้านการบริหารและการ

พัฒนาในมิติต่าง ๆ ท่ามกลางสถานการณ์ในโลกยุค BANI world การก้าวข้ามวิกฤตเหล่านี้จำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่จะอาจเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้า (มติชนออนไลน์, 2567) ความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐบาลไทยที่มุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ข้างหน้าให้เท่าทันกับนานาประเทศ โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 เป็นแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนดำเนินงานตาม เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การปรับตัวตามยุทธศาสตร์ชาตินี้เป็นการสร้างกรอบที่ชัดเจนเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และยึดตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ โดยคาดหวังว่าการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ในทุกองค์กรจะนำพาให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความสุขให้กับคนไทยทุกคน (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) เช่นเดียวการปรับตัวของชนบทไทยต่อการเปลี่ยนแปลงมีหลายมิติที่สำคัญ ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดภัยแล้งและน้ำท่วมบ่อยขึ้น มีการเน้นการเกษตรแบบอัจฉริยะและการจัดการที่ดินอย่างบูรณาการ แผนนี้รวมถึงการปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ที่ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการเกษตร และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและตลาดที่ช่วยสนับสนุนการทำการเกษตรที่ยั่งยืน การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า และการส่งเสริมการเกษตรเชิงแม่นยำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การพัฒนาเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับชุมชนท้องถิ่น (Tomisla, K., 2018) กล่าวได้ว่า ทั้งหมดเป็นแนวทางการจัดการ และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืนได้

การทำงานร่วมกับชุมชนหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายหลักใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ (Economic Relation) การเมือง (Political Relation) และสังคม (Social Relation) พร้อมคำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ เช่น ทรัพยากรและความต้องการเฉพาะของชุมชน เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืนและตอบโจทย์ท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) การขับเคลื่อนงานพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยผู้นำที่มีบทบาทสำคัญ ผู้นำต้องมีคุณธรรม (Integrity in Leadership) และสามารถเสริมสร้างจิตวิญญาณการทำงาน รวมถึงหล่อหลอมความมุ่งมั่นในทีมเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในการตัดสินใจที่สำคัญ ผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีถือเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในบริบทสังคมไทย การขับเคลื่อนงานพัฒนาในเชิงพื้นที่ต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น ทรัพยากรและความต้องการท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองความจริงในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566); (มณีนีรัตน์ จันทรา และคณะ, 2566) สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีผู้นำและสมาชิกที่มีภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงจะสามารถนำพาองค์กรหรือสมาชิกในชุมชนปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ และนำพาสังคมสู่ความสุขได้

กล่าวได้ว่า การเป็นผู้นำในชุมชนที่มีประสิทธิภาพต้องการคุณสมบัติและความสามารถที่หลากหลาย การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สำคัญในการประเมินศักยภาพตนเอง และพัฒนาผู้นำเพื่อให้เกิดคุณธรรมและคุณภาพสูง นอกจากนี้แล้ว การจะเสริมศักยภาพตนเองหรือทีมให้

เป็นผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี (Charismatic Leadership) สามารถนำหลักกัลยาณมิตรธรรมนี้มาใช้ในการพัฒนาตนเองและการทำงานในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันได้ บทความนี้ได้ศึกษาเชิงเอกสารในช่วงต้น (Documentary Research) โดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาเป็นจุดเริ่ม คือ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี หลักพุทธธรรม หลักกัลยาณมิตร การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการศึกษาข้อมูลเชิงประสบการณ์ (Experimental Setting) จากภาคสนาม (Field Study) ได้นำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเชิงพรรณนาเพื่อให้ครอบคลุมตรมประเด็นที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นตามลำดับ

ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี: ความหมาย และแนวคิดพื้นฐาน

ความหมาย และแนวคิดพื้นฐาน

ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี (Charismatic Leadership) หมายถึง ผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามผ่านความเชื่อถือและความเคารพ คุณลักษณะสำคัญคือความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการโน้มน้าวให้ผู้ตามรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเป้าหมายที่ใหญ่กว่าได้ การเป็นผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีมีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคุณลักษณะที่เด่นชัดเช่นความเป็นตัวตนของตัวเองที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความสามารถในการแปลงความอ่อนแอเป็นความเข้มแข็งเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนหรือองค์กร ความสามารถในการยอมรับและจัดการกับความขัดแย้งของตนเองและในองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมมือในการสร้างความสำเร็จร่วมในองค์กร โดยเฉพาะในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีมักจะสามารถดำรงตนให้เป็นแรงบันดาลใจและสร้างแรงผลักดันให้ผู้ตามร่วมมือสู่เป้าหมายร่วมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี (Charismatic Leadership) จะมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ ประการแรก ผู้มีบุคลิกที่เป็นเสน่ห์และมีการสื่อสารที่มีพลัง ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีมีความสามารถในการแสดงเสน่ห์ที่มีเอกลักษณ์และสามารถสื่อสารกับผู้ตามได้อย่างมีพลัง ทำให้ผู้ตามรู้สึกถูกดึงดูดและมีความสนใจต่อพฤติกรรมและวิสัยทัศน์ของผู้นำ ประการที่สอง การมองเห็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีมีความชัดเจนในวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร และสามารถนำเสนอให้ผู้ตามเข้าใจและยอมรับได้อย่างมีอำนาจ ประการที่สาม การสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่น ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในผู้ตามโดยที่มีการแสดงออกที่เต็มไปด้วยพลังและแรงบันดาลใจ และประการที่สี่ ความสามารถในการปรับตัวและสร้างผลกระทบ ผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีมีความสามารถในการปรับตัวและสร้างผลกระทบที่ใหญ่ในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย และมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี (Charismatic leadership) และหากสามารถเสริมศักยภาพลักษณะการเป็นผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีในผู้นำจะสามารถสร้างผลกระทบที่ดีในการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชน โดยการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและความต้องการของชุมชน

บทบาทของผู้นำเชิงศรัทธาบาบมีในยุค BANI world

แนวคิดยุค BANI ได้กล่าวถึง สถานการณ์ยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคที่แสดงถึงโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มาจากคำย่อของ Brittle (ที่เปราะบาง) Anxious (ที่วิตกกังวล) Nonlinear (ไม่เป็นเชิงเส้น) และ Incomprehensible (ที่ไม่เข้าใจได้) ซึ่งเป็นลักษณะที่อธิบายถึงสภาพโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของบุคคลอย่างรวดเร็ว ผู้นำในยุค BANI จึงต้องมีความพร้อมในการปรับตัวและนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2565) แนวคิด BANI World นำเสนอโดย Jamais Cascio เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงลักษณะของโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน คำว่า "BANI" เป็นตัวย่อที่มาจาก Brittle (เปราะบาง) กล่าวถึง ระบบและโครงสร้างที่เป็นไปได้ในโลกปัจจุบันมีความเปราะบางและเสถียรภาพต่ำ ทำให้ง่ายต่อการทำลายหรือการผิดพลาด เช่น ภัยธรรมชาติหรือวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน Anxious (วิตกกังวล) เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้คนในยุค BANI ต้องเผชิญกับความวิตกกังวลและความเครียดที่สูงขึ้น เนื่องจากความไม่แน่นอนในอนาคตและภัยคุกคามที่ต่าง ๆ ที่รายล้อมอยู่ Non-linear (ไม่เป็นเส้นตรง) เป็นการเน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่มีลำดับที่ชัดเจน เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมที่เป็นไปได้ และ Incomprehensible (เข้าใจยาก) ข้อมูลในยุค BANI เป็นซับซ้อนและยากต่อการวิเคราะห์ เป็นอุปสรรคสำหรับการตัดสินใจและการทำงานของบุคคล แนวคิด BANI World ช่วยให้เข้าใจถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในโลกปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นอย่างดังกล่าวได้อย่างชัดเจนและเชื่อมโยงกับความต้องการในการปรับตัวและประสานงานในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปรากฏการณ์ของโลกในยุค BANI (Brittle, Anxious, Non-linear, Incomprehensible) ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนบทบาทของผู้นำได้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการนำพาองค์กรหรือชุมชนผ่านภัยความผันผวนและท้าทายต่าง ๆ เพื่อก้าวสู่อนาคตที่ควรจะเป็นไปได้ ผู้นำในยุค BANI จึงเป็นเสมือนปัจจัยสำคัญที่ต้องนำพาสมาชิกข้ามพ้นความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน ในยุค BANI ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน บทบาทของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการนำพาชุมชนหรือองค์กรผ่านความผันผวนและท้าทายต่าง ๆ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กล้าหาญในการตัดสินใจ และสามารถนำทีมผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในชุมชน ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาบมี สามารถปรับตัวและสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการทำงานร่วมกันและการตัดสินใจที่ดีจะช่วยให้ชุมชนสามารถเติบโตและอยู่รอดได้ท่ามกลางความไม่แน่นอนของโลกยุคนี้ ความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ความกล้าหาญในการรับมือกับอุปสรรค และความสามารถในการนำทีมผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนไปได้ มิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนผู้นำในชุมชนจะต้องเป็นคนที่มีความภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาบมี ในการตัดสินใจและการจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และต้องสามารถปรับตัวและสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

คุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

แนวคิดการคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) (UNESCO, 1981) เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและชุมชน ซึ่งครอบคลุมหลายมิติ เช่น สุขภาพกายและจิตใจ การมีอาชีพที่มั่นคง การเข้าถึงการศึกษาและทรัพยากรทางสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนต้องการการวางแผนและการดำเนินการที่ครอบคลุมและต่อเนื่องเพื่อให้บุคคลในชุมชนมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิต (UNESCO, 1981) การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน (Sustainable Community Development-SCD) หมายถึงการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเอง หลักการของ SCD เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และการรักษาสีงแวดล้อม เพื่อสร้างชุมชนที่มีความสามารถในการปรับตัวและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว คุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นสองปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนต้องพิจารณาและตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลัง

การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการผสมผสานความพยายามจากทุกภาคส่วนในสังคม แนวคิดหลักของการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนมีหลายด้านที่สำคัญ แนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 ประการสำคัญ คือ 1) แนวคิดด้านการพัฒนา (The Concept of Development) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ควรดำเนินไปภายใต้ข้อจำกัดด้านระบบนิเวศ การพัฒนาไม่ควรเป็นเพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถคงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง 2) แนวคิดด้านความจำเป็นพื้นฐาน (The Concept of Needs) การกระจายทรัพยากรเพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาควรเน้นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการรักษาพยาบาล เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่าง ๆ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับคนในรุ่นอนาคต (The Concept of Future Generations) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนในรุ่นอนาคต การพัฒนาต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้เพียงพอสำหรับการใช้ในอนาคต เพื่อให้คนรุ่นหลังสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับคนในปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างสังคมที่เจริญก้าวหน้าและสามารถคงอยู่ได้ในระยะยาว การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาสีงแวดล้อมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นเป้าหมายในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

ความสำคัญของชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องจากการแก้ไขวิกฤตโลกซึ่งปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนเข้มแข็งสามารถเป็นเครื่องมือแก้วิกฤตดังกล่าวได้ เนื่องจากชุมชนคือระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนเข้มแข็งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาใน 10 มิติ คือการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งใน 10 มิติ ได้แก่ ฐานทางศีลธรรม จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประชาธิปไตย ความยุติธรรม สุขภาพ และการสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ชุมชนที่เข้มแข็งต้องส่งเสริมคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรมอบรมจริยธรรมและการสร้างความตระหนักในความยุติธรรมและความเสมอภาค สร้างความอบอุ่นในชุมชนด้วยกิจกรรมพบปะ การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการจัดตลาดนัดชุมชนและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ชุมชนต้องสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นและรักษาสืบสานด้วยกิจกรรมปลูกต้นไม้และแยกขยะ การส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมใกล้เคียงข้อพิพาท การดูแลสุขภาพผ่านโครงการตรวจสุขภาพฟรีและการอบรมดูแลสุขภาพพื้นฐาน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมรับมือวิกฤตต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2567) การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความกล้าหาญ และความสามารถในการปรับตัวจะช่วยให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและสร้างอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และเป็นธรรมชาติ ในมุมมองหนึ่งสามารถมองว่าเป็นวิทยาศาสตร์ประชาชนที่จับต้องได้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปลดปล่อยศักยภาพของผู้คน การปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนาถือเป็นการศึกษาในบริบทของพุทธศาสนาซึ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทุกคน การศึกษาไม่ควรยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริง และหลักพุทธธรรมเชื่อมั่นว่าความรู้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง (ประเวศ วะสี, 2567) การศึกษาในบริบทของพระพุทธศาสนาเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ไม่ยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว แต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง และการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาตนเองและโลกมิติของการดำรงอยู่ในสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างการดำรงอยู่บนความหลากหลายมุ่งหลักการรับฟังและไม่ด่วนตัดสินพิพากษาบนในสังคมที่มีความแตกแยกต้องเปิดใจฟังข้อมูลที่หลากหลายไม่ด่วนตัดสินหรือปักใจเชื่อในข้อมูลที่ได้รับจากสื่อเพียงแหล่งเดียวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา mong การแก้ปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นเรื่องเดียวกัน โดยอาศัยหลักธรรมะ ความเมตตา ความมีสติ ความรู้สึกตัว และการเข้าใจความจริง (ภาวนิณี เจริญยิ่ง, 2567) อย่างไรก็ตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีมากถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ ต้องศึกษาและเลือกประยุกต์ใช้ให้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง

การเป็นกัลยาณมิตร เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเป็นชุมชนและสังคมที่น่าอยู่ พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความเจริญของงามของปัจเจกบุคคลและสังคมว่ามีปัจจัยที่เป็นหลัก 2 ประการคือการมีปรีติโฆสะและโยนิโสมนสิการ ส่วนแรก “ปรีติโฆสะ” หมายถึง เสียงจากผู้อื่น หรืออิทธิพลจากภายนอกเป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดก็ได้ ความหมายนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกสรรและกลั่นกรองอิทธิพลที่เข้ามาในชีวิตของเรา ในกรณีที่ปรีติโฆสะมาจากบุคคลที่มีคุณธรรมและปัญญา เราเรียกว่า กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรจึงเป็นปรีติโฆสะชนิดที่มีคุณภาพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตของเรา โดยเฉพาะในด้านการศึกษา กัลยาณมิตรสามารถเป็นทั้งครู ผู้ปกครอง เพื่อน หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเรา ส่วนที่สอง “โยนิโสมนสิการ” หมายถึง การคิดอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัย

สำคัญในการหล่อเลี้ยงสติ เมื่อมีการคิดอย่างมีระบบและเป็นระเบียบ สติจะเกิดขึ้นและคงอยู่ได้ต่อเนื่อง การมีสติไม่ใช่เรื่องของ การพยายามกักหรือดึงเอาไว้ แต่เป็นเรื่องของการสร้างปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อให้สติเกิดขึ้นตามธรรมชาติ การมีโยนิโสมนสิการหรือการคิดอย่างถูกต้องและเป็นระบบเป็นสิ่งสำคัญในการหล่อเลี้ยงสติ การสร้างปัจจัยที่เหมาะสมช่วยให้สติเกิดขึ้นและคงอยู่ตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติและมีประสิทธิภาพ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) กัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและความดีงาม มีความน่ารัก น่าเคารพ และน่ายกย่อง บุคคลเช่นนี้จะมีคุณสมบัติในการพูดที่มีสาระและอดทนต่อการพูดคุยชี้แจง และแกล้งเรื่องต่าง ๆ ที่ลืกซึ่งได้ดี นอกจากนี้ กัลยาณมิตรยังไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย แต่เน้นการฝึกฝนและปฏิบัติตนอย่างจริงจัง (สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ, 2565) กัลยาณมิตรธรรมสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำหรือสมาชิกในชุมชนที่มีคุณสมบัติเหล่านี้จะสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2563) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กัลยาณมิตรหรือมิตรแท้ที่มีคุณสมบัติสำคัญคือการเป็นผู้ที่คบหรือเข้าหาแล้วจะนำไปสู่ความดีงามและความเจริญ ในที่นี้เน้นถึงมิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยส่งเสริมการพัฒนา และสนับสนุนให้เกิดความเจริญในชีวิตของผู้ที่เข้ามาคบหา โดยมี 7 ลักษณะ ดังนี้

1. ปิโย (น่ารัก) คุณลักษณะที่สร้างความสบายใจและสนิทสนมในการสื่อสารช่วยเสริมสร้างความรักและความสัมพันธ์ในชุมชน เช่น การทักทายด้วยถ้อยคำเชิงบวก การพูดให้กำลังใจในกิจกรรมที่เพื่อนร่วมกำลังดำเนินการอยู่ คุณลักษณะนี้ช่วยสร้างพื้นที่ที่สบายใจและเป็นกันเองในการสื่อสารในชุมชน ประสานงานและการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างสมาชิกของชุมชนได้ดีขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้าใจในครอบครัว ชุมชน และสังคม

2. ครุ (น่าเคารพ) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับฐานะที่น่าเคารพและเป็นที่ยึดใจสร้างความเข้าใจ และความปลอดภัยในสังคม เช่น การไม่โอ้อวดใครในทางที่ไม่เหมาะสมมีวินัยในการทำงาน ทำงานตรงเวลา เข้างานเช้า เป็นต้น คุณลักษณะนี้สร้างความเคารพและความสำคัญในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชุมชน การเคารพกันเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยและความเชื่อมั่นในกลุ่ม คุณลักษณะนี้ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และภูมิปัญญาที่แท้จริง การสอนและการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มพูนและส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมชุมชน

3. ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาความรู้ และภูมิปัญญาในชุมชน สร้างความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเอง เช่น การให้ความสำคัญกับการต่างกายที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพร่างกายให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้านส่งเสริมสุขภาพ คุณลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในชุมชน ผู้ที่มีความสามารถในการให้คำแนะนำและชี้แจงให้เข้าใจได้ง่าย มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ

4. วตฺตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) คุณลักษณะที่มีสามารถในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการตนเองและผู้อื่น เช่น สามารถให้คำอธิบายถึงข้อกฎหมาย หรือระเบียบต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน และมีแนวปฏิบัติให้กับผู้ร่วมงานอย่างถูกต้อง คุณลักษณะนี้ส่งเสริมความเปิดกว้างในการฟังและรับฟังคำปรึกษาและคำแนะนำ สนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน

5. วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คุณลักษณะที่สนับสนุนการเปิดโอกาสในการฟังและเรียนรู้จากคำปรึกษาและคำแนะนำในชุมชน เช่น ไม่ตอบโต้ด้วยอารมณ์ความรู้สึก มีสติในการให้คำอธิบายในประเด็นที่ไม่ชัดเจนและมีปัญหา คุณลักษณะนี้มีความสำคัญในการนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน เป็นลักษณะที่มุ่งส่งเสริมและช่วยสร้างการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่สำคัญของชุมชน รวมถึงประสบการณ์หรือบทเรียนดี ๆ ของชุมชน

6. คมกิริยจ กถ กตดา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) คุณลักษณะที่สามารถนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน เช่น มีความเข้าใจต่อประเด็นการบริหารที่ชัดเจน และสามารถอธิบายให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติได้ คุณลักษณะนี้มีความสำคัญในการนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน ช่วยสร้างการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่สำคัญของชุมชน เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งเชิงองค์ความรู้และจิตวิญญาณของชุมชน ทั้งมิติของสังคมวัฒนธรรม สัมพันธภาพของครอบครัว หรือชาติพันธุ์ความเป็นมา ซึ่งทั้งหมดจะเป็นลักษณะของจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในชุมชน

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) คุณลักษณะที่สนับสนุนให้พัฒนาการในทางที่มีประสิทธิผลและไม่เสียเปล่าในชุมชนหรือองค์กร เช่น ไม่สนับสนุนนโยบายที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่อนุมัติโครงการที่ขัดแย้งต่อความรู้สึก และคุณธรรมดีงามของชุมชนหรือองค์กร คุณลักษณะนี้สนับสนุนให้พัฒนาการในทางที่มีประสิทธิผลและไม่เสียเปล่าในชุมชน ช่วยสร้างความรับผิดชอบและการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงการสร้างกฎ กติกาของชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวจะเป็นทั้งหลักการที่เป็นประเด็นร่วมเชิงกฎหมาย อาจจะปรากฏในรูปแบบของเทศบัญญัติ หรือข้อตกลงร่วมเฉพาะประเด็น ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทหรือประสบการณ์ของชุมชนเอง

กล่าวได้ว่า หลักกัลยาณมิตรเป็นหลักการเสริมศักยภาพของผู้นำให้เป็นผู้นำเชิงศรัทธาบารมิได้ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ยั่งยืน เริ่มต้นจากการเสริมสร้าง "กัลยาณมิตร" ในชุมชนเอง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างบุคลิกภาพที่มีคุณธรรมและคุณค่าในชุมชน โดยที่ผู้นำเชิงศรัทธาบารมิในชุมชนจะต้องมีความรับผิดชอบและอำนาจที่จะถ่ายทอดคุณธรรมและจรรยาบรรณให้แก่เยาวชนและสมาชิกในชุมชนทั่วไป

การนำหลักธรรมกัลยาณมิตรมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ผู้นำเชิงศรัทธาบารมิช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ สร้างความยั่งยืนในการพัฒนาและรักษากฎมิตินโยบายท้องถิ่นให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและท้าทายของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศที่มุ่งขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเป็นการเน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยแนวคิดการใช้คนเป็นฐานของการพัฒนา (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554) การประยุกต์หลักธรรมสำหรับผู้นำเชิงศรัทธาบารมิ มีดังนี้

1. การสั่งสอน บวรวิถีการศึกษาเชิงพุทธที่เน้นถึงการพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ การถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการ “ตนเป็นที่พึ่งของตน” เป็นแนวคิดพื้นที่ชุมชนจะต้องมีเป็นส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในหลักธรรมกัลยาณมิตร การสั่งสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักธรรมกัลยาณมิตรเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ในธรรมชาติของความเป็นชุมชนอาจเริ่มต้นตั้งแต่บ้านซึ่งเป็นการ

ดำเนินชีวิตตามปกติ และส่งต่อมาถึงสถานศึกษาหรือโรงเรียนลำดับ และที่สำคัญคือสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเป็น สิ่งกำหนดพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การปฏิบัติธรรมต้องมาจากทำได้จริงสร้างการเรียนรู้ให้กับตนเองได้ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น ดังการสนทนาว่า

“ต้องพาปฏิบัติ พาทำ อย่างผมเรียนแค่มัธยม 3 ไม่ได้เรียนต่อ แต่ที่ทำมาหากินได้มาจากพ่อแม่ เขาทำกัน มา 50-60 ปี ผมก็มาทำต่อ ผมรู้ ผมทำแล้วขายได้ส่งลูกเรียนได้ มีรายได้ ต้องพึ่งตัวเองให้ได้ก่อน พึ่งพาการทำมาหากินได้ ไม่ต้องขอพ่อแม่ เราต้องพาเด็กเขาทำ” (ปราชญ์ชุมชน คนที่ 1, 2567)

2. การสนับสนุนและสร้างความตั้งใจ ส่งเสริมให้ชุมชนเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเข้าใจ ถึงหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นวิถีชีวิตแบบปกติ มีความตั้งใจ และความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือสิ่งที่ถูกมอบหมาย ความเป็นชุมชนเป็นลักษณะของสังคมหมู่บ้านด้านการพึ่งพิงกันและกันต้องมี ซึ่งมีพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติอยู่แล้วการส่งเสริมและสนับสนุนอะไรสามารถทำได้ง่าย แต่สิ่งที่สำคัญคือ “ผู้นำต้องชัดเจน” ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี จะมีบารมีคือการสามารถที่จะชี้นำชาวบ้านได้ลดความขัดแย้ง นำพาสิ่งดี ๆ มาให้กับสมาชิกในชุมชนได้ พื้นฐานที่สุดคืออาชีพ รายได้ และไม่ต้องทะเลาะในในชุมชน เป็นหลักธรรมพื้นฐานง่าย ๆ ที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นมาให้ได้ และต้องสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนให้ได้ มีความต่อเนื่องของโครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะต้องเกิดขึ้นในชุมชน ดังการสัมภาษณ์

“จะเป็นชุมชน เป็นญาติก็จริง แต่ก็ต้องการผู้นำที่จะพาทำ ลงมือทำ ไม่มีผู้นำก็ทะเลาะกันตาย คนโน้นจะเอาแบบนั้น คนนี้จะเอาแบบนี้ คนนำก็ต้องแน่จริง ต้องให้กำลังใจคนเป็นใจเย็น นิ่งได้ ต้องรู้ว่าลูกบ้าจะเอาอะไร ใครทำได้ ทำไม่ได้ ไม่ต้องแบ่งพรรคแบ่งพวก อยากทำอะไรก็ต้องสนับสนุน แต่ที่แน่ ๆ ก็คือมีรายได้ มีเงินส่งลูกเรียนก็พอแล้ว” (ปราชญ์ชุมชน คนที่ 2, 2567)

3. การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเสริมพลังอำนาจ การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเสริมพลังอำนาจให้กับชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้นั้น ควรเน้นไปที่การผสมผสานระหว่างสังคมและวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนวิถีชีวิต เครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย และสังคมปัจจุบัน และสนับสนุนการประกอบอาชีพที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น การทำเกษตร ทำนา ทำไร่ ตามระยะเวลาและศักยภาพของแต่ละครอบครัว ดังการสนทนา

“พื้นฐานกันจะเป็นเรื่องสภาพแวดล้อมทั่วไปก่อน ผู้นำต้องเห็น และต้องทำให้ได้ก่อน อย่าง ถนน ระบบน้ำประปา และไฟฟ้า การมีสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับให้คนทำงาน ได้ แอปขายของ สิ่งของ ตอนนี้เด็กเป็นหมด จะเอามาใช้อย่างไรได้บ้าง นายกา กำนัน ต้องเข้าใจก่อน จะได้มาช่วยชาวบ้านคนที่ยังไม่รู้จักทำงานได้” (แกนนำชุมชน คนที่ 1, 2567)

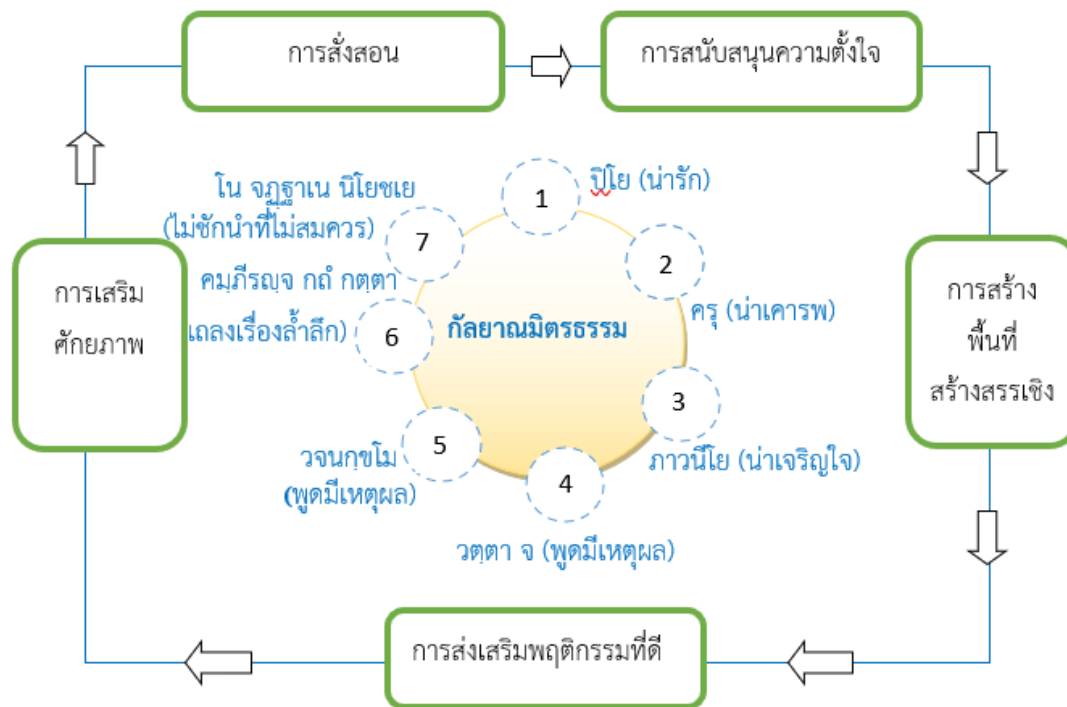
“ยังอยากให้เห็นการเข้าวัด เด็กสมัยนี้ยากมาก แต่ก็ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้หน่อย เด็กสมัยนี้จบแล้วทำงานโรงเรียน ไม่ค่อยอยู่ ผู้นำจะต้องคิดถึงเรื่องนี้ และการสืบทอดประเพณีดั้งเดิม พื้นที่ชุมชนได้เปรียบอยู่แล้ว แต่ให้ชนน่อยกก็ไม่ลำบาก แต่ผู้นำต้องคิดถึงเรื่องนี้ และสนับสนุน ไม่งั้นจะลืมนกันไปหมด” (แกนนำชุมชน คนที่ 2, 2567)

4. การส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดี การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ยั่งยืนและต่อเนื่องนั้น จำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดีตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความดีงามและความเจริญให้กับชุมชนผ่านการปฏิบัติที่มีคุณธรรม แนวคิดพื้นฐานที่ผู้นำควรตระหนักและให้ความสำคัญ คือการใช้พื้นฐาน “บ้าน วัด โรงเรียน” ซึ่งเป็นต้นทุนและทุกพื้นที่ของประเทศไทยส่วนใหญ่มีอยู่แล้ว ใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน เช่น การทำบุญตามปฏิทินของพระพุทธศาสนา การเข้าวัดฟังธรรมตามเวลาที่เหมาะสม การทำบุญอุทิศ และผ้าป่า สอดแทรกกิจกรรมการมีส่วนร่วม และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในทุกช่วงวัย ให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้นำต้องเล็งเห็นความสำคัญและสามารถออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมได้ หรือต้องระดมทุนส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมดำเนินการ

5. การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีและการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกันอย่างยิ่ง การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางจิตใจและทางกายของผู้นำและสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับความท้าทายและสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว ผู้นำเชิงศรัทธาบารมีควรมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและผู้อื่น ผ่านการฝึกอบรม การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การพัฒนาภาวะผู้นำที่เข้มแข็งจะทำให้ผู้นำสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงบันดาลใจ และ นำชุมชนไปในทิศทางที่ถูกต้อง และต้องสร้างความเชื่อมั่นได้ ควรมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในชุมชน การที่ผู้นำมีความน่าเชื่อถือจะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในการปฏิบัติตามแนวทางและนโยบายที่ผู้นำกำหนดเอาไว้ได้

กล่าวได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทาย และสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว ความเชื่อมโยงนี้เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากการศึกษาข้างต้น สามารถนำเสนอการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการเชื่อมโยงการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน

สรุป

ยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่แน่นอน บทบาทของผู้นำเชิงศรัทธาบาารมี (Charismatic Leadership) จึงมีความสำคัญมากในการนำองค์กรและชุมชนผ่านความท้าทายต่าง ๆ ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีลักษณะด้วยวิสัยทัศน์ ความกล้าหาญ และความสามารถในการปรับตัว ต้องสามารถสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชนได้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงและยั่งยืน แนวทางดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้นำจะต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงการสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้น ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน การลดขยะและการรีไซเคิล รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าในยุค BANI world ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรและชุมชนผ่านความท้าทายและการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการปรับตัว การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและการวางแผน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและสร้างอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2565). โลกยุคบาเนีย (BANI World). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.iok2u.com/article/innovation/bani-world>
- แกนนำชุมชน คนที่ 1. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาเนียกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เริงวิษณุ นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- แกนนำชุมชน คนที่ 2. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาเนียกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เริงวิษณุ นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 6 (13 ตุลาคม 2561).
- ประเวศ วะสี. (2567). ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ พลัฒมหาศาลที่ซ่อนเร้นอยู่ในสังคมไทย. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- ปราชญ์ชุมชน คนที่ 1. (18 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาเนียกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เริงวิษณุ นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ปราชญ์ชุมชน คนที่ 2. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาเนียกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เริงวิษณุ นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาวิณีย์ เจริญยิ่ง. (2567). พระไพศาล วิสาโล แนะนำหลักธรรมก้าวพ้น 'ขัดแย้ง' ยก 'โลกธรรม 8' เป็นแนวทางนักการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_762625
- มณีนรัตน์ จันทรา และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 10(12), 120-129.
- มติชนออนไลน์. (2567). สกศ. มุ่งพัฒนาความฉลาดของผู้เรียนยุคใหม่ รับมือดิจิทัล ดิสรัปชัน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_4467121
- สมชาย เปี่ยมจวรรณ และคณะ. (2565). กัลยาณมิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน. วารสารพิกุล, 20(1), 189-206.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2563). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.
- สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่งจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). สานพลังสู่การยกระดับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- Tomisla, K. (2018). The concept of sustainable development: From its beginning to the contemporary issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 65-80.
- UNESCO. (1981). *Quality of life. An Orientation of Population Education*. Bangkok: UNESCO.

บูรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข*

INTEGRATE COMMUNICATION METHODS WITH BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE PEACE

นิคม ปักซี่*, โสภณ บัวจันทร์, ชุตานพร จรรย์รส

Nikom Paksee*, Sophon Buachan, Chudaporn Jorjarat

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: punyavachiro@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข และบูรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักการสื่อสาร 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา 3) กลุ่มนักวิชาการสื่อสาร รวม 17 ราย เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข มี 5 ด้าน ได้แก่ เสียง-การพูด ตัวอักษร-การเขียน อวัจนภาษา-ท่าทาง สัญลักษณ์-เครื่องหมาย ภาพศิลปะ-รูปภาพ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข มี 5 หลัก ได้แก่ วาจาสุภาสิต พุทธลีลา สุจริต อนุสติและอัปปมัญญา กสิณอสุภะอาหาเรปฏิกูลสัญญาและจตุธาตุววัฏฐาน บูรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข มี 5 ด้าน ได้แก่ เสียง-การพูดกับวาจาสุภาสิต เขียน-ตัวอักษรกับพุทธลีลา อวัจนภาษา-ภาษาท่าทางกับสุจริต สัญลักษณ์-เครื่องหมายกับอนุสติและอัปปมัญญา ภาพศิลปะ-รูปภาพกับกสิณอสุภะอาหาเรปฏิกูลสัญญาและจตุธาตุววัฏฐาน องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ คือ CBS Model หมายถึง C: การสื่อสาร (S: การพูด W: การเขียน N: อวัจนภาษา S: ภาษาสัญลักษณ์ P: ภาพารูปภาพ) B: พุทธธรรม (S: สุภาสิตวาจา D: เทศนาวิธี S: สุจริต A: อนุสติ & อัปปมัญญา K: กสิณะ, อสุภะ, อาหาเรปฏิกูลสัญญา) S: ทิศ 6 (P: เบื้องหน้า D: เบื้องขวา P: เบื้องหลัง U: เบื้องซ้าย H: เบื้องล่าง U: เบื้องบน)

คำสำคัญ: บูรณาการ, วิธีการสื่อสาร, หลักพุทธธรรม, เสริมสร้างสันติสุข

Abstract

This research article aims to study communication methods to promote peace; study Buddhist principles that promote communication methods to build peace; integrate communication methods with Buddhist principles to promote peace. This is a qualitative field

research with 17 key informants, consisting of 3 groups: 1) Group of communication specialists 2) Group of Buddhist experts 3) Group of communication academics. The data collection tool used was a structured interview. Analyze the content data obtained from interviews and focus group discussions. Presenting research results using a descriptive method. The research results found that:- 1) There are 5 methods of communication to promote peace: Sound-speech, letters-writing, non-verbal language-gestures, symbols-signs, art-pictures. 2) The Buddhist principles that promote communication methods to create peace are 5 principles: Subhasitavaca Desanavidhi Sucarita Anussati & Appamanna Kasina Asubha & Aharepathikulasanna. 3) Integrate communication methods with Buddhist principles to promote peace. There are 5 aspects: Sound-Speech with Subhasitavaca Writing-Alphabet with Desanavidhi Non-verbal-Gesture with Sucarita Symbols-Signs with Anussati & Appamanna Art-Images with Kasina Asubha & Aharepathikulasanna. New knowledge from this research is CBS Model means: C: Communication (S: Speaking W: Writing N: Non-verbal language S: Sign language P: Visual language). B: Buddhadamma (S: Subhasitavaca, D: Desanavidhi, S: Sucarita, A: Anussati & Appamanna, K: Kasina Asubha & Aharepathikulasanna) S: Society (P: Puratthima-disa D: Dakkhina-disa P: Pacchima-disa U: Uttara-disa H: Hetthima-disa U: Uparima-disa).

Keywords: Integration, Communication Methods, Buddhist Principles, Peace Building.

บทนำ

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ (โอภาส แก้วจำปา, 2553) การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น (คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, 2554) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคม เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนา เรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน (จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2555)

ปัญหาในการสื่อสาร ส่วนใหญ่เกิดจากความบกพร่องในการสื่อสาร 10 ประการ คือ การไม่สื่อสาร การสื่อสารข้อมูลเท็จ การสื่อสารข้อมูลที่เติมแต่งความคิดเห็นส่วนตัว การสื่อสารข้อมูลไม่ครบถ้วน การสื่อสารล่าช้า การสื่อสารไม่ถูกคน การสื่อสารไม่ครบคน การไม่ทวนสอบความเข้าใจในการสื่อสาร การสื่อสารไม่ถูกกาลเทศะ การไม่สื่อสารด้วยมธุรสวาจา (ณัฐ นิวัตานนท์, 2562) อนึ่ง อุปสรรคของการสื่อสารที่มีปัญหาเกิดจาก 4 สาเหตุ คือ ตัวบุคคล (Personal): ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร อาจมีความเข้าใจ มีทัศนคติไม่ตรงกัน การรับรู้ไม่เท่ากันอาจมีผลทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลวมีปัญหา ข้อความ (Message): ข้อความที่สื่อสารออกไปครบสมบูรณ์หรือไม่ หรือมีการต่อเติมเนื้อความ ทำอย่างไรให้เนื้อหาข้อความตรงตามต้นแบบ ช่องทาง (Channel): ส่งผ่านข้อมูลข้อความนั้น

ทางใดและได้รับข้อมูลกลับทางใดสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback): การสื่อสารที่ดี คือ การสื่อสารแบบสองทาง (วิทย์ภา กวีณรวิริรักษ์, 2566) อีกประการหนึ่ง 7 เหตุผลที่การสื่อสารล้มเหลว คือ สื่อสารแต่สารไม่ถึง สื่อสารแต่ไม่เข้าใจ ไม่มีสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา สื่อสารไม่ครบถ้วนขาดความชัดเจน สื่อสารทางเดียวไม่เปิดให้มีส่วนร่วม เลือกช่องทางการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ไม่สื่อสารเพราะเข้าใจไปเองว่าเรารู้คนอื่นก็ต้องรู้ (บริษัท ดีวัน อินเทอร์เน็ต จำกัด, 2566) อีกอย่างหนึ่ง ปัญหาในการสื่อสาร 5 ด้าน โดยสรุป คือ 1) ด้านวิธีการพูดจาปราศรัย 2) ด้านวิธีการเขียนด้วยภาษาเขียน คือ อักษร ที่ 3) ด้านวิธีการใช้อวัจนภาษา 4) ด้านวิธีการใช้สัญลักษณ์เครื่องหมาย 5) ด้านวิธีการใช้รูปภาพศิลปะ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ไม่เป็นคำจริง เป็นคำพูดที่ปั่นแต่งกันขึ้นมา เป็นคำพูดที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง บิดเบือนจากความจริง เสริมความ อำนาจ เป็นคำที่ไม่สุภาพ เป็นคำพูดที่ไม่ไพเราะ ไม่ได้กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ เป็นคำที่หยาบคาย คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี ฟังและก็ระคายหู แค่คิดถึงก็ระคายใจ พูดแล้วไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ไม่เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร กลับจะทำให้เกิดโทษ ก็ไม่ควรพูด ไม่สื่อสารด้วยจิตเมตตา ด้วยความปรารถนาดี ไม่อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป สื่อสารไม่ถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะ ไม่ถูกกาลเทศะ ผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้ เช่น จะกลายเป็นประจานกันหรือจับผิดไป (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2549)

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ที่นำมาแก้ปัญหาการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุข คือ 1) หลักวาจาสุภาษิตที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาด้านวิธีการพูดจาปราศรัย ต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั่นแต่งขึ้น เป็นคำพูดที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือนจากความจริง ไม่เสริมความ ไม่อำนาจ ต้องเป็นเรื่องจริง ต้องเป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดไพเราะ ที่กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบ คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยابนั้นฟังก็ ระคายหู แค่คิดถึงก็ระคายใจ พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร กลับจะทำให้เกิดโทษ ก็ไม่ควรพูด พูดด้วยจิตเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดี อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ในข้อนี้หมายถึงว่า แม้จะพูดจริง เป็นคำสุภาพ พูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยา ก็ยังไม่สมควรพูด เพราะผู้ฟังอาจรับไม่ได้ ถ้วยคำที่กล่าวด้วยจิตขุ่นมัว แม้เพียงประโยคเดียวอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงอย่างไม่อาจประมาณได้ พูดถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะ ไม่ถูกกาลเทศะ ผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้ เช่น จะกลายเป็นประจานหรือจับผิดกันไป พูดถูกเวลา (กาล) คือ รู้ว่าเวลาไหนควรพูด เวลาไหนยังไม่ควรพูด ควรพูดนานเท่าไร ต้องคาดผลที่จะเกิดขึ้นไว้ด้วย พูดถูกสถานที่ (เทศะ) คือ รู้ว่าในสถานที่เช่นไร เหตุการณ์แวดล้อม เช่นไรจึงสมควรที่จะพูด หากพูดออกไปแล้วจะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร เช่น มีความหวังดีอยากเตือนเพื่อนไม่ให้ดื่มเหล้า แต่ไปเตือนขณะเพื่อนกำลังเมาอยู่ในหมู่เพื่อนฝูงทำให้เขาเสียหน้า อย่างนี้นอกจากเขาจะไม่ฟังแล้ว เราเองอาจเจ็บตัวได้ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) หลักพุทธลีลาที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาด้านวิธีการเขียนด้วยอักษร วิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ด้วยสันติสนาอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา ด้วยสมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงด้วย ขวนให้คล้อยตาม

จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ ด้วยสมมุติฐาน เราใจให้แก่วรรณกรรม บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก ด้วยสัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) หลักสุจริตที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาด้านวิธีการใช้อวัจนภาษา การสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ด้วยความประพฤติดีประพฤติดชอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย 2) วาจาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยวาจา 3) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยใจ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4) หลักอนุสติ อปัมัญญาที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาด้านวิธีการใช้สัญลักษณ์เครื่องหมาย การสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ด้วยการระลึกในสิ่งที่ถูกต้องดีงามก่อนพูด คิด และกระทำ ด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาที่ไม่มีประมาณ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 5) หลักกสิณ อสุภะ อาหาเรปฏิกูลสัญญา และจตุธาตุววัฏฐานที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาด้านวิธีการใช้รูปภาพศิลปะ การสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ด้วยการเพ่งมุงไปที่การสื่อสารกำหนดให้ชัดในความจริง สุจริต ถูกต้อง เทียงธรรม ไม่เอนเอียง ไม่ยึดมั่นเพราะไม่สวยไม่งาม เป็นของปฏิภูลสกปรกไม่สะอาดเศร้าหมอง พิจารณากำหนดธาตุว่าเป็นของไม่เที่ยงแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ไม่ใช่ตัวตนเราเขา เกิดความเบื่อหน่ายคลายความกำหนัดได้ อรรถกถาพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง บุรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข บุรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข และนำผลการวิจัยไปเป็นต้นแบบในการสื่อสารองค์กรของวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนวิชาธรรมนิเทศ นิเทศศาสตร์ในพระไตรปิฎก วิชาวาทีศิลป์ในพระไตรปิฎก ตลอดจนหลักการสื่อสารในองค์กรของหน่วยงานราชการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข
3. เพื่อบุรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในการศึกษาการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขตามหลักพุทธธรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข โดยศึกษาทั้งหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสื่อสาร และแนวทางบุรณาการการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างสันติสุขในสังคม กระบวนการวิจัยดำเนินไปทั้งในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยข้อมูลที่รวบรวมมานั้นผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความอย่างเป็นระบบ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับ

ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง ทั้งจากแนวคิดทางทฤษฎีและข้อมูลจากภาคสนาม กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยคือผู้มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร ได้แก่ นักการสื่อสาร ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการด้านการสื่อสาร รวมทั้งสิ้น 17 คน ซึ่งถูกคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิธีการเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากที่สุด นอกจากนี้ การศึกษายังให้ความสำคัญกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยที่มา วิวัฒนาการ ความหมาย หลักการสำคัญ ตลอดจนกระบวนการและองค์ประกอบของการสื่อสาร รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข ข้อมูลที่ได้รับจากภาคสนามได้รับการวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มเนื้อหา และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างมีระบบ

กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกคือการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสื่อสาร หลักพุทธธรรม และแนวทางบูรณาการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ขั้นตอนที่สองคือการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปประกอบกับการศึกษาทฤษฎี ขั้นตอนที่สามเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่ม ซึ่งช่วยให้สามารถยืนยันข้อมูลได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น ขั้นตอนที่สี่คือการนำเสนอผลการวิจัย โดยจัดเรียงข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive Analysis) เพื่อให้สามารถถ่ายทอดผลการศึกษาได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม นอกจากนี้ การศึกษายังมุ่งเน้นการสื่อสารใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ การสื่อสารผ่านเสียงและการพูด การสื่อสารผ่านตัวอักษรและการเขียน การสื่อสารผ่านอวัจนภาษาและท่าทาง การสื่อสารผ่านสัญลักษณ์และเครื่องหมาย และการสื่อสารผ่านภาพศิลปะและรูปภาพ ซึ่งทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับหลักพุทธธรรม 5 ประการ ได้แก่ วาจาสุภาสิต พุทธลีลา สุจริต อนุสติและอัปมัญญา และกสิณสุกะอาหาเรปฏิกูลสัญญาและจตุธาตวัญฐาน การดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้ช่วยให้สามารถเข้าใจถึงบทบาทของการสื่อสารที่มีต่อสันติสุขในสังคม และช่วยให้สามารถเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาทางทฤษฎีและการศึกษาภาคสนามอย่างเป็นระบบ โดยเน้นที่การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงของการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข การวิเคราะห์ข้อมูลถูกดำเนินการอย่างรอบคอบ โดยใช้กระบวนการจัดกลุ่มข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องผ่านการสนทนากลุ่ม ซึ่งช่วยให้สามารถยืนยันความถูกต้องของผลการศึกษาได้อย่างแม่นยำ ผลการศึกษานี้มีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการสื่อสารในสังคม โดยเฉพาะในแง่ของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความสงบสุขและความเข้าใจอันดีในสังคม การบูรณาการระหว่างแนวคิดทางพุทธศาสนาและศาสตร์การสื่อสารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีจริยธรรม และส่งเสริมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ วิธีการพูดจาปราศรัยด้วยภาษาพูด วิธีการเขียนด้วยภาษาเขียน วิธีการใช้อวัจนภาษา วิธีการใช้สัญลักษณ์เครื่องหมาย และวิธีการใช้รูปภาพศิลปะ การสื่อสารในแต่ละด้านนั้น

สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารที่นำไปสู่ความสงบสุขในสังคม การพูดจาปราศรัยเป็นวิธีการสื่อสารที่สำคัญในสังคม การใช้คำพูดที่ไม่เป็นจริง คำพูดที่บิดเบือน หรือคำพูดที่เสกสรรปั้นแต่ง อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง หลักพุทธธรรมที่ช่วยแก้ปัญหานี้คือหลักวาจาสุภาสิต ซึ่งเน้นให้พูดความจริง พูดคำที่รักษาคำพูด คิดอย่างไรพูดอย่างนั้น และพูดในสิ่งที่สร้างสรรค์ การพูดที่มีสัจจะจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ดีในสังคมการเขียนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสาร โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารผ่านตัวอักษรเป็นที่แพร่หลาย ปัญหาที่พบคือการใช้ภาษาที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ภาษาที่บิดเบือน หรือภาษาที่เสริมแต่งเกินจริง หลักพุทธลีลาช่วยให้การเขียนมีความน่าเชื่อถือ โดยมีองค์ประกอบสี่ประการ ได้แก่ การอธิบายให้ชัดเจน การโน้มน้าวให้เห็นจริง การกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ และการเขียนให้เกิดความเบิกบานใจ เมื่อผู้เขียนสามารถใช้ศิลปะของการสื่อสารตามหลักพุทธลีลาได้ การสื่อสารผ่านตัวอักษรจะมีพลังในการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น

การใช้อวัจนภาษามุ่งถึงการสื่อสารผ่านสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง และภาษากาย ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือการใช้ภาษากายที่บิดเบือนจากความจริง หรือเจตนาแสดงออกเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิด หลักสุจริตสามารถนำมาใช้เพื่อกำกับการสื่อสารประเภทนี้ โดยเน้นให้มีความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา และใจ การแสดงออกผ่านอวัจนภาษาควรเป็นไปอย่างจริงใจ ตรงไปตรงมา และไม่แฝงไปด้วยเจตนาหลอกลวงหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง การใช้สัญลักษณ์และเครื่องหมายในการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ข้อมูลเข้าใจง่ายขึ้น แต่ในบางกรณี การใช้สัญลักษณ์ที่บิดเบือนความจริงอาจนำไปสู่การปลุกปั่นอารมณ์ของผู้รับสาร หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด หลักอนุสติและอัปมัญญาสามารถนำมาใช้เพื่อกำกับให้การใช้สัญลักษณ์เป็นไปอย่างถูกต้องและมีจริยธรรม โดยหลักอนุสติเน้นให้มีสติและตระหนักรู้ในการใช้สัญลักษณ์ ในขณะที่หลักอัปมัญญาส่งเสริมให้ใช้สัญลักษณ์ด้วยเจตนาดี มีเมตตา และไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม การใช้รูปภาพและศิลปะเป็นวิธีการสื่อสารที่มีมาแต่โบราณ ภาพวาดและงานศิลปะสามารถสื่อความหมายได้โดยไม่ต้องใช้คำพูด อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือการใช้ภาพที่บิดเบือนจากความเป็นจริง หรือการใช้ภาพเพื่อกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับสารโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง หลักกสิณ อสุภะและอาหาเรปภิกุลสัญญาช่วยให้เกิดมุมมองที่เที่ยงตรงต่อศิลปะ โดยเน้นให้มองเห็นตามความเป็นจริง ไม่ยึดติดกับความงามที่เสกสรรปั้นแต่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การใช้รูปภาพและศิลปะในการสื่อสารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่าวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงคำนึงถึงจริยธรรมและหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดความถูกต้องและความสงบสุขในสังคม หลักวาจาสุภาสิตช่วยให้การพูดเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจ หลักพุทธลีลาช่วยให้การเขียนมีศิลปะและโน้มน้าวให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง หลักสุจริตช่วยให้การใช้อวัจนภาษามีความจริงใจและไม่สร้างความเข้าใจผิด หลักอนุสติและอัปมัญญาช่วยให้การใช้สัญลักษณ์เป็นไปอย่างมีสติและมีจริยธรรม และหลักกสิณอสุภะและอาหาเรปภิกุล

สัญญาช่วยให้การใช้ภาพและศิลปะเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และสื่อสารความจริง เมื่อหลักพุทธธรรมถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารในแต่ละด้านแล้ว สังคมจะได้รับประโยชน์จากการสื่อสารที่โปร่งใส เป็นจริง และมีจริยธรรม สิ่งนี้จะช่วยลดปัญหาการสื่อสารที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ลดความเข้าใจผิด และช่วยสร้างสังคมที่สงบสุข การสื่อสารที่ดีจึงไม่ใช่เพียงการใช้ภาษาหรือเทคนิคที่ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้องอาศัยจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปสู่ความสงบสุขอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพูดจาปราศรัย ซึ่งเป็นการใช้เสียงพูดในการสื่อสาร 2) การเขียนด้วยอักษร ซึ่งคือการใช้ตัวหนังสือในการสื่อสาร 3) การใช้วจนภาษา เช่น ภาษาใบหรือภาษาท่าทาง 4) การใช้สัญลักษณ์เครื่องหมายในการสื่อสาร และ 5) การใช้รูปภาพศิลปะที่เป็นการสื่อสารโดยใช้ภาพ โดยการใช้ภาษามีทั้งการสื่อสารด้วยเสียงและตัวหนังสือ รวมถึงภาษาที่ไม่ใช้คำพูด เช่น ภาษากาย ภาษาสัญลักษณ์ และภาพ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความคิดและอารมณ์ระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสาร ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังรับรู้ และช่วยรักษาวัฒนธรรม

ภาษามีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาสังคมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินชีวิต โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ วจนภาษา ซึ่งรวมถึงภาษาพูดและภาษาเขียน และอวจนภาษา ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่ใช้คำพูด สอดคล้องกับทฤษฎีของฌักทรี ธนเตชาภัทร์ที่ระบุว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลสามารถบรรลุจุดประสงค์และทำให้เกิดความเข้าใจในสังคม โดยการสื่อสารนั้นมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างสันติสุขในสังคม (ฌักทรี ธนเตชาภัทร์, 2566) งานวิจัยของทัศนีย์ เจนวิถีสุข ยังกล่าวถึงผลกระทบของการสื่อสารที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลในระดับสังคมและส่วนตัว และยังสัมพันธ์กับการสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลและกลุ่ม การสื่อสารที่ดีสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคมได้ (ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของพระวชิรปริยัตยาภรณ์ (สมบุญ สมนโน) ที่กล่าวถึงการสื่อสารด้วยวาจา ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สำคัญในองค์กรต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรให้ราบรื่นและประสบความสำเร็จ (พระวชิรปริยัตยาภรณ์ (สมบุญ สมนโน), 2567)

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขสามารถจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักวาจาสุภาสิตส่งเสริมการพูดจาปราศรัย 2) หลักพุทธานุสสติส่งเสริมการเขียน 3) หลักสุจิตตส่งเสริมการใช้วจนภาษา 4) หลักกอนุสติและอปัมมัญญาส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์ และ 5) หลักกสิณอสุภะอาหาเรปฏิกูลสัญญาและจตุธาตวัญฐานส่งเสริมการใช้รูปภาพศิลปะ การใช้หลักเหล่านี้เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมในวิธีการสื่อสาร เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม การใช้หลักวาจาสุภาสิตในด้านการพูดจาปราศรัยจะช่วยให้การสื่อสารด้วยเสียงเป็นไปในทางที่ดีและสร้างสรรค์ การพูดจะต้องใช้หลักการพูดที่ดี 5 ประการ ได้แก่ 1) พูดถูกกาล 2) พูดความจริง 3) พูดอ่อนหวาน 4) พูดคำที่มีประโยชน์ และ 5) พูดด้วยเมตตาปรารถนาดี ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจและลดความขัดแย้งในสังคม

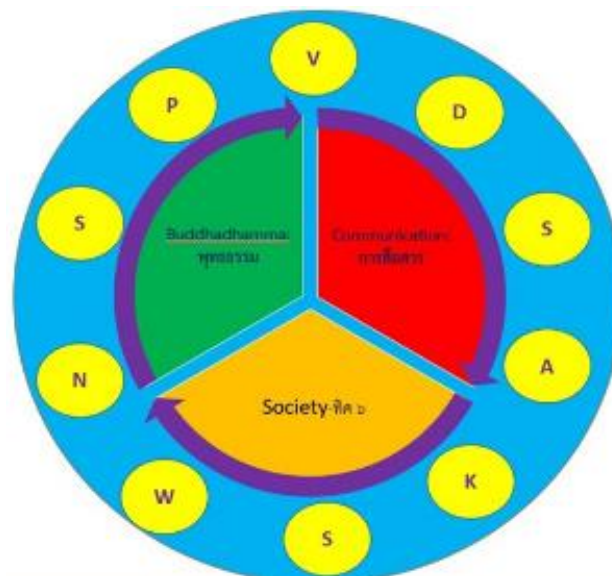

ในการเขียนด้วยอักษรตัวหนังสือ การใช้หลักพุทธลีลาในการเขียนจะช่วยให้ข้อความที่เขียนมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย การเขียนต้องประกอบด้วยหลักเทคนาวิธี 4 อย่าง ได้แก่ 1) สันทิสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด 2) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแก่กล้า และ 4) สัมปหังสนา ปลอดภัยให้สดชื่นร่าเริง ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารทางการเขียนเป็นไปในทางที่ดีและมีประโยชน์ ในการใช้วัจนภาษา การใช้หลักสุจริตจะช่วยให้การสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด เช่น ภาษากายและสีหน้าท่าทาง เป็นไปในทางที่สุจริตและสร้างความเข้าใจ การใช้หลักสุจริตจะช่วยให้การแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจเป็นไปในทางที่ดีและไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด การใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารต้องประกอบด้วยหลักอนุสติและอัปมัญญา ซึ่งจะช่วยให้การใช้สัญลักษณ์และเครื่องหมายในการสื่อสารมีความหมายที่ชัดเจนและไม่สับสน การใช้รูปภาพศิลปะต้องประกอบด้วยหลักกลีณอสุกะอาหาเรปฏิกูลสัญญาและจตุธาตวัญฐาน ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารด้วยภาพเป็นไปในทางที่เหมาะสมและไม่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิด

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสื่อสารทั้งหมดนี้จะช่วยให้การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการใช้วิธีการสื่อสารที่ดีและมีหลักการรองรับ จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่ม รวมถึงเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระวชิรปริยัตยาภรณ์ (สมบูรณ์ สมปนโน) ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างความสำเร็จในองค์กรและสังคม (พระวชิรปริยัตยาภรณ์ (สมบูรณ์ สมปนโน), 2567)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง “วิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขเชิงพุทธบูรณาการ” CBS Model สามารถเขียนเป็นภาพโมเดล ด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 แสดงเกี่ยวกับ CBS Model

สามารถอธิบาย CBS โมเดลได้ดังต่อไปนี้

CBS Model หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสันติสุขขึ้นในองค์กรและสังคม ประกอบด้วย การสื่อสารด้วยวาจา คำพูด (เสียง) การเขียน (ตัวอักษร) ภาษาท่าทาง ภาษาสัญลักษณ์ ภาษารูปภาพ มาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย หลักสุภาสิตวาจา เทศนาวิธี สุจริต อนุสสติ อัปปมัญญา กสิณะ อสุภะ และอาหาเรปฏิกูลสัญญา กล่าวคือ

C: communication ประกอบด้วย S: speaking การพูด W: writing การเขียน N: nonverbal language อวัจนภาษา S: symbol ภาษาสัญลักษณ์ P: picture ภาษารูปภาพ

B: Buddhamma ประกอบด้วย S: Subhasitavaca-สุภาสิตวาจา D: Desanavidhi-เทศนาวิธี S: Sucarita-สุจริต A: Anussati-อนุสสติ & Appamanna-อัปปมัญญา K: Kasina-กสิณะ, Asubha-อสุภะ, Aharepathikulassana-อาหาเรปฏิกูลสัญญา

S: Society-ทิศ ๖ ประกอบด้วย P: Puratthima-disa-ปุรัตถิมทิศ (ทิศเบื้องหน้า) D: Dakkhina-disa-ทักษิณทิศ (ทิศเบื้องขวา) P: Pacchima-disa-ปัจฉิมทิศ (ทิศเบื้องหลัง) U: Uttara-disa-อุตตรทิศ (ทิศเบื้องซ้าย) H: Hetthima-disa-เหฏฐิมทิศ (ทิศเบื้องล่าง) U: Uparima-disa-อุपरิมทิศ (ทิศเบื้องบน)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การวิจัยในครั้งนี้เน้นไปที่วิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคม โดยแบ่งออกเป็นห้าด้านหลัก ๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจและการปรองดองในสังคม ด้านแรกคือการพูดจาปราศรัย ซึ่งหมายถึงการใช้คำพูดที่ตรงไปตรงมาและไม่บิดเบือนความจริง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจที่ดีระหว่างบุคคล การพูดที่ดีควรเน้นการรักษาคำพูดและพูดอย่างซื่อสัตย์ โดยใช้คำที่เป็นจริงและมีความหมายที่ตรงกับความจริงในทุกสถานการณ์ ด้านที่สองคือการเขียน โดยการสื่อสารผ่านตัวอักษร เช่น การใช้ภาษาในการเขียนข้อความ การเลือกใช้คำที่ชัดเจนและมีความหมายตรงจะช่วยป้องกันการเข้าใจผิดหรือการบิดเบือนข้อมูล การเขียนที่ดีควรระมัดระวังการใช้คำที่มีการตกแต่งหรือการบิดเบือนจากความเป็นจริง การใช้ภาษาที่มีความหมายที่ชัดเจนและถูกต้องจึงมีความสำคัญในการสื่อสารที่ดี การใช้วัจนภาษาหรือภาษากายก็เป็นอีกหนึ่งด้านสำคัญในกระบวนการสื่อสาร ภาษากาย เช่น สีหน้า ท่าทาง หรือการแสดงออกที่ไม่ใช่คำพูดสามารถช่วยเสริมความเข้าใจในสารที่ต้องการจะสื่อ หากไม่ใช้อย่างระมัดระวัง อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ การสื่อสารด้วยภาษากายต้องซื่อสัตย์และชัดเจน การแสดงออกต้องสอดคล้องกับข้อความที่ต้องการจะสื่อ อีกด้านที่ไม่ควรมองข้ามคือการใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย การสื่อสารที่ดีมักจะใช้สัญลักษณ์ที่ชัดเจนและสื่อสารได้ตรงกับความหมาย โดยไม่สร้างความสับสนหรือการตีความที่ผิด การใช้สัญลักษณ์ต้องมีความเหมาะสมและควรคำนึงถึงบริบทในการใช้แต่ละครั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้าง ความเข้าใจผิดในกลุ่มเป้าหมาย สุดท้าย การใช้รูปภาพหรือศิลปะในการสื่อสารก็เป็นสิ่งที่สำคัญ รูปภาพหรือศิลปะสามารถทำให้สารที่ต้องการจะสื่อชัดเจนขึ้นและทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น แต่การใช้รูปภาพหรือศิลปะต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจผิดหรือการบิดเบือนความจริง ควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อความที่ต้องการจะสื่อ จากการศึกษาและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุข การใช้

หลักพุทธธรรมทั้งในด้านวาจาสุภาษิต, พุทธลีลา, สุจริต, อนุสติ อปัมมัญญา และกสิณ อสุภะ อาหารูปกกุลัญญา สามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสารทุกด้าน โดยเน้นความจริง ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความสมดุลในชีวิต การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการสื่อสารในสังคมจะช่วยเสริมสร้างสันติสุขและความเข้าใจที่ดีในสังคมข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงคณะสงฆ์ ควรนำหลักการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสันติสุขไปบรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกันและสร้างความสมดุลในสังคม นอกจากนี้ การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในองค์กรต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักของความซื่อสัตย์ ความจริง และความเมตตาในการสื่อสาร และสามารถต่อยอดขยายผลเพื่อสร้างสังคมที่มีสันติสุขในระดับประเทศและระดับโลกได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. (2554). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน-สโตร์.
- ณภัทร ธนเตชาภัทร์. (2566). ความสำคัญของการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2566 จาก <https://www.l3nr.org/posts/151118>
- ณัฐ นิวัตานนท์. (2562). ปัญหาในการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2562 จาก http://www.Dgtrans.co.th/contentdetail.php?content_id=178
- ทัศนีย์ เจนวิไลสุข. (2564). “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บริษัท ดีวัน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด. (2566). 7 เหตุผลที่การสื่อสารในองค์กรล้มเหลว. เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2566 จาก <https://deoneacademy.com/7-reasons-why-communication-failure/>
- พระวชิรปริยัตยาภรณ์ (สมบุรณ์ สมปนโน). (1 ต.ค. 2567). บูรณาการวิธีการสื่อสารกับหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติสุข. (นิคม ปักซี่, ผู้สัมภาษณ์)
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทย์รญา กวินรวีบริรักษ์. (2566). อุปสรรคของการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2566 จาก https://www.consultthailand.com/blog/infoblog.php?blog_id=122&web=Service-Communication-Barriers
- สุรสิทธิ์ วิทยาธรัฐ. (2549). การสื่อสารเพื่อการพัฒนา: พัฒนาการ แนวคิด สภาพการณ์ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- โอภาส แก้วจำปา. (2553). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียน-สโตร์.

การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา*

THE CREATIVE AREA DEVELOPMENT IN THE OLD TOWN IN SONGKHLA PROVINCE

บัญญัติ แพรกปาน*, ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วนิดา เหมือนจันทร์, นิชารีย์ ปรีชา, พระสมุห์ธนภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงศ์)

Banyat Praekpan*, Prasit Raknui, Wanida Mueanchan, Nicharee Preecha, Phra Samu Thanapat Thanapatto (Thipwong)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: papasaro2158@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา 2) ศึกษาการพัฒนาพื้นที่กับการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา และ 3) การเสริมสร้างภาคีเครือข่ายในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำศาสนา คือ พระภิกษุระดับบริหารภายในเขตพื้นที่ กลุ่มผู้แทนชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน มักคุเทศก์ในพื้นที่ กลุ่มองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการ, นักอนุรักษ์ กลุ่มเป้าหมายเชิงปฏิบัติการปฏิบัติการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มพระภิกษุระดับผู้บริหาร กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มไก่อ๊ตท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการและกลุ่มอนุรักษ์รวมทั้งหมด จำนวน 30 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเฉพาะเจาะจง ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรมต่าง ๆ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชน การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา (ชิงกอร่า) 2) การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาปรับโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาให้มีความปลอดภัย จัดระเบียบสถานที่ที่จะเข้าชมสถานที่สำคัญ มีการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) ผลการเสริมสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ เกิดจากความร่วมมือระหว่าง 3 กลุ่ม หลัก ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: พัฒนาพื้นที่, สร้างสรรค์, บริเวณเมืองเก่า

Abstract

The research aimed to study: 1) An analysis of the body of knowledge on creative space development in the old town area of Songkhla Province; 2) The development of the area about

creative participation within the old town; and 3) The strengthening of partnerships for creative space development in the old town. This qualitative research employed in-depth interviews with 25 key informants, including religious leaders (senior monks in the area), community representatives (local scholars, residents, and tour guides), government and private sector organizations involved in cultural preservation, provincial cultural officers, academics, and conservationists. The action research target groups comprised 30 participants, including senior monks, students, study tour participants, community leaders, local tour guides, scholars, academics, and conservation groups. The sample was selected using purposive sampling, focusing on individuals involved in creative space development in the old town area. Research tools included interview guides, observation forms, and focus group discussion records. The research findings revealed that: 1) The body of knowledge on creative space development emphasizes the preservation of historical sites, architectural heritage, and local cultural traditions, reflecting the community's way of life and maintaining the distinct identity of Songkhla Old Town (Singora); 2) Creative space development in the old town involves four key aspects: infrastructure improvement, safety enhancement, organization of visitor access to key sites, environmental development, and fostering community participation; and 3) The strengthening of partnerships for creative space development is driven by collaboration among three main groups: government agencies, the private sector, and local communities.

Keywords: Area Development, Creativity, The Old Town Area

บทนำ

พื้นที่เมืองเก่าสงขลา (ชิงกอร่า บนคาบสมุทรสทิงพระ) บริเวณพื้นที่เมืองเก่าสลับซับซ้อนกันมีทั้งที่ราบภูเขา ทะเลสาบสงขลา และฝั่งอ่าวไทย ซึ่งเป็นน่านน้ำทะเลจืดได้ มหาสมุทรแปซิฟิกล้อมรอบ มีสิ่งปลูกสร้างเป็นโบราณวัตถุสถาปัตยกรรมอันล้ำค่ามีมูลค่าต่อชุมชนอย่างมากที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันทำให้เกิดแรงจูงใจต่อชนรุ่นถัด ๆ มา สร้างความสนใจในการพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนในพัฒนาสู่มรดกทางวัฒนธรรม และสู่ “มรดกโลก” ขึ้นต่อไป การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ชุมชนได้ระดมทุนทางสังคมความสามารถทางสมองที่คิดในลักษณะอนกนัยนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นทฤษฎีหลักการได้สำเร็จความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ไม่มีอะไรเพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็ได้การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based) การบริหารจัดการแนวใหม่ที่ดำเนินการมาจากรากฐานขึ้นสู่ข้างบนเป็นส่วนที่สะท้อนว่า แนวทางในการให้ชุมชนได้รับประโยชน์ จากการปฏิบัติราชการของรัฐอย่างแท้จริงนั้นควรเป็นอย่างไร โดยผู้ดำเนินการรับฟังเสียงจากประชาชนและชุมชน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายของคนทำงานซึ่งจะต้องแสวงหาวิธีการสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ และเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้วิธีการวิจัยเป็นเครื่องมือ เพื่อการบูรณาการใน

ระดับชุมชนหรือพื้นที่ (Community/Area-Based Approach) จึงเป็นแนวทางใหม่ที่เรียกได้ว่าเป็นการทำแบบ “ฐานรากขึ้นสู่ข้างบน” อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการสกัดความต้องการอันหลากหลายของชุมชนออกมาเป็นงานในระดับที่คณะทำงานมีศักยภาพเพียงพอที่จะตอบสนองได้เป็นปัจจัยความสำเร็จขั้นต้นบวกกับการชี้แนะให้ชุมชนตั้งอยู่ในวิถีอันควรนั้นเป็นจุดรวมระหว่างคณะทำงานที่จะต้องตกลงกับชาวบ้านให้เข้าใจว่าเรามีความสามารถให้ได้ทุกอย่างดังที่พวกเขาร้องขอแต่เราจะต้องได้ในสิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชาวชุมชนมาร่วมกันก่อให้เกิดการสร้างให้มีขึ้นและรักษาให้ยั่งยืนโดยคนจึงทำในชุมชนนั่นเององค์ความรู้ที่ได้สะสมมาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการพัฒนา (พระครูสุวรรณคีรีสถิตย์ (ปาน ปญญารโห), 2567)

การพัฒนาพื้นที่บริเวณเมืองเก่าสงขลาสามารถบริหารจัดการได้หลายทางหลายด้าน เช่น การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น ปรับปรุงโครงสร้างด้านพื้นฐาน การขยายถนนหนทางสถานที่จอดรถ และการทำความสะอาด การจัดการกับสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พื้นที่บริเวณเมืองเก่าสงขลา การรักษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณีมีการปรับปรุงโบราณสถานปัตยกรรมสร้างแนวทางการรักษากำหนดเขตพื้นที่มรดกโลก (สงขลาร่วมคิดร่วมทำเพื่อสงขลาบ้านเรา, 2567) นอกจากนี้มีการปรับปรุงด้านความปลอดภัย ได้แก่ มีรักษาความปลอดภัย (รปภ) การปรับปรุงโซนขายสินค้าโซนจำหน่ายของที่ระลึกป้ายบอกทิศทางไปกราบไหว้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร การเพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และการพัฒนาแผนการรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ในส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีได้ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น เฟซบุ๊ก หรือแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์อื่น ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางเข้าถึงนักท่องเที่ยว (รังษิ รัตนปราการ, 2567) รวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการพัฒนาไม่สามารถทำได้โดยภาคส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น การมีเครือข่ายร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนจะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลามีความยั่งยืนและครอบคลุมมากขึ้น ภาครัฐสามารถสนับสนุนด้านงบประมาณและนโยบาย ส่วนภาคเอกชนจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา และการจัดการเทคโนโลยีขณะชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า ที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของผู้ใช้บริการ และเจตนาของชุมชนในท้องถิ่น (เลขา สุวรรณชาติ, 2567)

ผลที่ได้รับจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณเมืองเก่าภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายจะนำมาซึ่งประโยชน์อย่างมากมายไม่สามารถจำกัดจำนวนได้ทำให้ชุมชนมีรายได้สร้างความมั่นคงบ้านเมืองสวยงามน่าอยู่ สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน โบราณสถาน สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสินค้าพื้นเมืองของท้องถิ่นของที่ระลึกในท้องถิ่นได้รับความสนใจมากขึ้น นอกจากนี้การที่ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวชุมชนบ้านเมืองประเทศชาติ และเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยรวมทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการทำงานต่างถิ่น (วุฒิชัย เพชรสุวรรณ, 2567) ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า จึงเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ โบราณสถาน สถาปัตยกรรม วัดสำคัญ ๆ สถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว ได้รับการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น การพัฒนาในหลากหลายมิติ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การขยายถนน การขายสินค้าในท้องถิ่น การปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมลานจอดรถ การให้บริการด้านอาหารการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์และ การสร้างภาคี

เครือข่ายที่เข้มแข็ง จะทำให้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่ามีศักยภาพในการพัฒนาสู่มรดกโลกตามความต้องการของชุมชน และในการแข่งขันการเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต (กฤษฎา ศรีรัตนพรหม, 2567) การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงนำไปสู่มรดกโลกตามความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งมูลนิธิสงขลาสู่มรดกโลก และภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมได้ร่วมกันขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก และปัจจุบันคณะกรรมการมรดกโลกได้รับไว้เข้าสู่มรดกโลก และจะดำเนินการต่อไปอีกในระดับเบื้องต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาเป็นการวิเคราะห์การพัฒนาและสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา โดยมีเป้าหมายคือ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในการสร้างรายได้และดึงดูดนักท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าทั้งในด้านโครงสร้างปรับพื้นฐานความปลอดภัย และการพัฒนาก้าวไปสู่มรดกโลก และการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อการพัฒนาพื้นที่กับการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อการเสริมสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการพรรณนา และวิเคราะห์ (Descriptive and Analysis) เพื่อการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analysis Inductive) การเชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ข้อมูลความคิดเห็น การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา มีวิธีการ ดำเนินการดังกล่าวต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำทางศาสนา คือ พระภิกษุระดับผู้บริหารและพระภิกษุระดับทั่วไปภายในเขตพื้นที่ จำนวน 4 รูป กลุ่มผู้แทนชุมชนมีปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน มักคุเทศก์ในพื้นที่ จำนวน 15 คน กลุ่มองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการ, นักอนุรักษ์ จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยคัดเลือกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาในพื้นที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเจาะจงและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะช่วยให้สะท้อนถึงแนวทางและผลการพัฒนาและผลกระทบการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายเชิง

ปฏิบัติการวิจัย จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มาศึกษาตุงาน จำนวน 25 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน/ไกด์ท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน โดยกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมา เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 3 ชนิด

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์นี้ไม่จำกัดคำถามที่ตายตัว แต่จะปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และบริบทของการสนทนา เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ และมีความลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการศึกษามุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนา พื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา โดยกลุ่มเป้าหมายที่ถูกสัมภาษณ์ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำศาสนา คือ พระภิกษุระดับบริหารภายในเขตพื้นที่กลุ่มผู้แทนชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน มัคคุเทศก์ในพื้นที่กลุ่มองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการ และนักอนุรักษ์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัญหาความต้องการ และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบไปกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาพร้อมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548) และความถูกต้องของเนื้อหาโดยเฉพาะประเด็นแนวคำถามที่สอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านการท่องเที่ยวบริเวณเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ด้านเนื้อหาและทฤษฎี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ด้านระเบียบวิธีวิจัย หลังจากการตรวจสอบและสรุปผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าระดับความเชื่อมั่น 1.00

2.2 แบบสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมอบรมและปฏิบัติการวิจัยโดย ผู้วิจัยจะทำการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ลงในแบบบันทึกที่เตรียมไว้ โดยสังเกตพฤติกรรมและปฏิกิริยาของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ซึ่งรวมถึงกิจกรรมอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์และกิจกรรมการสร้างเครือข่าย ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนระหว่างและหลังการอบรม โดยไม่ให้กลุ่มเป้าหมายทราบว่ากำลังถูกสังเกตผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตการณ์โดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า และการท่องเที่ยว ตลอดจนเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าที่ยั่งยืน และส่งเสริมความปลอดภัย การสร้างเครือข่ายกฎระเบียบของชุมชน พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณ

ทั้ง 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านการท่องเที่ยวบริเวณ เมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ด้านเนื้อหาและทฤษฎี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ด้านระเบียบวิธีวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยจะได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้แบบสังเกตการณ์มีประสิทธิภาพ

2.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า โดยมุ่งเน้นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาใน 4 ด้าน 1 ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนชุมชน และภาครัฐ 2 ด้านการสร้างอาชีพและการสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 ด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด 4 ด้านคุณธรรมและศีลธรรมข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจะช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า ผู้วิจัยเตรียมการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสร้างแนวทางคำถามที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ด้านการสร้างอาชีพและการสร้างเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และด้านคุณธรรมและศีลธรรม คำถามเหล่านี้ถูกออกแบบให้สามารถนำมาสรุปและวิเคราะห์ได้ในภายหลัง และถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้จริงในการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายรูปแบบประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การไม่เป็นรูปแบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ดังนี้

3.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ดำเนินการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาทั้งหมดมีกลุ่มผู้นำทางศาสนา คือ พระภิกษุระดับบริหารและพระภิกษุระดับทั่วไปภายในเขตพื้นที่กลุ่มผู้แทนชุมชนมีประชาชนชาวบ้าน ประชาชน ในชุมชน มักุเทศกในพื้นที่กลุ่มองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการ นักอนุรักษ์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้ถูกบันทึกและนำไปวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อให้เข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา

3.2 สังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Observation) ได้แก่ การจัดเป็นแบบบันทึกการสังเกตการณ์เข้าร่วมอบรมของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน การสังเกตการณ์นี้ดำเนินการใน 3 ขั้นตอนคือ ก่อน ระหว่าง และหลังการอบรม เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตถูกใช้ในการประเมินบทสรุปทเรียน

3.3 สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนามาวิเคราะห์ เพื่อสร้างกระบวนการการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า ซึ่งการ

สนทนากลุ่มเฉพาะนี้ ช่วยให้ได้อินพุตที่ลึกซึ้งและหลากหลายทำให้การวิเคราะห์และสรุปผลมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาใน 4 ด้าน 1 ด้าน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ชุมชน และภาครัฐ 2 ด้านการสร้างอาชีพและการสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 ด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด 4 ด้านคุณธรรมและศีลธรรม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า 1) การอนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานมีการขยายถนน การอนุรักษ์ถนนสายสำคัญ ๆ เช่น ถนนนางงาม Street Art อธิบายวิถีชีวิต จัดโซนร้านค้า อาหาร ลานจอดรถ เพื่อพัฒนาเข้าสู่มรดกโลก สะท้อนวิถีชีวิต และการดำเนินชีวิตคนในชุมชน การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา (ชิงกอร่า) สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ 2) ความสามารถในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในชุมชนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเนื่องจากพื้นที่บริเวณเมืองเก่าเป็นพื้นที่มีโบราณสถานวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณคดี และ Street Art ได้แฝงวิถีชีวิตชุมชนและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองสงขลา 3) สถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่มีอายุยาวนานกว่าร้อยปีซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมจีนฮกเกี้ยน และตะวันตกในยุคอาณานิคมห้องแถวไม้แบบจีนแบบชั้นเดียว และสองชั้นมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาจากเกาะยอบางอาคารก็เป็นตึกแถวปูนมีปูนปั้นประดับลวดลายคล้ายกับอาคารในย่านเก่าเมืองภูเก็ต สิงคโปร์ หรือมาเลเซีย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมของกินและขนมรสแปลกตา เช่น ขนมค้างคาว ขนมทองเอก และส้มป่นนี้ ต้มสามเหลี่ยม ข้าวมันแกวไก่ ไก่ทอดไก่แซ่ เป็นต้น เดินไปก็แวะชิมไป อิ่มอร่อยมีความสุขมาก ดังที่ รังษี รัตนปราการ ให้ข้อมูลว่า ชุมชนได้มีบทบาทในการวางแผนและจัดการพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมั่นคงถาวร เนื่องจากมีความเข้าใจปัญหาและโอกาสของพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาได้ดีกว่าผู้พัฒนาภายนอก การพัฒนานี้สร้างความภูมิใจให้กับชุมชนและทำให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น (รังษี รัตนปราการ, 2567)

2. ผลการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ชุมชน และภาครัฐ ได้แก่ การปรับโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่า สงขลาปรับปรุงถนน และทางเดินให้สะดวกต่อการสัญจรทั้งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนทำความสะอาดรักษาตกแต่งโบราณสถาน สถาปัตยกรรม การอนุรักษ์รักษาสีปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่มีความมั่นคง 2) ด้านการสร้างอาชีพและการสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ ได้แก่ การพัฒนาความปลอดภัยมีการจัดระบบการจัดการในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาให้เป็นระเบียบการแบ่งแยกโซน ร้านค้า ร้านอาหาร ซ่องทาง

จรรยาให้มีความสะดวกและปลอดภัยไม่ให้มีรถสวนทางขึ้นมาเป็นถนนวันเวย์มีป้ายบอกทิศทางจะเดินทางไปทิศทางไหนมีรูปแบบของการรักษาความปลอดภัยในสถานที่สำคัญ 3) ด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การจัดระเบียบสถานที่ที่จะเข้าชมสถานที่สำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์วัดมณีมาวาส (วัดกลาง) ไม่ให้สวมใส่รองเท้าเข้าไปในสถานที่สำคัญหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ อุโบสถ หรือสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 4) ด้านคุณธรรมและศีลธรรม ได้แก่ การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการกับขยะและการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีการรณรงค์ให้ผู้ค้าขายหลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกและเปลี่ยนมาใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง หรือถุงกระดาษ นอกจากนี้ ยังมีโครงการทำความสะอาดพื้นที่หรือสัปดาห์คลีนนิ่งรอบ ๆ บริเวณพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ บริเวณเมืองเก่าสงขลาเป็นประจำ เพื่อรักษาความสะอาดความสวยงามของพื้นที่

3. ผลการเสริมสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่าการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา เกิดจากความร่วมมือระหว่าง 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น โดยแต่ละฝ่ายมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา ดังนี้ 1) ภาครัฐ จัดสรรงบประมาณและนโยบายเพื่อสนับสนุนในการพัฒนา 2) มีภาคเอกชนสนับสนุนการประชาสัมพันธ์การจัดการด้านเทคโนโลยี และกิจกรรมส่งเสริมด้านการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา และ 3) ชุมชนท้องถิ่นดูแลการดำเนินงานของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่ารักษาส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดให้มีส่วนจากความร่วมมือในการพัฒนาประกอบด้วย 3.1) โครงสร้างพื้นฐานการปรับปรุงพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 3.2) การประชาสัมพันธ์ใช้สื่อดิจิทัลและจัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว 3.3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วยการแสดงวัฒนธรรมและ การใช้สินค้าพื้นเมือง และ 3.4) เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวนำระบบดิจิทัลมาใช้เพื่อความสะดวกสบายและรองรับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า 1) การอนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานมีการขยายถนน การอนุรักษ์ถนนสายสำคัญ ๆ เช่น ถนนนางงาม สตรีตอาร์ต Street Art อธิบายวิถีชีวิต จัดโซนร้านค้า อาหาร ลานจอดรถ เพื่อพัฒนาเข้าสู่มรดกโลก สะท้อนวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตคนในชุมชนการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา (ชิงกอร่า) สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ 2) สามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในชุมชนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากพื้นที่บริเวณเมืองเก่าเป็นพื้นที่มีโบราณสถานวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณคดี และสตรีตอาร์ต Art ได้แฝงวิถีชีวิตชุมชน และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองสงขลา 3) อาคารบ้านเรือนที่มีอายุยาวนานกว่าร้อยปีซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมจีนฮกเกี้ยน ผสมผสาน และตะวันตกในยุคอาณานิคมห้องแถวไม้แบบจีนแบบชั้นเดียวและสองชั้นมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดิน

เผาจากเกาะยอบางอาคารก็เป็นตึกแถวปูนมีปูนปั้นประดับลวดลายคล้ายกับอาคารในย่านเก่าเมืองภูเก็ต สิงคโปร์ หรือมาเลเซีย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมของกินและขนมรสแปลกตา เช่น ขนมค้างคาว ขนมทองเอก และส้มปันนี ต้มสามเหลี่ยม ข้าวมันแกวไก่ ไก่ทอดรมไข่แดง เป็นต้น เดินไปก็แวะชิมไป อิ่มอร่อยมีความสุขมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปกรณ์ กำลังเอก เรื่อง การประสานเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีนครประวัติศาสตร์ภาคกลาง พบว่า นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่พิเศษ เพราะมีการดำเนินกิจกรรมของผู้คนทับซ้อนบนพื้นที่โบราณสถาน ดังนั้น จึงต้องมีการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นซึ่งแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายเฉพาะมีระเบียบ และข้อบัญญัติ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการตามหน้าที่ของตน ซึ่งการดำเนินงานจะต้องอยู่ภายใต้แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (ปกรณ์ กำลังเอก, 2564)

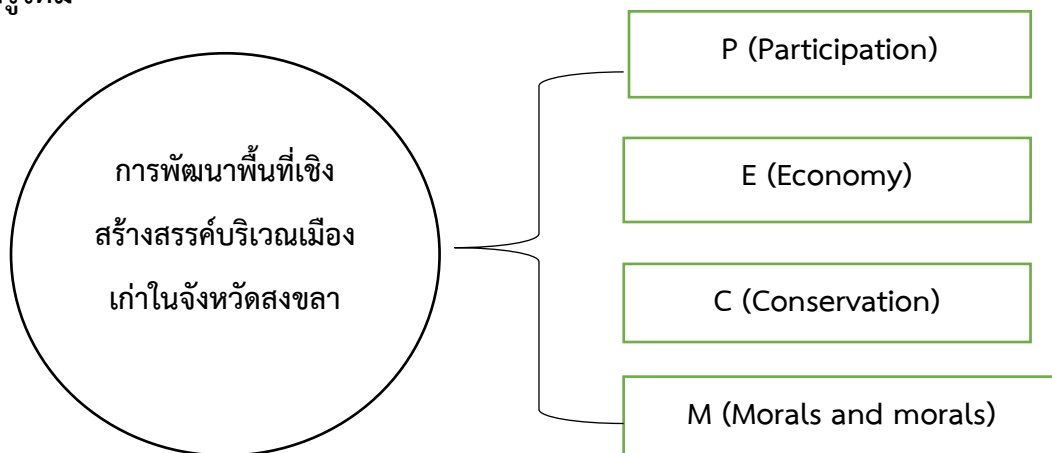
2. ผลการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า 1) การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การปรับโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา ปรับปรุงถนนและทางเดินให้สะดวกต่อการสัญจรทั้งสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนทำความสะอาดรักษาตกแต่งโบราณสถาน สถาปัตยกรรม การอนุรักษ์รักษาสีปลุกสร้างอาคารบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่มีความมั่นคง 2) พัฒนาความปลอดภัยมีการจัดระบบการจัดการในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาให้เป็นระเบียบการแยกโซนร้านค้า ร้านอาหาร ช่องทางจราจรให้มีความสะดวกและปลอดภัยไม่ให้เกิดสวนทางขึ้นมาเป็นถนนวันเวย์มีป้ายบอกทิศทางจะเดินทางไปไหนมีรูปแบบของการรักษาความปลอดภัยในสถานที่สำคัญ 3) จัดระเบียบที่จะเข้าชมสถานที่สำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์วัดมัสยิดมิมาวาส (วัดกลาง) ไม่ให้สวมใส่รองเท้าเข้าไปในสถานที่สำคัญหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ อุโบสถ หรือสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 4) มีการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมการจัดการกับขยะและการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีการรณรงค์ให้ผู้ค้าขายหลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกและเปลี่ยนมาใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง หรือถุงกระดาษ นอกจากนี้ ยังมีโครงการทำความสะอาดพื้นที่หรือสัปดาห์คลีนนิ่งรอบบริเวณพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาเป็นประจำ เพื่อการรักษาความสะอาดความสวยงามของพื้นที่ 5) การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีบทบาทในการวางแผน และจัดการพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากชุมชนมีความเข้าใจปัญหา และโอกาสของพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาได้ดีกว่าผู้พัฒนาภายนอกการพัฒนาสร้างความภูมิใจให้กับชุมชนและทำให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวดี บุญมาจรินทร์ เรื่อง การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การออกแบบประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มาจากพื้นฐานทุนของท้องถิ่น การมีนักสื่อความหมายท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดและประสานประสานสัมพันธ์ทั้งห้าเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ก่อเกิดแก่นักท่องเที่ยวที่มีคุณค่าน่าจดจำ และสามารถยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน (สุวดี บุญมาจรินทร์, 2565)

3. ผลการเสริมสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา เกิดจากความร่วมมือระหว่าง 3 กลุ่ม

หลัก ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น โดยแต่ฝ่ายมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา ดังนี้ 1) ภาครัฐ จัดสรรงบประมาณและนโยบายเพื่อสนับสนุนในการพัฒนา 2) ภาคเอกชน สนับสนุนการประชาสัมพันธ์การจัดการด้านเทคโนโลยี และกิจกรรมส่งเสริมด้านการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา และ 3) ชุมชนท้องถิ่นดูแลการดำเนินงานของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่ารักษาส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นส่วนความร่วมมือในการพัฒนาประกอบด้วย 3.1) โครงสร้างพื้นฐานการปรับปรุงพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 3.2) การประชาสัมพันธ์ใช้สื่อดิจิทัลและจัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว 3.3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วยการแสดงวัฒนธรรมและ การใช้สินค้าพื้นเมือง และ 3.4) เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวนำระบบดิจิทัลมาใช้เพื่อความสะดวกสบายและรองรับ วิถีชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริโรจน์ นามเสนา เรื่อง การจัดการมรดกโลกโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และภาคประชาชนในพื้นที่รอบมรดกโลก พบว่า คณะสงฆ์และผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมดำเนินการคืนข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปคืนยังหน่วยงานองค์กรชุมชนของตน ทำให้เกิดกิจกรรมทางศาสนาในพื้นที่มรดกโลกเป็นประจำสม่ำเสมอ เพิ่มจำนวนพระสงฆ์/วัดที่จัดกิจกรรมในพื้นที่มรดกโลก และเกิดการจัดการเชิงสัญลักษณ์ในระดับนโยบายนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในพื้นที่มรดกโลก กำแพงเพชร (ศิริโรจน์ นามเสนา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ได้แก่ **PECM Model** สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. P ได้แก่ Participation มิติด้านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนท้องถิ่น หมายถึงภาครัฐจัดสรรงบประมาณและนโยบายเพื่อสนับสนุนในการพัฒนา, ภาคเอกชน สนับสนุนการประชาสัมพันธ์การจัดการด้านเทคโนโลยี และกิจกรรมส่งเสริมด้านการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลา ชุมชนท้องถิ่นดูแลการดำเนินงานของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่ารักษาส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างเครือข่าย การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน นักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการตลอดมีการผลักดันเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก ซึ่งได้ผ่านกระบวนการของคณะกรรมการมรดกโลกแล้วในระดับหนึ่ง

2. E ได้แก่ Economy มิติทางด้านการสร้างอาชีพและการสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่หมายถึงการสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสนับสนุนให้ชาวบ้านสามารถนำสินค้ามาวางขายตามท้องตลาดหรือในโอกาสจัดกิจกรรม เทศกาลทางวัฒนธรรม

3. C ได้แก่ Conservation มิติทางด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุดหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงสามารถปฏิบัติได้จริง สามารถให้ชุมชนในพื้นที่หวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม สถานปัตยกรรม โบราณสถาน ที่มีอยู่แล้ว เห็นคุณค่า ศิลปกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา และอื่น ๆ โบราณคดี อาคาร บ้านเรือน และโรงสีแดงทับไต้หิน ถนนนครนอก ถนนนครในถนนนางงาม (ถนนเก่าห้อง) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชนประเทศชาติ

4. M ได้แก่ Morals and morals มิติทางด้านคุณธรรมและศีลธรรม หมายถึง มิติชุมชน กติกาชุมชนระเบียบชุมชน หรือ กรณีนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน นิมนต์พระสงฆ์เชิฎนักรักษาการปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์ผู้ทรงภูมิปัญญาให้ความรู้ด้านศีลธรรมคุณธรรมสร้างจิตสำนึก ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนรู้สึกรับผิดชอบ และรู้สึกห่วงใยต่อบ้านเมืองประเทศชาติเพื่อนร่วมโลก เมื่อสังคมชุมชนมีศีลธรรม 5 ประการ มีหิริโอตตปละ มีความละอายต่อบาปและมีความละอายแก่ใจไม่อคติต่อกันร่วมแรงร่วมพัฒนาเมืองเก่าสงขลา ให้เจริญตาเจริญใจสร้างแรงจูงใจแก่ผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยว

จากองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยดังกล่าวเป็นกรอบแนวทาง การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาที่ครอบคลุมทุกด้านตั้งแต่การสร้างสวัสดิภาพและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี การอนุรักษ์โบราณสถานสถาปัตยกรรม โบราณคดีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลกทำให้เมืองเก่าสงขลาสามารถพัฒนาเติบโตและพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็งยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา” โดยเน้นการวิเคราะห์และการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการพัฒนาสู่เมืองมรดกโลกโดยเน้น 4 ประเด็นหลักได้แก่ 1) การอนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรม วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณवास วัดภูผาเบิก และวัดมัจฉิมवास โบราณคดี อาคารบ้านเรือน โรงสีแดงทับไต้หิน ถนนนครนอก ถนนนครในถนนนางงาม (ถนนเก่าห้อง) สตรีตอาร์ท วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมการกินประเพณีชักพระ การแสดงหนังตลุง มโนราห์ ศิลปะประจำถิ่นศิลปประจําภาคของภาคใต้ 2) การพัฒนาปรับโครงสร้างพื้นฐานการปรับปรุงขยายถนนขยายทางเดินพื้นที่ลานจอดรถรวมทั้งดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพิ่มการรักษาความปลอดภัย เพิ่มแสงสว่างถนนสายสำคัญถนนนางงาม (ถนนเก่าห้อง) 3) การสร้างเครื่องข่ายใน

การพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดโดยใช้น้อย ๆ แต่เกิดประโยชน์สูงสุดหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงสามารถปฏิบัติได้จริง สามารถให้ชุมชนในพื้นที่หวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถาน ที่มีอยู่แล้วเห็นคุณค่าศิลปกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา และอื่น ๆ โบราณคดี อาคาร บ้านเรือน และโรงสีแดงหับให้หั่น ถนนนครนอก ถนนนครในถนนนางงาม (ถนนเก่าห้อง) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชนประเทศชาติ และ 4) ด้านคุณธรรม และศีลธรรม สร้างจิตสำนึก ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนรู้สึกรับผิดชอบ และรู้สึกห่วงใยต่อบ้านเมือง ประเทศชาติ เพื่อนร่วมโลก เมื่อสังคมชุมชนมีศีลธรรม 5 ประการ มีฮีโรต์ดปเปะ มีความละเอียดรอบคอบและมีความละเอียดใส่ใจไม่อคติต่อกันร่วมแรงร่วมพัฒนาเมืองเก่าสงขลา ให้เจริญตาเจริญใจสร้างแรงจูงใจแก่ผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยว จึงมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีนโยบายอนุรักษ์โบราณสถานและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน พร้อมปลูกฝังจริยธรรมและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมรวมถึงวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และบทบาทของชุมชนในการพัฒนาเมืองเก่าให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเป็นเมืองมรดกโลก

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศรีรัตนพรหม. (22 พ.ค. 2567). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. (บัญญัติ แพรกปาน, ผู้สัมภาษณ์)
- ปกรณ์ กำลังเอก. (2564). การประสานเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีนครประวัติศาสตร์ภาคกลาง. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 13(2), 59-69.
- พระครูสุวรรณคีรีสถิตย์ (ปาน ปญฺญธโร). (5 ธ.ค. 2567). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. (ประสิทธิ์ รักนุ้ย, ผู้สัมภาษณ์)
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- รังษิ รัตนปราการ. (20 พ.ค. 2567). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. (ประสิทธิ์ รักนุ้ย, ผู้สัมภาษณ์)
- เลขา สุวรรณชาติ. (15 พ.ค. 2567). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. (ประสิทธิ์ รักนุ้ย, ผู้สัมภาษณ์)
- วุฒิชัย เพชรสุวรรณ. (16 พ.ค. 2567). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศิริโรจน์ นามเสนา. (2564). การจัดการมรดกโลกโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และภาคประชาชนในพื้นที่รอบมรดกโลก. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 9(2), 13-24.

สงขลา ร่วมคิดร่วมทำเพื่อสงขลาบ้านเรา. (2567). ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา รับฟังการนำเสนอข้อมูลในการขับเคลื่อนสงขลาสู่มรดกโลก โดยคณะมูลนิธิสงขลาสู่มรดกโลก. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2567 จาก <https://www.songkhla.go.th/news/detail/6844>.

สุวดี บุญมาจรินนท์. (2565). การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการศรีปทุม, 19(2), 84-92.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมพัฒนา

วารสารสังคมพัฒนา เป็นวารสารวิชาการของวัดสันธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการ และการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึง สหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภท บทความวิจัย และ บทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนาจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็น ความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนา มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*มีผลตั้งแต่วันที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร สังคมพัฒนา

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับองค์ความรู้สาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษารวมถึงสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. การจัดเตรียมบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วน และเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 300 - 350 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับเนื้อหาสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้น กระชับรัดกุมได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion)และข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) (เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น
บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. รูปแบบการอ้างอิงเอกสารทางวิชาการ

การอ้างอิงในบทความ เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าใน การตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง เช่น ธรรมนูญตำบล หมายถึง กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในชุมชนที่เกิดจาก สำนัก ของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเอง ตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วม โดยการบูรณาการทุนชุมชนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการตนเองของตำบล การทำธรรมนูญ จึงมีองค์ประกอบส่วนระดับและกระบวนการหลายขั้นตอน มีเรียกว่า ธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือระเบียบชุมชน เป็นต้น มีหัวใจสำคัญของธรรมนูญนั้นอยู่ที่การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ให้เกิดปฏิบัติการเกิดการยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการการควบคุมต่าง ๆ (สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, 2559) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยและสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก ส่งผลให้ประเทศชาติมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ทำให้ประชากรไทยมีความสุขกาย และมีความพอใจกับวิถีชีวิตและสภาพ

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันโดยทั่วไปมีความเสื่อมในด้านศีลธรรมและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ประชากรมีค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

ในกรณีที่ต้องการอ้างคำกล่าว หรือต้องการยกผลการวิจัยของนักวิจัยมายืนยัน มีรูปแบบการอ้างอิงดังนี้ คือ หลังชื่อผู้เขียน ครั้งแรก ยังไม่ต้องใส่ปี พ.ศ. แต่ให้ใส่หลังจากเนื้อความจบแล้วแทน ตัวอย่างเช่น

ดังผลการวิจัย ณัฐิกานต์ โสกงโสດ พบว่า การเจริญเติบโตในนักเรียนอายุ 6 - 12 ปี จำนวน 1,492,089 คน จาก 76 จังหวัด นักเรียนมีภาวะอ้วน จำนวน 187,000 คน เตี้ย จำนวน 254,620 คน และผอม จำนวน 99,112 คน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นักเรียนที่เตี้ยและผอม จะมีสติปัญญาต้อย เรียนรู้ช้า ภูมิคุ้มกันต้านโรคต่ำ ติดเชื้อได้ง่าย นักเรียนที่มีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น (ณัฐิกานต์ โสกงโสດ, 2559)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกล่าวถึงชื่อครั้งแรกจะยังไม่ระบุ ปี พ.ศ. ตามหลังแต่จะมารระบุ (ชื่อนามสกุล, ปี พ.ศ.) หลังจากเนื้อความจบแล้ว

การกรอกข้อมูลอ้างอิงระบบนาม - ปีจะต้องดำเนินการกรอกในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2013 ขึ้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

4.1.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่ / ข้อที่ / เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น เนื้อหาสาระเกี่ยวกับอนัตตลักขณสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 โดยมีใจความสำคัญของพระสูตรว่า "ภิกษุทั้งหลาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตาภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร และบุคคลพึงได้ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของเราจงเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น" ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นนัตตา ฉะนั้น จึงเป็นไปเพื่ออาหาร และบุคคลย่อมไม่ได้ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของเราจงเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น" (วิ.ม.(ไทย) 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2550)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล, 2564)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และคณะ, 2564)

5) พระราชบัญญัติหรือกฎหมาย ให้ระบุชื่อพระราชบัญญัติ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)

6) ออนไลน์ ให้ระบุชื่อผู้เขียน หรือชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือระบุชื่อเว็บไซต์ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูพรหมเขตคณารักษ์, 2564), หรือ (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564), หรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

7) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาไทยให้ใช้ ก ข ค ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ก), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ข), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ค)

8) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด หรือให้ใช้นักวิชาการที่เป็นที่รู้จักของวงการวิชาการทั่วไปมากที่สุด ซึ่งในกรณีนี้เรียกว่า “การอ้างอิงซ้อน” การอ้างอิงซ้อนสามารถอ้างอิงซ้อนได้ไม่เกิน 3 รายการ เช่น การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม คนที่ได้รับการศึกษาจะทำให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความเจริญงอกงามนั้นต้องเป็นไปในทางที่ดีเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม (Dewey, J. 1965); (พุทธทาสภิกขุ, 2549); (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2555) เป็นต้น

4.1.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Dewey, J., 1965)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Vogler, R. & Huber, B., 2008)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keller, K. L. et al., 2008)

4) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ A B C ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (Khongkhawai, S., 2021A), (Khongkhawai, S., 2021B), (Khongkhawai, S., 2021C),

5) กรณีการอ้างอิงซ้อน ให้ใช้หลักการเดียวกันกับภาษาไทย

4.2 การอ้างอิงเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (หัวข้อเอกสารอ้างอิง)

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุรางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า 21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ/ ใน ชื่อสารานุกรม/ (หน้า). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ประเสริฐ ญ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร ใน บทความจากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92 - 115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เสกสรร กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

วชิราวรรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพระดัดด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doe.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.

ประเสริฐ ญ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร ในบทความจาก สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

เสกสรร กิตติวสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

วชิรารรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพระดับด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน *ดุชนิพนธ์ครุศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).
- Browder, D. M. et al. (2001). Reviewing resources on self-determination: A map for teachers. *Remedial and Special Education*, 22(4), 233-244.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). *GEM Thailand Report 2019-20*. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607- 610.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมพัฒนศาสตร์ได้ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JSSD> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร สังคมพัฒนศาสตร์

บทความต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ให้นำส่งในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2013 หรือมากกว่า ความยาวของบทความต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสารฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมพัฒนาศาสตร์

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)

Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 - 350 คำ)

(16 pt).....ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์
สั้น ๆ ได้ใจความ.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) แปลเนื้อความให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมา โดยกว้าง ๆ พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ) พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างหรือสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา (พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล)

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ...นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

.....(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะหรือออกมาในรูปแบบโมเดล
พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

.....(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย
และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

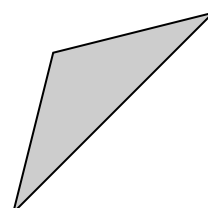
.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)

Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 - 350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

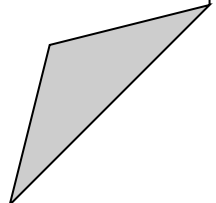
Abstract (18 pt)

(16 pt)

Keywords: 3 - 5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

